Culemborg

Programmabegroting 2026 en meerjarenraming 2027-2029

30 september 2025

Gemeente Culemborg

Inhoudsopgave

Voorwoord 3
Leeswijzer 7
Financieel perspectief 10
Programma's 14
1. Bestuur en Ondersteuning 15
2. Veiligheid 29
3. Verkeer, Vervoer en Waterstaat 38
4. Economie 46
5. Onderwijs 53
6. Sport, Cultuur en Recreatie 60
7. Sociaal domein en Gezondheid 71
8. Duurzaamheid 93
9. Wonen, Stedelijke vernieuwing en Ruimte 104
99. Financiering en Algemene dekkingsmiddelen 116
Paragrafen 123
Bedrijfsvoering 124
Lokale heffingen 132
Weerstandsvermogen en risicobeheersing 141
Onderhoud kapitaalgoederen 156
Financiering 162
Verbonden partijen 171
Grondbeleid 191
Subsidieplafonds 197
Wet open overheid 199
Financiële begroting 201
Overzicht van baten en lasten 202
Financiële positie 210
Taakveldoverzicht 216
Bijlage: Financiële spelregels 219

Voorwoord

“Het is nog lang niet klaar, maar straks denkt de toekomst; goed dat jullie zijn doorgegaan.”

Loesje

Voor u ligt de Begroting 2026 en Meerjarenraming 2027-2029. Deze bieden wij u aan in onrustige tijden. Terwijl mondiale spanningen en conflicten toenemen, zien we op nationaal niveau dat de samenwerking tussen verschillende partijen lastig verloopt en de polarisatie in de politiek en de samenleving toeneemt. In dat perspectief laat Culemborg zien dat samenwerking en verbinding mogelijk is.

In deze begroting zijn de keuzes die de raad heeft gemaakt bij het vaststellen van de kadernota 2026-2029 verwerkt. Samen bouwen we in deze begroting verder aan het toekomstbestendig maken van onze gemeentefinanciën. De ingezette koers begint zijn vruchten af te werpen en het perspectief na 2026 is een structureel sluitende begroting.

Komend jaar markeert de overgang van de ene bestuursperiode naar de andere. Daarmee is dit de laatste begroting die dit college aan deze raad aanbiedt. Het college is de raad erkentelijk voor de samenwerking in de afgelopen jaren. Verschillen konden en mochten bestaan, maar altijd in de overtuiging dat iedereen het beste met Culemborg voor had. Vanuit dat perspectief biedt het college deze laatste begroting met vertrouwen aan de raad aan.

We kijken met vertrouwen naar de toekomst

In 2022 zijn we deze bestuursperiode begonnen met veel ambitie en vertrouwen. Al snel werd duidelijk dat we alle zeilen bij moesten zetten om het hoofd financieel boven water te houden. We kwamen net uit de coronaperiode, stonden voor grote investeringsopgaven in onze stad, en hadden te maken met onzekere financiering vanuit het Rijk.
We hebben dan ook moeilijke, maar noodzakelijke keuzes moeten maken om op termijn weer duurzaam financieel gezond te worden. Die keuzes gingen gepaard met zorgen: hoe doen we dit op een verantwoorde manier, met oog voor de toekomst van onze stad en haar inwoners? Ondanks uiteenlopende meningen en voorkeuren hebben we als raad en college gezamenlijk verantwoordelijkheid genomen en maatregelen getroffen die nodig waren.

In de afgelopen periode is steeds duidelijker geworden dat de koers die we hebben ingezet, de juiste is geweest. Dat is een waardevol resultaat, waar we samen met u hard aan hebben gewerkt. Net als veel andere gemeenten kampen we voor het komende jaar nog met een tekort, maar vanaf de jaren daarna zien we herstel: onze vermogenspositie wordt weer sterker, waardoor we beter voorbereid raken op de noodzakelijke investeringen die op Culemborg af komen.

Dit biedt perspectief. Het stelt ons in staat om zorg te dragen voor een goede overgang naar de volgende bestuursperiode, zodat het volgende college en raad de ruimte hebben om eigen keuzes te maken.

We blijven investeren in onze stad

In 2026 vinden er gemeenteraadsverkiezingen plaats en komt er een nieuw bestuur. Dat neemt niet weg dat ook in 2026 het werk doorgaat en dat we blijven investeren in onze stad.

We blijven zorg dragen voor kwetsbare inwoners

In 2026 bouwen we verder aan een robuust en wendbaar Sociaal Team, dat is toegerust om mee te bewegen met actuele en toekomstige ontwikkelingen. Denk hierbij aan de Hervormingsagenda Jeugd, de toenemende vergrijzing, scenario's voor kind- en gezinsbescherming en de groeiende aandacht voor kwetsbare bestaanszekerheid.
Om onze inwoners tijdig en effectief te ondersteunen, zetten we ook in 2026 de inzet van de jeugdondersteuner huisartsen voort. Daarnaast blijven we investeren in preventie en vroegsignalering, onder andere via de inzet van jongerenwerkers op onze middelbare scholen.

We realiseren passende en betaalbare woningen

Ook in 2026 gaan we onverminderd door met het realiseren van woningen. We zetten stappen, zoals bij de woningbouwontwikkeling Jan van Riebeeckstraat, Werfterp Lanxmeer, Honddijk, Houtvijver, Driehoek-Rijksstraatweg en in Parijsch. Ook gaan we uiteraard verder met de ontwikkeling van het Stationskwartier. Naast woningbouw nemen we ook onze maatschappelijke verantwoordelijkheid. In 2026 realiseren we een tijdelijke opvanglocatie voor vluchtelingen.

We zetten in op duurzaamheid

We werken aan de implementatie en borging van klimaatadaptief werken, zoals vastgelegd in het Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie. Daarnaast ondersteunen we inwoners bij het verduurzamen van hun woning. Een groeiende uitdaging vormt netcongestie, die de komende jaren een steeds grotere invloed heeft op ruimtelijke en economische ontwikkelingen in Culemborg. De verzwaring van het elektriciteitsnet is noodzakelijk om aan de toenemende vraag te kunnen voldoen. In 2026 gaan we met partners maatregelen treffen.

Een volgende stap naar een duurzaam financieel gezonde gemeente

De ingezette koers richting een duurzaam financieel gezonde gemeente zetten we in deze begroting, net als in voorgaande jaren, onverminderd voort. Dat is noodzakelijk, want het werk is nog niet af. In 2026 is er een fors tekort en voor de jaren daarna is er een positief saldo. Bij dat saldo plaatsen we in deze begroting een forse winstwaarschuwing. Deze overschotten zijn namelijk nodig voor de ontwikkelingen die zich voor die jaren aftekenen. Dat zijn drie soorten ontwikkelingen.

Investeringen voor grote opgaven

De komende jaren staan we voor diverse investeringen. Daarnaast hebben we te maken met stijgende kosten van onderhoud en vervanging. Dit gaat om vastgoed, groen, spelen, wegen en sportaccommodaties. Hoewel we de opgaven op hoofdlijnen goed in beeld hebben, ontbreekt het nog aan voldoende inzicht in de concrete keuzemogelijkheden en de bijbehorende financiële consequenties. In de resultaatbestemming van de Jaarstukken 2024 heeft uw raad budget vrijgemaakt om dit te onderzoeken. We verwachten dat er daarna bedragen nodig zijn alleen al vanwege de stijgende kosten.

Onzekerheid raming Jeugd

Net als veel andere Nederlandse gemeenten ontvangen wij structureel te weinig budget voor jeugdzorg. Tegelijkertijd erkennen we dat hervormingen noodzakelijk zijn: het huidige systeem is op termijn onhoudbaar door stijgende kosten en een toenemend aantal jongeren dat ondersteuning nodig heeft. In 2025 is daarom de landelijke Hervormingsagenda Jeugd vastgesteld, met daarin diverse opgaven voor verbetering. Vanaf 2028 voert het Rijk een structurele bezuiniging door. Gemeenten ontvangen tijdelijk extra middelen om zich hierop voor te bereiden.

Hoewel ook wij vinden dat het anders moet, is het de vraag of de ingeboekte bezuiniging vanaf 2028 realistisch is. Samen met de VNG en M50 voeren we hierover gesprekken met het Rijk. Onlangs is bekendgemaakt dat gemeenten worden gecompenseerd voor de jeugdzorgkosten over 2023 en 2024. Daarnaast doet een commissie van wijzen, naar aanleiding van het rapport *Groeipijn*, verder onderzoek naar de financiering van de jeugdzorg. De komende jaren blijft de financiële onzekerheid dus bestaan. Ondertussen nemen we wel de nodige maatregelen met de tijdelijke extra rijksmiddelen voor Jeugd.

Versterken van onze financiële conditie

Om duurzaam financieel gezond te worden is het van belang dat we onze financiële conditie verder verbeteren. Dat is geen doel op zich, maar een belangrijke voorwaarde om in de komende jaren onze ambities waar te kunnen maken. Een robuuste financiële conditie is essentieel in een tijd van economische onzekerheid, stijgende kosten en onvoorspelbare rijksbijdragen.

Door het verbeteren van ons weerstandsvermogen zorgen we er bijvoorbeeld voor dat we de komende jaren beter in staat zijn financiële tegenvallers op te vangen zonder dat die ten koste gaan van de uitvoering van beleid. En door te werken aan een betere solvabiliteit zorgen we voor een stabiele financiële basis, minder afhankelijkheid van leningen en voldoende middelen om verplichtingen na te komen.

Ook moeten we rekening blijven houden met onzekerheden in het Gemeentefonds. Tijdens de afgelopen Prinsjesdag werd bij de Miljoenennota 2026 namelijk duidelijk dat het Centraal Planbureau een negatievere inschatting van de economische groei heeft gemaakt. Dit leidt tot een neerwaartse bijstelling van het gemeentefonds vanaf 2030. Dit laat zien dat het van belang blijft dat wij als gemeente in staat zijn om schommelingen in het Gemeentefonds op te vangen en voldoende reserves opbouwen om onze ambities waar te maken.

Tot slot

De afgelopen jaren hebben we samen verantwoordelijkheid genomen en moeilijke, maar noodzakelijke keuzes gemaakt. Het resultaat is een sluitende en solide begroting die ruimte biedt voor de opgaven van morgen. Daarmee laten we de gemeente financieel gezond achter en klaar voor toekomstige opgaven.

Het college van burgemeester en wethouders

Leeswijzer

Deze begroting bestaat uit twee hoofdonderdelen: de beleidsbegroting met de inhoudelijke ontwikkelingen en de financiële begroting met gedetailleerde beschrijvingen van de financiële positie. Hieronder lichten we toe hoe die in deze begroting ingericht.

De beleidsbegroting

Het eerste deel van deze begroting is de beleidsbegroting. Deze bestaat naast het voorwoord en het financieel perspectief uit het programmaplan: de uiteenzetting van de programma's en de paragrafen.

Tien begrotingsprogramma's

In de begrotingsprogramma's geeft de raad het college financiële en inhoudelijke kaders mee voor het beleid en de uitvoering daarvan, aan de hand van drie kernvragen, die ook wel de drie W-vragen worden genoemd:

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we daarvoor doen?
- Wat mag het kosten?

De onderwerpen van onze tien programma's volgen vrijwel volledig de indeling van het Besluit Begroting en Verantwoording Gemeenten en Provincies (BBV), met een paar uitzonderingen: Volksgezondheid is onderdeel van ons programma Sociaal Domein en Volksgezondheid en Openbaar groen en (openlucht)recreatie en Begraafplaatsen zijn onderdeel van ons programma Wonen, Stedelijke vernieuwing en Ruimte.

Ieder programma is op dezelfde manier gestructureerd. Hierna lopen we de verschillende onderdelen langs.

- **Visie en de eerste twee W-vragen**
  Ieder begrotingsprogramma begint met een beknopte visie op de onderwerpen die centraal staat in dat programma. Vervolgens gaan we - onderverdeeld in thema's - in op wat we willen bereiken en wat we daarvoor gaan doen. Bij het antwoord op de vraag 'wat gaan we daarvoor doen' is een onderscheid gemaakt in *ontwikkelingen* en *doorlopende* activiteiten. De antwoorden op de W-vragen zijn geactualiseerd op basis van recente beleidsvoornemens.

- **Verdere ontwikkelingen en verbonden partijen**

Daarna zijn ontwikkelingen aan de orde die nog niet beschreven zijn onder de thema's of de ombuigingen. Deze worden kort toegelicht onder het kopje 'Welke ontwikkelingen zijn er verder in 2026?'. Daarop volgt in ieder programma een beschrijving van de verbonden partijen en hoe zij bijdragen aan onze doelstellingen in dat programma.

- **Indicatoren en actueel beleid**

In elk programma is een overzicht gegeven van indicatoren. Dat zijn in ieder geval de indicatoren die we vanuit wet- en regelgeving verplicht moeten opnemen. Waar we die op dit moment hebben, zijn ook eigen indicatoren opgenomen. Waar mogelijk (en relevant), kijken we met die indicatoren vooruit naar 2025 en 2026. Waar dat niet goed mogelijk is, geven we de waardes weer over 2022, 2023 en 2024. Vervolgens is een opsomming opgenomen van actueel beleid en actuele regelgeving die relevant is voor dat programma.

- **Wat mag het kosten?**

Ieder programma sluit af met de derde W-vraag: wat mag het kosten? Daarin zijn overzichten opgenomen van de lasten en baten voor het programma en toelichtingen op nieuwe financiële ontwikkelingen in dat programma.

Negen paragrafen met een dwarsdoorsnede van de begroting

De beleidsbegroting bevat naast de programma’s ook negen paragrafen, die een dwarsdoorsnede geven van de begroting op een aantal – deels wettelijk verplichte – thema’s. In de paragrafen staan de beleidsuitgangspunten van beheersmatige activiteiten, de lokale heffingen en de samenwerking met verbonden partijen. Over die onderwerpen zijn ook beleidsuitgangspunten opgenomen, de raad stelt deze met de begroting vast.

De financiële begroting

In het tweede deel van deze begroting is de financiële begroting opgenomen. Die bestaat uit:

- het overzicht van baten en lasten;
- de uitgangspunten waarop we deze begroting hebben gebaseerd;
- een uiteenzetting van de financiële positie
- het overzicht van de baten en lasten per taakveld.

Het overzicht van baten en lasten vormt de samenvatting van 'Wat mag het kosten?', dat per programma is opgenomen.

De beschrijving van de financiële positie bevat een verwachte balans en geeft inzicht in het verloop van de reserves en voorzieningen, de geldleningen, personeelskosten en het EMU-saldo, ook wel overheidssaldo genoemd.

Getallen afgerond op duizendtallen

Alle getallen in deze begroting en meerjarenraming zijn afgerond op duizendtallen. Dat brengt met zich mee dat er afrondingsverschillen kunnen ontstaan: in sommige optellingen kan een verschil van duizend of maximaal tweeduizend euro zitten. De totaalbedragen kloppen echter wel altijd.”

De vernieuwingen zijn nog niet afgerond

Vorig jaar zijn we gestart met een opgefriste opzet van de beleidsbegroting. Daarmee zetten we een stap in de richting van meer inzichtelijke planning- en controldocumenten en een effectievere planning en controlcyclus. Die weg zetten we in deze begroting door, door een aantal gemeentespecifieke indicatoren toe te voegen. Daarnaast hebben we in elk begrotingsprogramma onder 'Wat mag het kosten' meer tabellen opgenomen. Daarmee maken we duidelijker welke ontwikkelingen uit de kadernota we meerekenen en wat de nieuwe ontwikkelingen in deze begroting kosten of opleveren. Daarmee zetten we een stap richting het verbinden van de eerste twee W-vragen (Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen) en de derde W-vraag (Wat mag het kosten).

Ook voor het komende jaar staan nog ontwikkelingen op de rol. Dat is niet alleen het opnemen van nog meer eigen, informatieve indicatoren. Net als uw raad willen we namelijk graag op programmaniveau een nog beter inzicht bieden in financiële keuzes. Ook zou het inzichtelijker zijn als we het verloop van budgetten door het jaar heen helderder kunnen maken. Om dat goed vorm te kunnen geven, is het nodig eerst kritisch te kijken naar de indeling van budgetten, thema's en programma's: is die logisch, evenwichtig en geschikt om het inzicht helder te maken. Het meest passende moment voor zo'n kritische blik is het begin van een nieuwe raadsperiode. In onze financiële verordening is namelijk vastgelegd dat de raad aan het begin van die periode een uitspraak doet over de indeling van de begroting. We werken daarom de komende maanden in overleg met de auditcommissie aan een logische indeling, waarna die - na besluitvorming door de raad - doorgevoerd kan worden in de Programmabegroting 2027-2030.

Financieel perspectief

In het financieel perspectief vatten we de Programmabegroting 2026 en de Meerjarenraming 2027-2029. Het startpunt hiervoor is de meerjarenraming uit de vorige begroting: de primitieve begroting. Wanneer we daar de effecten van de Kadernota 2026-2029 bij optellen, ontstaat de uitgangspositie voor deze Programmabegroting: het laatste saldo dat de raad heeft vastgesteld.

Vervolgens is het saldo van deze begroting en meerjarenraming in zeven stappen opgebouwd vanuit dat laatste saldo dat de raad heeft vastgesteld. Opgeteld, dan wel afgetrokken, zijn:

1. de eerder met een informatienotitie aan de raad gepresenteerde wijzigingen in het Gemeentefonds;
2. het effect van loon- en prijsindexering op de gemeentelijke budgetten;
3. ombuigingen waarvan we voorzien dat we die niet (op tijd) realiseren;
4. ontwikkelingen die al waren voorzien in de kadernota, maar waarvoor toen nog geen bedrag kon worden opgenomen;
5. onontkoombare ontwikkelingen die zich sinds de kadernota hebben voorgedaan;
6. ontwikkelingen door her-rekeningen en correcties;
7. verschuivingen in kapitaallasten;

Hiermee geven de begrotingscijfers het meest actuele en concrete beeld voor de verwachtingen voor de komende jaren. Samengevat ziet dat er als volgt uit.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Primitieve begroting	**-1.437**	**256**	**917**	**-155**
Kadernota 2026-2029	997	1.378	606	2.312
Uitgangspositie Programmabegroting 2026-2029	**-440**	**1.634**	**1.523**	**2.157**
Ombuigingen	-187	-48	-48	-48
Ontwikkelingen	-434	314	363	1.040
Gemeentefonds	2.055	2.141	2.174	2.383
Loon- en prijsontwikkeling	-1.808	-2.150	-2.152	-2.605
Kapitaallasten	-104	-254	-429	-338
Budgetneutrale wijzigingen	0	0	0	0
Perspectief na alle wijzigingen	**-919**	**1.637**	**1.431**	**2.590**
Inzet ravijnreserve	919	0	0	0
Saldo Programmabegroting 2026-2029	**0**	**1.637**	**1.431**	**2.590**

De opbouw in de zeven stappen hebben we hierna in een tabel weergegeven.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Begroting 2025-2028	-1.437	256	917	-155
Kadernota 2026-2029	997	1.378	606	2.312
Financieel perspectief start begroting	**-440**	**1.634**	**1.523**	**2.157**
1. Gemeentefonds				
Meicirculaire 2025 ontwikkeling gemeentefonds	2.810	2.596	2.622	2.827
Meicirculaire 2025: aanpassing stelpost btw-compensatiefonds	-350	-350	-350	-350
Meicirculaire 2025: taakmutaties, geoormerkte middelen en andere inhoudelijke ontwikkelingen	-405	-105	-98	-94
Subtotaal Gemeentefonds	**2.055**	**2.141**	**2.174**	**2.383**
2. Loon- en prijsindexeringen				
Prijsindexatie 2026 2,7%	-773	-746	-742	-741
Salarissen conform CAO 2025-2027	-867	-1.137	-1.137	-1.569
Riolering 2026-2029	264	163	158	137
Boventrendmatige prijsontwikkeling jeugd en WMO conform VNG-advies	-418	-418	-418	-418
Overige onontkoombare prijsaanpassingen	-14	-14	-14	-14
Subtotaal Loon- en prijsontwikkeling	**-1.808**	**-2.150**	**-2.152**	**-2.605**
3. Ontwikkelingen in ombuigingen				
Schoolmaatschappelijk werk	-40	-40	-40	-40
Heroriëntatie op speelvoorzieningen	-15	0	0	0
Toeristenbelasting	-8	-8	-8	-8
Kinderboerderij en Plantage	-124	0	0	0
Subtotaal Ontwikkelingen in ombuigingen	**-187**	**-48**	**-48**	**-48**
4. Ontwikkelingen die waren voorzien in de kadernota, waarvoor toen nog geen bedrag bekend was				
Armoedebeleid	-354	-354	-354	-354
Netcongestie		-75	-75	-75
Uitvoeringsprogramma Wmo-Jeugd Regio Rivierenland	-43	-43	-43	0
Noodzakelijke maatregelen voor acute vraagstukken groen	-153	-63	-13	-13
Noodzakelijke maatregelen voor acute vraagstukken buitensport-accommodaties	-242	-42	-42	-42
Noodzakelijke ontwikkelingen vastgoed	-71	-71	-71	-71
Noodzakelijke maatregelen voor acute vraagstukken spelen: zie ombuiging				
Subtotaal Ontwikkelingen die waren voorzien in de kadernota	**-863**	**-648**	**-598**	**-555**

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
5. Onontkoombare ontwikkelingen die zich sinds de kadernota hebben voorgedaan				
Burgerzaken en verkiezingen	-3	-3	-3	-3
Realistische bijstelling WMO-budget	33	33	33	33
Verzuimbegeleiding en preventie ambtelijke organisatie	-90	-70	-70	-70
Reserve internationale samenwerking				-12
Subtotaal Onontkoombare ontwikkelingen sinds de kadernota	**-61**	**-41**	**-41**	**-53**
6. Herrekeningen en correcties				
Geactualiseerde renteontwikkeling	709	1.096	896	1.542
Toerekening rentebaten aan reserve Bovenwijkse voorzieningen	-326	-200		
Correctie bijdrage aan Fairplay	76	76	76	76
Opslag ozb niet-woningen in overeenstemming brengen met subsidie Ondernemersfonds	30	30	30	30
Subtotaal Herrekeningen en correcties	**489**	**1.002**	**1.002**	**1.648**
7. Kapitaallasten				
Correcties kapitaallasten door achterblijvende investeringen	13	13	13	13
Herrekening Kapitaallasten 2026-2030	-117	-267	-442	-351
Subtotaal Kapitaallasten	**-104**	**-254**	**-429**	**-338**
Totaaleffect van de wijzigingen in deze begroting	**-479**	**2**	**-92**	**433**
Financieel perspectief na alle wijzigingn	**-919**	**1.637**	**1.431**	**2.590**
Inzet ravijnreserve	**919**			
Financieel perspectief Begroting 2026-2029	**0**	**1.637**	**1.431**	**2.590**

Deze posten zijn in detail uitgewerkt in de verschillende begrotingsprogramma's, onder 'Wat mag het kosten'.

Conclusie

Uit de tabel blijkt dat de inschatting die we bij de kadernota en jaarstukken hebben gemaakt voor de benodigde omvang van de ravijnreserve redelijk accuraat is geweest. De ontwikkelingen die we toen voorzagen, brengen een forse tegenvaller voor de begroting met zich mee. Maar omdat er ook meevallers tegenover staan, komt het ravijnjaar in deze begroting uit op een tekort van € 919.000. Daarvoor zetten we de ravijnreserve in. Het overschot van deze reserve valt in deze begroting nog niet vrij. We wachten de ontwikkelingen in de Rijksbegroting (en de gevolgen voor het Gemeentefonds) af en komen hierop terug in de voorjaarsrapportage.

De inzet van de ravijnreserve brengt het saldo voor 2026 op 0. De saldi van de overige jaren is positief. Om een goed oordeel te kunnen vormen over of de begroting structureel sluitend is, brengen we ook in beeld welk deel van de ramingen structureel en welke incidenteel zijn. Dat overzicht ziet er als volgt uit.

(bedragen x € 1.000)	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Financieel perspectief begroting 2026-2029	0	1.637	1.431	2.590
Correctie voor incidenteel	231	160	905	645
Structureel saldo begroting 2026-2029	**231**	**1.796**	**2.336**	**3.235**

Uit dit overzicht blijkt dat de begroting structureel in alle jaren sluitend is.

Forse winstwaarschuwing

Het begrotingsresultaat oogt op het eerste gezicht een stuk rooskleuriger dan in de afgelopen jaren. Bij dit beeld past echter wel een forse winstwaarschuwing. De uitdagingen waar de gemeente voor staat, blijven onverminderd groot: het integraal huisvestigingsplan, het onderhoud aan sportaccommodaties en de stijgende kosten in het sociaal domein zijn een aantal voorbeelden van uitdagingen die op de gemeente af blijven komen.

Bij de kadernota en de jaarstukken heeft de gemeenteraad afgelopen juli een budget beschikbaar gesteld om een aantal noodzakelijke onderzoeken te doen om in beeld te brengen wat het financiële effect van deze uitdagingen is. Voor een deel is hiervoor een bandbreedte te geven, voor een ander deel is dat nog te vroeg. Desondanks stelt de informatie die er al wel is niet gerust. Bij al deze opgaven is uiteraard de inzet om de kosten beperkt te houden tot wat nodig is, maar de verwachting is bijvoorbeeld dat voor het noodzakelijke onderhoud aan de speeltuinen en de sportvoorzieningen vanaf 2027 circa € 470.000 tot € 600.000 nodig is. Daarnaast verwachten we uit de in ontwikkeling zijnde beheerplannen voor groen en vastgoed een substantiële verhoging van de lasten. Voor buitensport komt de vervanging van een aantal voorzieningen in zicht. En voor de noodzakelijke investeringen in de onderwijshuisvesting zijn de businesscases nog niet beschikbaar, maar het voorbereidende werk laat zien dat deze bedragen eveneens fors zijn.

De positieve saldi van deze begroting geven verlichting op de korte termijn, maar het vraagt blijvende discipline om voorbereid te zijn op de grote financiële uitdagingen die op de gemeente af komen. In die context heeft het college besloten voor deze jaren geen nieuwe ambities in de begroting op te nemen die extra geld kosten en de positieve saldi te gebruiken voor het verstevigen van onze vermogenspositie. In de stellige overtuiging dat nieuwe investeringen op de korte termijn plezier geven, maar de gemeente tegelijkertijd binnen enkele jaren tot nieuwe ombuigingen zullen dwingen.

Programma's

1. Bestuur en Ondersteuning

Visie

Om de plannen die we met elkaar hebben waar te kunnen maken is het van belang dat Culemborg goed bestuurd wordt. Op een wijze die past bij de stad en aansluit op het ritme van de samenleving. Met een dienstbaar gemeentebestuur dat werkt voor Culemborg en bijdraagt aan een stevige regionale positie om de Culemborgse belangen naar voren te brengen.

Inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners kunnen de gemeente benaderen zoals dat hen dat het beste past. Als iemand persoonlijk contact zoekt, wordt die persoon ook geholpen. Mensen voelen zich welkom bij de gemeente, in het stadhuis, het stadskantoor, de gemeentewerf en in de voorzieningen waar de gemeente voor zorgt.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

In 2026 werken we verder aan onze doelen uit het programma. De doelen zijn onderverdeeld in thema's. Per thema lichten we onze activiteiten toe. De zes thema's zijn:

1. Participatie
2. Communicatie
3. Wijkgericht werken
4. Bestuurlijke samenwerking
5. Personeel & organisatie
6. Dienstverlening

1. Participatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Inwoners oefenen invloed uit op gemeentelijke plannen en beleid in hun buurt, wijk of stad.	We zetten de vernieuwde werkwijze van de kinderraad voort, zodat kinderen worden betrokken bij wat de gemeente doet en ze kunnen meedenken over lokaal beleid. (*Doorlopend*)
	We geven uitvoering aan de participatievisie en -verordening. Per project en traject onderzoeken we welke vorm van participatie het beste past. Onze participatie past bij de vraag die voorligt en de doelgroepen die we willen bereiken. Daardoor kunnen meer Culemborgers meedenken en meebeslissen over hun eigen leefomgeving en wordt hun kracht en kennis beter benut. *(Doorlopend)*
	We blijven inzetten op het versterken van online participatie via het Platform Culemborg. Inwoners kunnen via het platform hun mening laten horen wanneer hen dat het beste uitkomt. Daarmee verlagen we voor veel inwoners de drempel om mee te denken en doen. *(Doorlopend)*
	We zetten online én fysieke participatievormen in, zodat iedereen mee kan doen. *(Doorlopend)*
	We werken volgens het Culemborgs Stappenplan Participatie en ontwikkelen onze medewerkers op het gebied van participatie door trainingen, advies en kennisbijeenkomsten. *(Doorlopend)*
	We stellen een plan van aanpak op om jongeren beter te bereiken en betrekken bij gemeentelijke plannen en beleid. Dit plan sluit aan op het onderzoek naar jongerenparticipatie en -communicatie dat in 2025 is uitgevoerd. *(Ontwikkeling)*

2. Communicatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Inwoners beter bereiken met doel- en doelgroepgerichte communicatie	We zetten Mappi in om geografische informatie op de website op een gebruiksvriendelijke manier inzichtelijk te maken. *(Ontwikkeling)*
	We gebruiken vaker visuele communicatie, zoals video's, foto's en infographics, om onze boodschap begrijpelijk over te brengen. Ook aan inwoners die minder talig zijn. *(Doorlopend)*
	We zorgen dat al onze communicatie, zoals brieven en e-mails, in duidelijke en toegankelijke taal is opgesteld. *(Doorlopend)*
	We werken continu aan de goede relatie met de lokale en regionale media. Zij hebben een belangrijke rol in objectieve berichtgeving over onze stad. Voor ons zijn de mediapartijen een belangrijk platform om inwoners en ondernemers in de stad te bereiken. *(Doorlopend)*
Een betere aansluiting tussen inwoners / ondernemers en de overheid	We breiden de website uit met formulieren die voldoen aan de overheidsnormen voor digitale toegankelijkheid. *(Ontwikkeling)*
	We gebruiken Spotler voor media monitoring en onderzoeken hoe dit platform ook kan bijdragen aan webcare, zodat we sneller en beter kunnen inspelen op vragen en signalen van inwoners en ondernemers. *(Ontwikkeling)*
	Bij elk project of beleidsontwikkeling onderzoeken we welke middelen, kanalen en netwerken het meest geschikt zijn om inwoners en ondernemers te bereiken en informeren. (*Doorlopend)*
Kennisdeling en verbinding binnen de organisatie om de organisatie naar buiten toe te verstevigen	We werken vanuit een communicatievisie, die we uitdragen binnen de organisatie. We maken gebruik van de kennis van vakinhoudelijke collega's om een begrijpelijke vertaling te maken in de communicatie. Met als doel eenduidig en begrijpelijk communiceren. *(Ontwikkeling)*
	We helpen de medewerkers in de organisatie om duidelijk en begrijpelijk te communiceren. Daarbij zetten we ook nieuwe technologie in, zoals AI. We toetsen onze communicatie om op basis van de feedback nog beter aan te sluiten op de behoefte vanuit de samenleving. *(Ontwikkeling)*
	We laten in onze communicatie zien dat Culemborg een gastvrije gemeente is die we samen maken en die actief samenwerkt in de regio. (*Doorlopend)*

3. Wijkgericht werken

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Leefbare, veerkrachtige en toekomst-bestendige buurten en wijken.	We continueren de huidige structuur van de wijkteams en werken op basis van de integrale wijkplannen Oost en West. *(Doorlopend)*
	We werken met onze maatschappelijke partners volgens het in 2023 ondertekende convenant. *(Doorlopend*)
	In 2026 voeren we de gemeentelijke Belevingsmonitor (GBM) uit. We meten hoe inwoners de leefbaarheid in de wijken beleven. De resultaten worden geïntegreerd in de P&C-cyclus, de wijkplannen en nieuw beleid. *(Doorlopend*)
In gemeentelijke beleid- en uitvoerings-plannen wordt rekening gehouden met signalen, wensen en behoeften uit de wijken.	We zetten het wijkactiebudget in voor kleinschalige acties en maatregelen in de buurten/wijken ter verbetering van de leefbaarheid. De wijkplannen vormen hiervoor de basis. *(Doorlopend)*
	Informatie over de leefbaarheid en kennis van de wijken dragen we actief over aan de verschillende beleidsdomeinen. *(Doorlopend)*
	We gebruiken de Adviesgroep Bewonersinitiatieven en de wijkteams als klankbordgroep voor leefbaarheidsvraagstukken. (*Doorlopend)*
Inwoners zijn betrokken bij elkaar en de eigen leefomgeving door actief te zijn in hun buurt, wijk of stad.	We faciliteren inwoners en organisaties bij hun initiatieven in de buurt, wijk of stad met een laagdrempelige toegang tot ondersteuning. Met de subsidieregeling voor Bewonersinitiatieven stimuleren we inwoners om zich vrijwillig in te zetten voor elkaar en de directe leefomgeving. *(Doorlopend)*
	We versterken de rol van de adviesgroep Bewonersinitiatieven (voorheen Buurtpanel). De adviesgroep geeft advies over welke initiatieven een financiële bijdrage krijgen vanuit de subsidieregeling voor Bewonersinitiatieven. De gemeente controleert of initiatieven uitvoerbaar zijn en niet in strijd zijn met gemeentelijk beleid. *(Doorlopend)*

4. Bestuurlijke samenwerking

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Een stevige regionale positie om de Culemborgse belangen ook daar naar voren te brengen.	We werken waar mogelijk met gemeenten in de regio's Utrecht en Rivierenland aan gezamenlijke projecten en wisselen kennis uit over diverse onderwerpen. *(Doorlopend)*
	We hebben een pro-actieve rol en behartigen de belangen van Culemborg in regionale verbanden, de provincie, de VNG en het platform van middelgrote gemeenten (M50). *(Doorlopend)*

5. Personeel en organisatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
De werkorganisatie is een compacte en aantrekkelijke organisatie. Onze kernwaarden zijn: • veerkracht • leren en ontwikkelen • creativiteit • verantwoordelijk • in verbinding	We vertalen de kernwaarden uit de organisatievisie 2025 in ons organisatie- en personeelsbeleid. (*Ontwikkeling)*
	In deze krappe arbeidsmarkt blijven we ons inspannen om vacatures snel in te vullen, waardoor we minder gebruik hoeven te maken van externe inhuur. *(Doorlopend)*
	We actualiseren onze middelen en kanalen voor werving. (*Ontwikkeling)*
	We voeren ons geactualiseerde arbobeleid en nieuwe vitaliteitsplan uit. Deze zijn gericht op vitaliteit, weerbaarheid en veiligheid van medewerkers. Dit moet bijdragen aan het verminderen van het ziekteverzuim. (*Ontwikkeling)*
	Bij het uitzetten en invullen van vacatures is diversiteit van personeel een belangrijk speerpunt. (*Doorlopend)*
	Bij de doorontwikkeling van de organisatie bewaken we de cultuur van de organisatie, zodat we een herkenbare organisatie zijn en blijven, waar medewerkers zich prettig en veilig voelen. (*Doorlopend)*
Medewerkers werken samen vanuit strategische doelen aan de taken en ambities van de gemeente.	In de teamplannen geven we richting aan de ontwikkeling van de teams en de individuele medewerkers en maken we inzichtelijk op welke manier we bijdragen aan de organisatievisie en -doelen, het (nieuwe) bestuursakkoord en de stadsvisie. (*Ontwikkeling)*
	We binden en boeien de medewerkers door duidelijke kaders te stellen waarbinnen wij onze werkzaamheden verrichten. En stellen haalbare doelen op. *(Doorlopend)*

6. Dienstverlening

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Toegankelijke en gebruikersvriendelijke dienstverlening, fysiek en digitaal.	We voeren de Visie op Dienstverlening verder uit. Dit doen we door middel van de uitvoeringsagenda dienstverlening 2025-2027. *(Ontwikkeling)*
	We verbeteren onze bereikbaarheid en dienstverlening. Door de nieuwe telefooncentrale kunnen we de dienstverlening efficiënter inrichten en meer sturen op servicenormen (data gedreven werken). *(Ontwikkeling)*
	We blijven werken aan de toegankelijkheid en begrijpelijkheid van onze (online) dienstverlening. Daarbij maken we zoveel mogelijk gebruik van nieuwe technologische ontwikkelingen. *(Doorlopend)*
	We communiceren persoonlijk, laagdrempelig en in begrijpelijke taal en handelen aanvragen binnen de servicenormen af. *(Doorlopend)*

Welke ontwikkelingen zijn er verder in 2026?

In maart 2026 zijn de gemeenteraadsverkiezingen. Vanwege het passeren van de 30.000ste inwoner krijgen we 23 raadsleden. Dit zijn er twee meer dan het huidige aantal.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Regio Rivierenland	
Betrokkenheid bij de doelen uit dit programma	Regio Rivierenland is een samenwerkingsverband van acht gemeenten in de Betuwe, Bommelerwaard, Culemborgerwaard, Tielerwaard en het westen van het Land van Maas en Waal. De gemeenten die in de gemeenschappelijke regeling (GR) deelnemen zijn Buren, Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal en Zaltbommel. Regio Rivierenland is opgericht om gemeenschappelijke belangen van gemeenten op diverse gebieden te behartigen, onder andere op het gebied van verkeer & vervoer, economische zaken, ruimtelijke ordening, volkshuisvesting en onderwijs. Daarnaast voert Regio Rivierenland via dienstverleningsovereenkomsten voor de gemeenten taken uit die door samenwerking effectiever, efficiënter en/of minder kwetsbaar uitgevoerd kunnen worden. Voorbeeld daarvan zijn leerplichttaken, sociale recherche, leerlingenvervoer, Wmo vervoer, inkooponderstеuning (in het algemeen en specifiek voor de uitvoering van de Wmo en Jeugdwet) en inburgering. Regio Rivierenland is het overheidsonderdeel van FruitDelta Rivierenland, een overkoepelende samenwerking tussen overheid, ondernemers, onderwijs/onderzoek, organisaties en ondernemende inwoners. FruitDelta Rivierenland heeft als doel om de economische speerpunten Agribusiness, Economie & Logistiek en Recreatie & Toerisme te stimuleren en te versterken.
Belangrijkste ontwikkelingen	1. Regionaal economisch ambitiedocument, mobiliteitsplan, Regio Deal In 2026 worden belangrijke documenten vastgesteld en afgerond, zoals het nieuwe Regionaal Economisch Ambitiedocument, het aflopende Mobiliteitsplan, en de start van de uitvoering van de Regio Deal 6e tranche. 2. Kansenagenda In 2026 gaan we aan de slag met een Kansenagenda. Een kansenagenda voor een regio is een strategisch document waarin de unieke uitdagingen én ontwikkelkansen van een specifieke regio worden benoemd en uitgewerkt. Door afnemende structurele middelen bij gemeenten is het essentieel om publiek-private samenwerking te versterken en investeringen aan te trekken. Dit vereist een gezamenlijke, langetermijnvisie die verder reikt dan de gebruikelijke vijfjarige periodes. In 2026 wordt hiermee gestart.

Bedrijfsvoeringsorganisatie West Betuwe (BvoWB)	
Betrokkenheid bij de doelen uit dit programma	De Bedrijfsvoeringsorganisatie West Betuwe voert een groot deel van de bedrijfsvoeringstaken van de gemeente Culemborg uit. Daarmee ondersteunt ze de gemeente om haar maatschappelijke doelen te bereiken. De financiële administratie en interne controle zijn essentieel voor het verbeteren van de grip op financiën. Informatiemanagement zorgt voor een goede uitvoering van de digitalisering, en daarnaast goede archivering en beheer van onze relevante dossiers. Een goede huisvesting van de gemeentelijke organisatie en arbozorg zorgen voor het welbevinden van onze medewerkers en bezoekers van onze accommodaties. Met juridisch advies zorgen we voor een goede, objectieve klachten- en bezwarenprocedure. Dat draagt bij aan de betrouwbaarheid van onze gemeente, en aan het vertrouwen dat de bewoners daarin hebben.
Belangrijkste ontwikkelingen	1. Implementatie M365 - digitaal samenwerken In 2026 ligt de focus op de afronding van de implementatie van Microsoft M365 en de verdere ontwikkeling van digitaal (samen)werken. Door robotisering en de inzet van digitale technologieën zoals AI kunnen we processen automatiseren, efficiënter werken en beter inspelen op de behoeften van inwoners en partners. Deze inzet draagt bij aan een blijvend professionele en kwalitatief hoogstaande dienstverlening. 2. Professionalisering VIC Ook wordt in 2026 verder onderzocht hoe het proces van de Verbijzonderde Interne Controle (VIC) verder geprofessionaliseerd kan worden. 3. Samenwerking Tiel binnen BWB Begin 2026 wordt duidelijk op welke wijze de gemeente Tiel haar samenwerking met BvoWB al dan niet (gedeeltelijk) voortzet. Ook de financiële consequenties van deze keuze worden dan bekend. 4. Organisatieontwikkeling Tevens zullen de resultaten van het evaluatieonderzoek over tien jaar BvoWB, uitgevoerd in 2025, bekend zijn. Op basis daarvan wordt de organisatievisie herijkt.

Rekenkamer Rivierenland	
Betrokkenheid bij de doelen uit dit programma	De Rekenkamer Rivierenland heeft tot taak de doelmatigheid, de doeltreffendheid en de rechtmatigheid van het door het bestuur van de deelnemende gemeenten gevoerde beleid te onderzoeken.
Belangrijkste ontwikkelingen	1. Bijdrage stijgt De bijdrage aan de Rekenkamer Rivierenland stijgt naar € 1,33 per inwoner door stijging van loon voor overheidspersoneel conform de Gemeenschappelijke regeling. 2. Uitvoeren van diverse onderzoeken Ook in 2026 voert de Rekenkamer diverse onderzoeken uit. Welke onderwerpen onderzocht worden is nu nog niet bekend.

Indicatoren

Indicator	Werkelijk 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Meetinstrument
Verplichte indicatoren				
Zie paragraaf Bedrijfsvoering				
Aanvullende indicatoren				
Percentage digitale aangifte geboorte, huwelijk en overlijden	80%	85%	85%	Geautomatiseerd systeem
Voldoen aan normen BRP en BIG	97,2%	95%	97%	Kwaliteitsmonitor BRP van MinBZK/ RVIG, interne audits
Voldoen aan normen PUN en BIG	97,2%	95%	97%	Kwaliteitsmonitor BRP van MinBZK/ RVIG, interne audit

NB. de nummers voor de verplichte indicatoren komen overeen met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV), ontbrekende nummers zijn niet meer in gebruik.

Actueel beleid en regelgeving

- Gemeentewet
- Wet gemeenschappelijke regelingen
- Nota verbonden partijen
- Reglement van Orde raad en commissies 2021
- Participatieverordening 2022
- Participatievisie gemeente Culemborg 2022
- Visie op Wijkgericht Werken 2021
- Subsidieregeling voor Bewonersinitiatieven gemeente Culemborg 2025
- Visie op dienstverlening
- Wet- en regelgeving op het gebied van burgerlijke stand (Burgerlijk wetboek 1 BRP) Reisdocumenten, rijbewijzen, Kieswet, Wmo, minima
- PUN: Paspoortuitvoeringsregeling Nederland.
- Regeling beheer en toezicht BRP
- Verordening BRP
- Reglement BRP
- Kieswet
- Wet op de lijkbezorging

Wat mag het kosten?

De lasten en baten voor dit programma zijn gebaseerd op de Kadernota 2026-2029. Alle uitgangspunten daaruit en nieuwe ontwikkelingen sindsdien zijn doorgerekend in deze programmabegroting.

Hierna volgt welke ontwikkelingen in de kadernota waren opgenomen, welke ontwikkelingen daarna zijn verwerkt in deze programmabegroting, wat dit betekent voor het saldo van dit programma en samenvattend wat de lasten en baten van dit programma zijn.

Ontwikkelingen uit de kadernota

In de Kadernota 2026-2029 waren de volgende ontwikkelingen opgenomen.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Eerder genomen besluiten				
Nieuwe verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning	-11	-11	-11	-11
Totaal Eerder genomen besluiten	**-11**	**-11**	**-11**	**-11**
Gemeenschappelijke regelingen				
Bijdrage BWB	115	-138	-167	-167
Bijdrage Regio Rivierenland	5	5	5	5
Totaal Gemeenschappelijke regelingen	**120**	**-133**	**-162**	**-162**
Ontwikkelingen en opgaven				
Dekking C3 Registratiesysteem uit automatiseringsbudget	32	32	32	32
Dekking kapitaallasten vervanging noodstroomvoorziening	5	5	5	5
Dekking Softwaretoepassing voor kaarten op website	4	4	4	4
Kapitaallasten vervanging noodstroomvoorziening stadskantoor	-15	-15	-15	-14
Softwaretoepassing voor kaarten op website	-4	-4	-4	-4
Structurele ondersteuning pfo Ruimte Regio Rivierenland	-24	-24	-24	-24
Totaal Ontwikkelingen en opgaven	**-2**	**-2**	**-2**	**-1**
Totaal Ontwikkelingen uit de Kadernota 2026-2029	**107**	**-146**	**-174**	**-174**

Ontwikkelingen sinds de kadernota

Sinds de kadernota hebben zich de volgende ontwikkelingen voorgedaan.

Burgerzaken en verkiezingen

Voor burgerzaken en verkiezingen zijn er de komende jaren verschillende ontwikkelingen.

- In de periode 2026–2029 zijn er verschillende verkiezingen: Gemeenteraadsverkiezingen (2026), Provinciale Staten- en waterschapsverkiezingen (2027) en Europees Parlement (2029). Het budget voor deze verkiezingen is iets lager dan de noodzakelijke kosten die we voorzien. Hiervoor is jaarlijks € 4.000 extra nodig.
- Adresonderzoek is een wettelijke taak van de gemeente bij twijfel over BRP-inschrijvingen. Signalen komen via de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA), intern van Burgerzaken of andere teams. Structureel budget voor inhuur is nodig om deze onderzoeken zorgvuldig en tijdig uit te voeren, ter voorkoming van fraude en voor rechtmatige dienstverlening. Hiervoor ramen we de komende jaren structureel € 35.000.
- De dekking voor deze laatste taak vinden we in structureel hogere legesopbrengsten die we verwachten voor reisdocumenten en rijbewijzen. Naast de jaarlijkse indexatie van de landelijke tarieven blijkt uit de praktijk dat het aantal aanvragen structureel hoger ligt dan de prognoses van RDW en RVIG aangeven. In totaal ramen we hiervoor een meevaller van € 35.900.

Huuropbrengsten stadskantoor
Bedrijfsvoeringsorganisatie West-Betuwe heeft per 2026 een deel van de huur van ons stadskantoor opgezegd. Dat brengt een structureel nadeel met zich mee van € 80.000.

Reserve internationale samenwerking
Vanaf 2029 zal de reserve internationale samenwerking geen saldo meer hebben; daardoor vervallen ook de structurele onttrekkingen." In de begroting stond nog een onttrekking begroot, die is gecorrigeerd.

Verzuimbegeleiding en preventie ambtelijke organisatie
Per december 2025 sluit de ambtelijke organisatie een nieuw contract af met onze arbodienstverlener. Nadat bij de vorige aanbesteding gekozen was voor een goedkope aanbieder, bleek de geleverde dienstverlening ver onder de maat. Tussentijds is het contract opgezegd en aansluiting gevonden bij Human Capital Care (HCC), de arbodienstverlener die eerder ook al voor Culemborg werkte. We hebben nu gekozen om ook de nieuwe overeenkomst met hen aan te gaan vanwege de goede samenwerking. Daarnaast is continuering van arbodienstverlener in het belang van alle collega's die onder behandeling staan van een bedrijfsarts en maatschappelijk werkers.

De kosten hiervoor liggen hoger dan bij de vorige overeenkomst. Naast de reguliere prijsstijging, die als gevolg van de inflatie overal heeft plaatsgevonden, heeft dit te maken met de hoogte van het verzuim in Culemborg. Hierdoor maakt de arbodienstverlener meer uren voor Culemborg dan in voorgaande jaren. Daarnaast wordt een substantieel deel van de verhoging gebruikt voor re-integratiekosten en de begeleiding bij het tweede spoor in het kader van de arbowetgeving. Tenslotte wordt in 2026 een preventief medisch onderzoek gehouden, waartoe de gemeente periodiek wettelijk verplicht is.

Hoewel de verhoging van het budget substantieel is, is de raming die in deze begroting is opgenomen minimaal. Er wordt binnen de organisatie hard gewerkt aan het terugdringen van het verzuim. De verwachting is dat de kosten die de arbodienstverlener maakt in de loop van het contract minder worden. Het contract kan ieder kwartaal worden bijgesteld wanneer het terugdringen van het verzuim hiertoe aanleiding geeft. Hiermee is in de bijraming rekening gehouden, door uit te gaan van het minimale budget dat nodig is.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Ontwikkelingen				
Burgerzaken en verkiezingen	-3	-3	-3	-3
Huuropbrengsten stadskantoor	-80	-80	-80	-80
Reserve internationale samenwerking	0	0	0	-12
Verzuimbegeleiding en preventie ambtelijke organisatie	-90	-70	-70	-70
Totaal Ontwikkelingen	**-173**	**-153**	**-153**	**-165**

Opbouw saldo van dit programma

Wanneer we de hiervoor beschreven ontwikkelingen optellen bij het saldo van de kadernota, geeft dit het volgende saldo voor dit programma.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Primitieve begroting	**-15.822**	**-15.809**	**-15.706**	**-15.643**
Voorjaarsrapportage 2025	-80	-80	-80	-80
Kadernota 2026-2029	107	-146	-174	-174
Uitgangspositie Programmabegroting 2026-2029	**-15.795**	**-16.035**	**-15.960**	**-15.897**
Ontwikkelingen	-173	-153	-153	-165
Loon- en prijsontwikkeling	433	435	435	435
Kapitaallasten	76	66	58	44
Budgetneutrale wijzigingen	-32	-32	-32	-32
Saldo inclusief Programmabegroting 2026-2029	**-15.491**	**-15.719**	**-15.653**	**-15.616**

Baten en lasten van dit programma

Alles samenvattend, geeft dat het volgende overzicht van baten en lasten voor dit programma.

(bedragen x € 1.000)	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	-16.848	-18.698	-16.445	-16.673	-16.607	-16.558
Baten	1.083	1.153	942	942	942	942
Saldo van baten en lasten	**-15.765**	**-17.545**	**-15.503**	**-15.731**	**-15.665**	**-15.616**
Onttrekkingen	7	431	12	12	12	0
Mutaties reserves	**7**	**431**	**12**	**12**	**12**	**0**
Bestuur en Ondersteuning	**-15.758**	**-17.114**	**-15.491**	**-15.719**	**-15.653**	**-15.616**

Wat gaan we investeren?

De investeringskredieten worden vanaf 2026 bij de programma's weergegeven. Dit was voorheen een bijlage. Met deze wijziging geven we meer zicht in de geplande investeringen per programma. De kapitaallasten van onderstaande investeringen zijn meegenomen in de programmabegroting 2026-2029.

Omschrijving investering (bedragen x € 1.000)	**2026**
Stadskantoor: Meubilair	540
Stadskantoor: Inventaris	36

Stadskantoor: Meubilair
In het Vervangings- en Investeringplan (VVI en IP) wordt aangegeven welke investeringen zijn afgeschreven en vervangen moeten worden. De kapitaallasten voortvloeiend uit deze investeringen zijn verwerkt in de meerjarenbegroting. Volgens de vervangingsplanning zou het meubilair binnen het stadskantoor vervangen kunnen worden. Met het oog op onderzoek naar het stadskantoor wordt gekeken of het wenselijk is om al (delen van) het meubilair te vervangen of dat meubilair nog langer gebruikt kan worden. In 2026 zullen we u op de hoogte houden van de ontwikkelingen en hier in een van de voortgangsrapportages op terugkomen.

Stadskantoor: Inventaris
In het vervangingsplan is de vervanging van de AED-apparaten en een beveiligingscamera opgenomen. De kapitaallasten voortvloeiend uit deze investeringen zijn verwerkt in de meerjarenbegroting.

Op het moment wordt gecontroleerd of het mogelijk is de AED's langer te gebruiken, waardoor de investering mogelijk doorschuift naar een later tijdstip. Voor de beveiligingscamera onderzoeken we of er een integrale investering mogelijk is in het toegangsverlening- en inbraaksysteem.

2. Veiligheid

Visie

In een samenleving die continu verandert, blijft veiligheid een essentiële pijler voor het welzijn van onze inwoners, ondernemers en bezoekers. De gemeente Culemborg streeft naar een stad waarin iedereen zich veilig voelt én veilig is. In de begroting 2026 zetten we (verder) in op een integrale aanpak van veiligheid, waarbij preventie, zorg, samenwerking, handhaving en (digitale) weerbaarheid centraal staan.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Binnen dit programma richten we ons op verschillende doelen, waaraan we in 2026 (verder) aan zullen werken. Hieronder volgen deze doelen en de bijbehorende activiteiten, verdeeld over vijf thema's:

1. Zorg en Veiligheid
2. Jeugd
3. Drugs
4. Digitale veiligheid
5. Crisisbeheersing

1. Zorg en Veiligheid

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Wij zetten ons in om meer inwoners actief te ondersteunen en de kwetsbaren in onze samenleving te beschermen.	We versterken de samenwerking tussen zorg, veiligheid en handhaving. Dit doen we door gezamenlijke casusoverleggen en het zichtbaar maken van deze samenwerking richting inwoners en partners. *(Ontwikkeling)*
	We integreren het Programma Maatwerk Multiprobleem-huishoudens (PMM) in onze werkwijze. *(Ontwikkeling)*
	We scherpen regionaal beleid en samenwerkingsafspraken aan op het gebied van de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz). *(Ontwikkeling)*
De gemeente biedt tijdige ondersteuning en voorkomt escalatie en recidive.	We borgen de Aanpak Voorkoming Escalatie (AVE) methode intern en trainen medewerkers periodiek. *(Ontwikkeling)*
	We zetten voor complexe situaties de doorbraakmethode in om tot duurzame oplossingen te komen. *(Ontwikkeling)*
	We nemen deel aan het Lokaal Zorg Netwerk (LZN) en regisseren het Jeugd Interventieteam Culemborg (JIC). Vanuit deze integrale samenwerking worden gerichte acties uitgezet om mensen binnen de doelgroep zorg en veiligheid effectief te ondersteunen. *(Doorlopend)*

2. Jeugd

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
De gemeente voorkomt doorgroei van jonge aanwas naar crimineel gedrag door vroegtijdige interventie, intensieve begeleiding en aansluiting op hun leefwereld.	Bij signalen van zorgelijk gedrag bij jeugdigen op straat of op school voert de gemeente met partners vroegtijdig thuisgesprekken. Ouders worden actief betrokken en er wordt passende ondersteuning geboden aan de jeugdige en het gezin.
	We versterken het JIC door deskundigheid te bevorderen met trainingen in online jongerenwerk en proactief straatwerk. *(Ontwikkeling)*
	Voor de doelgroep jonge aanwas en jongvolwassenen met zorgelijk en/of crimineel gedrag zetten we intensieve casemanagers (ICM) in. *(Doorlopend)*
De gemeente zet in op het beheersen van jeugdoverlast door middel van vroegtijdige signalering, gerichte interventies en samenwerking met partners in zorg, veiligheid en onderwijs.	We zoeken actief naar structurele financiering voor het JIC, zodat de aanpak van jeugdoverlast en -criminaliteit ook vanaf 2028 kan worden voortgezet en versterkt. *(Ontwikkeling)*
	We houden toezicht op overlastlocaties, stemmen snel af met bewoners en partners, treden handhavend op waar nodig en evalueren periodiek om de aanpak te verbeteren. (Doorlopend)
	Samen met ketenpartners inventariseren we de behoeften van jongeren op straat en realiseren we passende voorzieningen en activiteiten, zoals een JOP. *(Doorlopend)*
We versterken de samenwerking in de jeugdhulpketen om sneller en effectiever hulp te bieden aan jongeren en gezinnen in de jeugdketen.	We organiseren en borgen structureel de lokale jeugdtafel als consultatief overleg, waar ketenpartners (zoals Veilig Thuis, Jeugdbescherming, leerplicht, sociaal domein en de gemeente) complexe casuïstiek bespreken en de integrale samenwerking versterken. *(Doorlopend)*

3. Drugs

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
De weerbaarheid van overheid en samenleving vergroten	We geven voorlichting aan inwoners, ondernemers en andere doelgroepen over de risico's van drugs en hoe signalen gemeld kunnen worden. Via onder andere campagnes vergroten we de bewustwording, ook intern. *(Ontwikkeling)*
	We investeren in regionale afstemming van beleid, onder andere op het gebied van Bibob en de aanpak van drugsproblematiek, om verplaatsing van de problemen te voorkomen en de effectiviteit van ons beleid te vergroten. *(Doorlopend)*
Criminele netwerken bestrijden met ketenpartners	We voeren (integrale) controles uit met de politie en andere instanties om verschillende vormen van criminaliteit aan te pakken. *(Ontwikkeling)*
	We zetten het Interventieteam in voor analyse van de meest doeltreffende aanpak.

4. Digitale veiligheid

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
De digitale weerbaarheid van inwoners, ondernemers en gemeentelijke medewerkers vergroten.	We herhalen het project Hackshield en bouwen voort op de resultaten van de eerste twee jaar. *(Ontwikkeling)*
	We communiceren via alle beschikbare kanalen en werken samen met partners, zoals ondernemersverenigingen en seniorenorganisaties om bewustzijn en kennis over digitale (on)veiligheid te vergroten. *(Doorlopend)*
Het aantal slachtoffers van digitale criminaliteit verminderen.	Jongerenwerkers zetten de 'cyber24 koffers' in om jongeren bewust te maken van digitale (on)veiligheid. *(Ontwikkeling)*
	We zetten in op het verhogen van meldingsbereidheid, zodat we meer inzicht krijgen in de aard en omvang van digitale criminaliteit. *(Ontwikkeling)*

5. Crisisbeheersing

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Een sterk netwerk	We monitoren of de operationele werking van de Meldkamer Oost-Nederland goed aansluit bij de geplande doelen uit het regionaal beleidsplan 2024-2027. *(Ontwikkeling)*
	We versterken de samenwerking binnen het netwerk van het Regionaal Overleg Acute Zorg, mede voor het borgen van de zorgcontinuïteit bij langdurige crises. *(Ontwikkeling)*
Versterking crisisbeheersing	We implementeren de Wet Crisisbeheersing en Brandweerzorg, als opvolger van de huidige Wet Veiligheidsregio's. *(Ontwikkeling)*
	We volgen de effecten van de toegekende brede doeluitkering rampenbestrijding (BDUR) en beoordelen of deze toereikend zijn voor de nieuwe taken uit de wet. *(Ontwikkeling)*
	We trainen en oefenen onze lokaal opgeleide crisisfunctionarissen doorlopend, zodat zij rampen en crises 24/7 effectief kunnen bestrijden en beheersen. *(Ontwikkeling)*
Informatiemanagement verbeteren	We ontwikkelen het Veiligheidsinformatieknooppunt (VIK) verder door. *(Ontwikkeling)*
	We bevorderen interregionale en landelijke samenwerking. *(Ontwikkeling)*
Vergroten weerbaarheid	Als gevolg van de actuele geopolitieke spanningen werken we verder aan het vergroten van de weerbaarheid van inwoners en ondernemers en actualiseren we onze gemeentelijke continuïteitsplannen. *(Ontwikkeling)*

Welke ontwikkelingen zijn er verder in 2026?

Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein (Wams)
De Wams beoogt een juridische grondslag te bieden voor domeinoverstijgende gegevensdeling en samenwerking bij complexe problematiek. Gemeenten krijgen hiermee wettelijke taken voor onderzoek, planvorming en coördinatie bij meervoudige problematiek. De wet is in 2023 controversieel verklaard en ligt sindsdien stil in de Tweede Kamer. Er is nog geen duidelijkheid over de behandeling of inwerkingtreding.

Domeinoverstijgende aanpak complexe casuïstiek

De landelijke agenda Zorg- en Veiligheid richt zich op een domeinoverstijgende aanpak van complexe casuïstiek, zoals personen met verward gedrag, huiselijk geweld, kindermishandeling en recidive. Kernpunten uit deze aanpak zijn:

- Versterking van regionale regie en samenwerking tussen zorg, veiligheid, sociaal domein en straf.
- Eén gezin, één plan, één regisseur als uitgangspunt.
- Doorontwikkeling van zorg- en veiligheidshuizen.
- Focus op structurele borging van succesvolle pilots en samenwerking.

Veiligheidsbeleid

De gemeente voert de regie op het integraal veiligheidsbeleid en stemt hierbij af met (veiligheids)partners zoals politie en Openbaar Ministerie. In 2026 stellen we een nieuw (regionaal) veiligheidsbeleid vast, met duidelijke prioriteiten en inzet van capaciteit.

Weerbaarheid en Veerkracht

De toenemende geopolitieke spanningen, hybride dreigingen, klimaatverandering en het risico op langdurige stroomuitval vragen om extra inzet op het versterken van de maatschappelijke weerbaarheid en veerkracht van onze samenleving. Deze dreigingen brengen nieuwe opgaven met zich mee voor de manier waarop we als samenleving omgaan met thema's als maatschappelijke weerbaarheid, veerkracht, openbare orde en crisisbeheersing. In 2026 wordt dit programma verder opgebouwd en verbreed.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ)	
Betrokkenheid bij de doelen uit dit programma	De Veiligheidsregio Gelderland-Zuid is een dagelijkse partner bij rampenbestrijding en crisisbeheersing. De brandweer wordt bijna dagelijks ingezet voor hulpverlening, het bestrijden van brand maar ook bij integrale controles. Op het gebied van pro-actie, preventie en preparatie is ook dagelijks contact op het gebied van evenementen, voorlichting, opleiding en oefening.
Belangrijkste ontwikkelingen	In 2026 zet de VRGZ de uitvoering voort van het Regionaal Beleidsplan 2024–2027. De focus ligt op drie pijlers: 1. Sterk netwerk Verbetering van samenwerking met crisispartners, zorginstellingen en gemeenten, met aandacht voor voorbereiding, communicatie en nazorg bij crises. 2. Weerbare organisatie Versterking van crisisstructuren, risicobeheersing, personeelsbeleid en publiekscommunicatie. Ook wordt ingezet op continuïteit bij uitval van vitale infrastructuur. 3. Informatiemanagement Betrouwbare en toegankelijke informatievoorziening voor professionals.

Indicatoren

Indicator	Werkelijk 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Meetinstrument
Verplichte indicatoren				
6. Verwijzingen Halt	6	15	10	Stichting Halt
8. Winkeldiefstallen	35	25	25	CBS / opendata.politie.nl / waarstaatjegemeente.nl
9. Geweldsmisdrijven (lichamelijke integriteit)	57	50	50	
10. Diefstal uit woningen	18	32	30	
11. Vernielingen	93	115	100	
Aanvullende indicatoren				
Verward gedrag	160	95	150	CBS / opendata.politie.nl / waarstaatjegemeente.nl
Cybercrime	6	17	10	
Drugshandel	11	13	10	
Jeugdoverlast	233	180	210	

NB. de nummers voor de verplichte indicatoren komen overeen met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV), ontbrekende nummers zijn niet meer in gebruik.

Actueel beleid en regelgeving

Wetgeving

- Alcoholwet, Alcoholbesluit en Alcoholregeling.
- Algemene plaatselijke verordening Culemborg (APV)
- Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)
- Algemene wet bestuursrecht (Awb)
- Gemeentewet
- Omgevingswet
- Opiumwet
- Politiewet
- Wegenverkeerswet 1994
- Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Wet Bibob)
- Wetboek van Strafvordering / Regeling domeinlijsten buitengewoon opsporingsambtenaar / Beleidsregels buitengewoon opsporingsambtenaar
- Wet gemeenschappelijke regelingen
- Wet goed verhuurderschap
- Wet op de veiligheidsregio's
- Wet op de kansspelen
- Wet veilige jaarwisseling
- Wet verplichte ggz

Beleidskaders

- Beleidsregel artikel 13b van de Opiumwet
- Beleidsregels drugshandel op straat
- Beleidsregels Wet Bibob Culemborg
- Detailhandelsvisie
- Evenementenvisie en handboek evenementen
- Gemeentelijk verkeer- en vervoerplan 2021-2030 (GVVP)
- Horecavisie en handboek horeca
- Kadernota Integrale Veiligheid (in 2023 gezamenlijk op- en vastgesteld binnen de Gezagsdriehoek De Waarden) en uitvoeringsplannen
- Meerjarenbeleidsplan politie 2024-2027
- Notitie wijkgericht werken
- Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030
- Toezicht- en handhavingsbeleid Culemborg en uitvoeringsplannen
- Veiligheidsstrategie Oost-Nederland

Wat mag het kosten?

De lasten en baten voor dit programma zijn gebaseerd op de Kadernota 2026-2029. Alle uitgangspunten daaruit en nieuwe ontwikkelingen sindsdien zijn doorgerekend in deze programmabegroting.

Hierna volgt welke ontwikkelingen in de kadernota waren opgenomen, welke ontwikkelingen daarna zijn verwerkt in deze programmabegroting, wat dit betekent voor het saldo van dit programma en samenvattend wat de lasten en baten van dit programma zijn.

Ontwikkelingen uit de kadernota

In de Kadernota 2026-2029 waren de volgende ontwikkelingen opgenomen.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Gemeenschappelijke regelingen				
Bijdrage VRGZ	-94	-86	-112	-116
Totaal Gemeenschappelijke regelingen	**-94**	**-86**	**-112**	**-116**
Ontwikkelingen en opgaven				
Jaarwisseling - investeren in veiligheid, preventie en gemeenschapsvorming	-35	-35	-25	-20
Preventie van discriminatie	-4	-4	-4	-4
Voortzetting C3 Registratiesysteem	-32	-32	-32	-32
Totaal Ontwikkelingen en opgaven	**-71**	**-71**	**-61**	**-56**
Gemeentefonds				
Ontvangsten Rijk septembercirculaire 2024	-5	-5	-6	-6
Totaal Gemeentefonds	**-5**	**-5**	**-6**	**-6**
Totaal Ontwikkelingen uit de Kadernota 2026-2029	**-170**	**-162**	**-179**	**-178**

Ontwikkelingen sinds de kadernota

Sinds de kadernota heeft zich de volgende ontwikkeling voorgedaan.

Meicirculaire

In de meicirculaire 2025 heeft een kleine bijstelling van € 4.000 voor het budget Anti-discriminatievoorziening plaatsgevonden.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Gemeentefonds				
Meicirculaire 2025: overige geoormerkte middelen	-4	0	0	0
Totaal Gemeentefonds	**-4**	**0**	**0**	**0**

Opbouw saldo van dit programma

Wanneer we de hiervoor beschreven ontwikkelingen optellen bij het saldo van de kadernota, geeft dit het volgende saldo voor dit programma.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Primitieve begroting	**-3.921**	**-3.930**	**-3.930**	**-3.931**
Kadernota 2026-2029	-170	-162	-179	-178
Uitgangspositie Programmabegroting 2026-2029	**-4.092**	**-4.092**	**-4.109**	**-4.108**
Gemeentefonds	-4	0	0	0
Loon- en prijsontwikkeling	27	27	27	28
Budgetneutrale wijzigingen	1	1	1	1
Saldo inclusief Programmabegroting 2026-2029	**-4.068**	**-4.064**	**-4.081**	**-4.080**

Baten en lasten van dit programma

Alles samenvattend, geeft dat het volgende overzicht van baten en lasten voor dit programma.

(bedragen x € 1.000)	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	-3.835	-4.009	-4.112	-4.107	-4.124	-4.123
Baten	137	62	44	44	44	44
Saldo van baten en lasten	**-3.699**	**-3.947**	**-4.068**	**-4.064**	**-4.081**	**-4.080**
Veiligheid	**-3.699**	**-3.947**	**-4.068**	**-4.064**	**-4.081**	**-4.080**

Wat gaan we investeren?

Omschrijving investering	2026
Er zijn geen investeringen in dit programma	

3. Verkeer, Vervoer en Waterstaat

Visie

De behoefte aan mobiliteit groeit en tegelijkertijd verandert de vraag. Bewoners willen zich makkelijk en veilig kunnen verplaatsen van A naar B, maar de auto is niet altijd meer leidend en alternatieve vormen van vervoer krijgen een grotere rol. Het delen van voorzieningen als een auto of een laadpaal wordt steeds gebruikelijker. Ook duurzame mobiliteit binnen het openbaar vervoer en bedrijven wordt steeds belangrijker. Mede door ontwikkelingen als een e-bike kunnen grotere afstanden op de fiets worden afgelegd. Fietsen en wandelen hebben een positieve invloed op de gezondheid.

Door aanleg van comfortabele en veilige infrastructuur stimuleren we langzaam verkeer en verkleinen we het risico op een ongeval. Bij aanleg van en aanpassingen aan de infrastructuur benutten we kansen en ruimte als het gaat om het realiseren van andere opgaven (groen, spelen, klimaatadaptatie). Met het STOMP-ordeningsprincipe (Stappen (lopen), Trappen (fietsen), Openbaar Vervoer, Mobility as a Service (bijv. deelvervoer), Particuliere auto) geven we prioriteit aan meer duurzame vormen van mobiliteit (lopen, fietsen en ov) en minder prioriteit aan minder duurzame mobiliteitsvormen (zoals de auto). Zo zorgen we voor bereikbare en leefbare gebieden.

Om op de toekomst voorbereid te zijn is het noodzakelijk om een goede visie te hebben op deel- en duurzame mobiliteit, parkeren en laadinfrastructuur. Waar dat kan, pakken we mobiliteitsopgaven gezamenlijk in de regio op.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Binnen dit programma richten we ons op verschillende doelen, waaraan we in 2026 (verder) zullen werken. Hieronder volgen deze doelen en de bijbehorende activiteiten, verdeeld over vier thema's:

1. Verkeer, wegen en water
2. Parkeren
3. Recreatieve haven
4. Openbaar vervoer

1. Verkeer, wegen en water

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Culemborg veilig en bereikbaar houden voor alle verkeersmodaliteiten door de verkeersruimte zo in te richten dat er een optimale balans ontstaat tussen bereikbaarheid, veiligheid en doorstroming op wegen.	We werken de maatregelen uit het Gemeentelijk Verkeer- en Vervoersplan (GVVP) verder uit. Belangrijk onderdeel hierbij zijn de ontwikkelingen in de Stationsomgeving; langzaam verkeer tunnel, rotonde N320, wegenstructuur binnen plangebied Stationsomgeving, oversteekvoorzieningen Wethouder Schoutenweg en station als regionale HUB. *(Ontwikkeling)*
	We blijven het belang van een hoogwaardige fietsroute tussen Culemborg en Houten provinciaal onder de aandacht brengen. Vanwege de lage prioriteit bij betrokken provincies staat uitvoering dit project on hold, maar het blijft een langetermijndoelstelling uit het GVVP. *(Ontwikkeling)*
	We realiseren delen van de fietsstraat Parijsch-Centrum, conform GVVP en vragen daarvoor subsidie aan bij de provincie. *(Ontwikkeling)*
	We maken een integraal ontwerp voor de Dr. Hockesingel conform GVVP. *(Ontwikkeling)*
	We zorgen voor een goede verdeling van de laadinfra over de gehele gemeente. *(Doorlopend)*
	We stimuleren deelmobiliteit bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. *(Doorlopend)*
	We monitoren de verkeersgegevens en stellen een jaarlijkse rapportage op van de ongevallen en verkeersveiligheidsrisico's in Culemborg. *(Doorlopend*)
	We pakken verkeersknelpunten aan door maatwerk maatregelen. Dat kan bestaan uit fysieke maatregelen, gedragsbeïnvloeding en handhaving. We hebben hierbij specifieke aandacht voor kwetsbare verkeersdeelnemers. (*Doorlopend)*
	We voeren een scholenproject uit en zetten in op verkeerseducatie bij scholen. We benaderen de scholen, doen de volledige voorbereiding, communicatie en zijn op de dag zelf aanwezig. (*Doorlopend)*

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Culemborg bereikbaar en begaanbaar te houden door de wegen, openbare verlichting en civieltechnische kunstwerken in voldoende staat van onderhoud te houden.	We stellen een nieuw beheerplan openbare verlichting op. *(Ontwikkeling)*
	Op basis van de schouwgegevens stellen we een nieuw meerjarenbeheerplan op voor civieltechnische kunstwerken. *(Ontwikkeling)*
	We voeren groot onderhoud aan wegen uit (revitalisering en reconstructies) volgens het meerjarenonderhoudsprogramma. *(Doorlopend)*
	We ontwerpen wegen en verkeersknelpunten op een onderhoudsarme wijze. *(Doorlopend)*
	Bij het vervangen van openbare verlichting, vervangen we de verlichting voor een duurzame LED-variant. *(Doorlopend)*

2. Parkeren

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Voldoende en goed bereikbare (fiets)parkeerplaatsen	We gebruiken sinds halverwege 2025 een nieuw e-loket, waarmee bewoners en ondernemers parkeervergunningen en ontheffingen op een eenvoudige, klantvriendelijke en efficiënte manier kunnen aanvragen. *(Doorlopend)*
	We zetten het parkeercompensatiefonds om naar een mobiliteitsfonds om zo een betere invulling te kunnen geven aan andere vormen van (deel)mobiliteit. Tegelijkertijd herzien we de nota parkeernormen *(Ontwikkeling).*
	We stellen beleidsregels op voor het toewijzen van gehandicaptenparkeerplaatsen, met het oog op de verwachte toenemende vraag door de vergrijzing. *(Ontwikkeling)*
	We stellen een nieuwe parkeernota op, waarin ook mobiliteitsconcepten een plaats krijgen. *(Ontwikkeling)*
	We bieden blijvend voldoende kwalitatief goede (fiets-) parkeerfaciliteiten aan voor alle verkeersdeelnemers. *(Doorlopend)*
	We monitoren het gebruik van de parkeerplaatsen in het gereguleerde parkeergebied en herzien de beleidsregels. *(Doorlopend)*
	We zetten in op het vergroenen van parkeerplaatsen. *(Doorlopend)*

3. Recreatieve haven

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
De haven en de camping langs de Lek moeten een mooie toeristische trekpleister zijn.	We verpachten de jachthaven en de camping aan de Stichting jachthaven en camping De Helling. Om deze toeristische trekpleister te versterken, hebben we jaarlijks overleg met de Stichting over de uitstraling en het toekomstperspectief *(Doorlopend)*

4. Openbaar vervoer

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Iedereen kan zich zo zelfstandig mogelijk en tegen een redelijk tarief met een vorm van (openbaar) vervoer verplaatsen binnen en buiten de regio.	We adviseren over de aanbesteding regiecentrale en gunning aan de vervoerders (basismobiliteit). *(Doorlopend)*
	We werken aan plannen voor herinrichting van de stationsomgeving met het station als regionale HUB voor alle vormen van mobiliteit. *(Ontwikkeling)*
	We adviseren de vervoersautoriteit en behartigen de Culemborgse belangen. Hierbij zetten we in op behoud van een betaalbaar openbaar vervoer. *(Doorlopend)*
	We onderzoeken de mogelijkheden voor alternatieve vormen van vervoer. *(Doorlopend)*
	We zorgen voor toegankelijke haltes. *(Doorlopend)*
	In regioverband wordt onderzoek gedaan naar een vervoerplan voor Pavijen. *(Ontwikkeling)*

Welke ontwikkelingen zijn er verder in 2026?

In 2026 zijn er verder geen ontwikkelingen binnen dit programma, anders dan hiervoor beschreven.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Verkeer reikt verder dan de gemeentegrens. Om bereikbaarheid en verkeersveiligheid te verbeteren, werken we in Regio Rivierenland samen aan de uitvoering van het Regionaal Mobiliteitsplan 2023-2026. Meer over Regio Rivierenland is opgenomen in begrotingsprogramma 1. Bestuur en Ondersteuning.

Indicatoren

In dit begrotingsprogramma zijn er geen indicatoren.

Actueel beleid en regelgeving

- Gemeentewet
- Provinciale verordening
- Omgevingswet
- Wegenverkeerswet 1994
- Veiligheidsstrategie Oost-Nederland
- Gemeentelijk Verkeer- en Vervoerplan (GVVP) 2021-2030
- Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV) 2030
- Uitvoeringsplan Mobiliteit Regio Rivierenland 2023-2026
- Wegenbeheerplan 2021-2025
- Beheerplan civiele kunstwerken 2015-2020
- Beheerplan openbare verlichting 2019-2023
- Parkeerverordening 2025 Culemborg
- Aanwijzingsbesluit betaald parkeren 2024
- Beleidsregel Culemborg houdende regels omtrent parkeren

Wat mag het kosten?

De lasten en baten voor dit programma zijn gebaseerd op de Kadernota 2026-2029. Alle uitgangspunten daaruit en nieuwe ontwikkelingen sindsdien zijn doorgerekend in deze programmabegroting.

Hierna volgt welke ontwikkelingen in de kadernota waren opgenomen, welke ontwikkelingen daarna zijn verwerkt in deze programmabegroting, wat dit betekent voor het saldo van dit programma en samenvattend wat de lasten en baten van dit programma zijn.

Ontwikkelingen uit de kadernota

In de Kadernota 2026-2029 was één ontwikkeling opgenomen.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Eerder genomen besluiten				
Krediet voor de fietsroute centrum - Parijsch	0	-10	-9	-8
Totaal Eerder genomen besluiten	**0**	**-10**	**-9**	**-8**
Totaal Ontwikkelingen uit de Kadernota 2026-2029	**0**	**-10**	**-9**	**-8**

Ontwikkelingen sinds de kadernota

Sinds de kadernota hebben zich de volgende ontwikkelingen voorgedaan.

Bijstelling pachtopbrengsten

Er is een nieuwe pachtovereenkomst afgesloten voor Helling 7. We ontvangen daardoor jaarlijks meer pachtopbrengsten.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Ontwikkelingen				
Bijstelling pachtopbrengsten	3	3	3	3
Totaal Ontwikkelingen	**3**	**3**	**3**	**3**

Opbouw saldo van dit programma

Wanneer we de hiervoor beschreven ontwikkelingen optellen bij het saldo van de kadernota, geeft dit het volgende saldo voor dit programma.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Primitieve begroting	**-3.867**	**-3.814**	**-3.822**	**-3.812**
Kadernota 2026-2029	0	-10	-9	-8
Uitgangspositie Programmabegroting 2026-2029	**-3.867**	**-3.824**	**-3.831**	**-3.820**
Ontwikkelingen	3	3	3	3
Loon- en prijsontwikkeling	-385	-391	-391	-392
Kapitaallasten	134	131	-4	7
Budgetneutrale wijzigingen	32	32	32	32
Saldo inclusief Programmabegroting 2026-2029	**-4.083**	**-4.049**	**-4.192**	**-4.171**

Baten en lasten van dit programma

Alles samenvattend, geeft dat het volgende overzicht van baten en lasten voor dit programma.

(bedragen x € 1.000)	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	-4.889	-4.319	-4.716	-4.733	-4.876	-4.815
Baten	457	403	439	439	439	439
Saldo van baten en lasten	**-4.431**	**-3.916**	**-4.277**	**-4.294**	**-4.437**	**-4.376**
Stortingen	-661	-798	0	0	0	0
Onttrekkingen	148	148	194	245	245	205
Mutaties reserves	**-513**	**-650**	**194**	**245**	**245**	**205**
Verkeer, Vervoer en Waterstaat	**-4.944**	**-4.566**	**-4.083**	**-4.049**	**-4.192**	**-4.171**

Wat gaan we investeren?

De investeringskredieten worden vanaf 2026 bij de programma's weergegeven. Dit was voorheen een bijlage. Met deze wijziging geven we meer zicht in de geplande investeringen per programma. De kapitaallasten van onderstaande investeringen zijn meegenomen in de Programmabegroting 2026-2029.

Omschrijving investering (bedragen x € 1.000)	**2026**
Camera handhavingssysteem parkeerbeheer	32
Rehabilitatie wegen	572
Civieltechnische kunstwerken	175
Openbare verlichting	135

Camera handhavingssysteem parkeerbeheer

Er is een contract met Brickyard (incl. backoffice en onderhoudscontract) voor het camerasysteem van de autoluwe binnenstad, Prijsseweg en Vianense poort. Het contract loopt af en de camera's moeten vervangen worden. Echter de helft van de camera's is in goede staat, het is niet nodig die te vervangen. Er zal met de leverancier onderhandeld worden om alleen de camera's die niet meer in goede staat zijn te vervangen.

Rehabilitatie wegen

In het Vervangings- en investeringsplan (IP) zijn de investeringen opgenomen zoals deze in het beheerplan wegen 2021-2025 staan vermeld. Er is voor de jaarschijf 2026 een krediet nodig van € 572.000. Op het moment van schrijven is er nog geen nieuw beheerplan vastgesteld, waardoor de bedragen uit het oude plan zijn gehanteerd.

Civieltechnische kunstwerken

Op het moment van schrijven is er nog geen nieuw beheerplan civieltechnische kunstwerken vastgesteld. Hierdoor zijn de bedragen uit het oude plan overgenomen. Op basis van dit beheerplan is er voor de jaarschijf 2026 een krediet nodig van € 175.000.

Openbare verlichting

Op het moment van schrijven is er nog geen nieuw vastgesteld beheerplan openbare verlichting. Hierdoor zijn de bedragen uit het oude plan overgenomen. Op basis van dit beheerplan is er voor de jaarschijf 2026 een krediet nodig van € 135.000.

4. Economie

Visie

Culemborg is een levendige stad, die aantrekkelijk is voor bewoners, ondernemers en bezoekers. Er is voldoende werk voor bewoners die graag dicht bij huis werken. De overstap van school naar werk is makkelijk te maken.

We zetten in op lokale werkgelegenheid, duurzame ondernemers en een goede economische ontwikkeling. Hiervoor ontwikkelen we een toekomstbestendig en robuust economisch klimaat in samenwerking met bedrijven en de gemeenschap. Ondernemers en bedrijven, van het midden- en kleinbedrijf (MKB) tot grote familiebedrijven en van winkeliers tot de meubelindustrie, spelen een belangrijke rol in onze stad. Zij creëren werkgelegenheid, stimuleren innovatie en dragen bij aan de welvaart en het welzijn van de inwoners van Culemborg. Een goed bereikbare stad met een aantrekkelijk vestigingsklimaat vormt hiervoor de basis.

De aantrekkelijkheid van de omgeving en de binnenstad van Culemborg stimuleert toerisme en (verblijfs)recreatie. Een gastvrije (binnen)stad is de economische basis voor horecaondernemingen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Binnen dit programma streven we verschillende doelen na, waaraan we in 2026 (verder) werken. Hieronder volgen die doelen en de activiteiten, verdeeld over drie thema's:

1. Economische ontwikkeling
2. Fysieke bedrijfsinfrastructuur
3. Economische promotie

1. Economische ontwikkeling

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Een vitaal ondernemers-klimaat in Culemborg.	We faciliteren bestaande en nieuwe winkels en (kennis)bedrijven in Culemborg in zowel de binnenstad, buitengebied, winkelcentra, agrarische ondernemers als voor het bedrijventerrein Pavijen. *(Doorlopend)*
	Regionale afstemming van bedrijfsvestigingen en toeristische initiatieven. Met de regio werken we in 2026 aan een nieuw Regionaal Economisch Ambitiedocument (REA). *(Ontwikkeling)*
	We ondersteunen individuele ondernemers in de mogelijkheden om te verduurzamen (energiebesparingen, klimaatadaptatie en circulariteit), ook als dat lastig te vergunnen blijkt. *(Doorlopend)*
	Wij hechten aan innovaties, proeftuinprojecten en broedplaatsen. Ook bevorderen we eigenaarschap bij ondernemers. (*Doorlopend)*
	De binnenstadregisseur en de parkmanager Pavijen vervullen een verbindende en cruciale rol tussen gemeente en ondernemers en onderling. *(Doorlopend)*
	We zoeken (financiële) ondersteuning voor onze lokale stimuleringsprojecten via samenwerkingsverbanden regionaal, provinciaal en Europees. We maken daarbij gebruik van de subsidiekennis in de regio. *(Doorlopend)*
Culemborg heeft een levendige en aantrekkelijke binnenstad.	Met het Collectief Centrum Culemborg ronden we in 2026 het project Lekpoort en een laatste muurschildering af. Conform het regieplan Binnenstad. (*Ontwikkeling)*
	Samen met het Collectief Centrum Culemborg voeren we de detailhandels- en horecavisie uit. Met aandacht voor een compacte binnenstad, tegengaan leegstand, branchering, marketing en (culturele) programmering versterken we de gastvrije binnenstad. *(Doorlopend)*
Het bedrijventerrein Pavijen is een aantrekkelijke vestigingsplaats voor bedrijven.	Wij stimuleren de lokale economie op het bedrijventerrein door in goed contact met de Kring Culemborgse Bedrijven (KCB) en de ondernemers te zorgen voor een zo goed mogelijk economisch klimaat. (*Doorlopend*)
	We vergroenen de openbare ruimte van het bedrijventerrein en stimuleren ondernemers ook op eigen terrein maatregelen te nemen, zoals in de buitenruimte of groen op dak.(*Ontwikkeling)*
	Samen met de KCB werken we aan concrete oplossingen voor netcongestieproblematiek. Dit is een verdieping van het project DEN (Decentraal Energie Netwerk). (*Ontwikkeling)*
	We stellen een uitvoeringsplan op voor de droom van Pavijen. *(Ontwikkeling)*

2. Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Efficiënt grondgebruik en een aantrekkelijk vestigingsklimaat	We faciliteren waar mogelijk (lokale) bedrijven bij verplaatsen en uitbreiden op Pavijen. Dit gebeurt aan de hand van het Transitie en Transformatie plan (TTP) en de visie van Pavijen. (*Doorlopend)*
	Door ruimtegebrek is het (her)vestigen van nieuwe (lokale) bedrijven, of het uitbreiden van bedrijven op Pavijen zeer beperkt mogelijk. We gaan in 2026 aan de slag met voorstellen voor een toekomstbestendig bedrijventerrein. (*Ontwikkeling)*
	We ondersteunen ondernemers bij ruimtelijke, economische, milieu- en duurzaamheidsvraagstukken. (*Doorlopend)*

3. Economische promotie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Een aantrekkelijke gemeente op het gebied van economie, recreatie en toerisme.	We beheren toeristische infrastructuur. *(Doorlopend)*
	We zorgen voor marketing en promotie van de verhaallijnen van Hollandse Waterlinies, cultuurhistorische landmarks en gastvrije binnensteden. *(Doorlopend)*
	We stimuleren het economische klimaat van Culemborg via (digitale) communicatie, netwerken, parkmanager en binnenstadregisseur. (*Doorlopend)*
	We ontwikkelen in 2026 met de gemeente West Betuwe een nieuwe route langs de locaties van neergekomen vliegtuigen uit de tweede wereldoorlog, onder andere in kader van Gelderland Herdenkt. *(Ontwikkeling)*

Welke ontwikkelingen zijn er verder in 2026?

Regieplan Binnenstad
Na 2026 zijn er geen nieuwe middelen om als gemeente projecten te initiëren uit het regieplan Binnenstad. Initiatieven uit de stad die bijdragen aan de doelen van het regieplan Binnenstad blijven we faciliteren.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Uitvoeringsorganisatie Breedbandnetwerk Rivierenland (UBR)	
Betrokkenheid bij de doelen uit dit programma	Met de aanleg van een snel glasvezelnetwerk in het buitengebied worden de ondernemers en thuiswerkende gefaciliteerd.
Belangrijkste ontwikkelingen	In Culemborg zijn alle aansluitingen gereed. Regionaal moeten er nog ongeveer 190 klanten worden aangesloten, daarna is het project van aanleg glasvezel afgerond en komt het project in de beheerfase.

Indicatoren

Indicator	Werkelijk 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Meetinstrument
Verplichte indicatoren				
14. Functiemenging[1]	nog niet bekend	niet opgenomen	niet opgenomen	CBS BAG/ LISA
16. Vestiging van bedrijven (per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-74 jaar)[1]	nog niet bekend	niet opgenomen	niet opgenomen	CBS BAG/ LISA
Aanvullende indicatoren				
Stadswandelingen voor toeristen	3	3	3	Aanbod bij TIP
Routes met landelijke uitstraling	8	8	9	Wandelnet, Fietsplatform, Klompenpaden.nl, Bureau Toerisme
Toeristisch Overstappunt (TOP)	2	2	2	Openstelling infopost stadhuis (TIP) en Gelderlandfabriek

NB. de nummers voor de verplichte indicatoren komen overeen met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV), ontbrekende nummers zijn niet meer in gebruik.

Toelichting op de indicatoren

[1]Functiemenging en vestiging van bedrijven
Deze indicatoren zijn verplicht vanuit het BBV. De meest recente cijfers dateren uit 2023, dat is het laatste jaar dat het CBS hiernaar onderzoek heeft gedaan. Het is daardoor niet

mogelijk om recentere gegevens op te nemen of een gefundeerde uitspraak te doen over een streefcijfer voor 2026.

Actueel beleid en regelgeving

- Regionaal Ambitiedocument 2021-2025 (Regio Rivierenland)
- Regionale Programma Werklocaties 2025-2029 (Regio Rivierenland)
- Ontwikkelingsprogramma Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW) Culemborg
- Detailhandelsvisie 2021
- Evenementenvisie 2021
- Horecavisie 2021
- Kaders voor de Compacte Binnenstad 2021
- Visie van Pavijen 2024

Wat mag het kosten?

De lasten en baten voor dit programma zijn gebaseerd op de Kadernota 2026-2029. Alle uitgangspunten daaruit en nieuwe ontwikkelingen sindsdien zijn doorgerekend in deze programmabegroting.

Hierna volgt welke ontwikkelingen in de kadernota waren opgenomen, welke ontwikkelingen daarna zijn verwerkt in deze programmabegroting, wat dit betekent voor het saldo van dit programma en samenvattend wat de lasten en baten van dit programma zijn.

Ontwikkelingen uit de kadernota

In de Kadernota 2026-2029 was één ontwikkeling opgenomen.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Eerder genomen besluiten				
Moties over het stoppen van de bijdrage aan het Regionaal Stimuleringsfonds	61	61	61	61
Totaal Eerder genomen besluiten	**61**	**61**	**61**	**61**
Totaal Ontwikkelingen uit de Kadernota 2026-2029	**61**	**61**	**61**	**61**

Ontwikkelingen sinds de kadernota

Sinds de kadernota heeft zich de volgende ontwikkeling voorgedaan.

Toeristenbelasting

Door aanzienlijk minder toeristische overnachtingen in 2024 en 2025 op recreatiepark Beaugarde en camping de Helling is de huidige raming voor 2026 en verder niet reëel. Er zijn twee redenen voor.

- De chalets en stacaravans worden steeds meer gebruikt voor (tijdelijke) bewoning. Zodra eigenaren of huurders zich inschrijven bij de gemeente Culemborg kan er geen toeristenbelasting meer worden geïnd.
- Daarnaast vindt er een verschuiving plaats van recreatieve overnachtingen in stacaravans naar B&B en logies. Dit zijn per rato minder overnachtingen en dit levert daarom minder toeristenbelasting op.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Ombuigingen				
Toeristenbelasting	-8	-8	-8	-8
Totaal Ombuigingen	**-8**	**-8**	**-8**	**-8**

Opbouw saldo van dit programma

Wanneer we de hiervoor beschreven ontwikkelingen optellen bij het saldo van de kadernota, geeft dit het volgende saldo voor dit programma.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Primitieve begroting	**-734**	**-734**	**-734**	**-734**
Kadernota 2026-2029	61	61	61	61
Uitgangspositie Programmabegroting 2026-2029	**-674**	**-674**	**-674**	**-674**
Ombuigingen	-8	-8	-8	-8
Loon- en prijsontwikkeling	-166	-166	-166	-166
Saldo inclusief Programmabegroting 2026-2029	**-847**	**-847**	**-847**	**-847**

Baten en lasten van dit programma

Alles samenvattend, geeft dat het volgende overzicht van baten en lasten voor dit programma.

(bedragen x € 1.000)	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	-1.009	-1.034	-1.172	-988	-962	-969
Baten	496	205	325	141	115	122
Saldo van baten en lasten	**-513**	**-829**	**-847**	**-847**	**-847**	**-847**
Economie	**-513**	**-829**	**-847**	**-847**	**-847**	**-847**

Wat gaan we investeren?

Omschrijving investering	2026
Er zijn geen investeringen in dit programma	

5. Onderwijs

Visie

Alle kinderen in Culemborg hebben recht op een goede, gezonde en positieve ontwikkeling. Thuis, bij een vorm van kinderopvang, bij peuterspeelzalen en vanaf vier jaar op een van de vele basisscholen die onze stad rijk is.

Goed onderwijs levert een belangrijke bijdrage aan de ontwikkeling van iedereen in Culemborg. Met het programma Onderwijs willen we eraan bijdragen dat iedereen het onderwijs krijgt dat nodig is. Goed onderwijs begint al vroeg. Als het nodig is zelfs voordat kinderen normaal gesproken naar school zouden gaan. Kinderen gaan naar school om zich te ontwikkelen tot fysiek, mentaal en sociaal gezonde en weerbare jongeren. Die klaar zijn om volop deel te nemen aan de samenleving, hun talenten te ontdekken en aan het werk te gaan. Dat alles doen we buiten op schoolpleinen die uitnodigen om buiten te spelen en dingen te ontdekken. En in duurzame gebouwen met een gezond binnenklimaat.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Binnen dit programma streven we verschillende doelen na, waaraan we in 2026 (verder) werken. Hieronder volgen die doelen en de activiteiten, verdeeld over twee thema's:

1. Onderwijsbeleid en leerlingzaken
2. Onderwijshuisvesting

1. Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Kansengelijkheid van Culemborgse jeugdigen	Samen met de jeugdgezondheidszorg en de peuteropvang werken we aan verbetering van het bereik van doelgroeppeuters met een Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE)-indicatie. *(Doorlopend)*
	We werken samen met het onderwijs rondom vroegschoolse educatie, zodat kinderen bij de start van groep 3 met een zo klein mogelijke achterstand beginnen aan het onderwijs. *(Doorlopend)*
	Samen met samenwerkingspartners binnen het onderwijskansenbeleid (jeugdgezondheidszorg, kinderopvang, onderwijs, bibliotheek en ElkWelzijn) zorgen we voor een verrijkte leeromgeving. Dat wil zeggen: een jaarlijks uitvoeringsprogramma onderwijskansenbeleid, als aanvulling op het curriculum van de voor- en vroegschoolse educatie. *(Doorlopend)*
	Het onderwijskansenbeleid wordt bekostigd vanuit de Specifieke Uitkering onderwijsachterstandsbeleid (SPUK OAB). In verband met de 10% korting die het Rijk op de SPUK OAB doorvoert én de ombuiging binnen het onderwijsachterstandenbeleid versoberen we het activiteitenprogramma *(Ontwikkeling)*
	We geven uitvoering aan de wettelijke taken van leerplicht en Doorstroompunt-functie voortijdig schoolverlaten (voorheen RMC-regio's) en aan het organiseren van het leerlingenvervoer. Daarmee zetten we in op het verminderen van ziekteverzuim en voorkomen van schoolverlaters zonder startkwalificatie. *(Doorlopend)*
	De inzet voor kansengelijkheid in samenwerking met partners buiten het onderwijs wordt beschreven in het programma Sociaal Domein en Gezondheid.
Inclusief en passend onderwijs voor Culemborgse jeugdigen	We werken samen met de samenwerkingsverbanden passend onderwijs aan onderwijs-zorgarrangementen, zodat elke leerling de ondersteuning krijgt die nodig is. *(Ontwikkeling)*
	We evalueren samen met de schoolbesturen en regiogemeenten het ondersteuningsplan (2022-2026) van de samenwerkingsverbanden en zorgen dat het nieuwe plan aansluit bij wat er leeft in de praktijk. *(Doorlopend)*

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Nieuwkomersonderwijs / onderwijs voor vluchtelingen	Bij de start van de nieuwe vluchtelingenopvang (tot 176 bewoners) is onderwijs nodig voor deze kinderen. Vanuit de gemeente overleggen we met COA en de schoolbesturen hoe we daarin kunnen voorzien. *(Ontwikkeling)*
	Nieuwkomerskinderen in het primair onderwijs kunnen gebruik maken van de lokale nieuwkomersklas, die de Primair Onderwijs-besturen verzorgen. Voor deze kinderen is een traumatherapeute beschikbaar; deze is georganiseerd als een voorliggende voorziening. De gemeente draagt financieel bij. *(Doorlopend)*
	Voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs aan nieuwkomerskinderen is een regionale verantwoordelijkheid. *(Doorlopend)*
In stand houden van (kwalitatief goed) openbaar onderwijs	De gemeenteraad benoemt – indien aan de orde - nieuwe leden voor de Raad van Toezicht van respectievelijk OPO-R en O.R.S. Lek en Linge. De raden van toezicht volgen hierbij een rooster van aftreden. *(Doorlopend)*

2. Onderwijshuisvesting

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Leerlingen volgen onderwijs in duurzame schoolgebouwen met groene schoolpleinen	We stellen twee businesscases op voor basisscholen, als uitwerking van het integraal huisvesting plan (IHP). De reeds vastgestelde businesscase KWC werken we uit. *(Ontwikkeling)*
	We volgen de trends van leerlingenaantallen en spelen in op de gevolgen van deze trends door te zorgen voor voldoende huisvesting en om onze schoolgebouwen zo optimaal mogelijk in te zetten voor het Culemborgs onderwijs. *(Doorlopend)*
	We stimuleren de vergroening van schoolpleinen. We adviseren en ondersteunen vanuit groen en duurzaamheidseducatie bij het aanleggen, uitbreiden en benutten van de groene pleinen en de directe schoolomgeving. *(Doorlopend)*
	Vanuit stichting Al Amana is een aanvraag gedaan voor het starten van een Islamitische basisschool in postcodegebied 4102. De aanvraag is door het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap goedgekeurd, waardoor wij als gemeente de taak hebben om per 1 augustus 2026 huisvesting geregeld te hebben. *(Ontwikkeling)*

Welke ontwikkelingen zijn er verder in 2026?

Aanbesteding leerlingenvervoer en jeugdhulpvervoer
Er loopt een aanbesteding voor het leerlingenvervoer en jeugdhulpvervoer (programma Sociaal Domein en Gezondheid). Deze wordt begin 2026 afgerond. Inschatting van de projectleider is dat de kosten van leerlingenvervoer en jeugdhulpvervoer hierdoor niet of nauwelijks gaan stijgen en dat deze dienstverlening dus binnen budget voortgezet kan worden. Maar dat is dus nog een inschatting. De kosten voor de aanbesteding/projectleider zijn gedekt.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Stichting Accommodatiebedrijf Culemborg	
Betrokkenheid bij de doelen uit dit programma	De stichting Accommodatiebedrijf Culemborg is eigenaar van de Brede School Culemborg Oost en voorziet daarmee in (een deel van) de behoefte aan onderwijscapaciteit in de gemeente Culemborg. Hiermee vervult zij (een deel van) de zorgplicht voor het huisvesten van leerlingen in de gemeente Culemborg.
Belangrijkste ontwikkelingen	In 2026 is het pand van de Brede School Culemborg Oost volledig bezet door de Koning Willem Alexanderschool.

Indicatoren

Indicator	Werkelijk 2022	Werkelijk 2023	Werkelijk 2024	Meetinstrument
Verplichte indicatoren				
17. Absoluut verzuim per 1.000 leerlingen	6,6	13,6	6,1	Wsjg.nl - BBV (DUO/Ingrado)
18. Relatief verzuim per 1.000 leerlingen	18	21	19	Wsjg.nl - BBV (DUO/Ingrado)
19. Voortijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie	1,7%	2,5%	1,9%[1]	Wsjg.nl - BBV (DUO/Ingrado)

NB. de nummers voor de verplichte indicatoren komen overeen met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

[1] *Het percentage voortijdig schoolverlaters in 2024 is een voorlopig cijfer.*

Toelichting op de indicatoren

Absoluut verzuim
Dit betreft het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners in de leeftijd 5-18 jaar. Het absoluut verzuim was in 2023 aanzienlijk veel hoger, omdat er voor een aantal kinderen van de opvanglocatie aan de Bellweg geen onderwijsplaats was op de scholen.

Relatief verzuim
Dit betreft het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners in de leeftijd 5-18 jaar. Het relatief verzuim is gestegen doordat scholen eerder schoolverzuim zijn gaan melden.

Vroegtijdige schoolverlaters, zonder startkwalificatie
Dit betreft het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat. Deze stijging is in lijn met een landelijke trend: er is door de krappe arbeidsmarkt veel werk waardoor jongeren niet de noodzaak van een diploma inzien en stoppen met school.

Actueel beleid en regelgeving

Wettelijke kaders
- Wet Kinderopvang (WKo)
- Wet Primair Onderwijs (WPO)
- Wet Voortgezet Onderwijs (WVO)
- Wet op de expertisecentra (WEC)
- Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB)
- Leerplichtwet

Beleidskaders
- Uitvoeringsbesluit voorzieningen in de huisvesting PO/VO
- Regionaal programma vroegtijdig schoolverlaten
- Onderwijsachterstandenbeleid
- Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (2023)

Wat mag het kosten?

De lasten en baten voor dit programma zijn gebaseerd op de Kadernota 2026-2029. Alle uitgangspunten daaruit en nieuwe ontwikkelingen sindsdien zijn doorgerekend in deze programmabegroting.

Hierna volgt welke ontwikkelingen in de kadernota waren opgenomen, welke ontwikkelingen daarna zijn verwerkt in deze programmabegroting, wat dit betekent voor het saldo van dit programma en samenvattend wat de lasten en baten van dit programma zijn.

Ontwikkelingen uit de kadernota

In de Kadernota 2026-2029 waren de volgende ontwikkelingen opgenomen.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Eerder genomen besluiten				
Latere start en oplevering KWC	134	670	-159	1.672
Totaal Eerder genomen besluiten	**134**	**670**	**-159**	**1.672**
Nieuw beleid				
Komst islamitische basisschool	0	-34	-33	-33
Totaal Nieuw beleid	**0**	**-34**	**-33**	**-33**
Ontwikkelingen en opgaven				
Dekking kwalificatiegelden uit lokaal onderwijsbeleid en budget leerplicht	10	10	10	10
Hervormingsagenda jeugd faseren volgens groeipad	-80	-80	0	0
Wegvallen bijdrage kwalificatiegelden aan uitvoering leerplicht	-19	-38	-38	-38
Totaal Ontwikkelingen en opgaven	**-89**	**-108**	**-28**	**-28**
Totaal Ontwikkelingen uit de Kadernota 2026-2029	**45**	**528**	**-220**	**1.611**

Ontwikkelingen sinds de kadernota

Sinds de kadernota heeft zich de volgende ontwikkeling voorgedaan.

Schoolmaatschappelijk werk

De ombuiging ‘bijdrage regiogemeenten aan het schoolmaatschappelijk werk (SMW)’ van € 40.000 blijkt niet haalbaar. Er zijn gesprekken gevoerd met de regiogemeenten over het bijdragen aan de kosten voor SMW, omdat een aanzienlijk deel van de leerlingen die gebruik maken van SMW van buiten Culemborg komt. De regiogemeenten hebben aangegeven dat dit onwenselijk is, omdat er ook leerlingen uit Culemborg gebruik maken van het SMW in de regiogemeenten. Consequentie is dat de regiogemeenten ook een bijdrage zullen vragen voor Culemborgse leerlingen die elders naar het voortgezet onderwijs en hoger onderwijs gaan (vooral mbo in Tiel en West-Betuwe) en gebruik maken van SMW. Dit zorgt voor extra werk en zal naar verwachting weinig opleveren. Dit is destijds aangegeven als risico.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Ombuigingen				
Schoolmaatschappelijk werk	-40	-40	-40	-40
Totaal Ombuigingen	**-40**	**-40**	**-40**	**-40**

Opbouw saldo van dit programma

Wanneer we de hiervoor beschreven ontwikkelingen optellen bij het saldo van de kadernota, geeft dit het volgende saldo voor dit programma.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Primitieve begroting	**-4.229**	**-4.873**	**-5.018**	**-6.619**
Kadernota 2026-2029	45	528	-220	1.611
Uitgangspositie Programmabegroting 2026-2029	**-4.184**	**-4.344**	**-5.238**	**-5.008**
Ombuigingen	-40	-40	-40	-40
Loon- en prijsontwikkeling	257	258	258	258
Kapitaallasten	370	450	505	419
Budgetneutrale wijzigingen	80	80	0	0
Saldo inclusief Programmabegroting 2026-2029	**-3.517**	**-3.597**	**-4.515**	**-4.371**

Baten en lasten van dit programma

Alles samenvattend, geeft dat het volgende overzicht van baten en lasten voor dit programma.

(bedragen x € 1.000)	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	-5.566	-5.694	-3.923	-4.648	-5.340	-4.777
Baten	1.435	1.593	356	1.002	775	356
Saldo van baten en lasten	**-4.130**	**-4.100**	**-3.567**	**-3.646**	**-4.565**	**-4.421**
Onttrekkingen	69	58	50	50	50	50
Mutaties reserves	**69**	**58**	**50**	**50**	**50**	**50**
Onderwijs	**-4.061**	**-4.043**	**-3.517**	**-3.597**	**-4.515**	**-4.371**

Wat gaan we investeren?

Omschrijving investering	2026
Er zijn geen investeringen in dit programma	

6. Sport, Cultuur en Recreatie

Visie

Culemborg is een prachtige stad om in te wonen, werken en je vrije tijd door te brengen. We zijn trots op de bruisende culturele initiatieven, ons cultureel erfgoed, het rijke verenigingsleven en de vele mogelijkheden om te sporten, ontspannen en recreëren. Met het programma voor sport, cultuur en recreatie willen we dit behouden en verder versterken.

We zetten in op de ondersteuning van verenigingen en vrijwilligers, cultuuronderwijs binnen en buiten de scholen, het behoud van het cultuurfonds en cultureel erfgoed en we creëren kansen voor iedereen om mee te doen. We willen de sportinfrastructuur in onze stad versterken, zodat faciliteiten multifunctioneel, breed toegankelijk en geschikt zijn voor diverse gebruikers.

We houden ons erfgoed in stand en maken het toekomstbestendig voor volgende generaties. De zichtbare historie, aanwezig in monumenten, landschappen en verhalen maakt ons trots op de historische stad. Met het programma binnenstad, de kerkenvisie en het werelderfgoed Hollandse Waterlinie is de zichtbare historie de sleutel om het gebied beleefbaar te maken en te ontsluiten voor toerisme.

Door afnemende financiële mogelijkheden binnen de gemeente is het belangrijk om de toekomstbestendigheid van zowel de cultuur als de buitensportaccommodaties te waarborgen. Dit doen we door creatief om te gaan met beschikbare middelen, het delen van faciliteiten te bevorderen en samenwerking tussen verenigingen en culturele partijen te stimuleren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Binnen dit programma streven we verschillende doelen na, waaraan we in 2026 (verder) werken. Hieronder volgen die doelen en de activiteiten, verdeeld over vier thema's:

1. Sport
2. Sportaccommodaties
3. Cultuur
4. Cultureel erfgoed

1. Sport

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Sporten en bewegen maakt een vanzelfsprekend onderdeel uit van het leven van iedere inwoner, en levert daarmee een bijdrage aan de gezondheid van Culemborgers.	Zoals vastgesteld in het Sport- en beweegbeleid ondersteunt het supportteam 'Gezond en Actief Culemborg' de uitvoering van Gezond Actief Culemborg en het Lokaal Sportakkoord II en werkt het aan de volgende speerpunten: 1. Een brede programmering op het gebied van bewegen en cultuur voor alle inwoners (0-100 jaar) 2. Een programmering voor bewegen voor kwetsbare groepen 3. Duurzame samenwerking tussen zorgverleners en beweegprofessionals, waarbij beweegactiviteiten worden geprogrammeerd als onderdeel van een herstel of gezondheidsplan ('bewegen op recept') 4. Ondersteunen van de uitvoering van de ketenaanpakken 'aanpak kinderen met overgewicht', 'valpreventie', 'kansrijke start', 'Gecombineerde Leefstijl Interventie GLI volwassenen', 'welzijn op recept'. 5. Het ondersteunen van sportverenigingen om een rol te vervullen in de beweegprogrammering voor niet-leden, het versterken van de sportverenigingen en het versterken van de sociale veiligheid en pedagogische kwaliteit binnen sportverenigingen. 6. Herkenbare events waaronder het Feel Alive event, het Sportcafé en het Sportgala.
	Kinderen kunnen gebruik maken van het Jeugdfonds Sport en Cultuur en volwassenen van het Volwassenenfonds Sport en Cultuur.

2. Sportaccommodaties

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Een aantrekkelijk aanbod van buitensport-accommodaties voor de planperiode 2025-2040 binnen de (afnemende) financiële mogelijkheden van de gemeente	In het vastgoedbeheer van de buitensportaccommodaties werken we met (vervangings)investeringen en onderhoud. Op beide onderdelen verwachten we de komende jaren frictie en vragen daarom mogelijk keuzes binnen een meerjarig strategisch samenhangend financieel beleidskader. Dit betekent dat we naast de (kapitaallasten van de) vervangingsinvesteringen voor de buitensport ook de huidige en toekomstige onderhoudskosten hernieuwd tegen het licht houden. Dit verwerken we in een meerjarenplan en beleidskeuzes voor de buitensport met een horizon van 2040.
Multifunctioneel gebruik van een nieuwbouw binnensport-accommodatie geïntegreerd in het KWC	De ontwerpfase voor vervanging is in gang gezet, waarbij we het (met de gebruikers afgestemde) functionele plan van eisen verwerken in het technische plan van eisen. Dit wordt gereed gemaakt om aanbesteed te kunnen worden.
Een toekomstbestendige en veilige zwembadvoorziening De Waterlinie	In 2022 is door Stichting Zwembad Culemborg corrosie geconstateerd in de stalen zwembadwand van zwembad De Waterlinie, waarna er in 2024 een herstelplan is vastgesteld ter uitvoering in 2025 en 2026. In 2026 staat op de rol om alle bouten te vervangen en constructieve steunelementen aan te brengen (daar waar bouten niet kunnen worden vervangen).

3. Cultuur

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Cultuur is toegankelijk voor alle Culemborgers en we stimuleren creativiteit en talentontwikkeling.	We ontwikkelen binnen het programma Gezond en Actief Culemborg een divers en laagdrempelig cultuuraanbod (naast het beweegaanbod) specifiek voor kwetsbare groepen inwoners (jong en oud). *(Ontwikkeling)*
	We nemen deel aan het Rijksprogramma Cultuureducatie met Kwaliteit 2025-2028 waaraan elf Primair Onderwijs scholen participeren. *(Ontwikkeling)*
	Kinderen en volwassenen kunnen gebruik maken van respectievelijk het Jeugdfonds Sport en Cultuur en het Volwassenenfonds Sport en Cultuur. *(Doorlopend)*
Culemborg is aantrekkelijk voor inwoners, bezoekers en ondernemers.	We verlenen structureel subsidie aan Cultuurfonds Culemborg, Theater de Fransche School, het Elisabeth Weeshuismuseum, Kunst Educatie Culemborg en Bibliotheek Rivierenland ter ondersteuning van culturele activiteiten. Ook subsidiëren we evenementen. (Doorlopend)
	We subsidiëren, in samenwerking met de Provincie Gelderland en de zeven andere gemeenten van regio Rivierenland, de uitvoering van het Cultuur en Erfgoedpact 2026-2027 waarmee Culemborg in de regio gepromoot wordt. *(Doorlopend)*
Toekomstbestendige culturele infrastructuur in het licht van de financiële mogelijkheden.	We monitoren de uitvoering van het, in samenwerking met het culturele veld opgestelde, Uitvoeringsprogramma Cultuur 2026-2028. *(Doorlopend)*
	We monitoren de uitvoering van het plan ‘Samenwerkende Podia Culemborg 2024-2026' en sturen waar nodig bij om te komen tot een toekomstbestendige podia-infrastructuur. *(Doorlopend)*

4. Cultureel erfgoed

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Een levendige en aantrekkelijke binnenstad	Op basis van de vastgestelde kerkenvisie vervolgen we de dialoog met de kerken over hun toekomst in de binnenstad. We ondersteunen de Stichting Grote Barbara met een jaarlijkse erfgoedsubsidie. We faciliteren de eigenaar en initiatiefnemer in het zoeken van een passende herbestemming voor de Heilige Barbarakerk. *(Doorlopend)*
	We ondersteunen particuliere eigenaren en erfgoedorganisaties over de instandhouding van erfgoed en het uitdragen van de geschiedenis van de stad. *(Doorlopend)*
	We adviseren pandeigenaren via de werkgroep duurzame monumentenzorg Culemborg bij het verduurzamen van hun monumentale woning. *(Doorlopend)*
Een versterkte en beter uitgedragen historisch-culturele identiteit	We actualiseren en digitaliseren erfgoedinformatie in het kader van de Omgevingswet. *(Ontwikkeling)*
	We onderzoeken met het Stichtingsbestuur van de Kasteeltuin hoe we de (in 2023 geconserveerde) archeologische collectie uit de Groene Schuur het beste kunnen bewaren en tonen aan het publiek. *(Ontwikkeling)*
	De commissie omgevingskwaliteit adviseert onafhankelijk en integraal over cultureel erfgoed. *(Doorlopend)*
	We geven cultuurhistorie een plek in nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. *(Doorlopend)*

Welke ontwikkelingen zijn er verder in 2026?

In 2026 zijn er verder geen ontwikkelingen binnen dit programma, anders dan hiervoor beschreven.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Regionaal Archief Rivierenland (RAR)	
Betrokkenheid bij de doelen uit dit programma	1. Digitalisering Als gemeenten vanaf het begin informatie op een goede, duurzame en transparante manier opslaan in een zaaksysteem (Djuma) of applicatie, kan deze informatie aan het einde van het proces eenvoudiger worden overgedragen aan het (digitale) archief (het zogenaamde e-depot) van het RAR. Het RAR kan deze openbare informatie dan weer beschikbaar stellen aan de inwoners en de gemeenten hebben hun informatie op orde voor de eigen bedrijfsvoering en de Woo en Wmebv. 2. Laagdrempeligheid Alle inwoners moeten weten waar en hoe zij hun openbare overheidsinformatie kunnen raadplegen. Met lezingen, openstellingen van het archief, lesmateriaal, etc. geeft het RAR hier bekendheid aan. Een goede en toegankelijke website wordt de belangrijkste ingang, vernieuwing en onderhoud zijn daarom erg belangrijk. 3. Tijdige communicatie Met tussentijdse communicatie worden zienswijzen e.a. voorkomen. Als digitalisering leidt tot nieuwe dienstverlening en extra kosten, is ook tijdige communicatie nodig.
Belangrijkste ontwikkelingen	·De migratie (verplaatsing) van archieven uit afgesloten Document Management Systemen naar het E-depot (digitaal archief) van het RAR. ·Het Regionaal Archief Rivierenland is bezig een nieuw beleidsplan op te stellen voor 2026-2029. De speerpunten en prioriteiten uit het beleidsplan uit 2022-2025 worden verwerkt in het nieuwe programmaplan dat in 2026 zal ingaan. Het thema “data” zal centraal staan en gelinkt zijn aan de dienstverlening en interne processen. In het Beleidsplan 2026-2029 wordt geen nieuw beleid opgenomen. ·Er is een nieuwe Archiefwet in ontwikkeling. Deze zal naar verwachting op 1 juli 2026 in werking treden. ·Het Regionaal archief Rivierenland onderzoekt regelmatig verdere verduurzamingsmaatregelen van het pand. ·BWB werkt aan een Informatiebeheerplan. Hierin staat hoe wij (BWB en de drie gemeenten) omgaan met onze informatie en hoe wij in controle van deze informatie blijven.

Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal	
Betrokkenheid bij de doelen uit dit programma	De kernactiviteit bestaat uit het in stand houden, verbeteren en uitbreiden van de openbare recreatief toeristische infrastructuur. Die infrastructuur kan in hoofdlijnen in twee typen van voorzieningen worden onderscheiden: de land- en routegebonden voorzieningen (zoals paden, routes en veerpontjes) en de dagrecreatiegebieden. Alle overige activiteiten zijn ondersteunend aan deze ene kernactiviteit. Zij worden ondernomen opdat voldoende middelen gegenereerd kunnen worden om bij te dragen aan de realisering van de hoofddoelstelling.
Belangrijkste ontwikkelingen	Door de regio, regiogemeenten en recreatieschap zijn eind 2025 de routestructuren onderzocht. De uitkomsten hiervan worden gebruikt om de openbare recreatief toeristische infrastructuur te verbeteren en uit te breiden. Dit betreft met name het knooppuntensysteem voor wandelen, fietsen, varen en paardrijden.

Indicatoren

Indicator	Werkelijk 2022	Werkelijk 2023	Werkelijk 2024	Meetinstrument
Verplichte indicatoren				
20. Niet-sporters	--[1]	45%	--[1]	Waarstaatjegemeente.nl

NB. de nummers voor de verplichte indicatoren komen overeen met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

Toelichting op de indicatoren

Niet-sporters
Het percentage niet-wekelijkse sporters ten opzichte van de bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens een keer per week aan sport doet.

[1] De Gezondheidsmonitor volwassenen wordt eens per vier jaar afgenomen.

Actueel beleid en regelgeving

- Algemene Subsidieverordening gemeente Culemborg (2014)
- Cultuurvisie 2020 'Cultuur voor iedereen'
- Sportakkoord Culemborg 'In Culemborg beweegt iedereen met plezier, want sport versterkt' (2023)
- Programmaplan 'Gezond en Actief Culemborg' (2023)
- Sport- en beweegbeleid 'Culemborg in beweging' (2025)

Wat mag het kosten?

De lasten en baten voor dit programma zijn gebaseerd op de Kadernota 2026-2029. Alle uitgangspunten daaruit en nieuwe ontwikkelingen sindsdien zijn doorgerekend in deze programmabegroting.

Hierna volgt welke ontwikkelingen in de kadernota waren opgenomen, welke ontwikkelingen daarna zijn verwerkt in deze programmabegroting, wat dit betekent voor het saldo van dit programma en samenvattend wat de lasten en baten van dit programma zijn.

Ontwikkelingen uit de kadernota

In de Kadernota 2026-2029 waren de volgende ontwikkelingen opgenomen.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Gemeenschappelijke regelingen				
Bijdrage RAR	-6	-7	-7	-7
Totaal Gemeenschappelijke regelingen	**-6**	**-7**	**-7**	**-7**
Ontwikkelingen en opgaven				
Lokale omroep	-8	-8	-8	-8
Vervanging verlichting buitensportvelden (hockey en kynologen)	-5	-5	-5	-5
Totaal Ontwikkelingen en opgaven	**-13**	**-13**	**-13**	**-13**
Gemeentefonds				
Ontvangsten Rijk septembercirculaire 2024	-100	0	0	0
Totaal Gemeentefonds	**-100**	**0**	**0**	**0**
Totaal Ontwikkelingen uit de Kadernota 2026-2029	**-119**	**-20**	**-20**	**-20**

Ontwikkelingen sinds de kadernota

Sinds de kadernota hebben zich de volgende ontwikkelingen voorgedaan.

Correctie bijdrage aan Fairplay

De bijdrage aan Fairplay wordt in delen betaald. Het eerste deel is per abuis structureel verwerkt in de begroting

Noodzakelijke maatregelen voor acute vraagstukken buitensportaccommodaties

In de kadernota 2026-2029 hebben we aangegeven dat we de komende jaren voor grote opgaven en investeringen staan - onder andere op het gebied van sportaccommodaties. Hoewel we die opgave op hoofdlijnen in beeld hebben, ontbreekt het nog aan voldoende inzicht in de concrete keuzemogelijkheden en de bijbehorende financiële consequenties. Dat inzicht is essentieel om weloverwogen en toekomstbestendige keuzes te kunnen maken.

Daarom hebben we vanuit het saldo van de Jaarstukken 2024 een reserve gevormd, waarmee onderzoeken kunnen worden gedaan en plannen gemaakt. Op die manier kunnen we voor het begrotingsjaar 2027 (en verder) gestructureerd en op basis van feiten afwegingen maken, prioriteiten stellen en middelen doelgericht inzetten.

In de tussentijd zijn er echter ook acute maatregelen nodig, die niet kunnen wachten tot de planvorming af is. Voor die noodzakelijke maatregelen is een incidentele raming opgenomen in deze begroting:

- De huidige budgetten voor het onderhoud van buitensport voldoen niet om het noodzakelijke onderhoud te kunnen uitvoeren. Om toch deelherstel van de velden bij hockey en korfbal te kunnen doen en rubberkorrels te kunnen aanvullen op kunstgras, is er een extra budget nodig in 2025 en 2026. Wanneer we dat laatste niet zouden doen, zouden vezels te snel slijten - en vervanging veel eerder in beeld komen dan voorzien.
- Rondom de sportparken is groenonderhoud nodig. Tot op heden was daarvoor geen budget. Voor het komende jaar is een raming opgenomen om alleen het hoogst noodzakelijke uit te voeren.
- Daarnaast is de gemeente mede-eigenaar van kleedkamers van Focus '07. Voor deze kleedkamers moest het energiecontract opnieuw worden aanbesteed. De tarieven zijn hoger geworden. Daarnaast zijn de kosten voor klein onderhoud toegenomen, waardoor de exploitatiekosten flink zijn gestegen.

In deze begroting is de raming voor 2026 vanwege begrotingsregels gesplitst: een raming van € 142.000 in dit programma en € 100.000 in programma 9. Wonen, Stedelijke vernieuwing en Ruimte. De raming voor 2025 is opgenomen in de Najaarsrapportage 2025.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Ontwikkelingen				
Correctie bijdrage aan Fairplay	76	76	76	76
Noodzakelijke maatregelen voor acute vraagstukken buitensportaccommodaties	-142	-42	-42	-42
Totaal Ontwikkelingen	**-66**	**34**	**34**	**34**

Opbouw saldo van dit programma

Wanneer we de hiervoor beschreven ontwikkelingen optellen bij het saldo van de kadernota, geeft dit het volgende saldo voor dit programma.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Primitieve begroting	**-5.283**	**-4.699**	**-4.723**	**-4.701**
Kadernota 2026-2029	-119	-20	-20	-20
Uitgangspositie Programmabegroting 2026-2029	**-5.402**	**-4.719**	**-4.742**	**-4.721**
Ontwikkelingen	-66	34	34	34
Loon- en prijsontwikkeling	-329	-310	-310	-310
Kapitaallasten	277	259	263	216
Saldo inclusief Programmabegroting 2026-2029	**-5.521**	**-4.736**	**-4.756**	**-4.782**

Baten en lasten van dit programma

Alles samenvattend, geeft dat het volgende overzicht van baten en lasten voor dit programma.

(bedragen x € 1.000)	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	-6.379	-6.609	-6.690	-5.745	-5.755	-5.781
Baten	1.366	1.203	952	799	799	799
Saldo van baten en lasten	**-5.014**	**-5.406**	**-5.738**	**-4.947**	**-4.956**	**-4.982**
Onttrekkingen	383	218	218	210	200	200
Mutaties reserves	**383**	**218**	**218**	**210**	**200**	**200**
Sport, Cultuur en Recreatie	**-4.630**	**-5.188**	**-5.521**	**-4.736**	**-4.756**	**-4.782**

Wat gaan we investeren?

De investeringskredieten worden vanaf 2026 bij de programma's weergegeven. Dit was voorheen een bijlage. Met deze wijziging geven we meer zicht in de geplande investeringen per programma. De kapitaallasten van onderstaande investeringen zijn meegenomen in de programmabegroting 2026-2029.

Omschrijving investering (bedragen x € 1.000)	**2026**
Divers materieel sport	37

Divers materieel sport

In het Vervangings- en Investeringsplan zijn de vervangingen in materiaal voor zowel de binnen- als buitensport opgenomen. In de meerjarenbegroting hebben we al rekening gehouden met de kapitaallasten van deze vervangingen. Met het oog op de verhuizing van Interweij zal kritisch worden gekeken of de vervanging daadwerkelijk nodig is, of dat er doorgeschoven kan worden naar de nieuwe sporthal.

7. Sociaal domein en Gezondheid

Visie

Kinderen en jongeren groeien op in een gezond opgroeiklimaat en veilige omgeving en kunnen zo hun talenten ontwikkelen. Culemborgers zijn in de basis gezond en hebben een gezonde leefstijl. Inwoners hebben een betekenisvolle invulling van hun dag. Zij werken of participeren op een andere manier in de maatschappij. Bijvoorbeeld door vrijwilligerswerk te doen of door zich te ontwikkelen. Op deze manier zijn steeds meer inwoners duurzaam aan het werk en vinden nieuwkomers hun plek in de samenleving.

In Culemborg willen we dat inwoners zich geen zorgen hoeven te maken over hun bestaanszekerheid. Daar doen we als gemeente alles aan dat binnen onze macht ligt. Ook willen we dat alle inwoners mee kunnen doen, ongeacht leeftijd, beperking, culturele achtergrond of financiële mogelijkheden. Meedoen is namelijk niet alleen leuk, maar ook goed voor sociale verbindingen, gezondheid en welzijn. Inwoners ontmoeten elkaar in buurten, verenigingen en bij culturele activiteiten.

Op verschillende momenten in het leven kan een mens extra zorg of ondersteuning nodig hebben. Bijvoorbeeld een jongere die hulp nodig heeft om een weerbare jongvolwassene te worden. Of iemand die plotseling zijn baan verliest. Of ieder die simpelweg ouder wordt en meer hulp nodig heeft om zelfstandig te kunnen blijven leven. Mantelzorgers, buren, vrijwilligers en verenigingen geven elkaar steun. We staan als gemeente naast onze inwoners en zorgen waar nodig voor aanvullende hulp of professionele zorg.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Binnen dit programma streven we verschillende doelen na, waaraan we in 2026 (verder) werken. Hieronder volgen die doelen en de activiteiten, verdeeld over zeven thema's:

1. Sociaal Team Culemborg
2. Opgroeien
3. Gezondheid
4. Samen leven & ondersteunen
5. Rondkomen
6. Werk & Maatschappelijke bijdrage
7. Wonen voor doelgroepen

1. Sociaal Team Culemborg

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
We bieden één duidelijke toegang voor inwoners met ondersteuningsvragen.	We investeren in een robuust en wendbaar lokaal team in relatie tot ontwikkelingen zoals Hervormingsagenda Jeugd, vergrijzing, toekomstscenario verbeterde kind- en gezinsbescherming en kwetsbare bestaanszekerheid. Dit vraagt om het op orde brengen van de vaste formatie (wmo en jeugd) en doorlopend ontwikkelen van kennisopbouw en actieve regievoering. *(Ontwikkeling)*
	Vanuit de Visie Sociaal Domein werkt het Sociaal Team Culemborg aan de volgende speerpunten: • Normaliseren, netwerkversterking en verbinding met de sociale basis. • Doen wat nodig is - met een systemische blik. • Meer zelf hulp verlenen: minder toeleiden en het stimuleren van duurzame uitstroom. *(Ontwikkeling)*
	Inwoners kunnen bij het Sociaal Team Culemborg terecht voor informatie, advies, lichte ondersteuning en toeleiding naar voorzieningen vanuit Wmo, Jeugdwet, armoedebeleid en schuldhulpverlening. Hiertoe wordt in netwerkverband samengewerkt met onze maatschappelijke partners (MEE-Vivenz en ElkWelzijn). *(Doorlopend)*
	We helpen inwoners snel en deskundig. *(Doorlopend)*
	Inwoners weten het Sociaal Team Culemborg te vinden en zijn tevreden over de dienstverlening. *(Doorlopend)*

2. Opgroeien

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Kansrijk opgroeien. Meer jeugdigen kunnen hun talenten ontwikkelen en opgroeien tot volwassenen die volwaardig deelnemen aan de samenleving.	Voor alle Culemborgers t/m 17 jaar is een gratis bibliotheekpas beschikbaar. Jeugdigen uit gezinnen met minimale financiën kunnen een beroep doen op Stichting Leergeld in de ondersteuning van het aanschaffen van schoolmaterialen. Ook kunnen zij gebruik maken van het Jeugdfonds Sport en Cultuur en de tegemoetkoming voor ouders die geen kinderopvangtoeslag (KOT) krijgen voor peuteropvang. *(Doorlopend)*
	Talentontwikkeling van Culemborgse jeugdigen stimuleren via onder meer de Brede School Culemborg en de doorgaande leeslijn 0-18 jaar (Bibliotheek Rivierenland). *(Doorlopend)*
	Het pedagogisch opgroeiklimaat en ondersteunen van gezinnen versterken. Ouders en opvoeders hebben toegang tot laagdrempelige opvoedondersteuning. Respijtzorg mogelijkheden inzetten wanneer ouders/opvoeders overbelast zijn. *(Doorlopend)*
	De inzet voor kansengelijkheid in samenwerking met het onderwijs staat beschreven in programma 05 Onderwijs.
Goed in je vel. Meer jeugdigen zitten fysiek en mentaal goed in hun vel en groeien op in een gezond opgroeiklimaat.	Vanuit het programma Hervormingsagenda Jeugd continueren we: implementatie 'Jouw Ingebrachte Mentor' (JIM), de jeugdondersteuner huisartsen, verminderen van verlengde jeugdzorg en monitoring van de duurste casuïstiek. In 2026 zetten we extra in op: • samen met partners normaliseren in de praktijk brengen; • verstevigen van de pedagogische basis (kinderopvang, onderwijs en verenigingen); • kortdurende hulpverlening door het Sociaal Team, waardoor er minder geïndiceerde zorg nodig is; • vrij toegankelijke opvoedondersteuning; • starten met een Peuterplusgroep. *(Ontwikkeling)*
	Via de Jeugdgezondheidszorg (consultatiebureau, gezondheidsonderzoeken op school en de uitvoering van het rijksvaccinatieprogramma) stimuleren we een gezonde ontwikkeling. Ook signaleren we waar dit mogelijk niet goed loopt. *(Doorlopend)*
	We voeren onze wettelijke taken rondom registratie-, toezicht en handhaving kinderopvang uit, om daarmee onze kwalitatief goede kindvoorzieningen te behouden. *(Doorlopend)*

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
(vervolg) Goed in je vel. Meer jeugdigen zitten fysiek en mentaal goed in hun vel en groeien op in een gezond opgroeiklimaat.	Ketenpartners zorgen voor voorlichting en laagdrempelige ondersteuning rondom mentale weerbaarheid en het voorkomen middelengebruik onder jeugdigen (en opvoeders). *(Doorlopend)*
	Inzet van schoolmaatschappelijk werk en kind- en jongerenwerk op het primair en voortgezet onderwijs voor korte, preventieve en laagdrempelige ondersteuning aan kinderen, jongeren en ouders. *(Doorlopend)*
	Via de jeugdconsulenten van het Sociaal Team Culemborg ontvangen jeugdigen en hun ouders/opvoeders de jeugdhulp (maatwerkvoorzieningen) die zij nodig hebben. *(Doorlopend)*
	Onderdeel van het Sociaal Team Culemborg is een relatiedesk, waarin ouders in een vroeg stadium worden ondersteund bij echtscheidingsproblematiek. *(Doorlopend)*
Veilig opgroeien. Meer jeugdigen groeien op in een veilige omgeving (thuis, op school, op straat) en maken veilige keuzes.	In Zaltbommel loopt de proeftuin jeugd- en gezinsbescherming (een veiligheidsteam met onder meer jeugdbeschermers, medewerkers van Veilig Thuis, Raad voor de Kinderbescherming, lokaal team). We denken regionaal na over een bredere voortzetting hiervan in de regio en de mogelijkheid om hier als gemeente bij aan te haken. *(Ontwikkeling)*
	Het project Switch! met jongerenwerk op het KWC en O.R.S. Lek en Linge wordt in 2026-2027 voortgezet vanuit het budget dat het Rijk voor deze jaren extra beschikbaar heeft gesteld n.a.v. het rapport Groeipijn van de commissie Van Ark. *(Ontwikkeling)*
	In het Sociaal Team Culemborg zitten aandachtsfunctionarissen huiselijk geweld en kindermishandeling. Zij dragen bij aan de aanpak hiervan door voorlichting, training collega's, etc. *(Doorlopend)*
	De regisseur jeugdbescherming is vanuit het Sociaal Team een vast aanspreekpunt voor de Gecertificeerde Instellingen (GI). Het is de schakel tussen vrijwillig- en gedwongen jeugdhulp. *(Doorlopend)*
	De inzet voor veiligheid thuis en op straat, en de lokale overlegtafel jeugd en gezin staat beschreven in programma 02 Veiligheid.

3. Gezondheid

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Gezond leven en gezond zijn. Meer inwoners hebben een gezonde leefstijl. En meer inwoners zijn fysiek en mentaal gezond.	Uitvoeren van het plan ‘Gezond en Actief Culemborg’ met alle partners uit de stad. Het plan kent vijf speerpunten: 1. *Passend beweegaanbod*: laagdrempelige beweegactiviteiten voor kwetsbare groepen en het stimuleren van samenwerking tussen zorgverleners en beweegprofessionals waarbij beweegactiviteiten onderdeel worden van een herstel- of gezondheidsplan. 2. *Gezondheidsbevordering*: Gezondheidsverschillen terugdringen, bevorderen mentale gezondheid volwassenen/ouderen, ketenaanpak voor volwassen met overgewicht. 3. *Gezond opgroeien:* kansrijke start voor alle kinderen met aandacht voor de eerste 1000 dagen, aandacht voor mentale gezondheid, middelengebruik, sport en sociaal welzijn, ketenaanpak voor kinderen met overgewicht. 4. *Vitaal ouder worden*: Culemborg dementievriendelijk, ketenaanpak valpreventie, seniorenbeurs. 5. *Sterke sociale basis*: inzetten op Een tegen eenzaamheid, Welzijn op recept, mantelzorgondersteuning. Culturele activiteiten krijgen plaats in bestaande Culemborgse activiteiten in de sociale basis. *(Ontwikkeling)*
	We onderzoeken hoe we de activiteiten 'Gezond en Actief Culemborg' kunnen borgen na afloop van de 'brede-SPUK 2023-2026': de brede specifieke uitkering voor gemeentelijke preventietaken. *(Ontwikkeling)*
	Monitoren van de inzet en uitvoering van publieke gezondheidstaken door GGD Gelderland-Zuid in de gemeente Culemborg, conform de Gemeenschappelijke Regeling GGD Gelderland-Zuid. *(Doorlopend)*
	We zorgen voor een goede uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma en dragen daarmee bij aan een hoge vaccinatiegraad in de stad. *(Doorlopend)*
	Inwoners voorlichten en preventieve ondersteuning bieden bij middelengebruik en mentale gezondheid voor zowel jeugdigen als volwassen inwoners. *(Doorlopend)*

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Gezonde leefomgeving. Meer inwoners wonen in een prettige leefomgeving, die uitnodigt tot gezond gedrag.	Deze inzet voor deze doelstelling vindt voornamelijk plaats binnen het fysieke domein, zie programma 09 Wonen, Stedelijke vernieuwing en Ruimte.
	Vanuit het project Gezond en Actief Culemborg worden dementievriendelijke looproutes gerealiseerd. *(Ontwikkeling)*
	Vanuit het thema gezondheidsbevordering van Gezond en Actief Culemborg (GAC) houden we bij besluitvorming over de fysieke leefomgeving rekening met beweeg-, gezondheid-, en sociale aspecten. We maken daarbij gebruik van gezondheidskundige kennis, ondersteund door de GGD. *(Doorlopend)*

4. Samen leven & ondersteunen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Sociale verbinding. Meer inwoners ontmoeten elkaar, voelen zich verbonden en minder inwoners ervaren eenzaamheid.	Vanuit het beleidsplan Sociale Basis leggen we de focus op het versterken we de gemeenschappelijke sociale basis. Dat doen we door het stimuleren en faciliteren van levendige wijkcentra, verenigingen en netwerken, buurtverbinders en buurtinitiatieven. *(Doorlopend)*
	In 2026 vindt er een verbouwing van BonVie plaats om de ontmoetingsruimte beter geschikt te maken voor deze functies. Ook wordt het bestaande activiteitenaanbod uitgebreid. *(Ontwikkeling).*
	Diverse evenementensubsidies en ondersteuning van het verenigingsleven dragen bij aan de sociale verbinding in de stad. *(Doorlopend)*
	We zetten Vizier in als antidiscriminatievoorziening in Culemborg. *(Doorlopend)*
Omzien naar elkaar. Meer inwoners zetten zich in voor elkaar en voor de directe leefomgeving.	ElkWelzijn: coördinatie, scholing en ondersteuning van vrijwilligers, het maatjesproject, mantelzorgondersteuning en mantelzorgcompliment. *(Doorlopend)*
	Stichting Buurtgezinnen koppelt gezinnen die steun kunnen gebruiken aan steungezinnen in de buurt. *(Doorlopend)*
	Stichting Present koppelt vrijwilligers aan hulpvragen in de buurt. *(Doorlopend)*
	Wijkgericht werken, de inzet van de Adviesgroep Bewonersinitiatieven en de subsidieregeling voor Bewonersinitiatieven staat in programma 1. Bestuur en Ondersteuning.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Meedoen & zelfredzaamheid. Meer inwoners kunnen meedoen in de samenleving én wonen zo veel en zo lang mogelijk thuis, zo nodig met ondersteuning.	We stellen met partners uit de stad een Lokale Inclusie Agenda (LIA) op. *(Ontwikkeling)*
	We voeren het Uitvoeringsplan vergrijzing sociale basis uit dat zich in 2026 specifiek richt op: • Laagdrempelige dagactiviteiten voor mensen met geheugenproblemen en mantelzorgers in de Salaamander, rekening houdend met de diversiteit van de deelnemers • Nieuwe vormen van respijtzorg. • Bewustwording over het ouder worden (Later is Nu). • Versterking van het programma Vitaal Ouder Worden (vanuit Gezond & Actief Culemborg - GAC) op de onderdelen: Dementievriendelijk Culemborg en zorgondersteuning. • Evaluatie van de pilot van het Vergeet-mij-niet pad in Parijsch voor mensen met een haperend brein. *(Ontwikkeling)*
	We subsidiëren diverse projecten en voorliggende voorzieningen voor ouderen, zoals: het Odensehuis, Alzheimer café, seniorenbeurs, activiteiten in onze buurthuizen met specifieke aandacht voor de diversiteit van mensen zoals ouderen met een migratieachtergrond, de Doe mee(r) regeling voor ouderen met een smalle beurs. *(Doorlopend)*
	We ondersteunen diverse projecten en voorliggende voorzieningen voor psychisch kwetsbare inwoners, zoals onze buurthuizen, Wijk-GGZ en Inloop-GGZ, de crisisbeoordelingskamer en het Meldpunt Bijzondere Zorg. *(Doorlopend)*
	Via de Wmo-consulenten van het Sociaal Team Culemborg kunnen inwoners op verschillende manieren ondersteund worden: • Fysieke hulpmiddelen en overige voorzieningen voor mensen met een fysieke beperking. • Dienstverlening voor de ondersteuning van zelfstandig wonen, zoals huishoudelijke ondersteuning, individuele en groepsbegeleiding en vervoer. *(Doorlopend)*

5. Rondkomen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Grip op financiën. Meer inwoners hebben grip op hun financiën of krijgen hulp daarbij.	We faciliteren ondersteunende voorzieningen zoals de Formulierenbrigade, het Leerhuis (werken aan basisvaardigheden) en SchuldHulpMaatje Culemborg. Inwoners kunnen ook ondersteund worden door de budgetcoach vanuit het STC. *(Doorlopend)*
	We geven informatie en voorlichting over grip op financiën: verjaardagskaart 18-jarigen, week van de armoede in middelbaar onderwijs, Informatiepunt Digitale Overheid (IDO) vanuit de bibliotheek, voorlichting gerelateerd aan landelijke campagnes. En we zijn aangesloten bij gezondverzekerd.nl, Geldfit.nl en de potjescheck.nl. *(Doorlopend)*
Minder armoede. Minder inwoners leven in armoede.	Werkzaak Rivierenland verstrekt bijstandsuitkeringen aan onze inwoners. Daarnaast voert Werkzaak het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen (Bbz) uit. *(Doorlopend)*
	We voeren via het Sociaal Team Culemborg verschillende inkomensondersteunende maatregelen uit waaronder de bijzondere bijstand en de individuele inkomenstoeslag. *(Doorlopend)*
	We faciliteren een uitgebreid pakket aan regelingen en voorzieningen, waardoor inwoners met een laag inkomen mee kunnen doen in de samenleving: Jeugd- en Volwassenenfonds Sport en Cultuur, Doe mee(r) regeling, Stichting Leergeld West Betuwe, voedselvoorzieningen, kleding- en speelgoedbank, collectieve ziektekostenverzekering, kwijtschelding gemeentelijke belastingen. *(Doorlopend)*
	We verkennen of we het brede scala inkomensondersteunende maatregelen en aanvullende regelingen kunnen vereenvoudigen. *(Ontwikkeling)*
Schuldenvrij. Meer inwoners zijn schuldenvrij.	Signalen van beginnende schulden worden vroeg gedeeld (vroegsignalering). Inwoners met betalingsachterstanden worden actief benaderd door Team Vroeg Eropaf (vanuit het STC). *(Doorlopend)*
	Inwoners met geldzorgen of schulden wordt door Schuldhulpverlening (vanuit het STC) passende begeleiding en hulpverlening geboden gericht op financiële zelfredzaamheid op de lange termijn. Inwoners met problematische schulden worden een schuldregeling geboden. Voor jongeren tot en met 27 jaar en voor ondernemers hebben we specifiek ondersteuningsaanbod. *(Doorlopend)*

6. Werk & Maatschappelijke bijdrage

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Arbeidsparticipatie Meer inwoners werken of participeren, waar nodig met ondersteuning.	Voor de landelijke hervorming van de arbeidsmarktinfrastructuur wordt in Rivierenland een Regionaal Werkcentrum opgericht. Dit wordt het centrale loket voor werkgevers, werkzoekenden en werkenden. *(Ontwikkeling)*
	Werkzaak Rivierenland ondersteunt onze (kwetsbare) inwoners bij deelname aan de arbeidsmarkt. *(Doorlopend)*
	Voor inwoners die dat nodig hebben zijn er beschutte werkplekken beschikbaar. *(Doorlopend)*
Ontwikkeling Meer inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt ontwikkelen zich.	Inwoners die zich langdurig in een uitkeringssituatie bevinden (genoemd klantprofiel 4) ontvangen persoonlijke begeleiding van een participatiecoach (vanuit het Sociaal Team Culemborg). *(Doorlopend)*
	Laaggeletterde inwoners kunnen terecht bij het Leerhuis (voor het versterken van de basisvaardigheden), ROC Rivor (taalcursussen NT1, NT2) en de bibliotheek voor taal- en rekenlessen en het verbeteren van de digitale vaardigheden. *(Doorlopend)*
	We zetten een publiek-private samenwerking (PPS) volwasseneneducatie met ROC Rivor op. Hierin werken gemeenten en het ROC samen om het aanbod van volwasseneneducatie (zoals taal- en rekenlessen en digitale vaardigheden) toegankelijk en duurzaam te organiseren. *(Ontwikkeling)*
	Het inburgeringsaanbod in Culemborg bestaat uit: intake en procesbegeleiding door Regio Rivierenland, praktische begeleiding (eerste half jaar door Vluchtelingenwerk, daarna door ElkWelzijn) en de inburgeringsroutes door ROC Rivor. *(Doorlopend)*
	Binnen Regio Rivierenland starten we een aanbestedingstraject voor de uitvoering van de inburgeringslessen. Hiermee wordt geborgd dat de lessen kwalitatief goed, doelmatig en in lijn met de Wet inburgering worden aangeboden. *(Ontwikkeling)*

7. Wonen voor doelgroepen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Prettig en passend wonen. Meer inwoners hebben een passende woonruimte in een passende woonomgeving.	We sturen op voldoende woningen voor doelgroepen. Dit is onderdeel van programma 9. Wonen, Stedelijke vernieuwing en Ruimte.
	In 2026 geven we samen met onze partners een uitvoering aan de woon-welzijn-zorgvisie 2026 voor Culemborg. *(Ontwikkeling)*
	We gaan door met de inrichting van Beschermd Thuis in Rivierenland. *(Ontwikkeling)*
	Via de Wmo-consulenten van het Sociaal Team Culemborg kunnen inwoners woningaanpassingen aanvragen. *(Doorlopend)* Wmo-consulenten adviseren en beoordelen nieuwe woningbouwprojecten op het gebied van levensloopbestendigheid en toegankelijkheid. (*Ontwikkeling)*
	Op het gebied van wonen met zorg zorgen we voor: • Een sociaal afwegingskader voor wonen met zorg initiatieven. • Voldoende plekken voor Beschermd Wonen, Beschermd Thuis en de Maatschappelijke Opvang, • Indicering van Beschermd Wonen, Beschermd Thuis en de Maatschappelijke Opvang door GGD Gelderland-Zuid, • Uitstroompunt Beschermd Wonen Rivierenland door Regio Rivierenland, • Beschikbaarheid van geclusterde woningen voor diverse groepen, • Vanuit STC: afstemming met CIZ over indicatiestelling voor verpleeghuis of VPT (VolledigPakket Thuis) en MPT (Modulair Pakket Thuis). (betreft de overgang van Wmo naar Wlz) *(Doorlopend)*
	We breiden het Regionaal Uitstroompunt Beschermd Wonen uit met nieuwe aanbieders en andere doelgroepen zoals dak -en thuisloze mensen uit de Maatschappelijke Opvang. *(Ontwikkeling)*

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Dak boven je hoofd. Minder inwoners zijn dak- of thuisloos.	We stellen samen met andere gemeenten de ontwikkelde visie op de Maatschappelijke Opvang in Gelderland-Zuid vast. *(Ontwikkeling)*
	We maken regionale afspraken over de verdeling van doelgroepen en (woon-)voorzieningen over de regio ('fair share'). *(Ontwikkeling)*
	We bieden begeleiding aan dakloze EU-arbeidsmigranten via de inzet van stichting Barka. *(Doorlopend)*
	We ontwikkelen een beleidskader en uitvoeringsplan voor arbeidsmigranten, met daarin aandacht voor huisvesting, zorg en ondersteuning, integratie en participatie. *(Ontwikkeling)*
	We evalueren de pilot Housing First voor dakloze mensen en maken een voorstel voor de eventuele implementatie van Housing First in de gemeenten in Rivierenland. *(Ontwikkeling)*
	Regionaal breiden we het aantal plekken voor winternachtopvang uit. *(Ontwikkeling)*.

Welke ontwikkelingen zijn er verder in 2026?

Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA) en Hoofdlijnenakkoord Ouderenzorg (HLO)
Het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA) en het Hoofdlijnenakkoord Ouderenzorg (HLO) zijn twee samenhangende akkoorden, bedoeld om de zorg in Nederland toekomstbestendig te maken.

In 2025 is een onderhandelaarsakkoord getekend voor AZWA. Dit is een nieuw, breed akkoord om de toegankelijkheid, betaalbaarheid en kwaliteit van zorg en welzijn te waarborgen. Het AZWA vult het Integraal Zorgakkoord (IZA) uit 2022 aan en richt zich specifiek op het aanpakken van personeelstekorten in de zorg, het beperken van administratieve lasten en het versterken van de samenwerking tussen verschillende zorg- en welzijnsorganisaties.

Het HLO richt zich specifiek op de ouderenzorg, onder andere door het tekort aan personeel aan te pakken en de kwaliteit van de ouderenzorg te verbeteren en is gericht op de langdurige zorg (Wet langdurige zorg - Wlz). Om de vergrijzing en veranderingen in de Wlz op te vangen, maken gemeenten in het HLO afspraken om de mantelzorgondersteuning en respijtzorg meer herkenbaar in te richten en te versterken, als onderdeel van een basisinfrastructuur die in AZWA is afgesproken.

De financiële consequenties van het IZA, AZWA en HLO omvatten structurele en incidentele financiering. Met een focus op het versterken van de zorg en het welzijn, met specifieke uitkeringen en de doorbraakmiddelen van het AZWA. Het IZA biedt een basis van afspraken, aangevuld en versterkt door het AZWA. Het HLO draagt bij met middelen voor mantelzorg, respijtzorg en professionalisering van sociaal werk, terwijl het AZWA ook extra middelen voor basisfunctionaliteiten en -infrastructuur bevat. Wat de precieze financiële consequenties zijn voor de gemeente voor 2026 en verder is nu nog niet duidelijk.

Participatiewet in balans

Naar verwachting treedt de Participatiewet in balans op 1 januari 2026 in werking. Dit betekent dat het aanvragen van bijstand eenvoudiger wordt, giften ruimer mogen en de tegenprestatie plaatsmaakt voor bredere maatschappelijke participatie. Ook komt er meer ruimte voor maatwerk bij jongeren en mantelzorgers. Werkzaak Rivierenland voert deze veranderingen uit. De gemeente Culemborg blijft verantwoordelijk voor het beleidskader, de keuzes en de financiële bewaking.

Het jaar 2026 is een overgangsjaar waarin inwoners de eerste veranderingen merken en Werkzaak en gemeente samenwerken aan een zorgvuldige invoering. Na 2026 volgen verdere stappen: vanaf 2027 worden complexere onderdelen ingevoerd, zoals een landelijk bufferbudget om inkomensschommelingen op te vangen en extra middelen voor taalondersteuning. Zo wordt de Participatiewet de komende jaren stap voor stap beter in balans gebracht tussen bestaanszekerheid en participatie.

Aanpassing reikwijdte jeugdhulpplicht in de Jeugdwet

In de huidige Jeugdwet is niet gedefinieerd wat de jeugdhulpplicht precies inhoudt. In de Hervormingsagenda Jeugd is landelijk afgesproken dat het Rijk de Jeugdwet zodanig aanpast, dat er een scherpere afbakening van de reikwijdte van de jeugdhulpplicht komt. Het Rijk werkt momenteel aan het wetsvoorstel reikwijdte. Het is de bedoeling dat het wetsvoorstel in de loop van 2026 ter besluitvorming naar de Tweede Kamer gaat. Betrokken partijen hebben echter uiteenlopende standpunten, waardoor het aannemelijk is dat het proces vertraging oploopt.

Aanbesteding inburgeringslessen

Begin 2026 start de regionale aanbesteding voor de inburgeringslessen lopen. Voor de uitvoering van inburgeringsactiviteiten ontvangen we een specifieke uitkering (SPUK) dus de uitvoeringskosten moeten uit deze SPUK gedekt kunnen worden. Het is nog onzeker of de kosten van de aanbesteding, zoals een projectleider, ook ten laste van deze SPUK gebracht kunnen worden of dat we deze uit eigen middelen moeten betalen en hoeveel dat bedraagt.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Werkzaak Rivierenland	
Betrokkenheid bij de doelen uit dit programma	Werkzaak streeft naar een zo hoog mogelijke arbeidsparticipatie van de inwoners van de deelnemende gemeenten en, indien nodig, het verstrekken van uitkeringen aan de doelgroep voor de kosten van levensonderhoud. De gemeenschappelijk regeling (GR) voert de wettelijke taken uit die deelnemers hebben op grond van de Participatiewet, met uitzondering van bijzondere bijstand (deze ligt in het beheer van de gemeente zelf).
Belangrijkste ontwikkelingen	1. Krappe arbeidsmarkt Meer kansen om inwoners vanuit de bijstand te plaatsen. Keerzijde: werkgevers hebben moeite vacatures te vervullen, waardoor begeleiding en matching intensiever moeten. 2. Complexere caseload Toename van inwoners met multiproblematiek, psychische of medische belemmeringen. Meer behoefte aan begeleidingstrajecten, scholing en inzet van instrumenten (loonkostensubsidie, jobcoaching). 3. Inburgering en statushouders Dit vormt structureel een grotere opgave: taal, participatie en toeleiding naar werk of opleiding vragen blijvende inzet. Dit leidt tot extra druk op de gemeentelijke voorzieningen (huisvesting, maatschappelijke begeleiding). 4. Dienstverlening en digitalisering Werkzaak ontwikkelt digitale dienstverlening, maar behoudt fysieke nabijheid. Voor Culemborgers betekent dit toegankelijkere en snellere ondersteuning. 5. Regionale samenwerking Gemeenten in Rivierenland werken nauwer samen aan jongerenprogramma's, beschut werk en leerwerkplekken. Dit vergroot de mogelijkheden voor inwoners van Culemborg om te participeren.

GGD Gelderland-Zuid	
Betrokkenheid bij de doelen uit dit programma	De maatschappelijke opgaven en doelen van verbonden gemeenten, de gezondheidssituatie van inwoners, en ontwikkelingen op lokaal, regionaal en landelijk niveau vormen de basis voor de Meerjarenstrategie van de GGD Gelderland-Zuid 2024–2027.
Belangrijkste ontwikkelingen	1. De landelijke en gemeentelijke bezuinigingen op het takenpakket van de GGD Dit zorgt voor druk op het takenpakket van de GGD. Dit vraagt om scherpe keuzes in prioritering en samenwerking, zodat de kerntaken gewaarborgd blijven en de kwaliteit van dienstverlening behouden wordt. 2. De verdere ontwikkeling en uitbreiding van het Rijksvaccinatieprogramma (RVP) Dit brengt nieuwe uitvoeringsverantwoordelijkheden met zich mee, waarvoor voldoende capaciteit en middelen nodig zijn om de vaccinatiegraad op peil te houden. 3. De uitvoering van de JGZ 0-4 in Rivierenland Vanaf 2026 voert de GGD voor het eerst de taken voor de jeugdgezondheidszorg uit. 4. De inzichten en aanbevelingen uit de Volksgezondheid Toekomst Verkenning (VTV-2024) en de akkoorden Integraal Zorg Akkoord (IZA) en Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming, de Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028, het landelijke actieprogramma Kansrijke Start. Er zijn diverse plannen van het Rijk die (in)direct invloed hebben op het werk van de GGD. De GGD speelt hierin een verbindende rol tussen gemeenten, zorgpartners en het sociaal domein. 5. Toegenomen uitvoering van publieke gezondheidszorg voor nieuwkomers in de regio. De zorg voor nieuwkomers is toegenomen en moet goed geborgd worden.

Indicatoren

De indicatoren van de programma's 5,6 en 7 worden, net als in de programmabegroting 2025-2028, van de laatste 3 jaar in beeld gebracht. Het gaat daarbij enkel om de verplichte indicatoren.

Vanaf de begroting 2026 wordt een aantal indicatoren toegevoegd, waarbij ook streefwaardes (begroting) worden opgenomen. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de indicatoren, zoals die zijn vastgesteld in onder andere Koers Sociaal Domein.

Indicator	Werkelijk 2022	Werkelijk 2023	Werkelijk 2024	Meetinstrument
Verplichte indicatoren				
Opgroeien				
23. Kinderen in uitkeringsgezin	5%	4%	nog niet bekend	wsgj.nl - BBV (Verwey Jonker)
30. Jongeren met jeugdbescherming	0,7%	0,7%	0,7%	wsjg.nl - BBV (CBS)
22. Jongeren met een delict voor de rechter	1,0%	1,0%	nog niet bekend	wsjg.nl - BBV (Verwey Jonker)
29. Jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp[1]	14,3%	14,0%	13,5%	Wsjg.nl - BBV (CBS)
31. Jongeren met jeugdreclassering	Geen data	Geen data	Geen data	Wsjg.nl - BBV (CBS)
Samen leven en ondersteunen indicatoren				
32. Cliënten met een maatwerkarrangementen WMO. Per 10.000 inwoners	62	62	63	Wsjg.nl - BBV (CBS)
Werk & maatschappelijke bijdrage				
21. Banen (per 1.000 inwoners 15- 64 jaar)	72,9%	74,1%	nog niet bekend	Wsjg.nl - BBV (LISA)
24. Netto arbeidsparticipatie	72,9%	74,1%	74,1%	Wsjg.nl - BBV (CBS)
26. Werkloze jongeren	1%	2%	nog niet bekend	Wsjg.nl - BBV (Verwey Jonker)
27. Personen met een bijstandsuitkering (per 10.000 inwoners)	286,5	287	288,5	Wsjg.nl - BBV (CBS)
28. Lopende re-integratievoorzieningen (per 10.000 inwoners)[2]	85,2	84,9	95,8	Wsjg.nl - BBV (CBS)

NB. de nummers voor de verplichte indicatoren komen overeen met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV), eventuele ontbrekende nummers zijn niet meer in gebruik.

[1] Dit percentage is nog voorlopig.

[2] Het aantal re-integratievoorzieningen is substantieel lager dan gemiddeld in Nederland, omdat Werkzaak een werkcoach niet als re-integratievoorziening beschouwt/registreert, terwijl vergelijkbare dienstverleners dit wel doen.

Toelichting op de indicatoren

Kinderen in uitkeringsgezin
Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.

Jongeren met jeugdbescherming
Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.

Jongeren met een delict voor de rechter
Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.

Jongeren met jeugdhulp
Hulp en zorg zoals deze bedoeld is in de Jeugdwet.

Jongeren met jeugdreclassering
Het percentage jongeren met jeugdreclassering ten opzichte van alle jongeren in de leeftijd van 12 tot 23 jaar. Dit is een verplichte indicator, maar niet van alle gemeenten zijn data bekend.

Cliënten met een maatwerkarrangement WMO
Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de WMO. Voor de WMO gegevens geldt dat een referentiegemiddelde gebaseerd is op het aantal deelnemende gemeenten.

Banen
Het aantal banen per 1000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 64 jaar.

Netto arbeidsparticipatie
Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.

Werkloze jongeren
Personen van 16 t/m 22 jaar die als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV Werkbedrijf en tegelijkertijd geen baan hebben als werknemer.

Personen met een bijstandsuitkering
Het aantal personen met een uitkering op grond van de Participatiewet. Uitkeringen aan personen in een instelling en dak- en thuislozen zijn niet inbegrepen.

Lopende re-integratievoorzieningen

Deze indicator toont het aantal inwoners dat gebruik maakt van een re-integratievoorziening op basis van de Participatiewet. Dit is een voorziening die door de gemeente wordt ingezet om de afstand tot de arbeidsmarkt van een cliënt te verkleinen, waarbij het doel op de langere termijn altijd arbeidsinschakeling is.

Actueel beleid en regelgeving

Wettelijke kaders

- Jeugdwet (2015)
- Wet Maatschappelijke Ondersteuning (2015)
- Participatiewet (2015)
- Participatiewet in Balans - nog in ontwikkeling (2026)
- Wet Publieke Gezondheid
- Wet Inburgering (2021)
- Wet kinderopvang
- Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (2021)
- Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB)
- Integraal Zorgakkoord (IZA, 2022)
- Hoofdlijnenakkoord Ouderen (HLO, 2025)
- Aanvullend Zorg en Welzijnsakkoord (AZWA, betreft nog een onderhandelaarsakkoord 2025)

Beleidskaders, verordeningen en beleidsregels

- Algemene Subsidieverordening gemeente Culemborg (2014)
- Meerjaren Ontwikkelingsplan Subsidiebeleid 2023-2025
- Beleidsnota WMO-Jeugd 2021-2024
- Verordening maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp Culemborg (2020)
- Beleidsregels Wmo 2022 gemeente Culemborg
- Besluit maatschappelijke ondersteuning Culemborg (2024)
- Beleidsplan Rondkomen (2019)
- Verordening beslistermijn schuldhulpverlening gemeente Culemborg (2021)
- Beleidsregels Schuldhulpverlening gemeente Culemborg (2025)
- Verordening kwijtschelding (2023)
- Beleidsregels bijzondere bijstand gemeente Culemborg (2024)
- Beleidsregels debiteuren bijzondere bijstand Culemborg (2021)
- Meerjarenstrategie GGD Gelderland-Zuid
- Beleidsplan Jeugd Kansrijk Opgroeien 0 -12 jaar (2022)
- Beleidsplan Jeugd Kansrijk Opgroeien 12+ (2023)
- Verordening Tegemoetkoming Sociaal Medische Indicatie Kinderopvang gemeente Culemborg (2021)
- Besluit om te anticiperen op de Verzamelwet hersteloperatie toeslagen (2021)
- Beleidsregels Jeugdhulp gemeente Culemborg 2022
- Beleidsregels handhaving Wet kinderopvang Culemborg (2021)
- Regioaanpak 'Samenwerken voor een sluitende aanpak jongeren' 2019 -2021

- Regiovisie Jeugd (2023)
- Meerjarenbeleidsplan Werkzaak Rivierenland Programmabegroting 2026 en meerjarenraming 2024-2027
- Verordening Cliëntenparticipatie Werkzaak Rivierenland (2016)
- Beleidsregels algemene en bijzondere bijstand, Participatiewet, IOAW, IOAZ en BBZ (2004)
- Afstemmingsverordening Participatiewet, IOAW en IOAZ (2019)
- Re-integratieverordening Participatiewet Culemborg (2023)
- Verordening tegenprestatie Participatiewet gemeente Culemborg (2016)
- Verordening individuele inkomenstoeslag Participatiewet Culemborg (2017)
- Verordening verrekening bestuurlijke boete bij recidive (2015)
- Doe mee(r) regeling
- Verordening inrichting antidiscriminatievoorziening gemeente Culemborg (2010)
- Regionaal beleidsplan beschermd wonen/maatschappelijke opvang 'Samen dichtbij'
- Sluitende aanpak psychisch kwetsbare mensen 2018-2019
- Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming
- Verordening bekostiging leerlingenvervoer gemeente Culemborg (2022)
- Uitvoeringsplan Vergrijzing 2025-2028

Wat mag het kosten?

De lasten en baten voor dit programma zijn gebaseerd op de Kadernota 2026-2029. Alle uitgangspunten daaruit en nieuwe ontwikkelingen sindsdien zijn doorgerekend in deze programmabegroting.

Hierna volgt welke ontwikkelingen in de kadernota waren opgenomen, welke ontwikkelingen daarna zijn verwerkt in deze programmabegroting, wat dit betekent voor het saldo van dit programma en samenvattend wat de lasten en baten van dit programma zijn.

Ontwikkelingen uit de kadernota

In de Kadernota 2026-2029 waren de volgende ontwikkelingen opgenomen.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Eerder genomen besluiten				
Dekking overgang jeugdgezondheidszorg uit onderuitputting Wmo	75	75	75	75
Overgang jeugdgezondheidszorg voor 0 tot 4-jarigen naar GGD Gelderland-Zuid	-75	-75	-75	-75
Totaal Eerder genomen besluiten	**0**	**0**	**0**	**0**
Gemeenschappelijke regelingen				
Bijdrage GGD	25	25	25	25
Bijdrage Werkzaak	1	-36	-29	-73
Totaal Gemeenschappelijke regelingen	**26**	**-11**	**-5**	**-48**
Ontwikkelingen en opgaven				
Aanvullende taakstelling Hervormingsagenda jeugd (trajectduur+indexatie)	0	0	853	863
Adviesraad Sociaal Domein Inclusief	-5	-5	-5	-5
Bijstellen uitgaven jeugd met extra middelen Voorjaarsnota Rijk	-723	-718	-784	-842
Correctie voor laten vervallen van de taakstelling op subsidies	62	62	62	62
Dekking Adviesraad uit onderuitputting Wmo	5	5	5	5
Dekking Inburgering uit onderuitputting Wmo	130	130	130	130
Dekking preventie van discriminatie uit onderuitputting Wmo	4	4	4	4
Dekking regionale samenwerkingsovereenkomst uit budget sociaal team / wijkteams	35	35	35	35
Dekking uit budget inburgering	138	138	138	138
Eigen bijdrage jeugdzorg invoeren Voorjaarsnota Rijk	0	0	385	391
Herrekening beschermd wonen	46	91	157	0
Hervormingsagenda jeugd faseren volgens groeipad	-643	-576	0	0
Inburgering	-268	-268	-268	-268
Onderuitputting Wmo na dekking ontwikkelingen	171	171	171	171
Regionale samenwerkingsovereenkomst sociaal domein	-35	-35	-35	-35
Totaal Ontwikkelingen en opgaven	**-1.084**	**-967**	**847**	**649**
Gemeentefonds				
Ontvangsten Rijk septembercirculaire 2024	-694	-709	-710	-716
Totaal Gemeentefonds	**-694**	**-709**	**-710**	**-716**
Totaal Ontwikkelingen uit de Kadernota 2026-2029	**-1.752**	**-1.687**	**132**	**-116**

Ontwikkelingen sinds de kadernota

Sinds de kadernota hebben zich de volgende ontwikkelingen voorgedaan.

Armoedebeleid

Binnen het armoedebeleid zien we de afgelopen jaren een toenemende druk op de beschikbare middelen; het eerste halfjaar 2025 zet die trend voort. Afgelopen jaren hebben we ingezet op het beter bereiken van de doelgroep, met succes. Steeds meer inwoners

maken gebruik van de beschikbare voorzieningen, zoals de bijzondere bijstand, de gemeentepolis en de fondsen (Volwassenenfonds Sport & Cultuur, Doe Mee(r) regeling en Jeugdfonds Sport en Cultuur). Mede door het wegvallen van incidentele middelen vanuit het Rijk is ons budget niet langer toereikend om aan de feitelijke vraag te voldoen.

Bijstelling Wmo-budget
Er zit structureel onderbesteding op de Wmo-budgetten algemeen, dit wordt nu bijgesteld.

Huuropbrengsten Pinksterbloemstraat
Sinds 1 mei 2025 verhuurt de gemeente een locatie aan de Pinksterbloemstraat. Meerjarig is deze aanpassing in de begroting 2026 - 2029 verwerkt.

UItvoeringsprogramma Wmo-Jeugd Regio Rivierenland
De personele kosten voor het programmateam (beleidsmatige samenwerking) en de serviceorganisatie Wmo-Jeugd Regio Rivierenland (inkoop en contractmanagers) zijn reeds in de begroting opgenomen. In 2025 is de regionale samenwerking succesvol hernieuwd van start gegaan. Hiermee is de basis gelegd voor verdere gezamenlijke ontwikkeling. De volgende fase begint in 2026 met een ambitieus uitvoeringsprogramma (2026-2028). Dit programma bouwt voort op wettelijke verplichtingen en regionale afspraken. Het richt zich op verdere professionalisering en verdieping van de samenwerking, versterkt de uitvoeringskracht, benut schaalvoordelen en draagt bij aan een betere kwaliteit en effectiviteit van jeugdzorg en Wmo. Voor de gemeente Culemborg betekent dit een investering van € 43.000 per jaar in deze periode.

Effect uitstel vervanging abonnementstarief
Het wetsvoorstel Vervanging abonnementstarief Wmo 2015 wordt voorbereid. De inwerkingtreding van deze wet is nu voorzien per 1 januari 2027 in plaats van 1 januari 2026. Dat betekent dat de besparing van € 225.000 voor het jaar 2026 vervalt. De middelen worden toegevoegd aan het cluster individuele voorzieningen Wmo. Voor Culemborg betekent dit een incidenteel bedrag van € 282.000 in 2026.

Geoormerkte middelen Participatie
Voor participatie is er een structureel bedrag ontvangen voor loon- en prijscompensatie en het afschaffen van het lage-inkomensdeel. Deze bijstelling is nodig ter dekking voor de bijdrage aan Werkzaak. Voor Culemborg betekent dit een bedrag van € 100.000 in 2026.

Overige taakmutaties en geoormerkte middelen
Voor Culemborg betekent dit een bedrag van € 7.000 in 2026.

Taakmutaties Wmo-hulpmiddelen
Het scheiden van wonen en zorg in de Wet langdurige zorg (Wlz) leidt bij gemeenten tot meerkosten. Bepaalde hulpmiddelen die bij zorg met verblijf vanuit de Wlz worden gefinancierd, worden bij andere leveringsvormen vanuit de Wmo gefinancierd. Voor Culemborg betekent dit een incidenteel bedrag van € 12.000 in 2026.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Ontwikkelingen				
Armoedebeleid	-354	-354	-354	-354
Bijstelling WMO-budget	33	33	33	33
Huuropbrengsten buurthuis Pinksterbloemstraat	6	6	6	6
Uitvoeringsprogramma Wmo-Jeugd Regio Rivierenland	-43	-43	-43	0
Totaal Ontwikkelingen	**-359**	**-359**	**-359**	**-316**
Gemeentefonds				
Meicirculaire 2025: effect uitstel vervanging abonnementstarief Wmo	-282	0	0	0
Meicirculaire 2025: geoormerkte middelen Participatie	-100	-98	-90	-86
Meicirculaire 2025: overige geoormerkte middelen	-1	-1	-1	-1
Meicirculaire 2025: overige taakmutaties	-6	-6	-7	-7
Meicirculaire 2025: taakmutatie Wmo-hulpmiddelen	-12	0	0	0
Totaal Gemeentefonds	**-401**	**-105**	**-98**	**-94**

Opbouw saldo van dit programma

Wanneer we de hiervoor beschreven ontwikkelingen optellen bij het saldo van de kadernota, geeft dit het volgende saldo voor dit programma.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Primitieve begroting	**-36.944**	**-36.200**	**-36.265**	**-36.187**
Voorjaarsrapportage 2025	80	80	80	80
Kadernota 2026-2029	-1.752	-1.687	132	-116
Uitgangspositie Programmabegroting 2026-2029	**-38.616**	**-37.807**	**-36.052**	**-36.223**
Ontwikkelingen	-359	-359	-359	-316
Gemeentefonds	-401	-105	-98	-94
Loon- en prijsontwikkeling	-1.849	-1.852	-1.852	-1.852
Kapitaallasten	9	7	7	3
Budgetneutrale wijzigingen	-81	-81	-1	-1
Saldo inclusief Programmabegroting 2026-2029	**-41.297**	**-40.197**	**-38.355**	**-38.482**

Baten en lasten van dit programma

Alles samenvattend, geeft dat het volgende overzicht van baten en lasten voor dit programma.

(bedragen x € 1.000)	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	-41.835	-50.232	-51.189	-50.173	-48.483	-48.374
Baten	16.578	11.273	9.892	9.977	10.129	9.892
Saldo van baten en lasten	**-25.257**	**-38.959**	**-41.297**	**-40.197**	**-38.355**	**-38.482**
Stortingen	-30	-30	0	0	0	0
Onttrekkingen	51	33	0	0	0	0
Mutaties reserves	**21**	**3**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sociaal domein en Gezondheid	**-25.236**	**-38.955**	**-41.297**	**-40.197**	**-38.355**	**-38.482**

Wat gaan we investeren?

De investeringskredieten worden vanaf 2026 bij de programma's weergegeven. Dit was voorheen een bijlage. Met deze wijziging geven we meer zicht in de geplande investeringen per programma. De kapitaallasten van onderstaande investeringen zijn meegenomen in de programmabegroting 2026-2029.

Omschrijving investering (bedragen x € 1.000)	**2026**
Vervanging Salaamander	37

Vervangingsinvesteringen Salaamander

In het Vervangings- en Investeringsplan zijn vervangingsinvesteringen voor de Salaamander opgenomen. Dit betreft de vervanging van tafels en stoelen in de ontmoetingsruimte. Met het oog op mogelijke ontwikkelingen rondom de Salaamander wordt bekeken of de investering op dit moment noodzakelijk is, of dat het uitgesteld kan worden.

8. Duurzaamheid

Visie

We werken aan een duurzame gemeenschap die bestand is tegen de gevolgen van klimaatverandering. We komen tegemoet aan de behoeften van nu, zonder dat dit ten koste gaat van de kansen van generaties in de toekomst.

In 2026 gaan we verdere stappen zetten in de duurzame ontwikkeling van Culemborg. Tegelijkertijd zijn we realistisch: we kunnen niet alles tegelijkertijd aanpakken. Daarnaast hebben we ons te verhouden tot een realiteit waarin er schaarste is op het stroomnet waardoor we nadrukkelijk moeten nadenken over het energiesysteem, netbewust bouwen en prioritering van projecten.

We hechten waarde aan het gesprek met inwoners en het gezamenlijke eigenaarschap. Verduurzamen en vergroenen kunnen we alleen als we het samen doen, en daar zetten we actief op in.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

De vier pijlers uit het programma (energietransitie, klimaatadaptatie, circulariteit en milieukwaliteit) worden ondergebracht onder drie thema's:

1. Riolering (en water)
2. Afval
3. Milieubeheer

Klimaatadaptatie is verwoord onder het kopje riolering. Circulariteit valt onder afval en energie- (en warmte)transitie en milieukwaliteit vallen onder milieubeheer. Daarnaast staat biodiversiteit in begrotingsprogramma 9: Wonen, stedelijke vernieuwing en ruimte. De verdere uitwerking van specifieke inspanningen is terug te vinden in het programma Duurzaamheid en de daarbij behorende uitvoeringsprogramma's.

1. Riolering

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Een gezond en veerkrachtig stedelijk watersysteem waarbij Culemborg is voorbereid op de klimaatveranderingen.	Samen met Waterschap Rivierenland zorgen we ervoor dat de kwaliteit van het oppervlaktewater op peil blijft. *(Doorlopend)*
	We bieden een goed werkend, beheerd en onderhouden rioolstelsel voor de inzameling stedelijk afvalwater. *(Doorlopend)*
	We zorgen voor de opvang en afvoer van hemelwater. En hanteren daarbij de voorkeursvolgorde; hemelwater vasthouden, bergen en afvoeren. *(Doorlopend)*
	We richten de openbare ruimte zo in dat niet acceptabele (grond)wateroverlast wordt voorkomen. *(Doorlopend)*
	We voeren het Water- en rioleringsprogramma uit. *(Doorlopend)*
We richten Culemborg zo in dat deze klimaatbestendig en waterrobuust is.	We werken aan de implementatie en borging van klimaatadaptief werken op basis van het Uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie. *(Ontwikkeling)*
	We ondersteunen inwoners financieel bij het realiseren van groenblauwe daken *(Doorlopend)*
	We werken aan de aanpak van hitte in de binnenstad door vergroening mee te koppelen bij de binnenstadsprojecten. *(Ontwikkeling)*
	In nieuwbouw- en transitieprojecten en als meekoppelkans bij het groot onderhoud van wegen richten we parkeervakken waar mogelijk klimaatadaptief in. *(Doorlopend)*
	We implementeren het kader voor leefbare verstedelijking Gelderland intern en extern. *(Doorlopend)*
	We werken binnen de werkregio Klimaat Actief Rivierenland (KAR) vanuit een samenwerkingsagenda aan een waterrobuuste en klimaatbestendige regio. *(Doorlopend)*
	We creëren meer bewustzijn over biodiversiteit en klimaatadaptatie. We zetten duurzaamheidseducatie in om bewustwording te vergroten. *(Doorlopend)*

2. Afval

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Culemborg heeft een schone leefomgeving	AVRI richt een inwonerspanel op en doet een inwonersonderzoek naar grondstoffenscheiding en dienstverlening. *(Ontwikkeling)*
	We gaan bijplaatsingen aanpakken volgens een gericht actieplan samen met AVRI. *(Ontwikkeling)*
	We dragen bij aan bewustwording, en ondersteuning om zwerfafval tegen te gaan. *(Doorlopend)*
	We beperken de overlast van hondenpoep. *(Doorlopend)*
We streven naar een hoeveelheid te verbranden restafval van maximaal 30 kg per inwoner per jaar in 2030 en een verbetering van de kwaliteit van de grondstoffen.	We zijn betrokken bij en leveren input voor het opstellen van het beleidsplan 'van afval naar grondstoffen', met daarin concrete acties om de doelstelling te halen. *(Ontwikkeling)*
	We faciliteren inwoners om hun restafval te verminderen. *(Doorlopend)*
	We sturen bij AVRI op kostenefficiëntie in relatie tot dienstverlening en milieudoelstellingen. *(Doorlopend)*
Culemborg is 100% circulair in 2050	We wegen circulariteit standaard mee in onze eigen inkoop en aanbestedingen. *(Doorlopend)*
	We ondersteunen onze ondernemers om meer circulair te ondernemen. *(Doorlopend)*
	We adviseren actief over circulariteit bij ruimtelijke ontwikkelingen. *(Doorlopend)*

3. Milieubeheer

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Culemborg is energieneutraal in 2040.	We ondersteunen inwoners financieel bij het verduurzamen van hun huis. *(Ontwikkeling)*
	We betrekken partners in de stad actief bij de aanpak van netcongestie (Ontwikkeling)
	We voeren het aanvalsplan netcongestie uit. *(Doorlopend)*
	We betrekken inwoners actief bij de energietransitie. *(Doorlopend)*
	We bestrijden energiearmoede actief. *(Doorlopend)*
	We werken aan efficiënt gebruik van het elektriciteitsnet. *(Doorlopend)*
	We voeren de Regionale energiestrategie uit. *(Doorlopend)*
Culemborg is aardgasvrij in 2050.	We verkennen de mogelijkheden voor een duurzame energievoorziening en warmte-koude voor nieuwbouw. *(Ontwikkeling)*
	We werken aan een duurzame warmtevoorziening in de bestaande bouw. *(Ontwikkeling)*
	We betrekken inwoners actief bij de warmtetransitie. *(Doorlopend)*
	We stellen een warmteprogramma op. *(Ontwikkeling)*
	We werken aan de verduurzaming van ons maatschappelijk vastgoed. *(Doorlopend)*
Behoud en versterking van de fysieke leefomgevings-kwaliteit.	We adviseren integraal over diverse milieuthema's bij ruimtelijke initiatieven en omgevingsvergunningen. *(Doorlopend)*
	We voeren maatregelen van het Schone Lucht Akkoord uit. *(Doorlopend)*

Welke ontwikkelingen zijn er verder in 2026?

Netcongestie

Netcongestie gaat de komende jaren een nog grote stempel drukken op ontwikkelingen in Culemborg. Er is verzwaring van het elektriciteitsnet nodig. Hier zijn TenneT en Liander hard voor aan het werk. Op dit moment staat de realisatie voor de uitbreiding die nodig is voor Culemborg gepland voor 2033-2035. De beschikbare capaciteit op onderstation Culemborg is niet toereikend voor de toekomstige ontwikkelingen (woningbouw, bedrijvigheid, elektrificatie ten behoeve van aardgasvrij worden) met de huidige manier van werken en onder de huidige regelgeving.

Het Rijk, de Provincie en ACM werken aan allerlei regelgeving om meer mogelijk te maken. Tot deze nieuwe regelgeving verkennen we met Liander en partners in de stad welke acties er nu gezet kunnen worden. Onderstation Culemborg levert niet alleen aan Culemborg, maar ook aan de gemeente Buren en West-Betuwe (kern Geldermalsen). Dit betekent dat we met de drie gemeenten samen moeten onderzoeken hoe we zo lang mogelijk met de beschikbare capaciteit kunnen doen waarbij we zo goed mogelijk doorgang geven aan lopende projecten, realisatie van de woningbouwopgave en verduurzaming. Tot de nieuwe regelgeving hebben we echter te maken met veel onzekerheden en afhankelijkheden van andere partijen.

Nieuw codebesluit ACM

De Autoriteit Consumenten Markt (ACM) stelt de regels op waaraan netbeheerders zich moeten houden waar het gaat om het toekennen van aansluitingen en vermogen. De ACM werkt aan een nieuw codebesluit met een aangepast prioriteringskader voor maatschappelijk prioriteren dat per 1 januari 2026 in werking treedt. Dit nieuwe besluit is het gevolg van een uitspraak van de rechter en moet duidelijker motiveren welke partijen voorrang krijgen in de energiemarkt, met name in situaties van netcongestie. Op het moment van deze begroting worden de ingediende zienswijzen op het concept codebesluit verwerkt. Hoe het definitieve codebesluit eruit gaat zien is nog onbekend. Wel is de kans groot dat deze van invloed is op de prioritering van huidige projecten (woningbouw, grootschalige opwek en andere ruimtelijke ontwikkelingen).

Nieuwe wetgeving rondom de warmtetransitie

Wet Gemeentelijke Instrumenten Warmtetransitie (WGIW). Met deze wet wordt het warmteprogramma als verplicht programma in de Omgevingswet opgenomen. Dat betekent dat iedere gemeente een warmteprogramma moet vaststellen. Het geeft de gemeente de mogelijkheid gebiedsgericht regels op te nemen in een omgevingsplan over een duurzaam energiesysteem. Het warmteprogramma wordt voor tien jaar gemaakt en moet iedere vijf jaar worden bijgesteld.

Wet Collectieve Warmte (Wcw) vervangt de huidige warmtewet. Met de Wcw krijgen gemeenten de regie over de warmtetransitie door de bevoegdheid om warmtekavels aan te wijzen en warmtebedrijven aan te wijzen. Daarnaast stelt de wet dat warmtebedrijven voor meer dan 50% in publieke handen moeten zijn, wat het vertrouwen van burgers moet vergroten, met een overgangsperiode voor bestaande private bedrijven.

De Wcw introduceert een kostengebaseerde tariefregulering, wat betekent dat afnemers niet meer betalen dan de gemaakte kosten voor warmtelevering.

Afschaffen salderingsregeling
Het afschaffen salderingsregeling voor zonne-energie heeft waarschijnlijk een grote invloed op het aantal zonnepanelen dat door particulieren gelegd gaat worden. Ook staat de winstgevendheid van bestaande en toekomstige zonprojecten onder druk.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Avri	
Betrokkenheid bij de doelen uit dit programma	De regio Rivierenland heeft de ambitie om in 2050 volledig circulair te zijn. Als uitvoeringsorganisatie van de gemeenten in deze regio heeft Avri de opdracht om hieraan bij te dragen.
Belangrijkste ontwikkelingen	1. Evaluatie van de besturingsstructuur In 2026 wordt de governance van AVRI geëvalueerd. Doel is om de bestuurlijke inrichting toekomstbestendig te maken en beter aan te laten sluiten op de veranderende maatschappelijke opgaven. 2. Beleidsontwikkeling 'Van afval naar grondstoffen' We leveren actieve input voor het nieuwe beleidsplan Van afval naar grondstoffen. Dit plan bevat concrete acties om de transitie naar een circulaire afvalverwerking te versnellen en de milieudoelstellingen te realiseren. 3. Participatie en onderzoek onder inwoners Er wordt een inwonerspanel opgericht en een breed inwonersonderzoek uitgevoerd. Dit richt zich op grondstoffenscheiding en de ervaren kwaliteit van de dienstverlening. 4. Aanpak van bijplaatsingen We voeren een gericht actieplan uit om bijplaatsingen tegen te gaan. 5. Doorontwikkeling Circulair Ambachtscentrum De plannen voor het regionale Circulair Ambachtscentrum worden verder uitgewerkt. Dit centrum moet een spilfunctie vervullen in hergebruik, reparatie en educatie binnen de regio.

Indicatoren

Indicator	Werkelijk 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Meetinstrument
Verplichte indicatoren				
33. Omvang huishoudelijk restafval (kg per inwoner)	73	< 75	< 75	AVRI
34. Hernieuwbare elektriciteit (In percentage)	Nog niet bekend	33,39%	35,17%	RWS
Aanvullende indicatoren				
Aantal toegekende subsidies voor isolatie*	-	-	100	Eigen administratie
Aantal toegekende subsidies groenblauwe daken*	-	-	20	Eigen administratie
Totaal verbruik aardgas*	-	-	590 m^3	waarstaatjegemeente.nl
Percentage energielabels c en beter*	-	-	min. 87%	waarstaatjegemeente.nl

*NB. de nummers voor de verplichte indicatoren komen overeen met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). De indicatoren met een * zijn nieuw in deze begroting en hebben daarom geen waardes in 2024 en 2025.*

Toelichting op de indicatoren

Fijn en grof huishoudelijk restafval
Betreft het aantal kilogram niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval per inwoner.

Hernieuwbare elektriciteit
Betreft het percentage hernieuwbare elektriciteit dat opgewekt wordt binnen de gemeente. De cijfers hiervoor kennen een vertraging van een aantal jaar. Hierdoor zijn in de jaarstukken niet de percentages van het voorgaande jaar op te nemen.

Aantal toegekende subsidies voor isolatie
Betreft het aantal toegekende subsidies voor isolatie die bewoners bij de gemeente kunnen aanvragen voor de (gezamenlijke) isolatie van hun woningen.

Aantal toegekende subsidies groenblauwe daken
Betreft het aantal toegekende subsidies voor groenblauwe daken die bewoners bij de gemeente kunnen aanvragen voor de aanleg van een dak voor hun woning dat niet alleen bestaat uit beplanting, maar ook water opvangt en vasthoudt.

Totaalverbruik aardgas
Dit betreft de hoeveelheid m3 gas dat de gemeente Culemborg in totaal verbruikt op jaarbasis. Dit verbruik gaat omlaag met het uitvoeren van maatregelen om tot een aardgasvrij Culemborg te komen.

Percentage energielabels C en beter
Dit betreft het percentage woningen dat een energielabel C of beter heeft. Data met betrekking tot het wijzigen van een energielabel komt voor woningen alleen beschikbaar als woningeigenaren dit actief doorgeven, bijvoorbeeld bij de verkoop van hun woning. Dit percentage zal dus achterlopen op de werkelijkheid.

Actueel beleid en regelgeving

- Omgevingsvisie
- Uitvoeringsagenda Duurzaamheid
- Programma Energietransitie
- Windvisie gemeente Culemborg
- Startnotitie Circulaire Economie
- Met NME naar een groener en duurzamer Culemborg
- Groenbeleidsplan Culemborg
- Biodiversiteitsplan
- Hondenbeleid
- Schone Lucht Akkoord
- De Transitievisie Warmte
- De regionale energiestrategie
- De regionale adaptatiestrategie
- De regionale samenwerkingsagenda
- Uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie
- Notitie toekomstbestendig bouwen (onderdeel van de Woonvisie)
- Water- en rioleringsprogramma 2025-2029

Wat mag het kosten?

De lasten en baten voor dit programma zijn gebaseerd op de Kadernota 2026-2029. Alle uitgangspunten daaruit en nieuwe ontwikkelingen sindsdien zijn doorgerekend in deze programmabegroting.

Hierna volgt welke ontwikkelingen in de kadernota waren opgenomen, welke ontwikkelingen daarna zijn verwerkt in deze programmabegroting, wat dit betekent voor het saldo van dit programma en samenvattend wat de lasten en baten van dit programma zijn.

Ontwikkelingen uit de kadernota

In de Kadernota 2026-2029 waren de volgende ontwikkelingen opgenomen.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Gemeenschappelijke regelingen				
Bijdrage AVRI	-22	-22	-22	-22
Totaal Gemeenschappelijke regelingen	**-22**	**-22**	**-22**	**-22**
Ontwikkelingen en opgaven				
Toename ongedierte in de openbare ruimte	-20	-20	-20	-20
Totaal Ontwikkelingen en opgaven	**-20**	**-20**	**-20**	**-20**
Technische wijzigingen				
Restant kredieten riolering 2024	0	0	0	0
Totaal Technische wijzigingen	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Ontwikkelingen uit de Kadernota 2026-2029	**-42**	**-42**	**-42**	**-42**

Ontwikkelingen sinds de kadernota

Sinds de kadernota heeft zich de volgende ontwikkeling voorgedaan.

Netcongestie

Voor de uitvoering van het actieplan netcongestie hebben we de partners in de stad nodig. Om te zorgen dat zij de goede projecten kunnen uitvoeren die congestieverzachtend werken is het nodig dat er een projectbudget is. Uit dit budget kunnen de verschillende projecten bekostigd worden. Met de partners zal telkens de afweging gemaakt worden welke projecten bijdragen aan het tegengaan van netcongestie en welke middelen daarvoor beschikbaar gesteld worden vanuit het budget.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Ontwikkelingen				
Netcongestie	0	-75	-75	-75
Totaal Ontwikkelingen	**0**	**-75**	**-75**	**-75**

Opbouw saldo van dit programma

Wanneer we de hiervoor beschreven ontwikkelingen optellen bij het saldo van de kadernota, geeft dit het volgende saldo voor dit programma.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Primitieve begroting	**1.640**	**1.580**	**1.588**	**2.026**
Kadernota 2026-2029	-42	-42	-42	-42
Uitgangspositie Programmabegroting 2026-2029	**1.598**	**1.538**	**1.546**	**1.983**
Ontwikkelingen	0	-75	-75	-75
Loon- en prijsontwikkeling	150	49	42	-412
Kapitaallasten	-54	33	19	12
Budgetneutrale wijzigingen	-30	-30	-30	-30
Saldo inclusief Programmabegroting 2026-2029	**1.664**	**1.514**	**1.502**	**1.478**

Baten en lasten van dit programma

Alles samenvattend, geeft dat het volgende overzicht van baten en lasten voor dit programma.

(bedragen x € 1.000)	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	-8.192	-13.287	-8.208	-8.414	-8.592	-8.498
Baten	9.022	14.037	9.672	9.727	9.843	9.976
Saldo van baten en lasten	**831**	**750**	**1.463**	**1.313**	**1.251**	**1.478**
Onttrekkingen	200	288	201	201	251	0
Mutaties reserves	**200**	**288**	**201**	**201**	**251**	**0**
Duurzaamheid	**1.031**	**1.037**	**1.664**	**1.514**	**1.502**	**1.478**

Wat gaan we investeren?

De investeringskredieten worden vanaf 2026 bij de programma's weergegeven. Dit was voorheen een bijlage. Met deze wijziging geven we meer zicht in de geplande investeringen per programma. De kapitaallasten van onderstaande investeringen zijn meegenomen in de programmabegroting 2026-2029.

Omschrijving investering (bedragen x € 1.000)	**2026**
Riolering	1.211

Riolering
Conform het water en rioleringsprogramma betreft het de volgende investeringen:

1. Dijkzicht (en Molenzicht)
   - Uitvoering vervangen/renovatie riool, aanleg hemelwaterriool en drainage
     Fase 1 Straten tussen Bouwlustpad Rivierenpad, Amstelsingel en Maasweg
   - Voorbereiding bestek fase 2 en begin uitvoering vervangen/renovatie riool en aanleg hemelwaterriool en drainage
     Fase 2 Straten tussen Amstelsingel, Rivierenpad, Rijnlaan en Luthullisingel

2. Terweijde Staatsliedenbuurt
   - Vervangen gemengd riool, aanleg hemelwaterriool en drainage
     Albert Kuyperstraat, Troelstrastraat, Thorbeckeplaats deel Terweijdelaan en Het Falconet

3. Terweijde Componistenbuurt
   - Relining transportriool Bachlaan

4. Jan van Riebeeckstraat (Molenzicht)
   - Voorbereiding en uitvoering aanleg regenwater riool J. van Riebeekstraat (relatie met fietsstraat en inbreiding)
   - Verbinden watergang Bikolaan met Luthullisingel (relatie met fietsstraat en inbreiding)

5. Planetenbuurt (Hooge Prijs)
   - Uitwerking en uitvoering maatregelen t.b.v. verbetering waterkwaliteit planetenbuurt (Satunusweg, Mirandapad en Phobospad)

9. Wonen, Stedelijke vernieuwing en Ruimte

Visie

Culemborg is Nederland in het klein. De uitdagingen waarmee we in Nederland worden geconfronteerd, vinden we ook terug in Culemborg. Denk bijvoorbeeld aan het zorgen voor voldoende woningen, de overgang naar duurzame energiebronnen zoals zon en wind, kwesties rondom veiligheid (sociaal, verkeer en milieu), gezondheid, verkeer en vervoer. De ruimte voor deze opgaven is schaars, waardoor de uitdaging is om slimme combinaties van oplossingen te bedenken. Ook regionaal zijn er (ruimtelijke) opgaven, zoals de Gelderse Puzzel, waar Culemborg een bijdrage aan levert.

We willen onze woningbouwopgave zo snel, integraal en kwalitatief hoogwaardig mogelijk realiseren. Daarbij richten we ons niet alleen op het bouwen van woningen, maar ook op het ontwikkelen van nieuwe buurten en het verbeteren van bestaande buurten. We zorgen ervoor dat buurten aangename plekken blijven en worden om te wonen. Bijvoorbeeld in het Stationskwartier, waar we minimaal de komende 10 jaar werken aan de ontwikkeling van een nieuwe buurt. Dit betekent dat we ervoor willen zorgen dat elke Culemborger een woning kan vinden die past bij zijn of haar budget en levensfase.
We streven naar een gezonde en sociale woonomgeving die beweging en spel stimuleert, waar bewoners zich betrokken voelen en naar elkaar omkijken. Prettig wonen in een omgeving omvat immers meer dan alleen het hebben van een fijne woning. Daarnaast richten we wijken toekomstbestendig in door steeds meer natuurinclusief, klimaatadaptief, energieneutraal en circulair te ontwikkelen. Bij nieuwe ontwikkelingen staat de beleving van de leefomgeving van de inwoners centraal. Ook bieden we meer ruimte voor maatwerk en nieuwe ideeën, en waarborgen we de kwaliteit van de leefomgeving.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Binnen dit programma streven we verschillende doelen na, waaraan we in 2026 (verder) werken. Hieronder volgen die doelen en de bijbehorende activiteiten, verdeeld over vijf thema’s:

1. Ruimte en leefomgeving
2. Grondexploitatie (niet bedrijventerrein)
3. Wonen en bouwen
4. Openbaar groen en (openlucht) recreatie
5. Begraafplaatsen en crematoria

1. Ruimte en leefomgeving

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Een stad waarin iedereen zich thuis voelt in de fysieke leefomgeving en waarbij sprake is van een fijne, prettige, sociale woonomgeving, met woonruimte die passend is bij de verschillende budgetten van inwoners.	We begeleiden het proces van initiatieven die aansluiten bij de gemeentelijke doelen en maken daarbij afspraken over de rollen van de initiatiefnemer en de gemeente. *(Doorlopend)*
	We ondersteunen partners in facilitaire grondexploitaties. Waar nodig geven we invulling aan het verplichte kostenverhaal. De rapportage hierover vindt plaats via het Meerjarenprogramma Grondexploitaties (MPG). *(Doorlopend)*
	We hanteren een intake- en omgevingstafel voor het in behandeling nemen van nieuwe initiatieven en verbeteren deze werkwijze door te leren van de opgedane ervaringen. *(Doorlopend)*
Onze dienstverlening is transparant, laagdrempelig en gebruiksvriendelijk en afgestemd op verschillende initiatiefnemers, waarbij een integrale behandeling en advisering van aanvragen zo snel als mogelijk plaatsvindt.	We starten met het opstellen van het Culemborg brede omgevingsplan. *(Ontwikkeling)*
	We implementeren het werken met omgevingsprogramma's in de organisatie. *(Ontwikkeling)*
	We passen verschillende instrumenten van de Omgevingswet toe en werken hiermee om initiatieven, die aansluiten bij de gemeentelijke doelen, mogelijk te maken. *(Doorlopend)*

2. Grondexploitatie (niet bedrijventerrein)

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Integraal afgewogen ruimtelijke besluiten die ontwikkelingen in de gemeente mogelijk maken.	In de projecten verbeteren we onze projectcontrole, afgestemd op de omvang, complexiteit en subsidievoorwaarden. De ervaringen die we in de Stationsomgeving opdoen, worden gebruikt voor de overige projecten. *(Ontwikkeling)*
	We voeren procesmanagement uit binnen de stedelijke ontwikkelingsprogramma's en projecten. Afhankelijk van het project kiezen we daarbij een faciliterende of actieve rol. *(Doorlopend)*
	We voeren risicomanagement uit binnen de stedelijke ontwikkelingsprogramma's en –projecten en actualiseren de uitkomsten periodiek. *(Doorlopend)*
	We actualiseren en sturen periodiek bij op het programmatisch en financieel meerjarenperspectief. *(Doorlopend)*
	We verhalen de gemeentelijke plankosten op initiatiefnemers, conform de wettelijke kaders. *(Doorlopend)*
	We werken aan de realisatie van het programma Woningbouwopgave 2020 - 2030. In het Meerjarenprogramma Grondexploitaties deel III geven we elk jaar een geactualiseerd beeld van de voortgang, samen met de meerjarige financiële impact voor de gemeentelijke middelen. *(Doorlopend)*

3. Wonen en bouwen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Mensen die een woning zoeken in Culemborg vinden binnen een kortere tijd een bij hun woonwensen en budget passende woning in een prettige wijk en buurt. Nieuwbouwwoningen zijn toegankelijk, levensloopbestendig en geschikt voor een brede doelgroep.	Samen met onze partners stellen we een WoonWelzijnZorgvisie op, waarin we ons beleid voor de huisvesting van bijzondere doelgroepen beschrijven. *(Ontwikkeling)*
	We heroverwegen het welstandsbeleid en actualiseren de welstandsnota tot een Nota Ruimtelijke Kwaliteit. *(Ontwikkeling)*
	We geven zoveel mogelijk invulling aan 'netbewust' bouwen om de risico's van netcongestie te verzachten. *(Ontwikkeling)*
	We geven uitvoering aan de regionale woondeal die we hebben afgesproken met het Rijk. *(Doorlopend)*
	We geven uitvoering prestatieafspraken met KleurrijkWonen en Huurdersbelangenvereniging. *(Doorlopend)*
	We geven uitvoering aan het woningbouwprogramma uit de Woonvisie. *(Doorlopend)*
De aan ons toegewezen statushouders krijgen op tijd een passende woning in een passende buurt, met voldoende begeleiding en voorzieningen om te integreren.	We realiseren een tijdelijke opvanglocatie voor vluchtelingen. *(Ontwikkeling)*
	We werken samen met KleurrijkWonen, Vluchtelingenwerk, ElkWelzijn en het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) aan de begeleiding en huisvesting van de aan ons toegewezen statushouders en hervestigde vluchtelingen. *(Doorlopend)*

4. Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
We werken toe naar een passende en robuuste soortenrijkdom (flora en fauna) voor Culemborg en directe omgeving in 2040. Daarbij is onze stad klimaat-veranderingsbestendig.	We versterken minimaal één groenblauwe verbinding. *(Ontwikkeling)*
	In samenwerking met de Fruitmotor, Waterschap Rivierenland, Provincie Gelderland, Rijkswaterstaat en belanghebbenden werken we aan een toegankelijk buitengebied. *(Ontwikkeling)*
	We werken volgens een geactualiseerd groenbeheerplan op. *(Doorlopend).*
	Bij woningbouwprojecten hebben we aandacht voor leefbaarheid, biodiversiteit en klimaatadaptatie. *(Doorlopend)*
	We ondersteunen groene/ blauwe bewonersinitiatieven. *(Doorlopend)*
	We onttegelen en vergroenen ieder jaar 1000 m^2 versteende gebieden. *(Doorlopend)*
	We beheren onze groene openbare ruimte op een ecologische manier. Daarbij maken we ieder jaar 500 m^2 openbaar groen biodiverser door gerichte verbeteringen. *(Doorlopend)*
	Op basis van het groenbeheerplan stellen we een bomenherstelplan op. *(Ontwikkeling)*
	We pakken wortelopdruk aan i.s.m. wegonderhoud. *(Ontwikkeling)*
	We maken een plan voor een biodiverser Pavijen en starten met de uitvoering daarvan. *(Ontwikkeling)*
We realiseren speel- en beweegplekken passend voor de verschillende doelgroepen.	Wanneer een speelplek aan vervanging toe is, realiseren we nieuwe groene speel- en beweegplekken binnen de financiële mogelijkheden van de gemeente. *(Ontwikkeling)*

5. Begraafplaatsen en crematoria

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Culemborg biedt voldoende mogelijkheden om te begraven.	We werken samen met de Beheersstichting Begraafplaatsen Culemborg (BBC). *(Doorlopend)*
	We volgen de beschikbaarheid van begraafplaatsen in Culemborg. *(Doorlopend)*

Welke ontwikkelingen zijn er verder in 2026?

In 2026 zijn er verder geen ontwikkelingen binnen dit programma, anders dan hiervoor beschreven.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Omgevingsdienst Rivierenland (ODR)	
Betrokkenheid bij de doelen uit dit programma	De ODR voert in mandaat de activiteiten uit op het gebied van Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving voor de beleidsvelden 'bouwen' en 'milieu'. Nagenoeg alle ruimtelijke ontwikkelingen zijn alleen toegestaan als daarvoor vergunningen op grond van de Omgevingswet zijn verleend. Een goede uitvoering van dit omgevingsrecht door de ODR is randvoorwaardelijk voor het mogelijk maken van onze ruimtelijke ambities.
Belangrijkste ontwikkelingen	1. Omgevingswet Per 1 januari 2024 is de Omgevingswet inwerking getreden. Door toenemende ervaring met procedures onder de Omgevingswet is de verwachting dat in 2026 de beloftes uit de Omgevingswet (sneller, beter en eenvoudiger) ook meer waargemaakt kunnen worden. De ODR heeft tot taak het omgevingsrecht op een professionele manier uit te voeren. Omdat de wetgeving complex is, veel jargon omvat en het voor inwoners en bedrijven geen dagelijkse kost is, is het belangrijk dat de ODR in de uitvoering van haar taken oog heeft voor deze context. Belangrijke aandachtspunten voor de ODR in de uitvoering van haar taken zijn dan ook 'het hanteren van de menselijke maat', 'het tijdig communiceren in begrijpelijke taal' en het op een kosteneffectieve en transparante wijze behandelen van dossiers. 2. Robuustheid In het kader van het Interbestuurlijk Programma Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (IBP-VTH) worden zogenaamde robuustheidseisen aan Omgevingsdiensten gesteld. De ODR voldoet niet aan alle gestelde eisen en heeft een plan van aanpak opgesteld om te onderzoeken op welke wijze zij wel aan die eisen kan gaan voldoen. In 2026 zal besluitvorming over de robuustheid van de ODR bepalend zijn voor de koers voor de komende jaren (uitbreiding takenpakket, of mogelijke fusering met andere omgevingsdiensten)

C.V. Parijsch (PPS)	
Betrokkenheid bij de doelen uit dit programma	De C.V. Parijsch bouwt in de wijk Parijsch een woonwijk met daarin aandacht voor een groene, prettige en sociale woonomgeving. Er wordt gezorgd voor woonruimte die passend is voor verschillende doelgroepen.
Belangrijkste ontwikkelingen	In 2026 zetten we ons onverminderd in om woningen te realiseren. We leveren de laatste woningbouwfase in Parijsch op.

Indicatoren

Indicator	Werkelijk 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Meetinstrument
Verplichte indicatoren				
36. Nieuw gebouwde woningen (per 1.000 woningen)	0,157	9,2	0,3	Woningbouwprogramma
37. Demografische druk	75,2	75,2	75,2	CBS
Aanvullende indicatoren				
Aantal vierkante meters groen dat biodivers beheerd wordt*	-	-	500m^2 extra	Eigen data
Aantal vierkante meter verharding dat verwijderd is voor vergroening*	-	-	500 m^2 extra	Eigen data

*NB. de nummers voor de verplichte indicatoren komen overeen met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). De indicatoren met een * zijn nieuw in deze begroting en hebben daarom geen waardes in de eerdere jaren.*

Actueel beleid en regelgeving

Wettelijk kader

- Omgevingswet inclusief AMvB's
- Wet kwaliteitsborging bouw

Lokale beleidskaders

- Stadsvisie 'Culemborg stroomt'
- Omgevingsvisie Culemborg 2040
- Woonvisie 2017-2026
- Meervoudig duurzaam grondbeleid (vastgesteld in 2020)
- Groenbeleidsplan (vastgesteld in 2020)
- Biodiversiteitsplan (vastgesteld in 2021)
- Gemeentelijk Verkeer- en Vervoersplan (vastgesteld in 2021)
- Structuurvisie stationsomgeving 2023
- Masterplan Stationsomgeving 2024
- Programma Energietransitie 2021-2025

Wat mag het kosten?

De lasten en baten voor dit programma zijn gebaseerd op de Kadernota 2026-2029. Alle uitgangspunten daaruit en nieuwe ontwikkelingen sindsdien zijn doorgerekend in deze programmabegroting.

Hierna volgt welke ontwikkelingen in de kadernota waren opgenomen, welke ontwikkelingen daarna zijn verwerkt in deze programmabegroting, wat dit betekent voor het saldo van dit programma en samenvattend wat de lasten en baten van dit programma zijn.

Ontwikkelingen uit de kadernota

In de Kadernota 2026-2029 waren de volgende ontwikkelingen opgenomen.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Eerder genomen besluiten				
Inzet biodiversiteit en circulariteit	-60	-60	-60	-60
Totaal Eerder genomen besluiten	**-60**	**-60**	**-60**	**-60**
Gemeenschappelijke regelingen				
Bijdrage ODR	-41	-41	-41	-41
Totaal Gemeenschappelijke regelingen	**-41**	**-41**	**-41**	**-41**
Ontwikkelingen en opgaven				
Areaaluitbreiding groen	-46	-8	-8	-8
Totaal Ontwikkelingen en opgaven	**-46**	**-8**	**-8**	**-8**
Gemeentefonds				
Ontvangsten Rijk septembercirculaire 2024	-28	-15	-12	-12
Totaal Gemeentefonds	**-28**	**-15**	**-12**	**-12**
Totaal Ontwikkelingen uit de Kadernota 2026-2029	**-175**	**-124**	**-121**	**-121**

Ontwikkelingen sinds de kadernota

Sinds de kadernota hebben zich de volgende ontwikkelingen voorgedaan.

Heroriëntatie op speelvoorzieningen

In de kadernota 2026-2029 hebben we aangegeven dat we de komende jaren voor grote opgaven en investeringen staan - onder andere op het gebied van speelvoorzieningen. Hoewel we die opgave op hoofdlijnen in beeld hebben, ontbreekt het nog aan voldoende inzicht in de concrete keuzemogelijkheden en de bijbehorende financiële consequenties. Dat inzicht is essentieel om weloverwogen en toekomstbestendige keuzes te kunnen maken.

Daarom hebben we vanuit het saldo van de Jaarstukken 2024 een reserve gevormd, waarmee we onderzoeken kunnen doen en plannen maken. Op die manier kunnen we voor het begrotingsjaar 2027 (en verder) op basis van feiten afwegingen maken en gestructureerd prioriteiten stellen en middelen doelgericht inzetten.

In de tussentijd zijn er ook acute maatregelen nodig, die niet kunnen wachten totdat de planvorming af is. Het budget is daarvoor niet toereikend, wanneer de geplande ombuiging op het onderhoudsbudget van de speelvoorzieningen wordt gerealiseerd. Daarom wordt in deze begroting (en de najaarsrapportage) voorgesteld de geplande ombuiging in 2025 en 2026 op dit onderwerp te schrappen. Ondertussen werken we verder aan een plan voor het terugbrengen van het aantal speelplekken. Daarvoor zijn in 2025 de gebruiksdruk en conditie van de speelplekken geïnventariseerd.

Kinderboerderij en Plantage

In het afgelopen jaar heeft de denktank zijn advies uitgebracht over de toekomst van de kinderboerderij. Dat advies wordt momenteel verder onderzocht. Inmiddels blijkt dat verder onderzoek nodig is. We leggen de uitkomsten in december aan de raad voor. Omdat het daardoor lastig wordt de ombuiging in het in de begroting opgenomen jaar 2026 al te realiseren, stellen we voor de realisatie één jaar uit te stellen. Ondertussen werken we wel aan de realisatie van de ombuigingsopdracht voor de Plantage.

Bijstellen opbrengsten reclamebelasting

De opbrengsten uit de reclamebelasting worden aangepast aan de verwachte realisatie.

Noodzakelijke maatregelen voor acute vraagstukken buitensportaccommodaties

In de kadernota 2026-2029 hebben we aangegeven dat we de komende jaren voor grote opgaven en investeringen staan - onder andere op het gebied van sportaccommodaties. Hoewel we die opgave op hoofdlijnen in beeld hebben, ontbreekt het nog aan voldoende inzicht in de concrete keuzemogelijkheden en de bijbehorende financiële consequenties. Dat inzicht is essentieel om weloverwogen en toekomstbestendige keuzes te kunnen maken.

Daarom hebben we vanuit het saldo van de Jaarstukken 2024 een reserve gevormd, waarmee onderzoeken kunnen worden gedaan en plannen gemaakt. Op die manier kunnen

we voor het begrotingsjaar 2027 (en verder) gestructureerd en op basis van feiten afwegingen maken, prioriteiten stellen en middelen doelgericht inzetten.

In de tussentijd zijn er echter ook acute maatregelen nodig, die niet kunnen wachten totdat de planvorming af is. Voor die noodzakelijke maatregelen is een incidentele raming opgenomen in deze begroting:

- De huidige budgetten voor het onderhoud van buitensport voldoen niet om het noodzakelijke onderhoud te kunnen uitvoeren. Om toch deelherstel van de velden bij hockey en korfbal te kunnen doen en rubberkorrels te kunnen aanvullen op kunstgras, is er een extra budget nodig in 2025 en 2026. Wanneer we dat laatste niet zouden doen, zouden vezels te snel slijten - en vervanging veel eerder in beeld komen dan voorzien.
- Rondom de sportparken is groenonderhoud nodig. Tot op heden was daarvoor geen budget. Voor het komende jaar is een raming opgenomen om alleen het hoogst noodzakelijke uit te voeren.

In deze begroting is de raming voor 2026 vanwege begrotingsregels gesplitst: een raming van € 100.000 in dit programma en € 100.000 in programma 9. Wonen, Stedelijke vernieuwing en Ruimte. De raming voor 2025 is opgenomen in de Najaarsrapportage 2025.

Noodzakelijke maatregelen voor acute vraagstukken groen

Voor het groen geldt hetzelfde als bij de sportaccommodaties hiervoor: terwijl de plannen worden opgesteld om straks goede afwegingen te maken, zijn er acute vraagstukken die om een raming vragen. Deze zijn grotendeels eenmalig voor 2025 en 2026, maar voor een deel lopen die structureel door:

- Kappen en herplanten bomen: als gevolg van ziektes (vooral in de essen, iepen en kastanjes) en ouderdom van ons bomenbestand, zijn diverse bomen en bomenlanen toe aan vervanging.
- Beheerkosten fruitbomen: in 2024 hebben we geen fruitbomen gesnoeid of slechte bomen vervangen omdat hier geen financiële middelen voor waren. Als dit onderhoud langer wordt uitgesteld, vallen er takken van de bomen en gaan bomen uiteindelijk dood.
- Wortelopdruk: het huidige budget voor het aanpakken van wortelopdruk in de verharding is ontoereikend om alle onveilige locaties aan te pakken.
- Hogere inhuurlasten via Werkzaak: Werkzaak heeft de opdracht om alle tarieven voor medewerkers gelijk te trekken. Hierdoor gaat het tarief vanaf 1-1-2026 stijgen, ook is er sprake van een indexering van de salarissen met 7%.

Toerekening rentebaten aan reserve Bovenwijkse voorzieningen

Voor de infrastructurele voorzieningen rond het Stationskwartier heeft de gemeente een subsidie gekregen van ruim € 20 miljoen. De werkzaamheden waarvoor de subsidie is ontvangen, worden pas over een aantal jaar uitgevoerd. Deze middelen worden via schatkistbankieren uitgezet bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) en leveren

rentebaten op. Voorgesteld wordt om deze baten in de reserve Bovenwijkse voorzieningen te storten. Deze middelen kunnen dan later ten gunste komen voor de indexatie van de aanleg van de infrastructurele voorzieningen rond het Stationskwartier.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Ombuigingen				
Heroriëntatie op speelvoorzieningen	-15	0	0	0
Kinderboederij en plantage	-124	0	0	0
Totaal Ombuigingen	**-139**	**0**	**0**	**0**
Ontwikkelingen				
Bijstellen opbrengsten reclamebelasting	-7	-7	-7	-7
Noodzakelijke maatregelen voor acute vraagstukken buitensportaccommodaties	-100	0	0	0
Noodzakelijke maatregelen voor acute vraagstukken groen	-153	-63	-13	-13
Toerekening rentebaten aan reserve Bovenwijkse voorzieningen	-326	-200	0	0
Totaal Ontwikkelingen	**-586**	**-270**	**-20**	**-20**

Opbouw saldo van dit programma

Wanneer we de hiervoor beschreven ontwikkelingen optellen bij het saldo van de kadernota, geeft dit het volgende saldo voor dit programma.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Primitieve begroting	**-5.443**	**-5.365**	**-5.507**	**-5.485**
Maart 2025	0	0	0	0
Kadernota 2026-2029	-175	-124	-121	-121
Uitgangspositie Programmabegroting 2026-2029	**-5.618**	**-5.490**	**-5.628**	**-5.607**
Ombuigingen	-139	0	0	0
Ontwikkelingen	-586	-270	-20	-20
Loon- en prijsontwikkeling	-176	-167	-163	-162
Kapitaallasten	196	100	137	112
Budgetneutrale wijzigingen	30	30	30	30
Saldo inclusief Programmabegroting 2026-2029	**-6.293**	**-5.796**	**-5.644**	**-5.647**

Baten en lasten van dit programma

Alles samenvattend, geeft dat het volgende overzicht van baten en lasten voor dit programma.

(bedragen x € 1.000)	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	-10.682	-13.780	-10.593	-11.147	-9.121	-9.034
Baten	9.497	7.434	4.629	5.544	3.469	3.380
Saldo van baten en lasten	**-1.185**	**-6.345**	**-5.964**	**-5.603**	**-5.651**	**-5.654**
Stortingen	0	-1.173	-336	-200	0	0
Onttrekkingen	648	1.946	7	7	7	7
Mutaties reserves	**648**	**773**	**-329**	**-193**	**7**	**7**
Wonen, Stedelijke vernieuwing en Ruimte	**-537**	**-5.572**	**-6.293**	**-5.796**	**-5.644**	**-5.647**

Wat gaan we investeren?

De investeringskredieten worden vanaf 2026 bij de programma's weergegeven. Dit was voorheen een bijlage. Met deze wijziging geven we meer zicht in de geplande investeringen per programma. De kapitaallasten van onderstaande investeringen zijn meegenomen in de programmabegroting 2026-2029.

Omschrijving investering (bedragen x € 1.000)	**2026**
Speelvoorziening	36
Tractie: diverse vervangingen	124

Speelvoorzieningen
In het Vervangings- en Investeringsplan staat een jaarlijkse investering van € 36.000 opgenomen voor vervanging speeltoestellen. Meer over Spelen is hierboven opgenomen onder 'Wat mag het kosten'.

Tractie: diverse vervangingen
Voor afdeling Realisatie en Beheer staat de vervanging van diverse tractiemiddelen gepland. Het betreft o.a. de vervanging van een houtversnipperaar en auto voor de buitendienst. Ook hiervoor geldt dat indien de tractiemiddelen nog in goede staat de investering zal worden uitgesteld.

99. Financiering en Algemene dekkingsmiddelen

Visie

Vanaf de Kadernota 2025-2028 heeft Culemborg gekozen voor een meerjarenoperatie richting een duurzaam financieel gezonde gemeente. Het is hierbij essentieel om niet alleen een evenwicht te krijgen tussen inkomsten en uitgaven, maar ook de reservepositie te verbeteren. In de meerjarenoperatie richten we ons allereerst op een sluitend saldo, waarbij de komende jaren steeds opnieuw wordt beoordeeld welke maatregelen nodig zijn om de begroting financieel sluitend te houden en de reservepositie te verbeteren. Zo houden we enerzijds rekening met de onzekerheden in de financiering vanuit het Rijk, en hoeven we anderzijds pas nieuwe maatregelen te nemen op het moment dat deze onafwendbaar zijn.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Algemene uitkering

Het Gemeentefonds is onze belangrijkste inkomstenbron. We ontvangen in principe jaarlijks drie keer van de Rijksoverheid informatie over de gemeentefondsuitkeringen:

- een meicirculaire met een vertaling van de Voorjaarsnota van het Rijk
- een septembercirculaire met een vertaling van diens Miljoenennota
- een decembercirculaire die het uitkeringsjaar zoveel mogelijk afrondt

Voor de begroting baseren we ons op de meicirculaire. In deze begroting voor 2026 is dus de meicirculaire van 2025 verwerkt. Voor meer informatie verwijzen we naar de informatienotitie over die circulaire. Die staat in het raadsinformatiesysteem als bijlage bij de kadernotabehandeling.

Het Rijk brengt de septembercirculaire altijd uit op een moment dat die niet meer in de begroting verwerkt kan worden. Omdat deze vaak wel relevante informatie bevat, stellen we over de effecten van deze circulaire ook dit jaar een informatienotitie op. Deze informatienotitie ontvangt de raad voor de behandeling van de begroting. Zo heeft de raad alle nodige informatie om een afgewogen besluit te nemen over de begroting.

Treasury

Treasury omvat alle activiteiten van de gemeente met betrekking tot geld, financiering, beleggingen, dividenden, en meer. Alle betaalde en ontvangen rentes worden hierop geraamd en verantwoord. De reële rente (de werkelijke rente die we betalen, minus de inflatie) wordt toegerekend aan andere taakvelden in de begroting. Deze reële rente maakt op zijn beurt deel uit van de kapitaalslasten (afschrijvingen en rentekosten).

De toerekening van rente gebeurt op basis van de boekwaarde van de investeringen aan het begin van het begrotingsjaar. Het rentepercentage voor 2026 is vastgesteld op 0,5%. Meer over Treasury staat in de paragraaf Financiering.

Beheer gebouwen en gronden

De gemeente beheert veertig gebouwen, van kleine voorzieningen zoals een urinoir tot het stadskantoor. Elk gebouw wordt zorgvuldig onderhouden volgens een meerjarenonderhoudsplan, dat jaarlijks wordt aangepast en om de vier tot vijf jaar geactualiseerd op basis van inspecties.

In 2023 stelde de gemeenteraad het geactualiseerde Duurzaam Meerjarenonderhoudsplan vast, waarin de kaders voor de verduurzamingsopgave tot 2040 zijn vastgelegd. De uitvoering van verduurzamingsmaatregelen wordt zorgvuldig afgestemd op de reguliere onderhoudsplanning. Meer over het gemeentelijk vastgoed staat in de paragraaf Kapitaalgoederen.

Onroerendezaakbelasting (ozb)

De grondslag voor de onroerendezaakbelastingen (ozb) is de Waardering Onroerende Zaken (WOZ)-waarde. De WOZ-waarde voor het belastingjaar 2026 wordt vastgesteld op basis van de waardepeildatum 1 januari 2025. We schatten in dat de prijzen van onroerende zaken ook in 2025 blijven stijgen. Voor de opbrengst van de onroerendezaakbelasting is voor 2025 gerekend met een trendmatige verhoging van 2,74%. Meer hierover staat in de paragraaf Lokale heffingen.

Parkeerbelasting

In Culemborg geldt voor bepaalde delen van de binnenstad de verplichting om parkeerbelasting te betalen. Deze opbrengst draagt bij aan de dekking van de parkeervoorzieningen en het reguleren van het parkeren in de binnenstad. Jaarlijks stelt de gemeenteraad de tarieven voor parkeerproducten vast bij het goedkeuren van de leges- en tarieventabel. Dat raadsvoorstel wordt eind 2025 ter besluitvorming aan de raad wordt voorgelegd. Meer over de parkeerbelasting staat in de paragraaf Lokale heffingen.

Welke ontwikkelingen zijn er verder in 2026?

Indeling begrotingsprogramma's

In 2026 zijn er gemeenteraadsverkiezingen. Het begin van een raadsperiode is een passend moment om de indeling van de begrotingsprogramma's tegen het licht te houden: is die nog logisch en past die nog altijd bij de beleidsprioriteiten? We bereiden een voorstel aan de nieuwe raad voor over het al dan niet voortzetten van de huidige indeling.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Belastingsamenwerking Rivierenland (BSR)	
Betrokkenheid bij de doelen uit dit programma	BSR draagt bij door het tijdig, volledig, juist en optimaal opleggen en innen van de aanslagen lokale belastingen tegen zo laag mogelijke kosten.
Belangrijkste ontwikkelingen	1. Volumegroei In de zomer van 2022 heeft adviesbureau Berenschot een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden voor volumegroei bij BSR. Op basis van de uitkomsten zet het bestuur de komende jaren actief in op uitbreiding. In dat kader is per januari 2025 de gemeente Gorinchem als 11e deelnemer aangesloten bij BSR. 2. Wegwerken van de werkvoorraad Een ander belangrijk speerpunt is het structureel terugdringen van de opgebouwde werkvoorraad, die in de loop der jaren aanzienlijk is gegroeid. Het doel is om deze achterstand stapsgewijs weg te werken en zo de dienstverlening te optimaliseren. 3. Versnellen van innovatie Om de kosten beheersbaar te houden en de organisatie toekomstbestendig te maken, wordt ingezet op het versnellen en breder toepassen van innovaties binnen diverse onderdelen van BSR.

BNG Bank	
Betrokkenheid bij de doelen uit dit programma	BNG Bank is van en voor de publieke sector. Alles wat BNG doet staat in het teken van maatschappelijke impact. Bij BNG draait het niet om zoveel mogelijk winst, maar om maximale maatschappelijke impact. Ambitie is dat BNG als natuurlijke partner er is voor het oplossen van maatschappelijke vraagstukken en dat ze daarin succesvol zijn.
Belangrijkste ontwikkelingen	De BNG bank is gestart met het wendbaar maken van de organisatie. Dat betekent dat ze investeren in technologie, ketengestuurd werken en het versterken van de digitale zekerheid. Daarnaast is de vooruitblik van de BNG dat de markt wisselvallend blijft. Dit betekent dat de BNG flexibel en klantgericht moeten blijven werken.

Vitens N.V.	
Betrokkenheid bij de doelen uit dit programma	Drinkwaterbeschikbaarheid en kwaliteit staan steeds meer onder druk. Samen met anderen werpen we onze blik vooruit en werken we aan een nieuw, duurzaam waterecosysteem. We koesteren de natuur als bron van ons drinkwater. Samen werken we eraan om die natuur nóg mooier en gezonder te maken. Iedereen kan iets bijdragen: in je eigen leefomgeving en in de waterwingebieden. Vitens gaat voor elke druppel duurzaam. Bij het winnen, zuiveren, leveren en gebruiken van drinkwater.
Belangrijkste ontwikkelingen	Vitens wil in 2030 de drijvende kracht en pro-actieve partner zijn voor het realiseren van een duurzaam drinkwatersysteem. Een systeem waarin alles gericht is op het winnen van water met minimale, en als het kan zelfs positieve impact op de omgeving. Een belangrijke oplossing hierbij is het beter vasthouden van water in natte tijden, in plaats van zo snel mogelijk afvoeren.

Indicatoren

De verplichte indicatoren uit dit programma staan in de paragraaf Lokale heffingen.

Actueel beleid en regelgeving

- Gemeentewet
- Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)
- Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado)
- Financiële verordening Culemborg 2024*
- Treasurystatuut gemeente Culemborg 2024
- Verordening voor de controle op het financieel beheer en op de inrichting van de financiële organisatie van de gemeente Culemborg (2023)
- Budgethoudersregeling Culemborg 2021*
- Verordening Auditcommissie Culemborg 2018

** voornemen om deze binnenkort te actualiseren.*

Wat mag het kosten?

De lasten en baten voor dit programma zijn gebaseerd op de Kadernota 2026-2029. Alle uitgangspunten daaruit en nieuwe ontwikkelingen sindsdien zijn doorgerekend in deze programmabegroting.

Hierna volgt welke ontwikkelingen in de kadernota waren opgenomen, welke ontwikkelingen daarna zijn verwerkt in deze programmabegroting, wat dit betekent voor het saldo van dit programma en samenvattend wat de lasten en baten van dit programma zijn.

Ontwikkelingen uit de kadernota

In de Kadernota 2026-2029 waren de volgende ontwikkelingen opgenomen.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Gemeenschappelijke regelingen				
Bijdrage aan BSR	-2	-2	-2	-2
Totaal Gemeenschappelijke regelingen	**-2**	**-2**	**-2**	**-2**
Nieuw beleid				
Komst islamitische basisschool	0	11	10	9
Totaal Nieuw beleid	**0**	**11**	**10**	**9**
Ontwikkelingen en opgaven				
Kapitaallasten vervanging noodstroomvoorziening stadskantoor	3	3	3	3
Vervanging verlichting buitensportvelden (hockey en kynologen)	1	1	1	1
Totaal Ontwikkelingen en opgaven	**4**	**4**	**4**	**4**
Gemeentefonds				
Ontvangsten Rijk decembercirculaire 2024	0	74	144	216
Ontvangsten Rijk septembercirculaire 2024	988	878	850	852
Voorjaarsnota Rijk Demping terugval gemeentefonds (inschatting)	607	641	627	632
Voorjaarsnota Rijk laten vervallen "compensatie jeugdzorg in begroting 2026-2028"	-396	-294	-294	-294
Voorjaarsnota Rijk uitwerking jeugd door overhedenoverleg VNG en Rijk	1.841	1.668	-160	-117
Totaal Gemeentefonds	**3.040**	**2.967**	**1.167**	**1.289**
Totaal Ontwikkelingen uit de Kadernota 2026-2029	**3.042**	**2.980**	**1.179**	**1.300**

Ontwikkelingen sinds de kadernota

Sinds de kadernota hebben zich de volgende ontwikkelingen voorgedaan.

Geactualiseerde renteontwikkeling

We hebben onze financieringsbehoefte voor 2026 en verder opnieuw berekend. Dit levert een voordeel op. We hebben voor het Stationskwartier een aantal grote subsidies ontvangen die we voorlopig nog niet hoeven te gebruiken voor dit project. Dit zorgt ervoor dat onze leningenportefeuille niet gaat stijgen zoals in de begroting 2025 werd voorzien. Daarnaast zijn de subsidies met schatkistbankieren bij het Rijk geparkeerd, wat extra rentebaten oplevert. Deze extra rentebaten zullen ten gunste komen van de bestemmingsreserve Bovenwijkse voorzieningen, zie ook programma 9. Verder hebben we ook de rentelasten voor kortlopende leningen afgeraamd die gecalculeerd waren voor het aantrekken van kasgeldleningen.

Hogere baten precario (o.a. terrasvergunningen en sandwichborden)

Tijdens de coronaperiode zijn de baten precario afgenomen. We zien dat deze weer aan het toenemen zijn. Deze baten zijn verwerkt in de begroting 2026-2029.

Opslag ozb niet-woningen in overeenstemming brengen met subsidie Ondernemersfonds

De opslag voor de subsidie aan het ondernemersfonds is niet meer kostendekkend, met deze aanpassing wordt dat gecorrigeerd.

Meicirculaire 2025 ontwikkeling Gemeentefonds

Op 1 juli 2025 bent u met informatienotitie GZDGCB2072199/2072200 geïnformeerd over de uitkomsten van de meicirculaire 2025. Deze bevat nieuwe ramingen over de algemene uitkering uit het Gemeentefonds. De uitkomsten over 2025 worden in deze najaarsrapportage verwerkt. Een positieve bijstelling van € 1.380.353.

Meicirculaire 2025: aanpassing stelpost btw-compensatiefonds

Gemeenten kunnen in de ramingen van hun begroting en meerjarenraming rekening houden met de ruimte onder het plafond van het btw-compensatiefonds (BCF). Omdat de hoogte van deze ruimte erg onzeker is, zijn er in het verleden afspraken tussen de gezamenlijke toezichthouders en het ministerie van Binnenlands Zaken en Koninkrijkrelaties gemaakt over wat een reële hoogte van deze ruimte is. Afgesproken is dat de laatst gerealiseerde ruimte onder het plafond van het btw-compensatiefonds de maximale toegestane ruimte is die gemeente mogen ramen in hun begroting en meerjarenraming.

In de Begroting 2025-2028 hebben we conform de provinciale richtlijn een stelpost opgenomen voor de verwachte ruimte onder het plafond van het btw-compensatiefonds van structureel € 850.000. Dat bedrag is bij het opstellen van de begroting 2025 gebaseerd op de teruggave in 2023 van landelijk € 573 miljoen. Voor de begroting 2026 is dit bedrag opnieuw berekend op basis van de teruggave in 2024 van landelijk € 332 miljoen. Uit deze berekening blijkt dat de hoogte van de stelpost met € 350.000 omlaag moet worden bijgesteld. De stelpost verwachte teruggaven btw-BFC is dan € 500.000 structureel.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Ontwikkelingen				
Geactualiseerde renteontwikkeling	709	1.096	896	1.542
Hogere baten precariobelasting	7	7	7	7
Opslag ozb niet-woningen in overeenstemming brengen met subsidie Ondernemersfonds	30	30	30	30
Totaal Ontwikkelingen	**746**	**1.133**	**932**	**1.579**
Gemeentefonds				
Meicirculaire 2025 ontwikkeling gemeentefonds	2.810	2.596	2.622	2.827
Meicirculaire 2025: aanpassing stelpost BTW compensatiefonds	-350	-350	-350	-350
Totaal Gemeentefonds	**2.460**	**2.246**	**2.272**	**2.477**

Opbouw saldo van dit programma

Wanneer we de hiervoor beschreven ontwikkelingen optellen bij het saldo van de kadernota, geeft dit het volgende saldo voor dit programma.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Primitieve begroting	**73.167**	**74.100**	**75.034**	**74.932**
Kadernota 2026-2029	3.042	2.980	1.179	1.300
Uitgangspositie Programmabegroting 2026-2029	**76.209**	**77.080**	**76.213**	**76.232**
Ontwikkelingen	746	1.133	932	1.579
Gemeentefonds	2.460	2.246	2.272	2.477
Loon- en prijsontwikkeling	230	-33	-31	-31
Kapitaallasten	-1.112	-1.301	-1.414	-1.150
Budgetneutrale wijzigingen	919	0	0	0
Saldo inclusief Programmabegroting 2026-2029	**79.452**	**79.125**	**77.971**	**79.107**

Baten en lasten van dit programma

Alles samenvattend, geeft dat het volgende overzicht van baten en lasten voor dit programma.

(bedragen x € 1.000)	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	-2.252	-730	-1.249	-1.270	-1.420	-1.688
Baten	75.802	79.266	79.669	80.308	79.304	80.708
Saldo van baten en lasten	**73.550**	**78.536**	**78.420**	**79.038**	**77.884**	**79.020**
Stortingen	-142	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	2.166	708	1.032	87	87	87
Mutaties reserves	**2.024**	**708**	**1.032**	**87**	**87**	**87**
Financiering en Algemene dekkingsmiddelen	**75.574**	**79.244**	**79.452**	**79.125**	**77.971**	**79.107**

Wat gaan we investeren?

Omschrijving investering	2026
Er zijn geen investeringen in dit programma	

Paragrafen

Bedrijfsvoering

Bedrijfsvoering is een belangrijk aspect voor de ambtelijke organisatie om haar werk te kunnen doen. Wanneer we over bedrijfsvoering spreken, sluiten wij aan bij de definitie van het Ministerie van Binnenlandse Zaken Koninkrijksrelaties (BZK): “Bedrijfsvoering gaat over de bedrijfsprocessen waarmee de gemeente haar beleidsdoelstellingen kan realiseren, samen met de sturing en beheersing van die processen.”

Voor een goede bedrijfsvoering zijn budget, personeel met kennis en kunde, infrastructuur, structuur, informatie en beheersinstrumenten nodig. Ook is een gezonde cultuur binnen de organisatie cruciaal om onze doelstellingen te bereiken. In deze paragraaf worden de volgende onderwerpen toegelicht:

1. Gemeentelijke organisatie
2. Grip op financiën
3. Personeel
4. Digitalisering
5. Informatiebeveiliging en privacy
6. Inkoop
7. Huisvesting gemeentelijke organisatie
8. Rechtmatigheid

De Bedrijfsvoeringsorganisatie West Betuwe (BWB) voert een deel van onze bedrijfsvoeringstaken uit. Over hoe zij bijdragen aan onze gemeentelijke doelen en resultaten rapporteren we in deze paragraaf. Over de Bedrijfsvoeringsorganisatie zelf staat meer in de paragraaf Verbonden Partijen. De financiële consequenties zijn opgenomen in het programma Algemene Dekkingsmiddelen.

Gemeentelijke organisatie

In de gemeentelijke organisatie werken ongeveer 200 professionals aan de producten en diensten van de gemeente Culemborg. Ongeveer tweederde van de medewerkers is dagelijks bezig met het uitvoeren van het beleid en de besluiten van de gemeente. Zij werken aan een schoon, heel en veilig Culemborg, helpen inwoners aan voorzieningen of bieden hulp en ondersteuning. De overige medewerkers bouwen aan het beleid van de gemeente en ondersteunen de raad en het college bij het nemen van besluiten.

De ambtelijke organisatie is in 2024 ingericht volgens een nieuwe structuur, met een driehoofdige directie en 8 teams. Met een kleine organisatie wordt veel werk verzet. We hechten waarde aan een compacte en efficiënte organisatie en aan een gezonde bestuurs- en organisatiecultuur. In 2025 is er een nieuwe Organisatievisie opgesteld waarin veerkracht, leren en ontwikkelen, creativiteit, verantwoordelijk en verbinding onze kernwaarden zijn. We zetten in op het versterken van het ambtelijk vakmanschap, het versterken van het fundament, het maken van keuzes en samenwerken met partners en inwoners in onze stad.

Taken en formatie in balans

De ambtelijke organisatie is in 2025 gestart met het project 'Taken en formatie in balans'. Dit project is gestart nadat bleek dat het in verschillende onderdelen van de organisatie piept en kraakt. Dit heeft verschillende oorzaken: de werkdruk is op een aantal plaatsen te groot omdat de taken en ambities groter zijn dan de formatie om deze taken en ambities uit te voeren. Daarnaast is de uitvoering complexer geworden en hebben keuzes uit het verleden er voor gezorgd dat de uitvoerende capaciteit niet is meegegroeid met de omvang van Culemborg. Daarnaast blijkt ons loongebouw op onderdelen niet meer te voldoen aan de normen in de markt, waardoor het vinden van personeel lastig is.

Het doel van het project 'Taken en formatie in balans' is om tot een nieuwe balans in de organisatie te komen, waardoor het werkgeluk toeneemt. Het project is opgesplitst in twee delen.

- Op de korte termijn zijn maatregelen genomen om de grootste knelpunten weg te nemen. Dit uit zich in extra formatie voor de uitvoering in het sociaal domein en door een aantal medewerkers een nieuwe plek te geven die beter past bij hun ontwikkeling en behoefte.
- Voor de langere termijn worden vier onderzoeken gedaan die als doel hebben om formatie vrij te spelen, waarmee de uitbreiding in de uitvoering wordt bekostigd. Naast de genoemde uitbreiding in het sociaal domein gaat het ook om de formatie van team realisatie en beheer. Deze vier onderzoeken richten zich op a) de kwetsbare functies en samenwerkingsmogelijkheden in de regio, b) de keuzes die te maken zijn in het beleid, c) de dienstverlening en d) de ondersteuning.

Een aantal van de keuzes die worden voorbereid liggen binnen de bevoegdheid van het college en de raad. Medio 2026 worden deze ter besluitvorming voorgelegd.

Naast het vergroten van het werkgeluk wordt met dit project ook beoogd dat de verzoeken om uitbreiding van de formatie tot een minimum worden beperkt en echt alleen worden gedaan wanneer de organisatie er nieuwe taken bij krijgt.

Grip op financiën

In 2024 zijn we gestart met het traject 'Grip op financiën' om in de gemeentelijke organisatie strakker te kunnen sturen op de financiële situatie. Dat is nodig omdat we op weg zijn naar een duurzaam financieel gezonde gemeente, het Gemeentefonds onvoldoende meebeweegt met gemeentelijke uitgaven en het college sinds vorig jaar ook de taak heeft een rechtmatigheidsverantwoording uit te brengen. Het streven is om verrassingen, schommelingen en grote mee- of tegenvallers te voorkomen. Dat doen we stap voor stap: in een relatief kleine organisatie waarin 'de winkel openblijft' houden we een behapbaar tempo aan.

In het afgelopen jaar zijn we gestart met het preciezer en tijdiger sturen. De beleids-, uitvoerings- en projectbudgetten worden zoveel mogelijk dynamisch gemonitord tijdens

maandelijkse budgetgesprekken. Dat helpt ons om noodzakelijke ombuigingen te realiseren en tijdig bij te sturen bij eventuele budgetafwijkingen. Daarnaast automatiseren we het samenstellen van de planning- en controldocumenten, zodat die steeds efficiënter kunnen worden samengesteld en steeds scherpere en actuelere ramingen bevatten. Voor de sturing op personeelsbudgetten hebben we een dashboard ontwikkeld. En in de laatste maanden van 2025 actualiseren we de financiële verordening en de budgethoudersregeling, zodat de sturingsmogelijkheden van raad, college en ambtelijke budgethouders waar nodig versterkt worden.

In 2026 werken we verder aan de grip. We onderzoeken of de invoering van een verplichtingenadministratie op dit moment effectief en opportuun is en bekijken we de mogelijkheden om het begrotingssaldo dynamischer te monitoren.

Personeel

In 2026 hebben we geen formatie-uitbreidingen opgenomen. Ook de verhouding tussen inhuur en loonsom is niet verder gestegen en blijft beperkt tot 3% van de totale loonsom. Met de krappe arbeidsmarkt, personeelsverloop en ons ziekteverzuim moeten we hard sturen om binnen deze kaders te kunnen blijven opereren waarbij pijnlijke keuzes onvermijdelijk zijn. Er zijn ook al maatregelen genomen om de inhuurkosten zo laag mogelijk te houden, onder andere door in beginsel alleen in te huren voor functies in de uitvoering en door scherp te onderhandelen over het aantal uren en inhuurtarief. Daarnaast vullen we vacante functies bij vertrek van personeel niet altijd direct in.

De totale overheadkosten zijn ten opzichte van 2025 verder gedaald mede als gevolg van ombuigingsmaatregelen.

Naam Indicator	Eenheid	2025	2026
Formatie	FTE per 1.000 inwoners	6,42	6,40
Bezetting	FTE per 1.000 inwoners	5,87	5,86
Overhead	Bedrag per inwoner	€ 421	€ 412
Externe inhuur	Kosten inhuur als % van totale loonsom	3,1%	3,1%
Overheadkosten	% van totale lasten	12,10%	11,50%

Digitalisering

De digitale verwachtingen van inwoners en ondernemers groeien snel. Zij willen eenvoudig, veilig en snel online zaken doen met de gemeente. Digitale dienstverlening is daarom geen luxe meer, maar een noodzakelijke voorwaarde om als gemeente toegankelijk, transparant en betrouwbaar te blijven.

Prioriteiten voor 2026

De gemeente Culemborg investeert in een toekomstbestendige digitale infrastructuur. De belangrijkste speerpunten zijn als volgt.

- **Recht op digitaal contact**
  Inwoners kunnen veilig en eenvoudig online zaken regelen via digitale formulieren (voldoen aan de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer, ofwel Wmebv). Voor wie hulp nodig heeft, blijft persoonlijke ondersteuning beschikbaar via het Klant Contact Centrum (KCC), de balie, wijkteams en de bibliotheek.
- **Toegankelijk en inclusief**
  Onze digitale kanalen voldoen aan alle toegankelijkheidsnormen.
- **Transparantie**
  Informatie wordt actief openbaar gemaakt via het platform Wet open overheid (Woo) en de Woo-index.
- **Eén klantbeeld**
  Met de invoering van het nieuwe Klantinteractie Servicesysteem (KISS) krijgen inwoners overal dezelfde service, ongeacht het kanaal.
- **Veilig en toekomstbestendig**
  Onze systemen voldoen aan de normen en worden voorbereid op de Europese NIS2-richtlijn: de Europese wet die de cybersecurity van vitale en belangrijke organisaties versterkt. We werken volgens de principes van *Common Ground* (gegevens staan los van applicaties en zijn via standaarden toegankelijk) en *API-first* (systemen zijn ontworpen om makkelijk en veilig met andere systemen te koppelen).
- **Innovatie en datagedreven werken**
  We zetten *Artificial Intelligence* (*AI*, ofwel kunstmatige intelligentie) verantwoord en veilig in en gebruiken dashboards om processen te verbeteren en dienstverlening te versnellen.
- **Digitale participatie**
  Inwoners kunnen meedenken via online platforms en enquêtes.

Met deze aanpak zorgen we ervoor dat Culemborg klaar is voor de digitale samenleving, met slimme oplossingen die de menselijke maat versterken.

Doelen	Beleidsindicatoren	Prestaties 2026
Digitale toegankelijkheid verbeteren	% inwoners dat digitaal zaken doet met de gemeente (streefwaarde ≥ 85%)	Beschikbaarheid van digitale formulieren voor formele producten van de gemeente
Tevredenheid over dienstverlening verhogen	Gemiddeld rapportcijfer digitale kanalen (streefwaarde ≥ 7,5)	Jaarlijks klantonderzoek, publiceren servicenormen, verbeteracties uitvoeren
Innovatie en datagedreven werken versnellen	• % medewerkers dat *AI*-tools actief gebruikt (≥ 70%) • Aantal dashboards voor sturing (min. 3)	Training digitale vaardigheden en adoptie
Eén klantbeeld	• KISS-systeem operationeel (%) • medewerkers getraind in gebruik KISS (99%)	• Invoering Klantinteractie Servicesysteem (KISS) van Dimpact • Training en adoptieprogramma afgerond

Informatiebeveiliging en privacy

In 2026 blijven we investeren in onze digitale weerbaarheid. Met de vernieuwde Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO 2.0) en ons Informatiebeveiligingsmanagementsysteem (ISMS) pakken we de belangrijkste risico's gestructureerd aan en spelen we in op veranderende dreigingen zoals cyberaanvallen. Ook bewaken we actief de bescherming van persoonsgegevens, conform de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).

De Cyberbeveiligingswet (CBW/NIS2) treedt naar verwachting begin 2026 in werking en is direct van toepassing op gemeenten. Deze wet verplicht ons tot het nemen van passende technische en organisatorische maatregelen, het tijdig melden van incidenten en het afleggen van verantwoording aan de Rijksinspectie Digitale Infrastructuur (RDI). Dit vraagt om een gerichte focus op het versterken van onze processen op het gebied van informatiebeveiliging en privacy.

In 2026 zetten wij de volgende stappen:

- Versterken van onze digitale weerbaarheid door technische en organisatorische maatregelen en door het vergroten van bewustwording bij medewerkers en bestuur.
- Verdere optimalisatie en actualisatie van het verwerkingsregister binnen ons ISMS (informatiebeveiliging en privacy).
- Uitvoeren van meer Data Protection Impact Assessments (DPIA's) voor processen met gevoelige persoonsgegevens, conform de richtlijnen van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG).
- Efficiënter benutten van de samenwerking met de gemeenten West Betuwe en Tiel en met de Bedrijfsvoeringsorganisatie West Betuwe.

Inkoop

Bij al onze inkoop- en aanbestedingstrajecten zijn de uitgangspunten van het inkoop- en aanbestedingsbeleid 2024-2027 leidend. Hierbij houden we rekening met de effecten op het klimaat en kopen we duurzaam, rechtmatig en doelmatig in.

In 2026 hebben we op dit vlak de volgende voornemens:

- Het verder verbeteren van de rechtmatigheid en doelmatigheid van onze inkoop- en aanbestedingstrajecten.
- Het intensiveren van de samenwerking met West-Betuwe, Tiel en de Bedrijfsvoeringsorganisatie West Betuwe, alsmede met de regio op met name het gebied van maatschappelijk verantwoord opdrachtgeven en inkopen (MVOI) en *social return on investment* (SROI - de sociale maatschappelijke waarde voortvloeiend uit een opdracht).
- Het continu per project blijven afwegen of circulair/duurzamer inkopen een optie is, bijvoorbeeld het inkopen van zoveel mogelijk biologisch geteelde beplanting.
- Het verder optimaliseren van het digitale inkoopplatform.
- Het opstellen van een jaarlijkse analyse van de inkoopuitgaven (spendanalyse).
- Het monitoren van het contractbeheer en contractmanagement op naleving van de gemaakte afspraken om het maximale uit de afgesloten contracten te halen.
- Het intern onder de aandacht blijven brengen van het gezamenlijk inkoop- en aanbestedingsbeleid met de daarbij behorende werkprocessen.

Door het opheffen van het Regionaal Inkoopbureau Rivierenland wordt gezocht naar andere vormen van gezamenlijk inkopen op basis van gelijke behoeften bij buurgemeenten en samenwerkingspartners. De verwachting is hiermee het structurele budget minder belast wordt (incidentele uitgaven daar gelaten).

Huisvesting gemeentelijke organisatie

Voor de huisvesting van de gemeentelijke organisatie hebben we het stadskantoor, het stadhuis en de Triosingel. Onze huisvesting en facilitaire dienstverlening is duurzaam, (kosten-)efficiënt, prettig en bovenal veilig, ook voor onze huurders en gasten. We beheren onze gebouwen en inrichting en verzorgen daarbij de facilitaire dienstverlening. Hierbij kijken we actief naar het creëren van een veilige, gezonde en prettige werkomgeving.

Bij het afsluiten van contracten en de levering van producten en diensten voeren we aanpassingen door om het gebruik van onze gebouwen duurzamer te maken. Waar mogelijk passen we actief *social return* toe, zodat we maatschappelijke waarde creëren naast onze reguliere inkoopprocessen.

In het kader van de ombuigingsopdracht op ons vastgoed loopt er voor het stadskantoor een onderzoek naar de onderhouds- en verduurzamingsopgave, de bezettingsgraad en de eventuele optie tot verhuizen.

Rechtmatigheid

Inwoners moeten erop kunnen vertrouwen dat de gemeente rechtmatig handelt. Dit betekent dat het college zich houdt aan kaders die de wet en de gemeenteraad stellen. Daarbij gaat het bijvoorbeeld over dat er bij het verstrekken van subsidies wordt voldaan aan de voorwaarden uit de verordening, dat inkopen en aanbestedingen voldoen aan de aanbestedingsregels en dat het college handelt binnen de kaders van de vastgestelde begroting en de gemaakte afspraken over eventuele afwijkingen van de begroting. Sinds het boekjaar 2023 legt het college hierover verantwoording af in een rechtmatigheidsverantwoording

Rechtmatigheidsverantwoording
Ook in 2026 blijft het college zelf verantwoordelijk voor de rechtmatigheidsverantwoording. In de jaarstukken leggen wij verantwoording af over de mate waarin de financiële beheershandelingen rechtmatig zijn uitgevoerd. De accountant geeft hierbij geen afzonderlijk oordeel meer over de rechtmatigheid, maar blijft wel een controleverklaring afgeven bij de jaarrekening.

Om de rechtmatigheidsverantwoording goed en efficiënt af te kunnen geven, richten we ons In 2026 op de verdere versterking van de interne beheersing en de borging van rechtmatigheid in de organisatie. In 2026 zetten wij daarnaast nadrukkelijk in op bewustwording en cultuur, zodat rechtmatigheid niet alleen een formele verplichting is, maar een vanzelfsprekend onderdeel van het dagelijks handelen wordt in alle lagen van de organisatie.

Nieuwe regels

In 2026 gelden nieuwe regels voor de verantwoording en accountantscontrole bij gemeenten en gemeenschappelijke regelingen. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) zijn gewijzigd. De belangrijkste gevolgen van de wijzigingen zijn:

a. voor de rechtmatigheidsverantwoording wordt de tolerantiegrens voor de gemeente lager: 2% in plaats van 3%. Hierop wordt de financiële verordening aangepast.
b. voor de controle van de jaarrekening bestaat er geen verschil meer tussen fouten en onzekerheden. Waar voorheen een materialiteitsgrens gold voor 1% voor fouten en voor 3% voor onzekerheden, geldt nu een materialiteit van 2% voor afwijkingen.

Lokale heffingen

Inleiding

In deze paragraaf gaan wij in op de lokale heffingen en onze voornemens voor 2026 op dit gebied, voor zover het gaat om heffingen die de gemeente mag opleggen vanuit haar publiekrechtelijke taak. Lokale heffingen bestaan uit belastingen en rechten (retributies), die volgens de Gemeentewet worden aangemerkt als gemeentelijke belastingen.

Belastingen

Kenmerkend aan belastingen is dat er geen direct aanwijsbare tegenprestatie tegenover staat. Met andere woorden: de burger draagt bij aan de algemene middelen van de gemeente, waaruit een gedeelte van de uitgaven worden gefinancierd.

Voor de begroting 2026 hanteren we voor onze belastingen een inflatiepercentage van 2,74%. Vrijwel alle daarvoor in aanmerking komende tarieven van de lokale heffingen worden (waar mogelijk) met dit inflatiepercentage gecorrigeerd.

Rechten

Kenmerkend aan rechten is dat er wel sprake is van een directe relatie tussen de heffing en de gemeentelijke taak. Het streven is 100% kostendekkendheid. Bij rechten mogen de geraamde opbrengsten niet hoger zijn dan de geraamde kosten van de gemeente voor de uitoefening van de taak.

Belangrijke ontwikkelingen

Korting op algemene uitkering door waardestijging woningen

In de afgelopen meicirculaire werden we geconfronteerd met een korting van ruim € 3 ton op de Algemene Uitkering, omdat de woningwaarde in Culemborg gemiddeld harder stijgt dan landelijk. Het Rijk gaat bij het bepalen van de maatstaf onroerendezaakbelasting (ozb) niet uit van de werkelijke opbrengst, maar van de mogelijkheid dat de gemeente meer ozb kan innen wanneer de waarde van woningen stijgt. Vanuit de rendering: meer eigen inkomsten = minder rijksbijdrage.

In Culemborg hebben we echter de gewoonte om de jaarlijkse ozb-indexatie te corrigeren voor de woningwaarde: de totale opbrengst stijgt met het in de begroting vastgestelde percentage - we innen niet ook nog eens meer door de hogere woningwaarde. Met die werkwijze veroorzaken we dus in jaren dat de woningwaardes in Culemborg relatief veel stijgt, een korting op onze rijksinkomsten.

In deze begroting stelt het college dit jaar geen andere werkwijze voor. Wanneer we de ozb extra zouden verhogen om de rijkskorting te compenseren, zouden we in onze optiek een tekortkoming in de financieringssystematiek van het Rijk afwentelen op onze inwoners. Wel blijven we via de VNG en de M50 bij het Rijk pleiten voor een meer reële manier van financiering voor gemeenten.

Gebruikersdeel niet-woningen
Verschillende gemeenten stappen over op één ozb-tarief voor niet-woningen, zij schuiven het gebruikersdeel en het eigenaarsdeel voor deze panden in één tarief. Een voordeel daarvan is een hogere ozb-opbrengst, omdat in dat geval ook voor leegstaande panden het voormalige gebruikersdeel via het eigenaarsdeel wordt geïnd. Het idee daarvan is dat dit leegstand tegengaat. Daarnaast voorkomt het fluctuaties in de opbrengst en verlaagt het de uitvoeringskosten. Er zijn ook aandachtspunten: de invoering moet zorgvuldig voorbereid worden, om eigenaren de mogelijkheid te geven de heffing door te berekenen aan hun huurders. Ook de inning op eigen vastgoed verandert hierdoor.

Er lopen momenteel verschillende rechtszaken waarin de onderbouwing van deze wijziging wordt getoetst. Wij volgen die met interesse. Wanneer de uitkomsten daarvan helder zijn, stellen we voor om in een volgend begrotingsjaar deze mogelijkheid in de overwegingen mee te nemen.

Gemeentelijke belastingen

De gemeente Culemborg heft de volgende belastingen:

- onroerende-zaakbelastingen *
- hondenbelasting*
- parkeerbelastingen
- precariobelasting
- rioolheffing*
- toeristenbelasting

De heffingen gemerkt met een * worden verzorgd door de gemeenschappelijke regeling Belastingsamenwerking Rivierenland (BSR). Tevens verzorgt BSR de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ).

Culemborg heeft de inzameling van huishoudelijke afvalstoffen ondergebracht bij Avri. Avri is een gemeentelijk samenwerkingsverband op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De belangrijkste taken van Avri zijn inzameling en verwerking van huishoudelijk afval en grondstoffen, beheer van openbare ruimte en handhaving. De tarieven afvalstoffenheffing worden jaarlijks vastgesteld door het algemeen bestuur van Avri.

Onroerende-zaakbelasting

De grondslag voor de heffing van onroerende-zaakbelastingen (ozb) is een percentage van de Waardering Onroerende Zaken-waarde (WOZ-waarde). De WOZ-waarde voor het belastingjaar 2026 wordt vastgesteld op basis van de waardepeildatum van 1 januari 2025.

Bij de samenstelling van deze paragraaf is de herwaardering naar waardepeildatum 1 januari 2025 nog in volle gang en de uitkomsten zijn op dit moment nog niet bekend. Daardoor kunnen ook nog geen tarieven worden berekend.

In de meicirculaire van 2025 van het ministerie van Binnenlandse Zaken staat vermeld dat de landelijke marktontwikkeling voor woningen tussen 1 januari 2024 en 1 januari 2025 wordt geschat op 10,5%. Voor niet-woningen wordt de waardeontwikkeling geschat op 2%. (op basis van informatie van de Waarderingskamer).

Uit de ontvangen voorlopige cijfers van de Belastingsamenwerking Rivierenland (BSR) van 19 september 2025 volgt de verwachting dat de gemiddelde waarde van woningen in de gemeente Culemborg stijgt met 12,4%. Voor de niet-woningen verwacht de BSR, op basis van de voorlopige cijfers, dat de gemiddelde waarde stijgt met ongeveer 2,1%. In december 2025 verwachten we de definitieve cijfers van de BSR.

Rioolheffing

Binnen de gemeente Culemborg geldt als maatstaf van heffing een vast bedrag per eigendom. Voor 2026 hanteren we € 297,00 als vast bedrag.

Voor de planperiode van het Water-rioleringsprogramma 2025 - 2029 is bezien welke investeringen noodzakelijk zijn op het gebied van afvalwaterinzameling, afvalwatertransport en afvoer van overtollig regen- en grondwater. Alle financiële en personele aspecten rondom de verbrede rioleringszorg, inclusief grondwater, zijn in het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) verwerkt.

De rioolheffing mag maximaal kostendekkend zijn en de gemeente Culemborg streeft ook naar 100% kostendekkendheid. Onderstaand is een overzicht opgenomen van de lasten en baten die betrekking hebben op de rioolheffing:

Kostendekking Rioolheffing (bedragen x € 1.000)	
Lasten taakvelden	
0.61/0.62/0.64 Lokale belastingen	149
2.1 Verkeer en vervoer	372
5.7 Openbaar groen	107
7.2 Riolering	3.144
Baten taakvelden (excl heffing)	
7.2 Riolering	-7
Netto lasten	**3.764**
Toe te rekenen lasten:	
overhead (inclusief rente)	567
Toerekenbare BTW	366
Totale lasten	**4.697**
Opbrengst heffingen	4.539
Onttrekking egalisatie voorziening	159
Dekking	100%

Hondenbelasting

De hondenbelasting is, conform artikel 226 van de Gemeentewet, een algemene belasting. Deze belasting wordt geheven van de houder van één of meer honden, waarbij het aantal honden bepalend is voor de hoogte van de belasting. Jaarlijks wordt door de Belastingsamenwerking Rivierenland (BSR) een controle uitgevoerd op het houden van honden. In onze gemeente zijn ongeveer 1.700 honden geregistreerd. Bij de bepaling van de tarieven voor 2026 is rekening gehouden met een verhoging van 2,74% op basis van de indexatie zoals genoemd in de meicirculaire 2026.

Toeristenbelasting

Bezoekers die in Culemborg overnachten, maar niet in de gemeente als inwoner staan ingeschreven, betalen toeristenbelasting. In de door de raad vastgestelde verordening is het tarief vanaf 2025 verhoogd van € 0,80 naar € 1,60. Dit tarief geldt voor vijf jaar en wordt in 2028 opgenomen in de planning voor de belastingverordeningen van 2029.

Met ingang van het belastingjaar 2026 vervalt de vrijstelling voor kinderen onder de 12 jaar.

Precariobelasting

Deze belasting is gebaseerd op artikel 228 van de Gemeentewet. Hierin is geregeld dat "ter zake van het hebben van voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond, een precariobelasting kan worden geheven."

Verkoopstandplaatsen en terrassen

Voor deze heffing wordt geen jaarlijkse inflatiecorrectie toegepast. Met ingang van 2026 worden de maand- en jaartarieven zodanig aangepast dat de tariefstructuur logischer op de praktijk aansluit. De ondernemers betalen nu naar evenredigheid van de duur dat er gebruik wordt gemaakt van de terraslocatie.

Parkeerbelasting

In Culemborg geldt voor bepaalde delen van de binnenstad de verplichting om parkeerbelasting te betalen. Deze opbrengst wordt gebruikt om de kosten van de parkeervoorzieningen te dekken en het parkeren in de binnenstad te reguleren. In 2018 is uitvoering gegeven aan het vastgestelde beleid 'verkeer in de binnenstad'. Dit heeft geleid tot een uniform parkeerbeleid in de binnenstad.

Er is een amendement aangenomen waarbij vanaf 2022 een taakstelling van € 25.000 voor parkeren in het algemeen geldt. De manier waarop deze taakstelling wordt gerealiseerd, wordt in samenspraak met de ondernemers verder uitgewerkt. Voor 2026 wordt deze taakstelling ook opgenomen.

Kosten naheffingsaanslag

Indien niet of onvoldoende parkeerbelasting op aangifte wordt voldaan, volgt bij controle een naheffingsaanslag voor parkeerbelasting. Deze aanslag bestaat uit het tarief voor één uur, verhoogd met bijkomende kosten. Voor 2025 bedroegen deze kosten € 78,80. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) stelt jaarlijks het maximumbedrag vast dat mag worden doorberekend. Voor 2026 geldt het wettelijk bepaalde maximumbedrag van € 82,00.

De berekening is op basis van de consumentenprijsindex. De consumentenprijsindex conform de definitie daarvan in artikel 3, derde lid, van dat besluit is:

Basis: 2015 (= 100)
Index april 2024: 129,42
Index april 2025: 134,72

In 2025 was het maximumbedrag € 78,80. Gelet op de consumentenprijsindex is het tarief voor 2026 vastgesteld op € 82,00. Berekening: (134,72 : 129,42) x € 78,80 = € 82,00 (afgerond op het dichtstbijzijnde veelvoud van 10 eurocent).

Het verhogen van het maximumbedrag leidt er niet automatisch toe dat gemeenten het bedrag dat zij in rekening brengen verhogen tot het (nieuwe) maximumbedrag. De kosten die zijn verbonden aan het opleggen en innen van een naheffingsaanslag parkeerbelasting verschillen namelijk per gemeente. In deze begroting is het voorstel verwerkt om het maximale tarief van € 82,00 in rekening te brengen.

Gemeentelijke rechten

De gemeente Culemborg heft de volgende retributies of rechten:

- Leges

Afronding legestarieven

Bij de berekening van de legestarieven worden deze sinds het belastingjaar 2023 rekenkundig afgerond, zodat de tarieven praktisch werkbaar zijn. De afronding is op 5 eurocent bij bedragen onder de 100 euro, op 50 eurocent bij bedragen boven de 100 euro en op gehele euro's boven de 200 euro. Uitzondering hierop zijn de tarieven die door het Rijk worden vastgesteld,

Gemeentelijke rechten

Het uitgangspunt is dat de tarieven voor de gemeentelijke dienstverlening (leges) kostendekkend zijn.

Om te voldoen aan de verplichting om vast te leggen hoe we de kostendekkende tarieven onderbouwen, heeft een externe partij een transparante berekening van de kostendekking opgesteld. Deze berekening voldoet aan de wettelijke vereisten en het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en wordt jaarlijks geactualiseerd.

De bij de Legesverordening behorende Tarieventabel bestaat uit drie hoofdstukken. Hoofdstuk 1 omvat de algemene dienstverlening, zoals de Burgerlijke Stand, reisdocumenten, rijbewijzen, en meer. Hoofdstuk 2 heeft betrekking op de omgevingsvergunningen, terwijl hoofdstuk 3 vergunningen bevat die onder de werking van de Europese Dienstenrichtlijn vallen, zoals horecavergunningen, evenementen en markten.

De tarieven worden, waar mogelijk en toegestaan, in 2026 verhoogd met het inflatiepercentage 2,74% uit de meicirculaire.

Lokale lastendruk

Uit de rapporten over 2024 en 2025 van het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) is onderstaand overzicht samengesteld van de lokale lastenontwikkeling in Culemborg. Hierbij is zowel een vergelijking gemaakt met buurgemeenten als met het landelijk gemiddelde.

Overzicht bruto woonlasten 2025

Vergelijking tarieven met regiogemeenten						
Gemeente	Eenpersoons-huishouden		Meerpersoons-huishouden		Rangnummer meerpersoons huishouden	
	2024	2025	2024	2025	2024	2025
Buren	1.210	1.287	1.232	1.309	340	322
Culemborg	1.066	1.148	1.090	1.172	270	278
Houten	808	810	1.023	1.026	214	214
Maasdriel	1.003	1.076	1.031	1.111	227	250
Neder-Betuwe	1.077	1.107	1.096	1.127	272	260
Tiel	942	993	1.021	1.073	209	216
Vijfheerenlanden	956	973	1.046	1.073	243	243
West Betuwe	1.277	1.384	1.289	1.402	327	333
West Maas en Waal	963	1.050	974	1.069	162	211
Zaltbommel	1.096	1.164	1.121	1.189	283	287
Landelijk gemiddelde	910	956	991	1.045		

Bron: COELO-Atlas van de lokale lasten 2024 en 2025

Kwijtscheldingsbeleid

De mogelijkheid om kwijtschelding van lokale heffingen te verlenen is geregeld in artikel 255 van de Gemeentewet. De hoofdregel is dat gemeenten het kwijtscheldingsbeleid van de rijksoverheid volgen, zoals vastgelegd in de Uitvoeringsregeling. Een uitzondering hierop is dat gemeenten bij de berekening van een kwijtscheldingsverzoek mogen uitgaan van 100% van de bijstandsnorm, terwijl het Rijk 90% hanteert.

De behandeling van kwijtscheldingsverzoeken vindt plaats door de Belastingsamenwerking Rivierenland (BSR). Sinds de afschaffing van het gebruikersdeel van de onroerende-zaakbelastingen (ozb) is het aantal toegekende kwijtscheldingsverzoeken minimaal.

De Raad heeft op 15 december 2022 de Verordening Kwijtschelding Gemeentelijke Belastingen 2023 vastgesteld. Hierin zijn de extra toegestane financiële middelen vanaf 1 januari 2023 meegenomen voor gehuwden, alleenstaande ouders en alleenstaanden.

Overzicht opbrengsten gemeentelijke belastingen en rechten

(bedragen x € 1.000)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Belastingen op producenten	**9.651**	**10.049**	**10.144**	**10.229**	**10.312**
OZB woningen	**5.626**	**5.860**	**5.945**	**6.027**	**6.107**
Baten OZB, eigenaren (woningen) (6061300)	5.626	5.860	5.945	6.027	6.107
OZB niet-woningen	**3.687**	**3.816**	**3.816**	**3.816**	**3.816**
Baten OZB, eigenaren (niet-woningen) (6062300)	1.914	1.977	1.977	1.977	1.977
Baten OZB, gebruikers (niet-woningen) (6062400)	1.773	1.839	1.839	1.839	1.839
Economische promotie	**26**	**38**	**38**	**38**	**38**
Bevordering toerisme (6340100)	26	38	38	38	38
Riolering	**312**	**335**	**346**	**349**	**351**
Baten rioolrecht (6720500)	312	335	346	349	351
Belastingen op huishoudens	**4.038**	**4.330**	**4.533**	**4.646**	**4.776**
Belastingen overig	**123**	**126**	**126**	**126**	**126**
Hondenbelasting baten (6064250)	123	126	126	126	126
Riolering	**3.915**	**4.204**	**4.407**	**4.520**	**4.650**
Baten rioolrecht (6720500)	3.915	4.204	4.407	4.520	4.650
Leges en andere rechten	**7.073**	**7.407**	**7.498**	**7.498**	**7.498**
Burgerzaken	**581**	**620**	**620**	**620**	**620**
Burgerlijke stand (6020200)	26	27	27	27	27
Reisdocumenten en indentiteitskaart (6020300)	388	400	400	400	400
Rijbewijzen (6020400)	117	140	140	140	140
Uittreksels en V.O.G. (6020500)	26	26	26	26	26
Naturalisatieverzoeken (6020600)	25	27	27	27	27
Parkeerbelasting	**485**	**496**	**588**	**588**	**588**
Parkeergelden (6063100)	485	496	588	588	588
Openbare orde en veiligheid	**43**	**44**	**44**	**44**	**44**
Vergunningen A.P.V. (6120450)	43	44	44	44	44
Verkeer en vervoer	**87**	**87**	**87**	**87**	**87**
Aanleg kabels Nutsbedrijven (6210501)	87	87	87	87	87

(bedragen x € 1.000)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Parkeren	**212**	**271**	**271**	**271**	**271**
Autoluwe binnenstad (6220130)	90	90	90	90	90
Parkeervergunningen (6220200)	122	181	181	181	181
Economische promotie	**10**	**10**	**10**	**10**	**10**
Kermis, jaarmarkten en evenementen (6340200)	10	10	10	10	10
Afval	**4.455**	**4.679**	**4.679**	**4.679**	**4.679**
Afvalverwerking Nedvang (6730110)	260	260	260	260	260
Afvalstoffenheffing (6730200)	4.195	4.419	4.419	4.419	4.419
Wonen en bouwen	**1.200**	**1.200**	**1.200**	**1.200**	**1.200**
Omgevingsvergunning (6830100)	1.200	1.200	1.200	1.200	1.200
Totaal lokale heffingen	**20.762**	**21.786**	**22.176**	**22.374**	**22.587**

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Net als alle andere gemeenten loopt de gemeente Culemborg risico's door:

- de steeds complexer wordende samenleving;
- de groei en veelzijdigheid van gemeentelijke activiteiten;
- continue veranderingen in wet- en regelgeving.

Risico's zijn dus onvermijdelijk, maar ook beheersbaar. Als dat nodig is, worden ze opgevangen met de beschikbare weerstandscapaciteit. Dit betreft alle vrij inzetbare middelen die gebruikt kunnen worden om onverwachte tegenvallers te dekken.

De paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing laat zien hoe goed de gemeente Culemborg de financiële gevolgen van risico's kan opvangen. Het weerstandsvermogen is een maat voor de stevigheid van de financiële positie en geeft aan in hoeverre de gemeente tegenvallers kan opvangen zonder dat het beleid of de uitvoering daardoor in gevaar komt.

Weerstandsvermogen = de mogelijkheid financiële tegenvallers op te vangen, zonder dat de normale begrotingsuitvoering en bedrijfsvoering (direct) aangepast hoeft te worden.

Het weerstandsvermogen is de optelsom van reserves, resultaten en mogelijkheden om belastingen te verhogen.

Het belangrijkste kengetal voor het weerstandsvermogen is de weerstandsratio. Het geeft aan hoe goed gemeente Culemborg financiële tegenvallers kan opvangen, zonder meteen te moeten bezuinigen op de normale uitgaven en activiteiten.

Weerstandsratio = weerstandsvermogen gedeeld door het totaal van de risico's.

In deze paragraaf gaat achtereenvolgend in op:

1. Beleid ten aanzien van het weerstandsvermogen;
2. Weerstandscapaciteit;
3. Risico's en beheersmaatregelen;
4. Weerstandsvermogen;
5. Kengetallen.

Weerstandscapaciteit incidenteel
> Algemene reserve
> Stille reserves
> Jaarrekeningresultaat

Weerstandscapaciteit structureel
> Begrotingssaldo
> Resterende belastingcapaciteit
> Onvoorzien

Risico's
Financiële gevolgen van onvoorziene gebeurtenissen, waarvan de omvang niet redelijkerwijs is in te schatten. Hieronder vallen niet de risico's waarvoor we verzekerd zijn, of waarvoor een budget of voorziening beschikbaar is.

Beleid

De gemeente Culemborg acht het weerstandsvermogen voldoende als de benodigde weerstandscapaciteit (de financiële gevolgen van de risico's) gelijk is aan of lager is dan de beschikbare weerstandscapaciteit. Dit betekent dat de weerstandsratio minimaal 1 moet zijn.

Bij het opstellen van de begroting en jaarrekening brengt gemeente Culemborg alle mogelijke risico's zorgvuldig in kaart, met speciale aandacht voor de financiële impact. We actualiseren daarbij regelmatig de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit van de gemeente bestaat uit alle beschikbare middelen die ingezet kunnen worden om onverwachte en flinke kosten (risico's) op te vangen. Hierbij maken we een onderscheid tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen van de gemeente om onverwachte gebeurtenissen en eenmalige tegenvallers op te vangen, zonder dat dit direct invloed heeft op de dienstverlening en voorzieningen. Dit wordt ook wel het weerstandsvermogen van het vermogen genoemd.

De incidentele weerstandscapaciteit is als volgt:

Incidentele weerstandscapaciteit (bedragen x € 1.000)	**Rekening 2024**	**Begroting na wijziging 2025**	**Begroting 2026**
Algemene reserve	6.581	8.049	8.115
Bestemmingsreserves (Vrij besteedbare deel)	5.455	6.534	6.848
Stille reserves	0	0	0
Resultaat	7.537	66	-919
Af: bestemmingsvoorstellen	-7.295	0	919
Totale incidentele weerstandscapaciteit	**12.278**	**14.649**	**14.963**

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit laat zien in hoeverre de gemeente onverwachte structurele tegenvallers kan opvangen zonder dat dit leidt tot bezuinigingen of aanpassingen in de (meerjaren)begroting. Dit wordt ook wel de weerstandscapaciteit van de exploitatie genoemd.

De structurele weerstandscapaciteit is als volgt:

Structurele weerstandscapaciteit (bedragen x € 1.000)	**Rekening 2024**	**Begroting na wijziging 2025**	**Begroting 2026**
Onbenutte belastingcapaciteit	0	530	889
Onvoorzien	0	0	0
Totale structurele weerstandscapaciteit	**0**	**530**	**889**

Totale weerstandscapaciteit

In onderstaand overzicht staat de totale weerstandscapaciteit. Dit is de incidentele weerstandscapaciteit en de structurele weerstandscapaciteit samen.

Totale weerstandscapaciteit (bedragen x €1.000)	**Rekening 2024**	**Begroting 2025**	**Begroting 2026**
Incidentele weerstandscapaciteit	12.278	14.649	14.963
Structurele weerstandscapaciteit	0	530	889
Totale weerstandscapaciteit	**12.278**	**15.179**	**15.852**

Risico's

Een risico is de onzekerheid dat een gebeurtenis zich voordoet, waarbij zowel positieve als negatieve effecten kunnen optreden. Gebeurtenissen waarvan bekend is dat ze zich zullen voordoen, evenals gebeurtenissen die geen financiële gevolgen voor de gemeente hebben, worden niet beschouwd als risico's bij het vaststellen van het weerstandsvermogen.

Hierna volgen de belangrijkste risico's die de gemeente op dit moment loopt. Bij het inschatten daarvan is bekeken hoeveel geld de gemeente mogelijk kan verliezen. Waar dat kan, is zowel een maximum- als minimumbedrag genoemd. Door deze inschatting te vermenigvuldigen met de waarschijnlijkheid/kans van optreden, kunnen we de financiële impact van elk risico berekenen. De som van deze berekende bedragen is de benodigde weerstandscapaciteit.

Deze risico-inschattingen omvatten in een aantal gevallen bandbreedtes met een minimum en maximum. Door de "geschatte omvang" te vermenigvuldigen met de "waarschijnlijkheid/kans" kan per risico de financiële impact worden berekend. De som van deze bedragen vormt de benodigde weerstandscapaciteit.

Voor dit overzicht zijn alle risico's uit de Jaarrekening 2024 opnieuw beoordeeld en waar nodig aangepast. Dat heeft geleid tot een aantal wijzigingen:

- Eerder was een risico-inschatting opgenomen voor een hogere waardeafdracht voor wethouderspensioenen als gevolg van de Wet toekomst pensioenen (Wtp). Inmiddels is duidelijk wat de gevolgen van deze wet zijn voor Culemborg. Voor het ophogen van de voorziening is een raming opgenomen in de Najaarsrapportage 2025, het risico vervalt daarmee.
- Er is een nieuw risico toegevoegd rond netcongestie.
- In een aantal gevallen zijn de bedragen van de risico-inschattingen aangepast aan de actualiteit.

Voor een aantal risico's zijn beheersmaatregelen opgenomen: maatregelen die we nemen om tervoor te zorgen dat het financieel effect minimaal is. Het beheersen van risico's is immers een continu proces.

#	Proces/ Project	Risico	Kans	Potentieel effect (bedragen x € 1.000)	Minimale kans	Maximale kans
1	Gerechtelijke procedures en planschade/nadeel-compensatie	Aanspraken derden	50% - 80%	1.600 - 2.250	800	1.800
2	Inkoop en aanbesteding	Hogere prijsstijgingen dan de indexering van de begroting	50% - 75%	500 - 750	250	563
3	Informatiebeveiliging	Datalekken, hacking en ransomware	25% - 50%	1.000 - 4.000	250	2.000
4	Personeel en organisatie	Niet kunnen invullen van openstaande vacatures in de gemeentelijke organisatie	70% - 90%	500 - 1.000	350	900
5	Uitvoering Participatiewet, BUIG, Wmo en jeugd	Onverwachte volumegroei en impact multiproblematiek	50% - 75%	1.000 - 1.450	500	1.088
6	Een schone stad behouden	Verontreinigde grond, dumpen drugsafval, onverwacht onderhoud en vandalismeschade	50%	250 - 1.000	125	500
7	Verstrekte leningen en garantstellingen	Uitblijvende (terug)betaling	0,25% - 0,5%	109.945	275	550
8	Rampen waar een gemeente zich niet op kan voorbereiden	Rampen en (sociale) calamiteiten van een buitengewone impact	15% - 25%	2.000	300	500
9	Verbonden partijen: partijen waarin de gemeente een bestuurlijk, financieel en opdrachtgeversbelang heeft	Risico's die niet zijn afgedekt door het weerstandsvermogen van de betreffende organisatie	15% - 25%	450 - 1.050	68	263
10	Gemeentebegroting	Realisatie ombuigingen gericht op duurzaam financieel evenwicht	25% - 50%	420	105	210

#	Proces/ Project	Risico	Kans	Potentieel effect (bedragen x € 1.000)	Minimale kans	Maximale kans
11	Netcongestie	Bouwstop, investeringen in aanvullende energievoorzieningen, ondersteuning van partners en noodmaatregelen	20%	2.000	400	400
12	Diverse processen	Totaal van de overige risico's met een gering bedrag of een kleine kans van optreden	50%	750 - 1.250	375	625
Totaal					**3.798**	**9.398**

1 Aanspraken derden

Ruimtelijke plannen en besluiten kunnen schade veroorzaken: planschade (onder de voormalige Wet ruimtelijke ordening) of nadeelcompensatie (onder de Omgevingswet). De gemeente kan hiervoor aansprakelijk worden gesteld. Er volgt dan een juridische procedure. Als de rechter een schadeclaim toekent, moet de gemeente die betalen.

Door goede juridische bijstand wordt de schade voor de gemeente zo laag mogelijk gehouden. Wettelijke aansprakelijkheid is verzekerd, maar we hebben wel een eigen risico van € 2.500,- per zaak voor vermogensschade en overige aansprakelijkstellingen.

2 Hogere prijsstijgingen dan de indexering van de begroting

We zagen de afgelopen jaren een grillig verloop in de prijsontwikkelingen op de meeste beleidsterreinen. Dit heeft er ook toe geleid dat de prijzen sneller stegen dan de compensatie die Culemborg in het Gemeentefonds kreeg. Het Rijk heeft vorig jaar de nieuwe financieringssystematiek vervroegd ingevoerd. De groei van het gemeentefonds is nu gekoppeld aan de groei van het bruto binnenlands product (bbp). Uitgangspunt is dat het Gemeentefonds meerjarig de ontwikkeling van het nominaal bbp volgt. Het prijsaccres in het Gemeentefonds wordt gebaseerd op de CEP-raming van het Centraal Planbureau en is opgenomen in de meicirculaire. Dit hanteren we vanaf 2026 ook als uitgangspunt voor de uitgavenbudgetten. De budgetten zijn per categorie verhoogd met hetzelfde percentage en alleen toegepast op inflatiegevoelige budgetten. Voor de inkoopcontracten van Jeugdzorg en Wmo is een afwijkende percentage gehanteerd. Deze worden gebaseerd op het ministerie van VWS berekende prijsindexcijfers. Dit is ook het advies van de VNG. Voor 2026 bedraagt dit 5,13%.

Door deze beheersingsmaatregelen is het risico in deze paragraaf naar beneden bijgesteld. We verwachten dat de opgenomen prijsstijgingen in deze begroting meer in lijn liggen met de verwachtingen voor 2026.

3. Datalekken, hacking en ransomware

Als gemeente werken we met persoonsgegevens, wat risico's met zich meebrengt zoals fouten, gegevensverlies en onbevoegde toegang. Wanneer gevoelige informatie in verkeerde handen valt, kan de schade voor inwoners, ondernemers en de gemeente groot zijn. Uit onderzoek van IBM blijkt dat een datalek gemiddeld € 4 miljoen kost, vergelijkbaar met de € 4,2 miljoen schade bij gemeente Hof van Twente. De potentiële financiële impact is dus aanzienlijk, maar de daadwerkelijke impact hangt af van de aard en omvang van het incident.

Gemeente Culemborg investeert via BWB continu in een veilige IT-omgeving en besteedt met een bewustwordingsprogramma ook aandacht aan de menselijke factor. Als gemeente verwerken wij grote hoeveelheden gevoelige informatie en persoonsgegevens van inwoners. Dit brengt risico's met zich mee, zoals verwerkingsfouten, inbreuken op beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid van informatie en ongeautoriseerde toegang. Wanneer gevoelige informatie in verkeerde handen terechtkomt, kan de schade voor inwoners en ondernemers aanzienlijk zijn. Daarnaast kan dit leiden tot financiële schade, verstoring van de dienstverlening, juridische risico's, reputatieschade en – bij nalatigheid – bestuurlijke boetes.

De belangrijkste lijnen in onze beheersing van deze risico's zijn:

- **Beleidskaders en compliance**: werken conform de BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid) en relevante Europese kaders, met periodieke actualisatie van beleid en plannen.
- **Organisatorische maatregelen**: heldere rollen en verantwoordelijkheden, risicogestuurd werken, het uitvoeren van DPIA's (Data Protection Impact Assessment) waar nodig, en afspraken met leveranciers en ketenpartners.
- **Technische maatregelen**: meerlaagse beveiliging (o.a. toegangsbeheer met MFA , Multi-Factor Authenticatie, patch- en kwetsbaarhedenmanagement, back-ups en hersteltests, logging en monitoring).
- **Mens & gedrag**: trainingen en campagnes voor veilig werken, inclusief phishing-simulaties en het delen van geleerde lessen uit incidenten.
- **Incidentrespons**: vastgelegde meld- en opschalingsprocedures, inclusief borging van nazorg en herstel.

Ondanks deze maatregelen blijft een restrisico aanwezig door externe dreigingen, menselijke fouten en afhankelijkheden in de keten. Het bestuur wordt hierover periodiek geïnformeerd via managementrapportages en audits (ENSIA). Aandachtspunten voor het komende jaar zijn het verder vergroten van de weerbaarheid (technisch en organisatorisch), het borgen van ketenafspraken en het continueren van bewustwording binnen de organisatie.

4. Niet kunnen invullen van openstaande vacatures in de gemeentelijke organisatie
Door de nog steeds krappe arbeidsmarkt moet gemeente Culemborg regelmatig kiezen voor inhuur. Niet alleen onze gemeentelijke organisatie hiermee te maken. Dit geldt voor alle gemeenten en zelfs voor de hele publieke sector. De krappe inhuurmarkt zorgt daardoor voor blijvend stijgende tarieven. Als een vacature te lang openstaat en we geen geschikte inhuur vinden, worden de zittende collega's steeds zwaarder belast. Dit leidt tot niet uitgevoerde werkzaamheden en verhoogt het risico op verzuim.

We houden daarom rekening met een tijdelijke verdubbeling van de loonkosten voor een vacature: het beschikbare vacaturegeld plus de extra kosten van inhuur. Als de werkdruk hierdoor leidt tot verzuim, stijgt het verzuimpercentage en neemt de inhuurbehoefte verder toe. Gemeente Culemborg investeert daarom in een goede, gezonde en prettige werkomgeving, werft actief en stuurt scherp op het inhuurbudget.

5. Onverwachte volumegroei en impact multiproblematiek
De kosten voor de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de uitvoering van de Jeugdwet blijven stijgen. Dit komt door indexaties, CAO-stijgingen, een groeiende vraag en toenemende complexiteit. Vooral residentiële jeugdzorg en woningaanpassingen vanuit de Wmo kunnen per traject oplopen tot meer dan €100.000. De gemeente werkt aan betere beoordeling van aanvragen en maakt afspraken om financiering via de juiste wet te laten verlopen, bijvoorbeeld voor jeugdigen van 18 tot 23 jaar. Meer hierover is te vinden in begrotingsprogramma 7: Sociaal domein en Gezondheid.

Gemeenten ontvangen van het Rijk een gebundelde uitkering (BUIG) voor de financiering van uitkeringen en zijn verantwoordelijk voor het beleid. De uitvoering gebeurt via de gemeenschappelijke regeling (GR) Werkzaak. Periodiek worden we hierover geïnformeerd via bestuursrapportages. Dit geldt ook voor de Participatiewet, die eveneens door Werkzaak wordt uitgevoerd. Eventuele financiële risico's worden eerst opgevangen binnen de bestaande budgetten van het programma Sociaal Domein.

6 Verontreinigde grond, dumpen drugsafval, onverwacht onderhoud en vandalismeschade
De gemeente loopt risico bij calamiteiten waarbij bodemverontreiniging ontstaat of wanneer anderen verontreinigingen ontdekken. Denk bijvoorbeeld aan het dumpen van drugsafval in 2017. De gemeente moet dit direct opruimen en de kosten voor de afvoer van het afval zijn hoog, ondanks verhaalmogelijkheden. Een tweede voorbeeld is aanleg van kabels- en leidingen. Als een verontreiniging wordt gevonden, bijvoorbeeld asbest in de grond, is de gemeente verantwoordelijk om direct te saneren.

De afgelopen jaren is door bezuinigingen op groot onderhoud, de gevolgen van corona en de beperkte capaciteit bij aannemers, een mogelijke achterstand in onderhoud wegen, kunstwerken, vervanging bomen en beschoeiingen ontstaan. Dit kan leiden tot onverwacht groot onderhoud, bijvoorbeeld na vorstschade of het inzakken van een beschoeiing. In 2025 zijn we gestart met het opstellen van nieuwe beheerplannen (groen, wegen, kunstwerken en openbare verlichting). Deze worden in 2025 opgeleverd.

Ieder jaar zien we vandalismeschade aan de sportaccommodaties. De kosten zijn van tevoren niet in te schatten of te begroten. Vandaar dat vandalismeschade als risico is opgenomen. We investeren in beheersmaatregelen als hekwerken, cameratoezicht en extra controle en toezicht op accommodaties.

7 Uitblijvende (terug)betaling van leningen

Gemeente Culemborg verstrekt beperkt leningen aan derden. Het gaat dan om het doorlenen aan bijvoorbeeld KleurrijkWonen, CV Parijsch en de Gelderlandfabriek. We zijn terughoudendheid bij het aangaan van nieuwe leningen. KleurrijkWonen trekt tegenwoordig zelf vaste geldleningen aan en de laatste lening aan Parijsch eindigt op 3 november 2025. De lening aan de Gelderlandfabriek is vergelijkbaar met CV Parijsch (wel andere looptijd). De gemeente volgt bij iedereen de (financiële) voortgang om zicht te houden op de terugbetaling.

Voor de verstrekking van duurzaamheidsleningen voor energieneutrale en aardgasvrije woningen is een revolverend Duurzaamheidsfonds opgericht. Leningen worden vanuit dit fonds verstrekt, en de aflossingen vloeien weer terug, waardoor het budget opnieuw ingezet kan worden. Voorafgaand aan het verstrekken van een lening voert de SVn een kredietwaardigheidsbeoordeling uit om te voorkomen dat leningen aan woningeigenaren worden verstrekt die niet kunnen terugbetalen.

De gemeente staat garant voor verschillende partijen, zoals Stichting Accommodatiebedrijf Culemborg, onder andere voor een lening van € 4,2 miljoen voor de bouw van Brede School Culemborg Oost. Als een partij niet aan de betalingsverplichtingen voldoet, kan de gemeente worden aangesproken. We zijn terughoudend met het aangaan van nieuwe garanties. De hoofdsom waarvoor de gemeente garant staat, neemt in de loop van de tijd af door aflossingen.

8 Rampen en (sociale) calamiteiten van een buitengewone impact

De gemeente en de veiligheidsregio zijn voorbereid op veelvoorkomende crises volgens het regionaal risicoprofiel, maar niet op elk mogelijk scenario. Naast klassieke fysieke rampen zoals branden, zijn er ook crises met een sociale component, zoals openbare ordeproblemen, ziekten en maatschappelijke onrust. Voor incidenten van "normaal" formaat zijn we als gemeente samen met de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid voorbereid en zijn rampenplannen beschikbaar. Er is een beperkt budget beschikbaar om een crisis van “normaal” formaat op te vangen. We hebben 9 beheersmaatregelen om dit risico zoveel mogelijk te beperken.

Hoogste prioriteit – direct versterken (essentieel voor basisweerbaarheid)

1. Versterken van crisisstructuren en rolvastheid
    - Zorg voor voldoende opgeleide en geoefende functionarissen (OvD-Bz, ROT-leden).
    - Oefen met onverwachte en complexe scenario’s, inclusief sociale componenten.
2. Communicatie en informatievoorziening
    - Actualiseer communicatieprotocollen voor maatschappelijke onrust, ziekte-uitbraken en digitale uitval.
    - Zorg voor redundante communicatiemiddelen (bijv. portofoons, satelliettelefoons).

3. Samenwerking met ketenpartners
    - Maak concrete afspraken met politie, GGD, zorginstellingen, woningcorporaties en maatschappelijke organisaties.
    - Richt een netwerk op voor snelle afstemming bij sociale calamiteiten.

Middellange termijn – opbouwen en integreren (strategisch belangrijk)

4. Cyberweerbaarheid en digitale continuïteit
    - Versterk beveiliging van gemeentelijke systemen.
    - Oefen met scenario's waarin digitale dienstverlening uitvalt (burgerzaken, LCMS).
5. Opvang en verzorging van personen
    - Inventariseer opvanglocaties en voorzieningen voor langdurige inzet.
    - Maak draaiboeken voor registratie, privacy en inzet van vrijwilligers.
6. Versterken van maatschappelijke veerkracht
    - Stimuleer zelfredzaamheid van inwoners via voorlichting en burgerparticipatie.
    - Werk samen met buurtnetwerken en lokale initiatieven.

Lange termijn – ontwikkelen en evalueren (structureel verbeteren)

7. Scenarioplanning voor buitengewone rampen
    - Ontwikkel scenario's voor laagfrequente, hoog-impact incidenten (bijv. maatschappelijke ontwrichting, langdurige stroomuitval).
    - Verwerk deze in beleidsstukken en oefenprogramma's.
8. Financiële en logistieke voorbereiding
    - Breng noodbudgetten en logistieke middelen in kaart.
    - Onderzoek mogelijkheden voor regionale inkoop en gezamenlijke opslag.
9. Evaluatie en lerend vermogen
    - Zorg voor structurele evaluatie van oefeningen en inzetten.
    - Deel leerpunten actief binnen de regio en met andere gemeenten.

9 Verbonden partijen: risico's die niet zijn afgedekt door het weerstandsvermogen van de betreffende organisatie

Onze gemeenschappelijke regelingen geven in hun begroting en jaarrekening in de paragraaf Weerstandsvermogen hun eigen risico's weer, inclusief hoe zij deze met hun eigen weerstandscapaciteit afdekken. Eventuele restrisico's komen, als ze zich voordoen, voor rekening van de deelnemende gemeenten. Daarom nemen wij ons aandeel in deze restrisico's van de gezamenlijke gemeenschappelijke regelingen op in onze risicotabel. Meer over de inhoud van deze risico's en eventuele beheersmaatregelen is opgenomen in de paragraaf Verbonden Partijen.

10 Realisatie ombuigingen gericht op duurzaam financieel evenwicht

In de begroting 2025 en de jaren daarna zijn diverse ombuigingen ingezet om het meerjarenperspectief structureel in evenwicht te brengen en toe te werken naar een duurzaam financieel gezonde gemeente. Er bestaat een risico dat deze ombuigingen niet allemaal tijdig worden gerealiseerd, maar dit risico neemt af naarmate de tijd verstrijkt. In de programmabegroting 2025 werd nog een mogelijk financieel effect van € 1.450.000 verwacht en in de jaarstukken 2024 € 700.000.

Doordat in de tussentijd steeds meer ombuigingen ‘zeker’ worden en er voor een aantal nog niet gerealiseerde ombuigingen een raming is opgenomen voor 2026, neemt het mogelijke financieel effect in deze begroting af naar € 420.000.

11. Netcongestie

Op dit moment is er sprake van netcongestie: er wordt op tijden teveel elektriciteit gevraagd of geleverd voor de beschikbare netcapaciteit. Daarom werken TenneT en lokale netbeheerder Liander hard aan verzwaring van het elektriciteitsnet. Culemborg is met Buren en Geldermalsen afhankelijk van onderstation Culemborg. Dit onderstation zal naar schatting de maximale capaciteit bereiken rond 2029-2030 als we geen maatregelen treffen. Dit hangt onder ander af van de snelheid waarmee individuele huishoudens elektrificeren. De geplande uitbreiding is pas in 2033 op zijn vroegst gerealiseerd. Dit betekent dat we te maken hebben met schaarste aan capaciteit op het elektriciteitsnet. En als we niks doen betekent dit dat (woningbouw) ontwikkelingen in Culemborg voor ca. 5-10 jaar op slot gaan.

Op dit moment worden er al geen grootverbruik-aansluitingen meer afgegeven voor bedrijven en dergelijke. We moeten er dus voor gaan zorgen dat we langer met de beschikbare capaciteit kunnen doen, samen met Buren en Geldermalsen. Zo voorkomen we dat de woningbouw (maar bijvoorbeeld ook de warmtetransitie) op slot gaan.

Het risico op een bouwstop is groot en heeft grote gevolgen voor de gemeente. Dat zijn niet alleen tegenvallende inkomsten van bouwleges en ozb door uitstel of afstel van bouwprojecten, maar ook personele kosten binnen de gemeente wanneer werkzaamheden wegvallen. Ook is er het risico dat gemeentelijke projecten als de vluchtelingenopvang geconfronteerd worden met hogere investeringen als er door een te kleine aansluiting aanvullende maatregelen nodig zijn om in de energievoorziening te voldoen. Daarnaast is er bij toenemende netcongestie aanvullende ondersteuning nodig aan partners in de stad, zoals KCB, KleurrijkWonen, VrijstadEnergie en warmte-initiatieven. Ten slotte is er het risico dat de gemeente regie en/of noodmaatregelen moet nemen bij structurele congestie.

Op dit moment werken we aan een plan van aanpak rond netcongestie waarbij we samen met de partners onderzoeken waar welke mogelijkheden zitten om zo lang mogelijk met de beschikbare capaciteit te kunne doen. Dit vraagt ook dat we onderzoeken wat er aan alternatieve mogelijkheden zijn. We zetten hierbij in op:

- woningbouw: netneutraal bouwen en collectieve warmtevoorzieningen;
- ondernemen: op Pavijen met ondernemers kijken hoe we een en ander mogelijk kunnen maken door te onderzoeken hoe bedrijven gezamenlijk beter om kunnen gaan met de beschikbare capaciteit;
- mobiliteit: zorgen dat nieuwe laadpalen slim laden en slim aangesloten worden op een energiebron;
- decentraal energiemanagement: hoe verbinden we opwek, transport, opslag en een back-up energiebron met elkaar om te zorgen dat we slim met energie omgaan.

12 Totaal van de overige risico's met een gering bedrag of een lage kans van optreden
Naast de genoemde risico's is er ook een categorie onvoorziene of restrisico's. Deze hebben vaak een lagere kans of kleinere financiële impact, en variëren sterk, van fiscaliteiten en arbeidsongeschiktheid tot leegstand en het wegvallen van leveranciers.
We sturen binnen de verschillende programma's van het programmaplan actief op deze risico's. Risico's die met de bedrijfsvoering te maken hebben, pakken we zoveel mogelijk samen met gemeente Tiel en West-Betuwe binnen BWB aan.

Weerstandsvermogen

Door de beschikbare weerstandscapaciteit af te zetten tegen de benodigde weerstandscapaciteit bepalen we het weerstandsvermogen.

De beschikbare weerstandscapaciteit is € 15,852 miljoen. Het totaal van de risico's ligt (afgerond) tussen € 3,798 miljoen (minimaal risicoprofiel) en € 9,398 miljoen (maximaal risicoprofiel).

Dit geeft de volgende ratio's:

Bij een **minimaal** risicoprofiel is de ratio:
Beschikbare weerstandscapaciteit / Impact = € 15,852 miljoen / € 3,798 miljoen = 4,2.

Bij een **maximaal** risicoprofiel is de ratio:
Beschikbare weerstandscapaciteit / Impact = € 15,852 miljoen / € 9,398 miljoen = 1,7.

Om het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen moet worden vastgesteld welke ratio de gemeente nastreeft. Hierbij wordt gebruik gemaakt van onderstaande waarderingstabel. Deze waardering is in samenwerking met de Universiteit van Twente tot stand gekomen en wordt door veel gemeenten als norm gehanteerd:

Beoordeling weerstandsvermogen	
Ratio weerstandsvermogen	**Betekenis**
> 2,0	Uitstekend
1,4 < - < 2,0	Ruim voldoende
1,0 < - < 1,4	Voldoende
0,8 < - < 1,0	Matig
0,6 < - < 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

Conclusie

De ratio van 1,7 voor het maximaal risicoprofiel betekent dat het weerstandsvermogen van de gemeente Culemborg, op basis van bovenstaande tabel, ruim voldoende is om de financiële impact van de risico's te kunnen dragen.

De ratio van 4,2 voor het minimaal risicoprofiel geeft een nog gunstige beeld, omdat de risico's ook veel lager worden ingeschat.

Belangrijk

1. De ratio voor het maximaal en het minimaal risicoprofiel is gunstiger geworden ten opzichte van de vorige jaarstukken. Dit komt doordat de financiële impact lager is ingeschat dan voorgaand jaar en de beschikbare weerstandscapaciteit is toegenomen ten opzichte van voorgaand jaar.
2. De nu beschreven risico’s en de beschikbare weerstandscapaciteit zijn een momentopname. Nieuwe projecten, economische ontwikkelingen en investeringsbeslissingen hebben een grote invloed op het risicoprofiel. Het weerstandsvermogen kan hierdoor veranderen.
3. Het inschatten van risico's brengt altijd een bepaalde mate van subjectiviteit met zich mee. Het berekende weerstandsvermogen is geen absolute grootheid. Het is een indicator voor de risico's die de gemeente loopt, de mate waarin zij maatregelen treft en over vermogen beschikt om tegenvallers op te vangen.

Kengetallen

Net zoals het voor een particulier belangrijk is om inzicht te hebben in zijn financiële positie – bijvoorbeeld door te weten of het inkomen toereikend is voor woonlasten, of er schulden zijn en of er sprake is van een financiële buffer – is het voor de gemeente Culemborg essentieel om inzicht te hebben in de manier waarop haar bezittingen zijn gefinancierd. Dit inzicht helpt om te beoordelen of de financiële positie solide is, of er sprake is van gezonde verhoudingen tussen eigen en vreemd vermogen, en of de gemeente in staat is om aan haar verplichtingen te voldoen, ook op de lange termijn.

Met behulp van vijf financiële kengetallen die betrekking hebben op de balans, begroting en jaarrekening, kan een nauwkeuriger beeld worden geschetst van de financiële positie van de gemeente Culemborg. Deze kengetallen geven inzicht in de verhouding tussen specifieke onderdelen van de begroting of balans en fungeren als hulpmiddel bij het beoordelen van zowel de huidige als de toekomstige financiële gezondheid van de gemeente. Ze maken trends en risico’s zichtbaar en ondersteunen het maken van strategische keuzes op het gebied van financieel beleid.

In deze paragraaf nemen we vijf – vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplichte – kengetallen op.

Kengetallen	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Netto schuldquote	50%	49%	53%	51%	42%	55%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	43%	42%	48%	46%	38%	52%
Solvabiliteitsratio	27%	27%	26%	28%	30%	30%
Structurele exploitatieruimte	3,59%	0,27%	-0,53%	1,64%	1,96%	3,03%
Grondexploitatie	2,56%	2,61%	2,33%	0,82%	0,89%	1,57%
Belastingcapaciteit	109,66%	112,00%	112,00%	112,00%	112,00%	112,00%

Netto schuldquote

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de baten. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten op de exploitatie én van de beschikbare investeringsruimte.

In 2024 heeft de gemeente Culemborg kortlopende middelen van het Rijk ontvangen, waarvan de besteding pas in latere jaren plaatsvindt. Hierdoor is het naar verwachting niet noodzakelijk om in 2026 en 2027 extra leningen aan te trekken.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote wordt zowel inclusief als exclusief doorgeleende gelden weergegeven, om inzicht te geven in het aandeel van uitgeleende middelen (zoals aan woningcorporaties) binnen de totale schuldenlast. Op deze manier wordt duidelijker in beeld gebracht welk aandeel de verstrekte leningen heeft en wat dit betekent voor de schuldenlast.

Bij de berekening exclusief doorgeleende gelden worden deze leningen opgeteld bij de financiële activa. Een schuldquote onder de 100% duidt op een gezonde financiële positie. Voor Culemborg is dit het geval.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is haar financiële verplichtingen na te komen. Dit cijfer drukt het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen en geeft daarmee inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten.

Hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente. Dit cijfer geeft dus een soort toekomstvisie weer. In het algemeen wordt een ratio tussen de 25% en 40% als een minimum beschouwd. De solvabiliteitsratio van de gemeente Culemborg is boven de 25%, en wordt daarmee als voldoende beschouwd.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt een onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Incidentele lasten en baten betreffen eenmalige posten die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Om de structurele lasten en baten te bepalen, worden de incidentele lasten en baten afgetrokken van de totale lasten en baten.

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves, gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage. Een negatief percentage geeft aan dat de structurele lasten niet voldoende worden gedekt door de structurele baten.

Voor gemeente Culemborg geldt dat structurele exploitatieruimte in 2026 negatief is. Dit lossen we op door de inzet van de ravijnreserve.

Grondexploitatie

Dit cijfer geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten. De boekwaarde van de voorraden grond moet worden terugverdiend bij de verkoop. Kenmerkend voor grondexploitaties is dat de looptijd meerdere jaren is.

Naarmate de inkomsten verder in de toekomst liggen, brengt dit meer rentekosten en risico's met zich mee. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en vervolgens gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting of jaarstukken (ingevolge artikel 17, onderdeel van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV), exclusief mutaties reserves) en uitgedrukt in een percentage. Een grondexploitatie van 10% of hoger wordt beschouwd als kwetsbaar. De score van Culemborg valt binnen de 10% en heeft dus weinig risico.

Belastingcapaciteit

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de onroerendezaakbelasting (OZB), de rioolheffing en de reinigingsheffing voor een woning met een gemiddelde waarde van de onroerende zaken (WOZ) in die gemeente. Dit wordt afgezet tegen de gemiddelde woonlasten in Nederland in het voorafgaande jaar. Culemborg zit boven het landelijk gemiddelde woonlasten en dat blijkt ook uit het kengetal.

Onderhoud kapitaalgoederen

In deze paragraaf gaat het over de gemeentelijke kapitaalgoederen: wegen, openbare verlichting, civieltechnische kunstwerken, riolering, groen, spelen en vastgoed. In 2026 werken we volgens de huidige vastgestelde beheerplannen. Alle civiele beheerplannen worden in 2026 geactualiseerd. Er is vertraging opgetreden bij het opstellen van de beheerplannen wegens capaciteitstekort.

Wegen, openbare verlichting en civieltechnische kunstwerken

(bedragen x € 1.000)	Begroot
Rehabilitatie wegen*	572
Onderhoud wegen	669
Storting voorziening wegen	523
Onderhoud Openbare Verlichting	135
Onderhoud Civieltechnische Kunstwerken	175

*De kapitaallasten die voortvloeien uit de vervangingsinvesteringen rehabilitatie wegen maken onderdeel uit van de meerjarige exploitatie

Beleidskader

In het meerjarenbeheerplan onderhoud en rehabilitatie wegen is het beleid voor het onderhoud van het gemeentelijke wegennet vastgelegd. Hieronder vallen alle openbare wegen, straten en pleinen. Doel van het meerjarenbeheerplan is om de wegen op een voldoende onderhoudsniveau te houden of te brengen. In 2026 wordt het wegenbeheerplan geactualiseerd. Er is vertraging opgetreden bij het opstellen van de beheerplannen wegens capaciteitstekort.

De openbare verlichting wordt onderhouden, bij vervanging en nieuwe verlichting plaatsen we duurzame LED-verlichting. In 2026 wordt het beheerplan Openbare verlichting geactualiseerd.

Het beheerplan civieltechnische kunstwerken geeft inzicht in het te verwachten onderhoud van de civieltechnische kunstwerken. In 2024 is gestart met de schouw van alle civieltechnische kunstwerken. In 2026 wordt een nieuw beheerplan Kunstwerken opgesteld.

Financiële consequenties

Het voor onderhoud van wegen, openbare verlichting en civieltechnische kunstwerken benodigde budget is beschikbaar in stelposten en voorzieningen. De stelposten en voorzieningen worden afgestemd op de uitgaven voor onderhoud in de nieuwe meerjarenplannen.

Projecten 2026

In 2026 worden onder andere de volgende projecten uitgevoerd:

Wegen:
- Revitaliseren Breedsteeg en Veerkade
- Groot onderhoud Vier Dreven, Wethouder Schoutenweg en de Weidsteeg

Openbare verlichting:
- Voortzetten vervangen van overjarige masten

Civieltechnische kunstwerken:
- Vervanging van de fietsbrug over de Oostersingel
- Renoveren brug bij de Lekpoort

Riolering en water

Beleidskader

Het beleid is vastgelegd in het Water- en rioleringsprogramma, met een looptijd van 2025 t/m 2029. De hoofdpunten uit het beleid zijn:

- De basis op orde houden: doelmatig beheer en onderhoud van bestaande *assets*.
- Anticiperen op klimaatverandering.
- Een duurzame kostendekkende rioolheffing.

Een deel van het klimaatbeleid vindt sinds 2021 haar basis in de RAS, de Regionale (klimaat) Adaptatie Strategie. Dit is uitgewerkt in een lokaal uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie.

Financiële consequenties

De kosten van het Water- en rioleringsprogramma worden gefinancierd uit de inkomsten van de rioolheffing.

(bedragen x € 1.000)	**Begroot 2026**
Investeringen riolering	1.200*
Exploitatie budgetten riolering	4.697
Baten riolering	4.697**

**De kapitaallasten die uit de investeringen voortvloeien maken onderdeel uit van de meerjarige exploitatie.*
***Inclusief een onttrekking uit de egalisatievoorziening. Zie ook paragraaf lokale heffingen, onderdeel rioolheffing.*

Riolering

In 2026 wordt onder andere gewerkt aan de volgende projecten:

- Uitvoeren jaarschijf 2026 (groot onderhoud 2026)

In het 'Netwerk Waterketen Regio Rivierenland werken we in regioverband samen aan onder meer het betaalbaar houden van het van een goede afvoer van (afval)water.

Met het Waterschap Rivierenland zullen preventieve maatregelen getroffen worden voor het bereiken van de maximumcapaciteit van de afvalwaterzuivering. Een van de belangrijkste maatregelen is dat er in de stad nog meer afkoppeling plaatsvindt van hemelwater van rioolwater.

Watertakenplan

In 2026 wordt onder andere gewerkt aan de volgende projecten:

- Start uitvoering vervanging, renovatie en aanleg hemelwaterriool in de wijk Goilberdingen (Dijkzicht en Molenzicht). Betreft integrale wijk aanpak inclusief klimaatadaptieve maatregelen.
- Start uitvoering, renovatie en aanleg hemelwaterriool in de wijk Terweijde (Staatsliedenbuurt). Betreft integrale wijkaanpak inclusief klimaatadaptieve maatregelen (o.a. A. Kuyperstraat en Troelstrastraat).
- Afronding vervanging riolering en aanleg hemelwaterriool in de wijk Terweijde componistenbuurt (Brahmstaat en Lehárstraat).
- Renovatie mechanische en elektrische installatie diverse (hoofd) rioolgemalen.
- Stresstest watersysteem en impactanalyse (planvorming en onderzoek).
- Implementatie van uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie in de reguliere beheeropgave stedelijk water en riolering.
- Onderzoek naar, opstellen van en planning uitvoering van maatregelen ter verbetering van de waterkwaliteit in Culemborg West. Dit gebeurt in samenwerking met Waterschap Rivierenland.

Groen en spelen

Beleidskader

Groen speelt een cruciale rol in de identiteit van Culemborg, het creëren van een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving, het behoud en de vergroting van de biodiversiteit en de ontwikkeling van een klimaatbestendige stad. Het Groenbeleidsplan, dat op 14 mei 2020 door de gemeenteraad is vastgesteld, biedt een ontwikkelingsrichting voor het groen in de stad en dient tevens als toetsingskader voor nieuwe ontwikkelingen. Naar aanleiding van dit plan is het Biodiversiteitsplan Culemborg opgesteld, dat op 13 juli 2021 is goedgekeurd. In 2024 is uiteengezet waarop de gemeente zich de komende jaren richt op het gebied van versterking van biodiversiteit en klimaatadaptatie. Dit is vastgelegd in het uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie en het programma Duurzaamheid.

De (her)inrichting van de speelplekken is afgestemd op het nieuwe speelbeleidsplan “Spelen met Speelruimte,” dat in 2020 door de Raad is vastgesteld. Dit plan biedt een visie op de speelruimte en de recreatieve mogelijkheden voor de kinderen en jongeren in Culemborg.

Om biodiversiteit te versterken, gaan we de komende jaren onder andere aan de slag met ons eigen groenbeheer. In 2025 is hiervoor een groenbeheerplan geschreven, de uitvoering hiervan volgt in 2026. Het toekomst en klimaatbestendig beheren van onze openbare ruimte is daarbij het uitgangspunt.

Daarnaast zetten we in op het implementeren van biodiversiteit en klimaatadaptatie in lopende en aankomende herinrichtingsprojecten. En ondersteunen we bewonersinitiatieven rond groen en spelen in de openbare ruimte door middel van advies. Wanneer het budget toereikend is, zetten we dit in op het vergroenen van de versteende leefomgeving samen met bewoners (bijvoorbeeld kleinschalige geveltuinacties).

We merken dat steeds meer bomen doodgaan of overlast geven door de veranderingen in het klimaat. Aan de hand van uitkomsten van het groenbeheerplan gaan we ook aan de slag met het opstellen van een bomenherstelplan. En gaan we verder met het oplossen van wortelopdruk. De uitvoering hiervan is alleen mogelijk wanneer er voldoende financiële middelen zijn.

In 2026 wordt een plan gepresenteerd waarin inzichtelijk wordt gemaakt welke speelplekken de komende jaren vervangen of omgevormd worden.

Financiële consequenties

De uitgaven voor het reguliere onderhoud en beheer van het groen en de speelplaatsen zijn opgenomen in de exploitatierekening. Door klimaatverandering en ziektes vallen meer bomen uit dan dat vervangen kan worden met het huidige budget. Daarom is in 2026 meer budget nodig om te investeren in ons bomenbestand om deze op peil te kunnen houden. Hiervoor is een raming opgenomen in deze begroting.

In de komende jaren is er slechts een minimaal budget beschikbaar voor de versterking van biodiversiteit en klimaatadaptatie. Dit houdt in dat het beschikbare budget efficiënt moet worden ingezet, met een focus op integrale projecten.

(bedragen x € 1.000)	Begroot 2026
Investeringen spelen	68
Exploitatiebudgetten spelen	92
Exploitatiebudgetten groen	1.011

Inzet in 2026

Met de beschikbare middelen zetten we ons in voor het behoud van een voldoende en gevarieerd aanbod en de verdere implementatie van “natuurlijk spelen.” Er moeten bewuste keuzes worden gemaakt. De prioriteit gaat naar het in stand houden van de bestaande, veel gebruikte speelplekken. Dat betekent dat we kleinere, minder gebruikte speelplekken moeten opheffen. In 2026 wordt het Mimaspad in overleg met de bewoners opnieuw aangelegd.

Gebouwen

Beleidskader

De gemeente Culemborg beheert veertig gebouwen, van kleine voorzieningen zoals een urinoir tot het stadskantoor. Elk gebouw wordt zorgvuldig onderhouden volgens een meerjarenonderhoudsplan, dat jaarlijks wordt aangepast en om de vier tot vijf jaar geactualiseerd op basis van inspecties. Deze inspecties geven inzicht in de staat van de accommodaties en zorgen ervoor dat het onderhoud goed aansluit bij de actuele behoeften van elk pand. Zo blijft het vastgoed in goede conditie, waarbij dagelijks onderhoud, contractonderhoud en planmatig onderhoud elkaar aanvullen.

In 2021 is een inventarisatie uitgevoerd van de mogelijkheden om de gebouwen te verduurzamen. Sindsdien is het verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed geïntegreerd in het planmatig onderhoud. In 2023 heeft de gemeenteraad het geactualiseerde Duurzaam Meerjarenonderhoudsplan vastgesteld, waarin de kaders voor de verduurzamingsopgave tot 2040 zijn vastgelegd. De gemeente streeft naar goud als hoogste ambitieniveau voor gebouwen waarvan zeker is dat ze tot 2040 in gebruik blijven. Voor gebouwen waarvan de exploitatietermijn onzeker is, wordt het huidige niveau brons gehandhaafd.

De uitvoering van verduurzamingsmaatregelen wordt zorgvuldig afgestemd op de reguliere onderhoudsplanning, met als doel dat de gebouwen uiteindelijk energieneutraal zijn en voldoen aan de gemeentelijke duurzaamheidsdoelstellingen. Grotere projecten worden op een later moment aan de gemeenteraad gepresenteerd in de vorm van investeringsplannen, zodat aanvullende budgetten beschikbaar kunnen worden gesteld. De volgende actualisatie van het Duurzaam Meerjarenonderhoudsplan staat gepland voor 2026, waarmee de gemeente blijft zorgen voor een toekomstbestendig en duurzaam vastgoedbestand.

Financiële consequenties

Voor het planmatig onderhoud van het maatschappelijk vastgoed heeft de gemeente een speciale voorziening ingesteld. Jaarlijks wordt voor elk gebouw een bijdrage gestort in de voorziening “onderhoud gemeentelijke gebouwen”. Naast dit planmatig onderhoud vindt jaarlijks ook contractonderhoud plaats, evenals dagelijks klein onderhoud aan de gebouwen. De kosten voor het contract- en dagelijks onderhoud zijn ieder jaar verwerkt in de exploitatiebudgetten.

(bedragen x € 1.000)	**Begroot 2026**
Exploitatie budgetten gemeentelijke gebouwen	1.550
Storting voorziening gemeentelijke gebouwen	952

Financiering

De uitgaven en inkomsten van de gemeente lopen niet synchroon in de tijd. Soms leent de gemeente geld om tijdig betalingen te kunnen verrichten en soms heeft ze (tijdelijk) overtollige liquide middelen. Al deze geldstromen lopen via de treasuryfunctie, die de gemeente bij de Bedrijfsvoeringsorganisatie West-Betuwe heeft ondergebracht.

De uitvoering van de financieringsfunctie vindt plaats binnen de kaders die zijn vastgelegd in de Wet financiering decentrale overheden, afgekort Wet fido. In deze wet zijn regels opgenomen voor de inrichting en uitvoering van de treasuryfunctie bij de decentrale overheden. Op basis van deze regelgeving heeft de gemeente twee belangrijke instrumenten op het gebied van treasury.
Ten eerste staan de spelregels en verantwoordelijkheden voor een goede uitvoering van de treasuryfunctie in het Treasurystatuut. Dit statuut is geschreven om zoveel mogelijk de financiële risico's te beperken. De raad heeft dit statuut voor het laatst vastgesteld in december 2024.

Ten tweede wordt jaarlijks bij zowel de begroting als de jaarrekening een financieringsparagraaf geschreven. In deze paragraaf komt het concrete beleid aan de orde, waarbij in de begroting de nadruk wordt gelegd op de plannen voor de toekomst en in de jaarrekening een verantwoording van het afgelopen jaar.

De belangrijkste beleidskaders zijn:

- Financiële verordening (artikel 212)
- Treasurystatuut
- Wet Fido (Financiering decentrale overheden)
- Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden (Ufdo)
- Wet HOF (Wet Houdbare Overheidsfinanciën)

Rentevisie

Bij het nemen van beslissingen over het aantrekken van geldmiddelen is het van belang dat de actuele ontwikkelingen op zowel de geld- als de kapitaalmarkt nauwlettend worden gevolgd. Daarvoor gebruiken we informatiebronnen van de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG), rentevisies van andere (grotere) financiële instellingen en het beleid van de Europese Centrale Bank (ECB) en de Federal Reserve System (FED, de centrale bank van de Verenigde Staten).

Op basis van deze visies kan in het algemeen het volgende over de rentevisie worden opgemerkt (stand van zaken medio augustus 2025).

De Europese Centrale Bank heeft in 2024 en 2025 diverse malen de beleidsrente met telkens in stappen van 0,25% verlaagd tot het huidige niveau van 2,00%. Omdat de inflatie in Europa op of zeer dicht tegen het gewenste niveau van 2,00% aanligt, is de verwachting dat in het komende jaar de rente nog licht wordt verlaagd richting een "neutraal niveau" van 1,50%. De verwachting van financieel analisten is dat de kapitaalmarktrente een stabiele tot eventueel licht dalende trend laat zien, mede door een vertragende economische groei. In de eurozone wordt een bbp-groei van 1,1% voorzien.

Nederland loopt mee met deze rentetarieven, ondanks dat de inflatie in Nederland nog boven de gewenste 2,00% ligt. Voor 2026 wordt verwacht dat de inflatie daalt naar 2,30%.

Op basis hiervan is de verwachting dat de lange rentetarieven het komend jaar op een iets lager niveau uitkomen. De analisten van de meeste financiële instellingen verwachten dat de rente van de tienjaars marktrente (*euroswap*) op 2,70% tot 2,90% uit zal komen

Voor de korte rente is als meetpunt de driemaands Euribor aangehouden - het gemiddelde rentetarief waartegen Europese banken elkaar kortlopende leningen verstrekken. De verwachting is dat dit percentage in 2026 tussen de 2,10% en 2,20% zal schommelen. Voor het jaar 2027 zal de 3 maands Euribor zich tussen de 1,90% en 2,00% bewegen.

Resumerend kan worden aangenomen dat de renteverwachting is dat de rentes voor leningen met een korte termijn (minder dan 1 jaar) en middellange termijn (1 tot 10 jaar) licht zullen gaan dalen. De rente voor leningen met een lange termijn (vanaf 10 jaar), zal waarschijnlijk stabiel blijven.

Als waarschuwing moet worden gegeven dat onder andere oplopende geopolitieke spanningen en gewijzigde handelstarieven deze verwachting kunnen verstoren.

Specifiek

De verwachting is dat in 2026 de normale rentecurve gehandhaafd blijft, dit betekent dat "kort geld" (met een maximale periode van 364 dagen) goedkoper zal zijn dan "lang geld". Vandaar dat er meer ruimte ontstaat om tekorten voor een korte periode met kasgeld op te vangen in plaats van direct te kiezen voor een lening met een langere periode. De nadruk zal onverkort liggen op een goed liquiditeitsbeheer en een goede prognose om de liquiditeitspositie zo goed mogelijk in beeld te hebben en houden, zodat weloverwogen beslissingen kunnen worden genomen om de liquiditeitspositie op het gewenste niveau te houden.

Risicobeheer

Renterisicobeheer

Onder renterisico verstaan we de onzekerheid over de hoogte van toekomstige rente-uitgaven en –inkomsten. Voor de beheersing van de renterisico's gelden een aantal concrete richtlijnen.

1. Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet geeft de maximale toegestane omvang van de kortlopende schuld aan. Als "kort" wordt aangemerkt leningen met een termijn van maximaal 364 dagen. Over kortlopende leningen wordt in een normale geldmarktsituatie een lagere rentevergoeding betaald dan over langlopende leningen. De kasgeldlimiet is bedoeld om de gemeente te behoeden voor het risico dat de rentelasten opeens fors stijgen, omdat de rente voor kortlopende leningen sterk kan fluctueren. Door op tijd kortlopende leningen om te zetten in langlopende leningen, krijgt de gemeente meer zekerheid over de rentekosten op de lange termijn.

De Wet financiering decentrale overheid staat een kasgeldlimiet toe van 8,5% van het begrotingstotaal. Voor 2026 betekent dit een limietbedrag van afgerond € 8,6 miljoen voor kortlopende financiering.

Wanneer de gemeente de kasgeldlimiet voor het derde achtereenvolgende kwartaal overschrijdt, moet een plan ter goedkeuring aan de toezichthouder, de provincie Gelderland, worden voorgelegd waarin staat hoe en binnen welke termijn de overschrijding ongedaan wordt gemaakt. De verwachting is dat de gemeente Culemborg eind 2026 geen kasgelden hoeft aan te trekken.

Kasgeldlimiet voor het begrotingsjaar 2026 (bedragen x € 1.000)	**Kw. 1**	**Kw. 2**	**Kw. 3**	**Kw. 4**
Totaal Netto vlottende schuld/ overschot middelen	-	-	-	-
Toegestane kasgeldlimiet	8.625	8.625	8.625	8.625
Ruimte (+)/ Overschrijding	**8.625**	**8.625**	**8.625**	**8.625**

2. Renterisiconorm

De renterisiconorm heeft als doel om het renterisico bij herfinanciering te beheersen. De renterisiconorm houdt in dat de jaarlijkse verplichte aflossingen en renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal, met een minimum van € 2,5 miljoen. Bedoeling van de normering is dat de gemeente een zodanige opbouw van de leningenportefeuille heeft, dat het renterisico van renteaanpassingen en herfinanciering van leningen wordt beperkt. Met andere woorden: door spreiding in de leningenportefeuille ervoor zorgen dat herfinanciering (tegen een hoger rentepercentage) niet leidt tot ongewenst hogere rentelasten. Dit biedt een kader bij de beoordeling van het financieringsbeleid.

Renterisiconorm en renterisico vaste schulden per 1 januari (bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Begrotingstotaal	101.467	101.133	101.985	98.363
Vastgesteld percentage	20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm	20.293	20.226	20.397	19.673
Maximaal risico op vaste schuld	10.757	8.445	8.367	7.089

3. Renteschema

Om ervoor te zorgen dat in de begroting en verantwoording de totale rentelasten inzichtelijk zijn, is in het Besluit begroting en verantwoording (BBV) opgenomen dat de paragraaf financiering in ieder geval inzicht geeft in de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend met behulp van de (omslag)rente.

Voor het bepalen van de hoogte van rekenrente aan de investeringen, grondexploitaties en taakvelden maken we een uitdraai uit de activastaat met alle uitgaven (exclusief afschrijvingen, reserves, voorzieningen en doorbelastingen), de toegerekende rentekosten (rentelast minus rentebaten) en de boekwaarde en deze op elkaar te delen volgens de formule:

Renteomslagpercentage = toegerekende rentekosten / boekwaarde vaste activa op 1 januari

De hoogte van de omslagrente voor 2026 is vastgesteld op 0,50%.

Renteschema (bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
a1. Externe rentelasten lange financiering	898	639	719	1.175
a2. Externe rentelasten korte financiering	0	0	251	249
b 1. Rentebaat verstrekte leningen	168	148	127	106
b 2. Rentebaat Schatkist Min. van Financiën	326	200	0	0
Saldo rentelasten en rentebaten	**404**	**291**	**843**	**1.318**
c1. Rente projectfinanciering naar taakvelden				
c2. Rentebaten doorverstrekte leningen naar taakvelden				
Aan taakvelden toe te rekenen rente	**404**	**291**	**843**	**1.318**
d1. Rente over eigen vermogen				
d2. Rente over voorzieningen				
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	**404**	**291**	**843**	**1.318**
e1. Aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	506	495	716	909
e2. Aan taakvelden toegerekende rente Gronden	104	104	85	96
f. Renteresultaat op het Taakveld Treasury	**-206**	**-308**	**42**	**313**

Verklaring van de termen uit de bovenstaande tabel:

- a1: de rentelasten uit aangetrokken lange (> 364 dagen) financieringen
- a2: de rentelasten uit aangetrokken korte (max 364 dagen) financieringen
- b 1. de rentebaten ontvangen door verstrekte leningen aan derden
- b2. de rentebaat uit de tegoeden aangehouden in de schatkist van het Ministerie van Financiën
- e. het resultaat van het toepassen van de renteomslag op de boekwaarde van de activa per 1 januari
- f. het renteresultaat dat wordt berekend door de werkelijk aan de taakvelden toe te rekenen rente af te trekken van de toegerekende rente. Een negatief eindgetal betekend een voordeel op de rentelast op taakveld treasury.

Koersrisicobeheer

Koersrisico's bij beleggingen in aandelen worden beperkt door de bepalingen in de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido). Die staat uitzettingen in de vorm van aandelen niet toe, behalve deelnemingen in ondernemingen uit hoofde van de publieke taak.

De gemeente Culemborg heeft geen aandelen van beursgenoteerde ondernemingen en loopt als zodanig geen risico's. Wel neemt de gemeente deel in het aandelenvermogen van de N.V. Bank Nederlandse Gemeenten en in de aandelen Vitens, Stichting Parijsch en Oiko Credit. Daarnaast heeft de gemeente nog cumulatief preferente aandelen Bouwfonds. Het risico op waardeverlies van deze aandelen is beperkt.

Kredietrisicobeheer

Kredietrisicobeheersing richt zich op de kredietwaardigheid (en dus het risicoprofiel) van de tegenpartijen bij financiële transacties. Kredietrisico's kunnen zich op twee manieren manifesteren. Ten eerste is er het directe risico dat de gemeente loopt door verstrekte geldleningen en beleggingen. Gelet op de bepalingen van Schatkistbankieren zijn nieuwe externe beleggingen niet meer mogelijk. Het uitzetten van geldmiddelen kan daardoor alleen nog maar plaatsvinden in de schatkist van het Rijk of bij andere decentrale overheden.

Daarnaast is een kredietrisico verbonden aan gemeentelijke leningen en garanties die de gemeente heeft verstrekt aan lokaal opererende organisaties. Op deze leningen loopt de gemeente kredietrisico's. Grootste onderdeel van de verstrekte garanties vormt de achtervangfunctie voor woningcorporaties en particuliere woningbouw. Daarbij wordt de gemeente pas aangesproken als de sector zelf en het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) hun verplichtingen niet nakomen. Dit is tot op heden nog niet voorgekomen. Het risico wordt daarmee gering geacht. De portefeuille voor particuliere woningbouw wordt langzaam afgebouwd, omdat die achtervangpositie is overgenomen door de Nationale Hypotheekgarantie (NHG).

Intern liquiditeitsbeheer

Liquiditeitenplanning (bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Uitgaven				
Reguliere exploitatie	101.467	101.133	101.985	98.363
Uitgaven voor investeringen	6.202	13.332	22.788	26.570
Uitgaven tbv grondexploitaties	6.937	8.193	9.197	10.462
Aflossing leningen	10.757	8.445	8.367	7.089
Totaal uitgaven	**125.363**	**131.103**	**142.337**	**142.484**
Inkomsten				
Reguliere exploitatie	103.216	106.238	103.800	104.924
Inkomsten tbv grondexploitaties	4.686	2.318	15.041	16.718
Aflossing leningen	673	693	713	734
Totaal inkomsten	**108.575**	**109.249**	**119.554**	**122.376**
Saldo	**-16.788**	**-21.854**	**-22.783**	**-20.108**

Financiering

Kasgeldleningen

Voor 2026 is de verwachting dat de huidige rentecurve een "normale" curve zal blijven, dat wil zeggen dat kortlopende leningen goedkoper zijn en blijven dan (middel)lang geld. Daardoor kan eventueel weer meer gebruik worden gemaakt van kasgeldleningen, tot maximaal de hoogte die de Wet financiering decentrale overheden voorschrijft. Voor 2026 is er geen reden om aan te nemen dat de gemeente Culemborg kasgeldleningen moet gaan aantrekken.

Vaste geldleningen

In het onderstaand overzicht wordt een beeld geschetst van het verloop van de vaste leningenportefeuille voor het jaar 2026.

Mutaties in portefeuille (bedragen x € 1.000)	Bedragen
Stand per 1 januari 2026	42.894
Nieuwe leningen	0
Regulier aflossingen	10.758
Vervroegde aflossingen	0
Stand per 31 december 2026	**32.136**

Het al dan niet aantrekken van geld hangt af van het verloop van kasstromen in de gemeente en het verschil tussen inkomsten en uitgaven. De financieringsbehoefte van de gemeente wordt bepaald door het verloop van verschillende kasstromen: liquiditeitsverloop vanuit de exploitatie, meerjarig investeringsplan, liquiditeitsverloop binnen grondexploitaties en herfinanciering van aflopende leningen. De verwachting voor 2026 is dat de gemeente Culemborg geen nieuwe leningen hoeft af te sluiten. Het rentepercentage varieert van -/-0,236% tot 3,60%.

Deelnemingen

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de instanties waarbij sprake is van een vorm van deelname in het kapitaal van de desbetreffende instelling.

Een rating is te beschouwen als een kwaliteitskeurmerk. Ratings worden uitgedrukt in een combinatie van letters en cijfers. Een Triple A-rating is de hoogst mogelijke rating. Hoe hoger de rating, hoe lager het kredietrisico voor een belegger en vice versa. Deelnemingen zijn tegen aanschafwaarde verantwoord en als zodanig in deze financieringsparagraaf opgenomen. Het tegen aanschafwaarde verantwoorden is in overeenstemming met de geldende voorschriften.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Rating	Boekwaarde per 31-12-2026	Netto opbrengst 2024
Vitens	Geen rating	27	0
Oiko	Geen rating	100	0,50
NV BNG Bank	AAA	20	19
Cum. Pref. Bouwfonds	Geen rating	2	0
Stichting Parijsch	Geen rating	454	4.500
Totaal		**603**	**4.519,50**

Uitgezette geldleningen

In het verleden heeft de gemeente leningen verstrekt aan derden. Het huidige beleid is om hier terughoudend mee om te gaan, vanwege het risico dat eraan verbonden is.

Verstrekte leningen (bedragen x € 1.000)	Stand per 1-1-2026	Aflossingen 2026	Verstrekt 2026	Stand per 31-12-2026	Rente-gemiddelde	Looptijd
St. Kleurrijk Wonen	5.231	653	0	4.578	1,96%	2033
St. Jachthaven	280	16	0	264	4,75%	2038
Gelderlandfabriek	150	0	0	150	0,36%	2035
Zorg om voedsel	10	0	0	10	0,00%	N.B.
Stichting TDFS	27	3	0	24	3,34%	2033
Totaal	**5.698**	**672**	**0**	**5.026**		

Garantstellingen

In het verleden heeft de gemeente garanties verstrekt aan met name woningbouwcorporaties of maatschappelijke organisaties. Ook hier voert de gemeente een terughoudend beleid. In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de gegarandeerde geldleningen, waarbij een onderscheid is gemaakt tussen de garanties waarbij de gemeente als achtervang fungeert en de garanties waarbij de gemeente direct risicodrager is.

Gegarandeerde geldleningen (bedragen x € 1.000)	Stand per 1-1-2026	Opname 2026	Afname 2026	Stand per 31-12-2026
Particuliere woningbouw	46.500	0	1.500	45.000
Woningbouwcorporaties	50.839	0	0	50.839
Gemeente als achtervang	**97.339**	**0**	**1.500**	**95.839**
GR Breedbandnetwerk Rivierenland	3.570	0	0	3.570
Culturele-/ sportvereniging/ zorg	3.338	0	123	3.215
Gemeente als directe risicodrager	**6.908**	**0**	**123**	**6.785**
Totaal	**104.247**	**0**	**1.623**	**102.624**

Relatiebeheer

Met onze huisbankier Bank Nederlandse Gemeenten N.V. hebben we periodiek overleg. Daarin besteden we aandacht aan eventuele nieuwe ontwikkelingen. Ook het contract dat de gemeente met de bank heeft, wordt dan tegen het licht gehouden,. Daarbij leggen we de nadruk op inhoudelijke bepalingen en concurrerende condities. De bank zet in op een verdere automatisering van haar dienstverlening op het gebied van het betalingsverkeer.

Kasbeheer

Geldstroombeheer

Onze geldstromen lopen hoofdzakelijk via de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). De saldi op de overige rekeningen bij ABN AMRO boeken we zoveel mogelijk periodiek over naar de hoofdrekening van de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Het doel is om bancaire zaken zoveel mogelijk via de huisbankier af te wikkelen. Hierdoor kan het aantal rekeningen bij de overige banken worden geminimaliseerd. Dit betekent onder andere een administratieve lastenverlichting.

De gemeente werkt met een liquiditeitsprognose die eenmaal per maand wordt geactualiseerd. De grootste onzekerheden inzake inkomende en uitgaande geldstromen volgen uit de grondexploitatie en investeringen in infrastructurele projecten.

Schatkistbankieren

De Wet schatkistbankieren schrijft voor dat overtollige middelen dagelijks worden afgeroomd naar een rekening bij de schatkist van het Rijk. Het Ministerie van Financiën heeft een drempelbedrag vastgesteld dat op de rekening courant van de eigen bank mag blijven staan. Het drempelbedrag is het maximale bedrag dat een decentrale overheid dagelijks, over een heel kwartaal bezien, buiten de schatkist mag aanhouden. Deze drempel bedraagt sinds 1 juli 2021 2% van het begrotingstotaal. Conform de regelgeving wordt er bij de jaarrekening verantwoording afgelegd over het totaal aan middelen dat per kwartaal buiten de schatkist is gehouden. De verwachting is dat in 2026 aan de drempel wordt voldaan.

Verbonden partijen

Inleiding

Een groot aantal van de gemeentelijke doelstellingen wordt niet alleen door de gemeentelijke organisatie zelf gerealiseerd, maar ook door samenwerkingsverbanden. De relatie tussen de gemeente en deze partijen kan sterk verschillen. Rond de gemeentelijke organisatie is een aantal schillen te zien.

1. Het dichtst bij de gemeentelijke kern ligt dan de schil met de organisaties waarvoor de gemeente een financieel risico draagt en ook bestuurlijk (mede) verantwoordelijk is. Binnen deze schil liggen de gemeenschappelijke regelingen.
2. Meer naar buiten toe komen we bij de privaatrechtelijke rechtspersonen met een gemeentelijke deelname.
3. Daarnaast zijn er de organisaties die met behulp van een gemeentelijke subsidie een bijdrage leveren aan het realiseren van gemeentelijke doelstellingen. Met de meeste van deze organisaties hebben we meerjarige budgetcontracten afgesloten.

In 2019 heeft de gemeenteraad de nota verbonden partijen vastgesteld. In deze paragraaf wordt ingegaan op de samenwerkingsverbanden waarin de gemeente Culemborg een “bestuurlijk en een financieel” belang heeft.

- Een bestuurlijk belang houdt in dat de gemeente zeggenschap heeft, of door een zetel in het bestuur van een organisatie, of uit hoofde van stemrecht.
- Er is een financieel belang wanneer de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld en die verliest bij een eventueel faillissement van de verbonden partij en/of er financiële problemen bij de verbonden partij zich manifesteren en deze op de gemeente kunnen worden verhaald.

Binnen de programma's van de begroting 2026 worden de belangrijkste ontwikkelingen voor 2026 met betrekking tot de verbonden partijen nader toegelicht.

Onze gemeente heeft met veel organisaties een relatie, maar die voldoen niet allemaal aan de eerder genoemde criteria van verbonden partijen. De organisaties die wel aan de definitie van verbonden partijen voldoen, zijn onder te verdelen in:

- Gemeenschappelijke Regelingen;
- Vennootschappen en Coöperaties;
- Stichtingen en Verenigingen;
- Publiek-Private Samenwerkingen (PPS).

Om in lijn met artikel 15 lid 2 en artikel 26 van het Besluit begroting en verantwoording (BBV) te rapporteren, worden voor verbonden partijen onder andere de volgende gegevens vermeld:

- De verwachte omvang van de bekostiging in het begrotingsjaar.
- De verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en het einde van het begrotingsjaar.

Overzicht verbonden partijen

Gemeenschappelijke regelingen

Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VGRZ)

Vestigingsplaats	Nijmegen
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling
Openbaar belang	Uitvoering wettelijke taken van op gebied van brandweer (regionaal en lokaal), geneeskundige hulp bij ongevallen en rampen (GHOR) en regionale ambulancevoorziening (RAV) in de Veiligheidsregio Gelderland Zuid. Daarmee wordt aangesloten bij het gebied van de politieregio, waardoor een doelmatig georganiseerde én een gecoördineerde samenwerking tussen de parate diensten kan worden gerealiseerd.
Bestuurlijk belang	Alle deelnemende gemeenten zijn vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur (AB) door hun burgemeester. Het AB telt 16 leden. Alle leden hebben 1 stem, tenzij er een besluit genomen moet worden over de jaarrekening, begroting, begrotingswijziging of het regionaal beheers-programma. Daarvoor geldt een gewogen stemrecht per 20.000 inwoners, waarbij elke gemeente minimaal 1 stem heeft. De burgemeester van de gemeente Nijmegen is uit hoofde van zijn functie van korpsbeheerder zowel voorzitter van het AB als het DB. Het Dagelijkse Bestuur (DB) bestaat uit 6 leden. Momenteel heeft waarnemend burgemeesters G. Renkema zitting in het AB.
Betrokkenen	De gemeenten Berg en Dal, Beuningen, Buren, Culemborg, Druten, Groesbeek, Heumen, Maasdriel, Neder-Betuwe, Nijmegen, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal, Wijchen en Zaltbommel.

Risico's	1. Financiële onzekerheid vanaf 2027 Hoewel de bijdrage van Culemborg in 2026 slechts licht stijgt (onder de gebruikelijke indexatie), kunnen taakstellingen vanaf 2027 leiden tot hogere kosten. De exacte impact is nog niet bekend. 2. Toenemende maatschappelijke opgaven De VRGZ benoemt tien grote risico's die ook financiële en organisatorische druk op gemeenten kunnen leggen, waaronder: - Verduurzaming van vastgoed. - Klimaatverandering en extreme weersomstandigheden. - Arbeidsmarktkrapte in vitale functies. 3. Financiële positie De gemeente Culemborg heeft zorgen geuit over de dalende algemene reserve en het ontbreken van structurele verlaging van de gemeentelijke bijdragen. De gemeente vraagt om realistische bezuinigingsvoorstellen vanaf 2027 en benadrukt dat de taakstelling niet eenzijdig bij gemeenten mag worden gelegd. 4. Bestuurlijke herstructurering De overgang naar één algemeen directeur vraagt bestuurlijke aanpassing. Dit kan tijdelijk leiden tot veranderkosten of verminderde slagkracht tijdens de transitie. 5. Verhoogde eisen aan gemeentelijke inzet Door de nadruk op regionale samenwerking, crisisvoorbereiding en vakbekwaamheid van gemeentelijke functionarissen, kunnen er extra inspanningen en kosten ontstaan voor Culemborg op het gebied van personele inzet, scholing en crisiscommunicatie. 6. Weerbaarheid en continuïteit De noodzaak om als gemeente voorbereid te zijn op langdurige uitval van vitale infrastructuur vraagt mogelijk om extra investeringen in noodvoorzieningen, ICT en samenwerking met partners.
Programma	02

Financiële bijdrage (x € 1.000)	**Begrote bijdrage**		**Eigen vermogen**		**Vreemd vermogen**	
	2026	**2025**	**31-12-2026**	**31-12-2025**	**31-12-2026**	**31-12-2025**
	2.637	2.534	8.190	7.870	75.339	76.305

GGD Gelderland-Zuid

Vestigingsplaats	Nijmegen					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Openbaar belang	Behartigen van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openbare gezondheidszorg en het uitvoeren van taken die in wet- en regelgeving aan de gemeenten of de GGD'en zijn opgedragen.					
Bestuurlijk belang	Alle betrokkenen zijn vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur (AB). Het AB telt 14 zetels. Het AB wijst uit zijn midden een voorzitter aan. Het Dagelijks Bestuur (DB) bestaat uit de voorzitter van het AB en minimaal 4 andere leden. Deze worden aangewezen door het AB. Belang Culemborg: Wethouder M. Peters heeft zitting in het AB.					
Betrokkenen	De gemeenten Beuningen, Buren, Culemborg, Druten, Berg en Dal, Heumen, Maasdriel, Neder-Betuwe, Nijmegen, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal, Wijchen en Zaltbommel.					
Risico's	De GGD Gelderland-Zuid loopt in 2026 risico's door bezuinigingen van rijk en gemeenten, hogere loon- en prijsstijgingen, ziekteverzuim, het (bewust of onbewust) niet naleven van wet- en regelgeving, de toenemende en veranderende zorgvraag en onzekere ontwikkelingen zoals de toekomstige inrichting van Veilig Thuis. Ook epidemieën, arbeidsmarktkrapte en cybercriminaliteit kunnen de continuïteit van de dienstverlening bedreigen. Hoewel de deelnemende gemeenten, samen met de GGD, bezuinigingsmaatregelen met minimale impact op inwoners hebben afgewogen, staat de naleving van de kwaliteitseisen voor uniforme en facultatieve taken onder druk en kan dit bij verdere realisatie van risico's toenemen. Voor inwoners van Culemborg kan dit gevolgen hebben, bijvoorbeeld doordat de kwaliteit of beschikbaarheid van publieke gezondheidszorg, jeugdgezondheidszorg en preventieve zorg onder druk kan komen. De GGD beschikt over een weerstandsratio van 1,06, wat formeel een toereikende buffer betekent, maar onverwachte tekorten kunnen alsnog leiden tot een hogere gevraagde gemeentelijke bijdrage van Culemborg.					
Programma	07					
Financiële bijdrage (x € 1.000)	**Begrote bijdrage**		**Eigen vermogen**		**Vreemd vermogen**	
	2026	**2025**	**31-12-2026**	**31-12-2025**	**31-12-2026**	**31-12-2025**
	1.487	1.461	2.220	2.220	27.815	28.802

Omgevingsdienst Rivierenland (ODR)

Vestigingsplaats	Tiel					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Openbaar belang	De gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemers ter zake van vergunningverlening, toezicht en handhaving in het kader van het omgevingsrecht, waaronder tevens wordt begrepen het belang van een goede samenwerking tussen de omgevingsdiensten Gelderland.					
Bestuurlijk belang	Alle betrokken gemeenten zijn vertegenwoordigd met één collegelid in het Algemeen Bestuur (AB). Het AB bestaat uit 9 leden. Het Dagelijks Bestuur (DB) bestaat naast de voorzitter van het AB uit drie leden. Belang Culemborg: Wethouder M. Wichgers is voorzitter van het DB en het AB.					
Betrokkenen	De deelnemers zijn het college van GS van de Provincie Gelderland en de colleges van de gemeenten Buren, Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe, West Maas & Waal en Zaltbommel.					
Risico's	Door een toename van bouwactiviteiten en concurrentie op de arbeidsmarkt is het voor de ODR lastig om voldoende gekwalificeerd personeel te vinden en te behouden. Deels kan dit worden ondervangen door personeel in te huren. Tegelijkertijd kost dit extra geld. Zoals onder 'Ontwikkelingen' beschreven worden aan Omgevingsdiensten kwalitatieve eisen gesteld. In 2026 moet blijken of de ODR daar aan kan voldoen. Mocht dit niet lukken dan staat de continuïteit van de ODR in haar huidige vorm op het spel. De besluitvorming hierover op landelijk en provinciaal niveau is mede bepalend zijn voor de uitkomsten van deze discussie.					
Programma	09					
Financiële bijdrage (x € 1.000)	**Begrote bijdrage**		**Eigen vermogen**		**Vreemd vermogen**	
	2026	**2025**	**31-12-2026**	**31-12-2025**	**31-12-2026**	**31-12-2025**
	1.930	1.889	974	1.002	6.434	6.575

Bedrijfsvoeringsorganisatie West Betuwe (BvoWB)

Vestigingsplaats	Culemborg					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Openbaar belang	Het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de bedrijfsvoeringstaken met als doel het verlagen van kosten, het verhogen van de kwaliteit, het verminderen van de kwetsbaarheid en het bieden van kansen aan medewerkers.					
Bestuurlijk belang	Iedere deelnemer wijst 1 lid van het bestuur aan. Het bestuur kiest uit zijn midden een voorzitter en een plaatsvervangend voorzitter. Belang Culemborg: Wethouder M. Peters heeft zitting in het bestuur en is voorzitter van de BvoWB.					
Betrokkenen	De deelnemers zijn de gemeenten Culemborg, Tiel en West Betuwe.					
Risico's	Het mogelijke besluit voor uittreding van de gemeente Tiel is een risico. Deze ontwikkeling heeft invloed op de toekomstige samenwerking tussen de deelnemende gemeenten en kan de continuïteit en kwaliteit van de dienstverlening van BvoWB onder druk zetten. Daarnaast is het weerstandsvermogen van onze bedrijfsvoeringsorganisatie met een ratio van 0,95 als matig te kwalificeren. De BvoWB is redelijk in staat om financiële tegenvallers op te vangen, maar kan niet alle risico's zelfstandig dragen. Verder vormt de krapte op de arbeidsmarkt een risico. Wanneer vacatures moeilijk worden ingevuld, legt dat druk op de organisatie en dat heeft vervolgens gevolgen voor de dienstverlening aan de gemeenten.					
Programma	01					
Financiële bijdrage (x € 1.000)	**Begrote bijdrage**		**Eigen vermogen**		**Vreemd vermogen**	
	2026	**2025**	**31-12-2026**	**31-12-2025**	**31-12-2026**	**31-12-2025**
	6.196	6.245	1.408	846	6.539	7.122

Werkzaak Rivierenland

Vestigingsplaats	Geldermalsen					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Openbaar belang	Werkzaak Rivierenland is een Gemeenschappelijke Regeling (GR) van 8 gemeenten die taken uitvoert op het gebied van de Participatiewet/ IOAW/IOAZ en Wet Sociale Werkvoorziening.					
Bestuurlijk belang	In het Algemeen Bestuur (AB) zijn alle betrokken gemeenten vertegenwoordigd en bestaat derhalve uit 8 leden. De voorzitter wordt door en uit het AB aangewezen. Het AB benoemd de leden van het Dagelijks Bestuur (DB) dat bestaat uit 3 leden; te weten een voorzitter en twee door het AB uit zijn midden aan te wijzen leden. Belang Culemborg: Wethouder D. Bijvoet heeft zitting in het AB.					
Betrokkenen	De gemeenten Buren (alleen voor SW), Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe (alleen voor SW), Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal (alleen voor P-wet, SW is elders belegd) en Zaltbommel. Vanaf 2026 zal de gemeente Neder-Betuwe ook voor de Participatiewet taken deelnemen aan de GR.					
Risico's	Een belangrijk aandachtspunt is de financiële druk op het BUIG-budget. Bij een hogere instroom in de bijstand of een lagere uitstroom naar werk ontstaat het risico dat het beschikbare budget niet toereikend is. Omdat de gemeente afhankelijk is van rijksmiddelen, kan een tekort leiden tot aanvullende gemeentelijke bijdragen. Wanneer het solidariteitsprincipe binnen Werkzaak onvoldoende compenseert, kan dit ook beleidsmatige bijstellingen noodzakelijk maken. Daarnaast is er sprake van onzekerheid in het rijksbeleid. Mogelijke wijzigingen in de Participatiewet of het instrumentarium voor loonkostensubsidie kunnen leiden tot nieuwe taken zonder dat daar voldoende middelen tegenover staan. Dit vergroot het risico op financiële tekorten en druk op de uitvoeringscapaciteit van de gemeente. Een ander groeiend risico is de toenemende zorgvraag onder inwoners. Steeds meer mensen kampen met psychische of medische problematiek, wat de re-integratie bemoeilijkt. Dit vergroot de kans op langdurige bijstandsafhankelijkheid en vraagt om intensievere begeleiding en maatwerk. Tot slot speelt de arbeidsmarktkrapte ook binnen Werkzaak een rol. Het tekort aan personeel kan leiden tot verminderde uitvoeringskracht, vertraging in dienstverlening en een lagere kwaliteit van ondersteuning aan inwoners en werkgevers.					
Programma	07					
Financiële bijdrage (x € 1.000)	**Begrote bijdrage**		**Eigen vermogen**		**Vreemd vermogen**	
	2026	**2025**	**31-12-2026**	**31-12-2025**	**31-12-2026**	**31-12-2025**
	17.414	16.215	4.533	4.617	18.728	18.696

Regio Rivierenland

Vestigingsplaats	Tiel
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling
Openbaar belang	De Regio Rivierenland is een gemeenschappelijke regeling van acht gemeenten waarbinnen op regionaal niveau voor de gemeenten taken worden uitgevoerd op het gebied van verkeer en vervoer, milieu, ruimtelijke ordening en waterbeheersing, volkshuisvesting, onderwijs, economie, arbeidsmarkt, volksgezondheid en zorg (jeugdbeleid, Wmo). De gemeenschappelijke regeling voert zowel uitvoeringstaken als (strategische) beleidstaken uit.
Bestuurlijk belang	Alle gemeenten zijn vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur (AB). Het AB bestaat uit acht leden en een onafhankelijk voorzitter. Elke gemeente heeft één zetel. Voorzitter van het AB is een gemeenschappelijk lid, dat door alle gemeenten gezamenlijk wordt aangewezen. De voorzitter van het AB heeft geen stemrecht in het AB. Het AB benoemt de leden van het Dagelijks Bestuur (DB) dat bestaat uit drie leden. Belang Culemborg: In 2024 had burgemeester G. van Grootheest zitting in het AB. In 2025 heeft wethouder Wichgers zitting in het AB.
Betrokkenen	De gemeenten Buren, Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal en Zaltbommel.

<table>
<tr><td>Risico's</td><td colspan="6">Het weerstandsvermogen van de regio wordt enerzijds gevormd door dat van de afzonderlijke gemeenten. De GR is op grond van wettelijke voorschriften ook zelf verplicht voorzieningen te vormen voor kwantificeerbare risico’s, verplichtingen en verliezen. Daarnaast is het wenselijk om voor bepaalde activiteiten een reserve te hebben om te voorkomen dat bedrijfsresultaten en onvoorziene omstandigheden grote afwijkingen veroorzaken in de jaarlijks geraamde gemeentelijke bijdragen en tarieven.
Regio Rivierenland concludeert dat de eigen weerstandscapaciteit voldoende is om de risico’s die ze loopt op te vangen. De gemeente hoeft hiervoor geen aanvullende maatregelen te treffen. In het verleden is een integrale inventarisatie van de financiële risico's uitgevoerd bij het Regiokantoor van Regio Rivierenland. Daarbij is een koppeling gelegd met de saldi van reserves om de risico's te kunnen dekken. De in de balans opgenomen algemene reserve van € 474.000 wordt voldoende geacht voor het afdekken van de financiële risico's. In de Nota reserves en voorzieningen is ten aanzien van de weerstandscapaciteit van de programma's Regionale samenwerking en Contractgestuurde dienstverlening bepaald dat er een post ‘onvoorzien’ in de begroting opgenomen kan worden voor incidentele tegenvallers. In de programmabegroting 2026 van de Regio Rivierenland is een bedrag van € 10.000 opgenomen voor onvoorziene uitgaven.
De risico’s en maatregelen van de GR worden echter niet gekwantificeerd, alleen beschreven in algemene termen. In de zienswijze op de Begroting 2026 van Regio Rivierenland heeft de raad daarom ook aangegeven dat het van belang is om dit wel te doen. Voor welk bedrag loopt de regio naar verwachting in 2026 risico’s en welke omvang van het weerstandsvermogen past daarbij? De GR heeft aangegeven dit vanaf de Begroting 2027 op te nemen.</td></tr>
<tr><td>Programma</td><td colspan="6">01</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Financiële bijdrage (x € 1.000)</td><td colspan="2">Begrote bijdrage</td><td colspan="2">Eigen vermogen</td><td colspan="2">Vreemd vermogen</td></tr>
<tr><td>2026</td><td>2025</td><td>31-12-2026</td><td>31-12-2025</td><td>31-12-2026</td><td>31-12-2025</td></tr>
<tr><td></td><td>341</td><td>647</td><td>1.870</td><td>2.141</td><td>10.303</td><td>10.009</td></tr>
</table>

Avri

Vestigingsplaats	Geldermalsen					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Openbaar belang	De Avri is een gemeenschappelijke regeling van 8 gemeenten die taken uitvoert op het gebied van afvalinzameling en afvalbeheer, het beheer van de openbare ruimte en toezicht en handhaving van de openbare ruimte.					
Bestuurlijk belang	In het Algemeen Bestuur (AB) zijn alle betrokken gemeenten vertegenwoordigd en bestaat derhalve uit 8 leden. De voorzitter wordt door en uit het AB aangewezen. Het AB benoemt de leden van het Dagelijks Bestuur dat bestaat uit 3 leden, te weten een voorzitter en 2 door het AB uit zijn midden aan te wijzen leden. Belang Culemborg: Wethouder D. Bijvoet heeft zitting in het AB van Avri. Wethouder M. Wichgers is aangewezen als plaatsvervangend lid van het AB.					
Betrokkenen	De gemeenten Buren, Culemborg, West Betuwe, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Maas en Waal en Zaltbommel.					
Risico's	In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van de begroting 2026 van Avri worden de belangrijkste risico's nader toegelicht en gekwantificeerd. De grootste risico's die financiële consequenties kunnen hebben voor gemeente Culemborg zijn; de nazorg voor de stortplaats, de toename van de vervuiling van grondstoffen, het onzekere scheidingsgedrag van inwoners en de grillige (onvoorspelbare) brandstofprijzen. De toename van de vervuiling en onzekerheid scheidingsgedrag van inwoners zijn ook een risico voor het behalen van onze milieudoelstellingen. Daarnaast speelt het risico van een krappe arbeidsmarkt. Dit kan consequenties kan hebben voor de dienstverlening richting de inwoners van onze gemeente. De ratio weerstandsvermogen voor het basispakket is 1,4 en is daarmee ruim voldoende.					
Programma	08					
Financiële bijdrage (x € 1.000)	**Begrote bijdrage**		**Eigen vermogen**		**Vreemd vermogen**	
	2026	**2025**	**31-12-2026**	**31-12-2025**	**31-12-2026**	**31-12-2025**
	0	0	2.025	1.967	65.832	63.167

Belastingsamenwerking Rivierenland (BSR)

Vestigingsplaats	Tiel					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Openbaar belang	Samenwerking bij de heffing, invordering en kwijtschelding van de waterschapsbelastingen, afvalstoffenheffing en diverse andere gemeentelijke belastingen alsmede bij de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken (wet WOZ) en het beheer en de uitvoering van de Basisregistratie voor Adressen en Gebouwen (BAG). De verordende bevoegdheid blijft bij de gemeente.					
Bestuurlijk belang	Het Algemeen Bestuur (AB) bestaat uit zoveel leden als er deelnemers zijn, waarbij het Waterschap 2 leden benoemt. Uit het AB wordt een Dagelijks bestuur (DB) van 3 leden gekozen, bestaande uit een voorzitter en twee leden. Ten minste 1 van de DB-leden wordt gekozen uit de vertegenwoordiging namens het Waterschap. Belang Culemborg: Wethouder M. Peters heeft zitting in het AB.					
Betrokkenen	Het Waterschap Rivierenland, Avri en gemeenten Culemborg, Gorinchem, Maasdriel, Montfoort, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal, Wijk bij Duurstede en IJsselstein.					
Risico's	Er zijn geen specifieke risico's.					
Programma	99					
Financiële bijdrage (x € 1.000)	**Begrote bijdrage**		**Eigen vermogen**		**Vreemd vermogen**	
	2026	**2025**	**31-12-2026**	**31-12-2025**	**31-12-2026**	**31-12-2025**
	554	571	42	100	9.379	9.512

Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal

Vestigingsplaats	Tiel					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Openbaar belang	Het Recreatieschap behartigt de gezamenlijke belangen op het gebied van de infrastructuur voor openluchtrecreatie en toerisme op bovenlokaal niveau. Samen met het Natuur- en Recreatieschap Lingegebied en het Recreatieschap Over-Betuwe wordt deelgenomen in de B.V. Recreatie-maatschappij Rivierengebied. Via de uitvoeringsorganisatie Uit®waarde ontwikkelt, exploiteert en onderhoudt zij de toeristische en dagrecreatieve infrastructuur in het Rivierengebied.					
Bestuurlijk belang	In het Algemeen Bestuur (AB) zijn alle deelnemende gemeenten vertegenwoordigd, met dien verstande dat een lid en een plaatsvervangend lid wordt aangewezen. Het Dagelijks Bestuur (DB) wordt gevormd door de leden van het AB. Belang Culemborg: Wethouder M. Wichgers heeft zitting in het AB van het recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal.					
Betrokkenen	Deelnemende gemeenten zijn Buren, Culemborg, Druten, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe en West Maas en Waal.					
Risico's	Er zijn geen specifieke risico's.					
Programma	06					
Financiële bijdrage (x € 1.000)	**Begrote bijdrage**		**Eigen vermogen**		**Vreemd vermogen**	
	2026	**2025**	**31-12-2026**	**31-12-2025**	**31-12-2026**	**31-12-2025**
	0	0	0	0	6.853	6.853

Regionaal Archief Rivierenland (RAR)

Vestigingsplaats	Tiel					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Openbaar belang	Het gemeenschappelijk beheer van de archiefbewaarplaats(en) van de deelnemers en van de daarnaartoe overgebrachte archiefbescheiden, alsmede het toezicht op het beheer van de niet naar de archiefbewaarplaats(en) overgebrachte archiefbescheiden.					
Bestuurlijk belang	In het Algemeen Bestuur (AB) zijn de betrokken gemeenten vertegenwoordigd door een lid per deelnemende gemeente. Het Dagelijks Bestuur (DB) bestaat uit 3 – door het AB aan te wijzen – leden uit het AB. Belang Culemborg: Vanuit Culemborg heeft wethouder D. Bijvoet zitting in het AB. Daarnaast is de Culemborgse raad vertegenwoordigd in de voorbereidende Besluit- en Oordeelsvormende Vergaderingen (BOV) ten behoeve van het AB.					
Betrokkenen	Deelnemende gemeenten zijn Buren, Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe en Zaltbommel.					
Risico's	Het weerstandsvermogen bedraagt in de Begroting 2025 211.000 euro. De geïnventariseerde risico's zijn op de Adviesnota Weerstandsvermogen gebaseerd. Het risicoprofiel bedraagt 211.000 euro. De weerstandsratio bedraagt 1,00. Dit is voldoende om te voldoen aan de norm van 1,0.					
Programma	06					
Financiële bijdrage (x € 1.000)	**Begrote bijdrage**		**Eigen vermogen**		**Vreemd vermogen**	
	2026	**2025**	**31-12-2026**	**31-12-2025**	**31-12-2026**	**31-12-2025**
	390	395	457	469	6.974	7.305

Uitvoeringsorganisatie Breedbandnetwerk Rivierenland (UBR)

Vestigingsplaats	Tiel					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Openbaar belang	UBR heeft als doel een breedbandnetwerk in het buitengebied van de deelnemende gemeenten aan te leggen, te beheren en te onderhouden.					
Bestuurlijk belang	In het Algemeen Bestuur (AB) zijn alle deelnemende gemeenten vertegenwoordigd. Belang Culemborg: Wethouder M. Wichgers heeft zitting in het AB van UBR.					
Betrokkenen	De gemeenten zijn Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal en Zaltbommel.					
Risico's	Voor de aanleg van een breedbandnetwerk is een langlopende financieringsovereenkomst afgesloten met een looptijd van 50 jaar. De financiële risico's zijn beperkt. De UBR genereert voldoende inkomsten uit de exploitatie van het breedbandnetwerk om de kosten te dekken. Met de ramingen zoals opgenomen in de begroting 2026 is zichtbaar gemaakt dat de UBR kapitaal en vermogen opbouwt en aan alle betalingsverplichtingen kan voldoen. Op de langere termijn groeit het eigen vermogen en neemt het saldo liquide middelen verder toe als gevolg van oplopende exploitatie-overschotten. Het is daarom niet te verwachten dat de deelnemende gemeenten vanuit hun eigenaarschap of garantiestelling voor de lening financiële nadelen zullen ondervinden.					
Programma	04					
Financiële bijdrage (x € 1.000)	**Begrote bijdrage**		**Eigen vermogen**		**Vreemd vermogen**	
	2026	**2025**	**31-12-2026**	**31-12-2025**	**31-12-2026**	**31-12-2025**
	0	0	1.067	950	33.387	34.245

Rekenkamer Rivierenland

Vestigingsplaats	-					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Openbaar belang	Het belang ter behartiging waarvan deze regeling is aangegaan, is het instellen van een gemeenschappelijke rekenkamer als bedoeld in artikel 81l van de Gemeentewet.					
Bestuurlijk belang	De Rekenkamer Rivierenland is een gemeenschappelijk orgaan conform artikel 1 juncto artikel 8, tweede lid van de Wet Gemeenschappelijke regelingen. Hieraan is geen bestuur verbonden.					
Betrokkenen	De Rekenkamer Rivierenland is een samenwerkingsverband van de gemeenten Buren, Culemborg, West Betuwe en West Maas en Waal.					
Risico's	De risico's van de Rekenkamer worden door de vier gemeenten gedeeld. De financiële risico's voor de Rekenkamer zitten in CAO-wijzigingen, prijsstijgingen. De onderzoeken worden uitgevoerd door een beperkt aantal mensen. Bij (langdurig) ziekteverzuim zou (een deel van) de werkzaamheden niet door kunnen gaan. Bij langdurige ziekte of uitval van medewerkers bestaat het risico dat geplande onderzoeken vertraging oplopen of zelfs niet doorgaan. Dit kan ertoe leiden dat (beleids)vraagstukken niet tijdig of onvoldoende worden geëvalueerd.					
Programma	01					
Financiële bijdrage (x € 1.000)	**Begrote bijdrage**		**Eigen vermogen**		**Vreemd vermogen**	
	2026	**2025**	**31-12-2026**	**31-12-2025**	**31-12-2026**	**31-12-2025**
	41.000	39.000				

Vennootschappen en coöperaties

BNG Bank

Vestigingsplaats	Den Haag					
Rechtspositie	Naamloze vennootschap					
Openbaar belang	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen op het gebied van volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs, cultuur en openbaar nut (publieke sector). Met specifieke financiële dienstverlening draagt BNG Bank bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarnaast streeft BNG Bank naar een redelijk rendement voor haar aandeelhouders.					
Bestuurlijk belang	De gemeente Culemborg heeft geen zetel in het Bestuur en de Raad van commissarissen van BNG Bank. De gemeente heeft als aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders een bestuurlijk belang. De gemeente heeft 8.775 aandelen met een nominale waarde van € 19.910 in haar bezit.					
Betrokkenen	De Staat is houder van de helft van de aandelen. De andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een waterschap.					
Risico's	Er geen specifieke risico's.					
Programma	99					
Financiële bijdrage (x € 1.000)	**Begrote bijdrage**		**Eigen vermogen**		**Vreemd vermogen**	
	2026	**2025**	**31-12-2026**	**31-12-2025**	**31-12-2026**	**31-12-2025**
	0	0	0	697	0	34.241

Vitens N.V.

Vestigingsplaats						
Rechtspositie	Naamloze vennootschap					
Openbaar belang	De uitoefening van een publiek (drink-)waterbedrijf in de ruimste zin van het woord. Dat houdt onder meer in: winning, productie, transport, verkoop en distributie van water en verder het verrichten van alles dat met de publieke watervoorziening verband houdt of daarvoor bevorderlijk kan zijn.					
Bestuurlijk belang	De aandeelhouders hebben geen directe bemoeienis met de dagelijkse gang van zaken binnen het bedrijf. Een Raad van Commissarissen houdt toezicht. De gemeente Culemborg heeft als aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders een bestuurlijk belang. De gemeente is houder van 26.705 aandelen in deze vennootschap.					
Betrokkenen	Behalve Nuon zijn gemeenten en provincies in het voorzieningsgebied aandeelhouder van Vitens, dat is opgezet als naamloze vennootschap.					
Risico's	Er geen specifieke risico's.					
Programma	99					
Financiële bijdrage (x € 1.000)	**Begrote bijdrage**		**Eigen vermogen**		**Vreemd vermogen**	
	2026	**2025**	**31-12-2026**	**31-12-2025**	**31-12-2026**	**31-12-2025**
	0	0	0	0	0	0

C.V. Parijsch (PPS)

Vestigingsplaats	Culemborg					
Rechtspositie	Commanditaire Vennootschap (CV)					
Openbaar belang	Op 18 december 1995 heeft de gemeente een samenwerkingsovereenkomst gesloten met Joh. Mourik & Co. Holding B.V., genaamd de ontwikkelingsmaatschappij Parijsch. De stichting Parijsch treedt op als beherend vennoot van de CV Parijsch. In de loop van de jaren is deze overeenkomst enkele keren herzien. In 2021 hebben de partners de afspraken voor de nog te ontwikkelen delen van Parijsch Zuid vastgelegd in de 'Samenwerkingsovereenkomst Parijsch Zuid'.					
Bestuurlijk belang	Als deelnemer in de stichting heeft de gemeente een bestuurlijk belang. Het doel van de initiële samenwerkingsovereenkomst was het tot ontwikkeling brengen van het initiële plangebied tot woningbouw. Aanvullend hebben de partijen voor het plangebied Parijsch-Zuid uitgangspunten vastgesteld tot kwaliteitsverbetering van de woningbouwontwikkeling, om daarmee aan te sluiten op de ontwikkelingen in de woningmarkt en in het vakgebied van gebiedsontwikkeling. Daarmee geven ze invulling aan het raadsbesluit hierover (18-1-2018). Het financieel belang is het bedrag dat de gemeente als werkkapitaal heeft gestort in de stichting. Financiële risico's die verbonden zijn aan de grondexploitatie van het plan. Belang Culemborg: Burgemeester G. van Grootheest is voorzitter van het stichtingsbestuur CV ontwikkelmaatschappij Parijsch.					
Betrokkenen	Joh. Mourik & Co. Holding B.V. te Groot-Ammers: 5/8 deel Gemeente Culemborg: 3/8 deel					
Risico's	De noodzakelijke ambtelijke inzet ligt hoger dan op dit moment geraamd.					
Programma	09					
Financiële bijdrage (x € 1.000)	**Begrote bijdrage**		**Eigen vermogen**		**Vreemd vermogen**	
	2026	**2025**	**31-12-2026**	**31-12-2025**	**31-12-2026**	**31-12-2025**
	0	0	10.108	17.989	12.938	24.480

Stichtingen en verenigingen

Stichting Accommodatiebedrijf Culemborg

Vestigingsplaats	Culemborg					
Rechtspositie	Stichting					
Openbaar belang	Het duurzaam exploiteren van de Brede School Culemborg-Oost (BSCO).					
Bestuurlijk belang	De stichting heeft bestuurders uit onze ambtelijke organisatie.					
Betrokkenen	De gemeente Culemborg.					
Risico's	De gemeente staat garant voor de lening van € 4,2 miljoen die de stichting is aangegaan voor de bouw van de Brede School Culemborg Oost. Als de stichting niet aan de aflossing- of betalingsverplichtingen voldoet, wordt een beroep gedaan op de gemeente. Meer hierover is opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.					
Programma	05					
Financiële bijdrage (x € 1.000)	**Begrote bijdrage**		**Eigen vermogen**		**Vreemd vermogen**	
	2026	**2025**	**31-12-2026**	**31-12-2025**	**31-12-2026**	**31-12-2025**
	0	0	-83	-86	3.515	3.558

Grondbeleid

Inleiding

De paragraaf Grondbeleid is een vast onderdeel van de begrotings- en verantwoordingscyclus van de gemeente. In deze paragraaf krijgt u informatie over:

- het grondbeleid van de gemeente Culemborg;
- relevante ontwikkelingen en kaders, waarbinnen wij het grondbeleid uitvoeren;
- onze projecten en activiteiten, met inzicht in de financiële resultaten;
- de risico's die zich binnen de projecten voordoen;
- de financiële gevolgen van de projecten voor de gemeentelijke jaarrekening.

Artikel 16 van het Besluit begroting en verantwoording (BBV) stelt eisen aan de inhoud van deze paragraaf, waaraan is voldaan. Grondbeleid voeren en projecten uitvoeren is echter zeer complexe materie, die op onderdelen meer toelichting vereist dan wat in een begrotingsparagraaf kan worden gegeven. Daarom is in juni het meerjarenprogramma grondexploitaties (MPG 2025) vastgesteld per 1 januari 2025. In dit document wordt met meer diepgang ingegaan op de projecten en activiteiten van de gemeente. Het MPG 2025 biedt extra context bij de begroting op het gebied van grondexploitaties, waardoor de raad zijn kaderstellende en controlerende rol beter kan vervullen. Later in het jaar 2025 is de grondexploitatie Jan van Riebeeckstraat vastgesteld. Deze is hiermee geen onderdeel van het MPG 2025. Deze grondexploitatie wordt bij het MPG van 2026 meegenomen.

Het Grondbeleid

Visie op het grondbeleid in relatie tot de doelstellingen van de begrotingsprogramma's

Het hoofddoel van het grondbeleid is het bereiken van een goed gebalanceerde gebiedsontwikkeling. Met de nota Grondbeleid 2020 willen we een gebalanceerde gebiedsontwikkeling bereiken door drie aspecten integraal af te wegen:

1. **ruimtelijke inpassing**: getoetst wordt in hoeverre een ruimtelijke ontwikkeling aansluit op de ruimtelijke kaders.
2. **maatschappelijke effecten**: in beeld wordt gebracht hoe goed een project scoort op de vastgestelde kerndoelen door het label hoog, midden of laag.
3. **optimale businesscase**: er wordt getoetst op de elementen: sluitende grondexploitatie, risicoprofiel versus weerstandscapaciteit en de effecten op de gemeentelijke begroting op de lange termijn.

De afweging tussen de verschillende belangen is een politieke keuze. Door in de verschillende grondexploitaties en in het meerjarenprogramma grondexploitaties (MPG) de brede afweging centraal te stellen, bieden we het bestuur de mogelijkheid deze keuze te maken.

Wijze waarop wij grondbeleid uitvoeren

Als voorkeursrol kiest de gemeente voor het zoveel mogelijk toepassen van regie-faciliterend grondbeleid.

Het uitgangspunt is dat de gemeente bij gewenste grondexploitaties meestal zelf geen eigen grond heeft of actief grond wil verwerven, maar vooral ontwikkelingen van derden mogelijk wil maken en hierbij actief faciliteert. Marktpartijen of particulieren ontwikkelen hierbij voor eigen rekening en risico grondposities. De gemeente beperkt zich tot haar publiekrechtelijke rol, wat inhoudt dat zij kaders en randvoorwaarden vaststelt in ruimtelijke plannen. Daarnaast is de gemeente verantwoordelijk voor de aanleg van voorzieningen van openbaar nut die aan de ontwikkeling gerelateerd zijn, en de kosten die hiervoor worden gemaakt, worden verhaald op de initiatiefnemer.

Ondanks dat in Culemborg is gekozen voor de voorkeursrol van regie-faciliterend grondbeleid als uitgangspunt, sluit dit niet volledig de deur voor het incidenteel toepassen van een actieve rol. In dat geval verwerft de gemeente zelf grondposities om bepaalde specifieke doelen te bereiken. Selectief kan, mits goed beargumenteerd, worden voorgesteld om actief grondbeleid toe te passen. Hiervoor is besluitvorming door de raad een voorwaarde. In de nota is opgenomen wanneer er sprake kan zijn van actief grondbeleid.

Ontwikkelingen

De projectenportefeuille

Ieder voorjaar actualiseren we de lopende grondexploitatieberekeningen en leggen deze ter vaststelling voor aan de raad. Dit doen we bij de vaststelling van het meerjarenprogramma grondexploitaties (MPG) deel I en II, mits het om administratieve en niet-significante actualisaties gaat. Indien het een significante wijziging betreft (bijvoorbeeld een programmatische wijziging in een plan), dan vragen we de raad daarover expliciet om besluitvorming.

In het najaar presenteren we in het meerjarenprogramma grondexploitaties (MPG) deel III de stand van zaken van het programma Realisatie Woningbouwopgave 2030, en een (financiële) vooruitblik op het MPG deel I en II, evenals de consequenties van nieuwe wet- en regelgeving.

Gebruikte parameters

Voor de berekeningen maken we gebruik van parameters voor rente en inflatie. We monitoren de ontwikkeling van de parameters voor de gebiedsontwikkeling en indien noodzakelijk doen we voorstellen om deze aan te passen.

Uurtarieven

We gebruiken de taakvelden in het *Rekenmodel voor de berekening van de plankosten bij kostenverhaal* (plankostenscan) en gaan voor de tarieven uit van meest actuele tarieven gepubliceerd de site van Informatiepunt Leefomgeving. Op dit moment gaat de plankostenscan uit van de volgende tarieven:

Tabel 1: uurtarieven 2026

Taakveld	Tarief *)
Beleidsafdelingen	151
Communicatie	132
Civieltechnisch Projectleiden	151
Grondzaken	151
Landmeten/ vastgoedinformatie	119
Omgevingsrecht	151
Planeconomie	151
Projectmanagement	171
Projectmanagementassistentie	119
Stedenbouw	191

Taakveld	Tarief *)
Bestekschrijven/ calculeren	119
Civiel Technische ontwerpen	151
Civiel Technische tekenen	107
Directievoeren	132
Toezichthouden	107

Resultaten grondexploitatie

Actief grondbeleid

Per 1 januari 2025 zijn er twee projecten met een vastgestelde gemeentelijke grondexploitatie: Pavijen V en Lanxmeer.

Tabel 2: mutaties eindwaarde saldi

Bouwgrond in exploitatie *]	prognose eindresultaat				
	MPG 2025		mutatie	Begroting 2026	
	eind waarde	*einde looptijd*		eind waarde	*einde looptijd*
Actieve grondexploitaties					
Pavijen V	7.572	*2031*	-	7.572	*2031*
Lanxmeer	-4.649	*2029*	-	-4.649	*2029*
bedragen x € 1.000,-; negatief = verliesgevend;					

Zoals aangegeven is de grondexploitatie Jan van Riebeeckstraat gedurende 2025 geopend, deze wordt bij het MPG van 2026 meegenomen.

Facilitair grondbeleid

We maken vanuit onze publiekrechtelijke rol projecten van derden mogelijk en verhalen onze plankosten in beginsel op de initiatiefnemers.

Integrale gebiedsontwikkeling

Voor het programma Stationsomgeving worden (deel)ontwikkelingen zowel met actief grondbeleid als met faciliterend grondbeleid ontwikkeld. Passend bij haar voorkeursrol (regie-faciliterend) en binnen de vastgestelde uitgangspunten, laat de gemeente aan de markt over wat de markt voor eigen rekening en risico kan oppakken. Daar waar verwacht wordt dat de markt ontwikkelingen niet oppakt, weegt de gemeente af of zij een actieve rol inneemt en zelf een gemeentelijke grondexploitatie voorlegt aan de gemeenteraad.

Samenwerkingsverbanden

Voor de realisatie van het plangebied Parijsch werken we samen met Mourik Groot Ammers BV. De deelneming in de CV Parijsch is gerubriceerd als verbonden partij. De financiële gevolgen van deze deelname worden nader toegelicht in de paragraaf ‘verbonden partijen’. Het betreft geen gemeentelijke grondexploitatie:

- de gemeente ontvangt een bijdrage voor de dekking van haar inzet in planontwikkeling;
- de risico’s - verbonden aan de gemeentelijke deelneming in de CV Parijsch – worden gedekt uit de reserve grondexploitatie.

Verspreide eigendommen

Gemeente Culemborg bezit gronden die in de toekomst wellicht in ontwikkeling kunnen worden genomen. Deze eigendommen staan op de balans als materiële vaste activa. Uit de taxaties (voorjaar 2021) ter onderbouwing van de marktwaarden blijkt dat afwaardering niet aan de orde is. Meer informatie kunt u vinden in het MPG 2025.

Risico's en reserves

Risicomanagement

Voor de projectenportefeuille hebben we een (financiële) risicoanalyse uitgevoerd. Het totale gewogen risico is geraamd op € 4,96 miljoen. De totale gewogen risico’s bepalen de minimale stand van de reserve Grondexploitatie. Daarmee voorzien we in de dekking, als de risico’s zich daadwerkelijk voordoen. De reserve Grondexploitatie maakt daarmee onderdeel uit van het gemeentelijke weerstandsvermogen. Om het optreden van risico’s zo veel mogelijk te voorkomen en te sturen op aanwezige optimalisaties (positieve risico’s), kiezen we binnen de projecten passende beheermaatregelen en passen deze toe. Periodiek actualiseren we de risicoanalyse op grond van nieuwe inzichten. Dat kan resulteren in bijstelling van de benodigde risicodekking.

Reserve Grondexploitatie

De reserve grondexploitatie komt op basis van genomen besluiten eind 2025 naar verwachting op een stand van circa € 15 miljoen.

Het verwachte positieve resultaat van de grondexploitatie Pavijen V brengen we, op basis van de regels uit het Besluit begroting en verantwoording (BBV), voor tussentijdse winstneming de komende jaren ten gunste van de reserve Grondexploitatie. Het verwachte

gemeentelijk aandeel in het resultaat van de Commanditaire Vennootschap (CV) Parijsch brengen we bij afronding van de ontwikkeling eveneens ten gunste van de reserve Grondexploitatie. In deel I van het Meerjarenprogramma Grondexploitaties (MPG) 2025 hebben we u een prognose van het verloop van de reserve gepresenteerd.

De ontwikkeling van de Stationsomgeving is alleen mogelijk met een aanzienlijke bijdrage van publieke partijen. De reserve Grondexploitatie is bedoeld om het grondbeleid te ondersteunen en waar te maken. Het fungeert als een instrument voor de raad om haar ambities op het gebied van woningbouwontwikkeling en de bijbehorende fysieke voorzieningen daadwerkelijk te realiseren. Investeren in de Stationsomgeving sluit hierbij aan. Om dit mogelijk te maken, heeft de raad bij het vaststellen van het Masterplan Stationsomgeving (zaaknummer 1427640) besloten dat het noodzakelijk is de verwachte winsten van Parijsch en Pavijen V aan de financiering van de Stationsomgeving toe te wijzen en deze winsten zo veel mogelijk naar voren te halen. Daarnaast wordt beoogd de risico's voor de gemeente zoveel mogelijk te beperken.

Verkenning nieuw beleid

Het is onze ambitie om op een duurzame, prettige en gezonde manier, met oog voor sociale samenhang, woningen en bedrijven toe te voegen. Dit realiseren we binnen nieuwe stedelijke ontwikkelingsprojecten. Hiervoor is voldoende investeringsruimte binnen de reserve Grondexploitatie noodzakelijk. De reserve Grondexploitatie zorgt ervoor dat investeringen in de grondexploitatie en de daaraan verbonden grote risico's, niet direct ten laste van de algemene begroting komen.

De woningbouwopgave pakken we op conform de startnotitie Woningbouwopgave (zaaknummer 128923). Dit proces moet leiden tot besluiten over hoe we invulling geven aan onze woningbouwopgave. Met de vastgestelde Omgevingsvisie en het Masterplan Stationsomgeving hebben we twee grote besluiten genomen die de basis vormen voor het gemeentelijk woningbouwprogramma. Daarnaast hebben we onze werkwijze geactualiseerd en transparant gemaakt. Een laatste stap is de WoonWelzijnZorgvisie. Hierin worden de verschillende bijzondere doelgroepen in kaart gebracht, evenals de wensen en eisen voor hun huisvesting. Aan het einde van dit proces moet dit leiden tot een aangepast woningbouwprogramma, inclusief financiële onderbouwing.

Op basis van het in juni 2024 vastgestelde Masterplan Stationsomgeving werken we verder aan de ontwikkeling van de Stationsomgeving, waar een groot deel van de woningbouwopgave binnenstedelijk een plek krijgt. In het tweede kwartaal van 2025 wordt het omgevingsplan aanbesteed. Een nieuw omgevingsplan is nodig om op het bedrijventerrein straks een gemengde woon-werkfunctie mogelijk te maken. Het geselecteerde bureau gaat de diverse onderzoeken uitzetten en het omgevingsplan schrijven dat naar verwachting begin 2026 in concept gereed is. Vaststelling van het omgevingsplan wordt eind 2026 verwacht. De financiële onderbouwing van deze ontwikkelingen leggen we vast in het eerder genoemde Meerjarenprogramma Grondexploitaties (MPG) deel III ('Financiële verkenning nieuw beleid'). Hiermee geven we een antwoord op de woningbouwopgave en de bijbehorende financiële aspecten. Met het Meerjarenprogramma

Grondexploitaties (MPG) deel III in de hand kan een betere inschatting worden gemaakt van het beslag op de beschikbare middelen in de reserve Grondexploitatie.

Verloop reserve grondexploitatie (bedragen x € 1.000)	Bedragen
Stand per 31 december 2024	**10.009**
Geraamd in 2025:	
Ontrekkingen	408
Toevoegingen	5.428
Prognose stand per 31 December 2025	15.029
Minimale weestandscapaciteit op basis van de bekende risico's	4.964

Subsidieplafonds

Wat willen we bereiken?

Subsidies zetten we in als middel om bij te dragen aan onze maatschappelijke doelen. We bouwen voort op de lijn die hiertoe in 2025 is ingezet, met samenwerking tussen inwoners, initiatieven en professionele organisaties. Vertrouwen en partnerschap blijven hierbij het uitgangspunt.

Wat gaan we daarvoor doen?

In het subsidieprogramma 2026 werkt het college uit voor welke maatschappelijke doelen, activiteiten en voorzieningen de beschikbare middelen worden ingezet. Daarnaast vindt momenteel een inventarisatie plaats of bepaalde activiteiten of voorzieningen logischer gefinancierd kunnen worden via een andere grondslag, bijvoorbeeld via een overeenkomst in plaats van via een subsidie. Waar dit het geval is, worden deze onderdelen uit het subsidieprogramma gehaald. Zo wordt Stichting Turnen niet meer via subsidie gefinancierd en vindt de financiering van de jeugdgezondheidszorg voor kinderen van 0 tot 4 jaar niet meer via subsidie plaats, maar via de Gemeenschappelijke Regeling GGD.

Ook zijn we gestart met de actualisatie van de Algemene subsidieverordening, die eind 2025 of begin 2026 ter vaststelling aan de raad wordt voorgelegd. Dit draagt bij aan een transparant, uitvoerbaar en effectief subsidiebeleid.

Om de beschikbare middelen doelmatig in te zetten, stelt de gemeenteraad in de begroting 2026 ook voor 2027 subsidieplafonds vast op grond van artikel 4, lid 1 van de Algemene subsidieverordening Culemborg 2014. Dit voorkomt open-eindfinanciering en maakt het mogelijk om aanvragen te weigeren als het beschikbare budget is bereikt. Door tijdig subsidieplafonds vast te stellen, is voorafgaand aan 2027 duidelijk welk bedrag beschikbaar is en hoeveel subsidie partners maximaal kunnen aanvragen. Voor langdurige subsidierelaties blijven duidelijke communicatie en een redelijke overgangstermijn essentieel bij eventuele wijzigingen.

De subsidieplafonds voor 2027 zijn gebaseerd op de geïndexeerde subsidiebudgetten van 2026 ten opzichte van 2025, waarin de bij de Kadernota 2025 besloten ombuigingen zijn verwerkt. Bij deze subsidieplafonds plaatsen we nadrukkelijk de kanttekening dat de raad deze, bij de vaststelling van de Begroting 2027–2030, naar beneden kan bijstellen als de financiële situatie van de gemeente daar aanleiding toe geeft. Over de eventuele indexering van subsidiebudgetten voor 2027 ten opzichte van 2026 wordt besloten bij de Kadernota 2027.

#	Programma (bedragen x € 1.000)	Subsidieplafonds 2026	Subsidieplafonds 2027
1	Veiligheid	19	20
2	Economie	307	315
3	Onderwijs	653	520
4	Sport, Cultuur en Recreatie	1.500	1.305
5	Sociaal domein en Gezondheid	4.620	4.040
	Totaal	**7.099**	**6.200**

Wet open overheid

Sinds 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden. De Woo vervangt de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) en heeft als doel de transparantie van de overheid te vergroten door documenten uit verschillende informatiecategorieën stapsgewijs verplicht, actief openbaar en toegankelijker te maken. De verplichte categorieën informatie worden door de overheid openbaar gemaakt in vier stappen, ook wel tranches genoemd. In deze paragraaf geven we inzicht in de beleidsvoornemens en de wijze waarop uitvoering wordt gegeven aan de Woo in 2026.

Ambitie en beleidsvoornemens

De gemeente Culemborg wil met de uitvoering van de Woo bijdragen aan meer transparantie en openbaarheid, betere digitale dienstverlening en het versterken van het vertrouwen in de lokale overheid. Wij willen bij de uitvoering van de wet minimaal het basisniveau realiseren: het openbaar maken van alle wettelijk verplichte categorieën. In de toekomst overwegen we, afhankelijk van organisatorische capaciteit en technische mogelijkheden, een hoger ambitieniveau, waarbij ook niet-verplichte documenten actief openbaar worden gemaakt.

Gefaseerde openbaarmaking

Sinds november 2024 zijn de 4 informatiecategorieën van de eerste tranche van de Woo verplicht openbaar gemaakt Onder de eerste tranche vallen de categorieën Organisatie en werkwijze, Bereikbaarheidsgegevens, Wetten en algemeen verbindende voorschriften en Overige besluiten van algemene strekking (zie overzicht).

Per 1 januari 2026 treedt de tweede tranche in werking. Op dit moment wordt gewerkt aan de voorbereiding op de inwerkingtreding van de tweede, derde en vierde tranche. Voor gemeenten geldt dat de derde en vierde tranche in de loop van 2026 verplicht openbaar worden gemaakt. Dit hangt samen met de benodigde voorbereidingen voor het efficiënt aanleveren van documenten en het realiseren van aanvullende technische voorzieningen. Deze tranches bevatten complexere categorieën, waarvoor in veel gevallen nog geen processen zijn ingericht. De gemeente Culemborg maakt informatie uit de tweede tot en met de derde tranche nu al geheel of gedeeltelijk openbaar

Toegankelijkheid en vindbaarheid

Woo-gerelateerde Informatie wordt digitaal beschikbaar gesteld via de gemeentelijke website en landelijke platforms (zoals overheid.nl), zodat inwoners, bedrijven en instellingen eenvoudig toegang hebben tot relevante documenten. Deze informatie is op termijn vindbaar op het Woo-platform en nu al gedeeltelijk via de Woo-index. Het Woo-platform is open source platform, ontwikkeld door en voor gemeenten, waarmee documenten en metadata eenvoudig geclassificeerd en gepubliceerd kunnen worden.

De Woo-index is de infrastructuur waarmee alle (verplicht actief) openbaar gemaakte informatie vindbaar wordt gemaakt. Via het Woo-platform en de Woo-index kunnen inwoners, bedrijven en instellingen straks eenvoudig Woo-documenten zoeken op trefwoorden, publicatiedatum, onderwerp, type publicatie en organisatie.

Uitvoering

Organisatie en processen: De focus ligt op het efficiënt inrichten van de aanleverprocessen en het realiseren van technische voorzieningen om tijdig en volledig te publiceren. Dit vraagt samenwerking tussen teams binnen onze organisatie en BVOWB, het verbeteren van de informatiehuishouding en informatiesystemen.

Monitoring en evaluatie: Elk jaar volgen we hoe de uitvoering van de Woo verloopt. De nadruk ligt in 2026 op de implementatie van de informatiecategorieën uit tranche 3 en 4, die uiterlijk 1 januari 2027 klaar moeten zijn. We meten dit door te bekijken welke stappen al zijn gezet in de uitvoering en de werkafspraken en planning worden gehaald.

Verdeling in tranches en planning per informatiecategorie (art. 3.3 Woo)

Eerste tranche Actief openbaar sinds 1 november 2024	**Tweede tranche** Actief openbaar in Q4 2024	**Derde tranche** Actief openbaar 1e helft van 2026	**Vierde tranche** Actief openbaar in 2026
Wetten en algemeen verbindende voorschriften	Ontwerpen van wet- en regelgeving met adviesaanvraag	Bij vertegenwoordigende organen ingekomen stukken	Beschikkingen
Overige besluiten van algemene strekking	Vergaderstukken decentrale overheden	Subsidieverplichtingen anders dan met beschikking	
Informatie over organisatie en werkwijze	Agenda's en besluiten bestuurscolleges	Convenanten	
Bereikbaarheidsgegevens	Adviezen	Onderzoeksrapporten	
	Jaarplannen en -verslagen	Klachtoordelen	
	Woo-verzoeken en besluiten		

Financiële begroting

Overzicht van baten en lasten

Via de vaststelling van de programmabegroting autoriseert de gemeenteraad het college tot het doen van zowel exploitatie- als investeringsuitgaven. Gezien het belang van een goed inzicht in baten en lasten is het inzichtelijker de baten en lasten per programma, eventueel met een onderverdeling, weer te geven in een apart overzicht. Dit overzicht vervult een functie bij de autorisatie van de baten en lasten en is daarom integraal, dat wil zeggen dat het alle baten en lasten zoals opgenomen in het programmaplan dient te bevatten.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Bestuur en Ondersteuning	-16.445	-16.673	-16.607	-16.558
Veiligheid	-4.112	-4.107	-4.124	-4.123
Verkeer, Vervoer en Waterstaat	-4.716	-4.733	-4.876	-4.815
Economie	-1.172	-988	-962	-969
Onderwijs	-3.923	-4.648	-5.340	-4.777
Sport, Cultuur en Recreatie	-6.690	-5.745	-5.755	-5.781
Sociaal domein en Gezondheid	-51.189	-50.173	-48.483	-48.374
Duurzaamheid	-8.208	-8.414	-8.592	-8.498
Wonen, Stedelijke vernieuwing en Ruimte	-10.593	-11.147	-9.121	-9.034
Financiering en Algemene dekkingsmiddelen	-1.249	-1.270	-1.420	-1.688
Totaal Lasten	**-108.298**	**-107.899**	**-105.280**	**-104.617**
Bestuur en Ondersteuning	942	942	942	942
Veiligheid	44	44	44	44
Verkeer, Vervoer en Waterstaat	439	439	439	439
Economie	325	141	115	122
Onderwijs	356	1.002	775	356
Sport, Cultuur en Recreatie	952	799	799	799
Sociaal domein en Gezondheid	9.892	9.977	10.129	9.892
Duurzaamheid	9.672	9.727	9.843	9.976
Wonen, Stedelijke vernieuwing en Ruimte	4.629	5.544	3.469	3.380
Financiering en Algemene dekkingsmiddelen	79.669	80.308	79.304	80.708
Totaal Baten	**106.920**	**108.922**	**105.858**	**106.658**
Saldo van baten en lasten	**-1.378**	**1.024**	**578**	**2.041**
Storting in reserves	**-336**	**-200**	**0**	**0**
Onttrekking aan reserves	**1.714**	**813**	**853**	**549**
Mutaties reserves	**1.378**	**613**	**853**	**549**
Geraamd resultaat	**0**	**1.637**	**1.431**	**2.590**

Uitgangspunten

Kerngegevens

Voor het opstellen van de begroting 2026 zijn een aantal gegevens van belang. Het gaat hierbij om de kerngegevens die van invloed zijn op de berekening van de groeigerelateerde budgetten, zoals de belastingopbrengsten en de algemene uitkering uit het gemeentefonds.

In onderstaande tabel zijn de van toepassing zijnde kerngegevens per 1 januari van het betreffende jaar opgenomen. Voor leerlingen geldt als peildatum 1 oktober van het voorgaande jaar (dus voor het jaar 2026 geldt het aantal leerlingen per 1 oktober 2025).

	2026	2027	2028	2029
WOZ-waarde woningen*	4.936.159	5.000.467	5.065.134	5.129.621
WOZ-waarde niet-woningen* eigenaren	402.347	402.347	402.347	402.347
WOZ-waarde niet-woningen* gebruiker	389.740	389.740	389.740	389.740
Aantal inwoners	30.830	31.273	31.771	32.324
Aantal woonruimten	13.923	14.123	14.348	14.598
Mutatie woningvoorraad	200	225	250	300
Aantal bijstandsontvangers	451	455	461	468
Aantal leerlingen (V)SO	505	508	510	513
Aantal leerlingen VO	3.204	3.220	3.235	3.251

*x € 1.000. Betreft de waardepeildatum 01-01-2025, de waardemutatie in 2025 is hierin dus nog
niet meegenomen. Voor de vaststelling van de tarieven voor 2026 wordt de waarde op waardepeildatum 01-01-2025 gehanteerd.

Overige uitgangspunten

Algemene uitgangspunten begroting

1. De begroting is opgesteld volgens de voorschriften uit het ’Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten’ (BBV), dat vanaf 1 januari 2017 van kracht is en houdt rekening met de aanvullende voorschriften die in de verschillende notities van de commissie BBV zijn opgenomen.
2. Bij de analyse van de primitieve begroting wordt een grensbedrag van € 50.000 gehanteerd, waarbij rekening wordt gehouden met de relevante zaken.
3. Voor het opstellen van de begroting hanteren we zoals gebruikelijk uitgangspunten voor de berekeningen.
   Het Rijk heeft in haar Voorjaarsnota 2024 vorig jaar de nieuwe financieringssystematiek vervroegd ingevoerd. Deze 'bbp-systematiek' is daardoor ingegaan per 2024. Het gemeentefonds moet ieder jaar groeien, ook als er niets aan het takenpakket verandert. Niet alleen om inflatie op te vangen, maar ook omdat de bevolking groeit en vergrijst. Hiervoor is er een normeringssystematiek. Voorheen was de groei van het

gemeentefonds gekoppeld aan de groei van de rijksuitgaven. Het vorige kabinet heeft een nieuwe systematiek ingevoerd: de groei van het gemeentefonds is nu gekoppeld aan de groei van het bruto binnenlands product (bbp). Uitgangspunt is dat het gemeentefonds meerjarig de ontwikkeling van het nominaal bbp volgt.
De indexatie is gesplitst in een volumedeel en een prijsdeel. De volumeontwikkeling van de fondsen wordt gebaseerd op een 8-jaars historisch gemiddelde van de ontwikkeling van het bbp, waardoor het fonds minder schommelt (volumedeel). De indexatie voor inflatie volgt de prijs bbp van het lopende jaar (prijsdeel).

4. De ramingen van de bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen zijn - meerjarig - bepaald op basis van de vastgestelde meerjarenbegroting van de betreffende gemeenschappelijke regeling.

Loon en prijscompensatie

5. De prijsstijgingen voor de gemeentelijke uitgaven zijn bepalend voor het gemeentefonds op basis van de meicirculaire. De ontwikkeling van het gemeentefonds wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van het accres. De meicirculaire 2025 zal een prijsaccres bevatten dat gebaseerd is op de CEP-raming van het Centraal Planbureau, dat in februari 2025 is gepubliceerd. Het Centraal Planbureau raamt voor 2026 een prijsstijging van 2,7% van het bruto binnenlands product. De meicirculaire 2025 zal daarom voor 2026 2,7% prijsaccres bevatten.
6. De salarislasten zijn geraamd met inachtneming van de Cao Gemeenten 2025-2027, die een looptijd heeft tot en met 31 maart 2027.
7. Formatie-uitbreidingen zijn gebaseerd op noodzakelijke functies in verband met de uitvoering van een nieuwe wettelijke taken of nieuwe ambities.
8. De budgetten zijn per categorie verhoogd met 2,7% op basis van prijsaccres uit de CEP-raming van het Centraal Planbureau zoals vermeld in de meicirculaire 2025 van het gemeentefonds en alleen toegepast op inflatiegevoelige budgetten.
9. De opbrengsten voor marktgelden en precariobelastingen zijn trendmatig verhoogd met 2,7%.
10. De tarieven voor hondenbelasting zijn geïndexeerd met 2,7%.
11. De tarieven van de rioolheffing, afvalstoffenheffing (verzorgd door de AVRI), lijkbezorgingsrechten, en algemene leges worden vastgesteld op basis van kostendekkendheid.
12. Voor de opbrengst van de onroerende zaakbelasting is net als bij de lasten rekening gehouden met een verhoging van 2,74%, gebaseerd op prijsaccres uit CEP-raming van het Centraal Planbureau.
13. De interne rekenrente bedraagt 0,50% voor 2026.
14. De rentelasten zijn meerjarig verwerkt; daarbij is uitgegaan van nieuwe inzichten voor het aantrekken van langlopende geldleningen. Gewijzigde liquiditeitsprognose, bijvoorbeeld door fors ontvangen subsidies, is meegerekend in de ontwikkeling van de rentelasten. Voor de kortlopende financieringsbehoefte, is gerekend met afnemende rentelasten gebaseerd op de huidige inzichten en rentepercentages.
15. De vervangingsplannen voor investeringen zijn herijkt en op basis daarvan zijn de te verwachten investeringen (en dus de kapitaallasten) bijgesteld.

16. De berekening van de algemene uitkering uit het gemeentefonds is gebaseerd op de meidcirculaire van 2025.
17. De inkoopcontracten voor de Jeugdzorg en Wmo worden jaarlijks conform door het ministerie van VWS berekende prijsindexcijfers. Voor 2026 bedraagt dit 5,13%
    Dit is in lijn met de bepaling die door de ALV van de VNG algemeen verbindend verklaarde Contractstandaarden Jeugd adviseert. Voor WMO adviseert het VNG om dit gelijk te houden aan jeugd indexatie.
18. De overige subsidiebudgetten zijn gebaseerd op ingediende begrotingen en, waar van toepassing, geïndexeerde beschikkingen. In bepaalde gevallen zijn subsidies geïndexeerd vanwege stijgende cao's, wettelijke verplichtingen, onderliggende afspraken, of omdat de activiteiten bijdragen aan de sociale basis. De totale indexatie bedraagt maximaal 2,7%.
19. De onttrekkingen aan de reserves zijn meerjarig alleen aangepast wanneer de daarmee corresponderende lasten ook aanleiding toe geven.

Incidentele baten en lasten

De meerjarenbegroting 2026-2029 bevat een aantal incidentele baten en lasten. Deze zijn deels het resultaat van het inplannen van de investeringsagenda. Bij het bepalen van incidentele baten en lasten hebben wij ons gebaseerd op de voorschriften uit de notitie van de commissie Begroting en Verantwoording (BBV). Dit betekent dat alleen de echte, beleidsmatige incidentele zaken onder deze noemer worden gerangschikt. In de begroting staan ook veel posten die in de loop der jaren fluctueren. Voorbeelden hiervan zijn de kapitaallasten, de algemene uitkering en de verstrekking van uitkeringen. Deze posten zijn autonome ontwikkelingen, waardoor de verschillen tussen de jaren niet worden aangemerkt als incidentele baten en lasten. Ook budgetten die eens in de twee of meer jaren zijn opgenomen, vanwege een bepaald patroon in de uitgaven (zoals verkiezingen), zijn niet als incidentele baten en lasten opgenomen. Als ondergrens is een bedrag van € 5.000 gehanteerd.

Structurele lasten moeten structureel gedekt worden. Incidentele lasten kunnen dus ook incidenteel gedekt worden en dat principe hebben wij in deze begroting ook consequent doorgevoerd. Voor de dekking van de incidentele lasten (eventueel onder aftrek van de incidentele baten) worden indien mogelijk reserves ingezet.

Meerjarig overzicht incidentele baten en lasten

Onderstaand overzicht zijn meerjarig de geraamde incidentele baten en lasten opgenomen.

Omschrijving activiteit (bedragen x € 1.000)	Prg.	I/U	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
1. Vervoer- en hulpmiddelen	7	U	12	0	0	0
2. Bijdrage van KWC aan tijdelijke huisvesting	5	I	0	-645	-419	0
2. Tijdelijke huisvesting KWC	5	U	0	645	1.281	645
3. Organisatie ontwikkeling	1	U	67	67	0	0
4. Zwembad	6	U	616	0	0	0
5. Zorgplicht bibliotheken	7	U	103	0	0	0
6. Invoeringsagenda jeugd	7	U	43	43	43	0
7. Boomzorg, Snoeien fruitboom	9	U	140	50	0	0
8. Onderhoud Openbaar groen: minder toezicht	9	I	-20	0	0	0
9. Vastgoed buitensport-accommodaties	6	U	200	0	0	0
10. Gemeentefonds: groeipad Hervormingsagenda Jeugd	99	I	-723	-656	0	0
10. Incidentele middelen voor Hervormingsagenda Jeugd	7	U	723	656	0	0
11. Inzet reserve Energietransitie	9	U	201	201	251	0
11. Budgetten Energietransitie	9	I	-201	-201	-251	0
12. Toevoeging reserve vereveningsfonds huisvesting	9	I	-10	0	0	0
13. Rentevoordeel treasury	99	U	326	200	0	0
13. Storting reserve bovenwijkse voorzieningen	99	I	-326	-200	0	0
14. Inzet ravijnreserve	99	I	-919	0	0	0
Saldo van incidentele baten en lasten			**231**	**160**	**905**	**645**

Samengevat betekent dit het volgende.

(bedragen x € 1.000)	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Financieel perspectief begroting 2026-2029	0	1.637	1.431	2.590
Correctie voor incidenteel	231	160	905	645
Structureel saldo begroting 2026-2029	**231**	**1.797**	**2.336**	**3.235**

Toelichting incidentele baten en lasten

1. Vervoer- en hulpmiddelen
Het scheiden van wonen en zorg in de Wet langdurige zorg (Wlz) leidt bij gemeenten tot meerkosten. Bepaalde hulpmiddelen die bij zorg met verblijf vanuit de Wlz worden gefinancierd, worden bij andere leveringsvormen vanuit de Wmo gefinancierd. Voor Culemborg betekent dit een incidenteel bedrag van € 12.000 in 2026.

2. Bijdrage van KWC aan tijdelijke huisvesting
Het schoolbestuur van het Koningin Wilhelmina College (KWC) draagt bij aan de kosten van de (ver)nieuwbouw.

2. Tijdelijks huisvesting KWC
Door de (ver)nieuwbouw van het Koningin Wilhelmina College (KWC) wordt (een deel van) de huidige gebouwen gesloopt. Hierdoor moet er tijdelijke huisvesting geregeld worden. Dit zal gebeuren door tijdelijk portacabins te huren.

3. Organisatie ontwikkeling
Er zijn incidentele middelen beschikbaar gesteld om de gemeentelijke organisatie zich te laten ontwikkelen naar een toekomstbestendige organisatiestructuur.

4. Zwembad
In 2026 zal de corrosieproblematiek binnen het zwembad worden aangepakt en opgelost.

5. Zorgplicht bibliotheken
Ter voorbereiding op de zorgplicht voor bibliotheken zijn incidentele middelen ter beschikking gesteld. De zorgplicht houdt in dat de gemeente verplicht worden om te zorgen voor toegang tot een volwaardige openbare bibliotheek voor hun inwoners.

6. Uitvoeringsprogramma WMO-Jeugd Regio Rivierenland
We werken regionaal samen op jeugd & Wmo; de bijdrage aan de personele kosten bij gemeente Tiel als gastheer-gemeente en de kosten voor de serviceorganisatie Rivierenland hebben we in de begroting opgenomen. De samenwerking wordt verder geprofessionaliseerd met een uitvoeringsprogramma waarvan de kosten de komende 3 jaar € 43.000 per jaar voor Culemborg bedragen.

7. Boomzorg, Snoeien fruitboom
Als gevolg van ziektes (vooral in de essen, iepen en kastanjes) en ouderdom van ons bomenbestand, zijn diverse bomen en bomenlanen toe aan vervanging.
Doordat in 2024 geen fruitbomen zijn gesnoeid of slechte bomen vervangen omdat hier geen financiële middelen voor waren moet er nu een inhaalslag gemaakt worden. Als dit onderhoud langer wordt uitgesteld, vallen er takken van de bomen en gaan bomen uiteindelijk dood.

8. Onderhoud Openbaar groen: minder toezicht
In 2024 en 2025 zou er incidenteel minder toezicht op de uitvoering van civiele werken in de wijk Parijsch.

9. Vastgoed Buitensportaccommodaties
De huidige budgetten voor het onderhoud van buitensport voldoen niet om het noodzakelijke onderhoud te kunnen uitvoeren. Om te zorgen dat de sportaccommodaties aan de kwaliteitsnormen blijven voldoen, is er een extra budget nodig in 2025 en 2026. Rondom de sportparken is groenonderhoud nodig. Tot op heden was daarvoor geen budget. Voor het komende jaar is een raming opgenomen om alleen het hoogst noodzakelijke uit te voeren.

10. Incidentele middelen hervormingsagenda Jeugd/ Gemeentefonds: groeipad Hervormingsagenda jeugd
De gemeente heeft in de Meicirculaire 2025 extra middelen voor de jeugdzorg ontvangen, omdat het Rijk de gemeente wil compenseren voor de aanzienlijke tekorten die ontstaan door de stijgende kosten en het groeiende aantal jongeren dat gebruikt maakt van de jeugdzorg.

Deze compensatie is nodig om de gemeente financieel te ondersteunen bij haar jeugdzorgtaken en om de gevolgen van de Hervormingsagenda Jeugd te verzachten, waarbij de realisatie van de kostenbesparing wordt uitgesteld naar een later moment (2028).

11. Inzet reserve Energietransitie
De budgetten voor energietransitie zijn beschikbaar gesteld tot en met 2028 en worden gedekt uit de reserve energietransitie.

12 Toevoeging reserve vereveningsfondshuisvesting
Conform het raadsvoorstel vereveningsfonds volkshuisvesting van 24 april 2025 worden ontvangen boetebedingen in de reserve vereveningsfonds gestort.

13. Storting reserve bovenwijkse voorzieningen
De gemeente heeft een subsidie van € 20 miljoen ontvangen voor infrastructurele investeringen rond het Stationskwartier. Deze subsidie wordt pas over enkele jaren uitgegeven. De rente die de gemeente ontvangt op de ontvangen van subsidie van € 20 miljoen wordt gestort in de reserve bovenwijkse voorzieningen.

14. Inzet ravijnreserve
We hadden bij de jaarstukken 2024 een ravijnreserve ingesteld met als doel om het ravijnjaar 2026 te dekken. We zetten hiervan € 919.000 in voor 2026. Dit betreft een incidentele mutatie. Het restant blijft voorlopig in de reserve.

Structurele reservemutaties

Het bestaan van een structureel begrotingsevenwicht kan worden vastgesteld als naast de incidentele baten en lasten ook de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves in beeld zijn. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht gemeenten (artikel 19 BBV) om hierin inzicht te verschaffen.

Meerjarig overzicht structurele onttrekkingen aan reserves

Onderstaand zijn de meerjarige onttrekkingen aan reserves opgenomen. Er zijn geen structurele toevoegingen. Alle onttrekkingen zijn bestemd voor structurele kapitaallasten van een aantal investeringen, die vanuit deze reserves worden gefinancierd.

(bedragen x € 1.000)	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Onttrekkingen aan reserves	**582**	**600**	**589**	**549**
Verkeer, Vervoer en Waterstaat	194	245	245	205
Onderwijs	50	50	50	50
Sport, Cultuur en Recreatie	218	210	200	200
Wonen, Stedelijke vernieuwing en Ruimte	7	7	7	7
Financiering en Algemene dekkingsmiddelen	113	87	87	87
Totaal Structurele reservemutaties	**582**	**600**	**589**	**549**

Financiële positie

Geprognosticeerde balans

Vanaf de begroting van 2017 is het, op basis van de gewijzigde voorschriften van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV), verplicht om een geprognosticeerde balans op te nemen in de begroting.

GEPROGNOSTICEERDE BALANS (bedragen x € 1.000)				
	1-1-2026	**1-1-2027**	**1-1-2028**	**1-1-2029**
Mat. Vaste activa (excl FVA)	98.126	99.612	91.108	107.155
Verstrekte leningen FVA)	9.057	8.383	7.691	6.977
Totaal vaste activa	**107.183**	**107.995**	**98.799**	**114.132**
Voorraden gronden	2.492	891	938	1.672
Uitzetting korter dan één jaar	40.000	30.000	36.000	25.000
Liquide middelen	345	345	345	345
Overlopende activa	3.000	3.000	3.000	3.000
Totaal vlottende activa	**45.837**	**34.236**	**40.283**	**30.017**
TOTAAL ACTIVA	**153.020**	**142.231**	**139.082**	**144.149**

	1-1-2026	**1-1-2027**	**1-1-2028**	**1-1-2029**
Eigen vermogen				
* Algemene reserve	8.115	8.115	9.752	11.183
* Bestemmingsreserves	32.030	30.652	30.022	29.176
* Verwacht resultaat	-919	1.637	1.431	2.590
Voorzieningen	10.972	10.682	11.126	11.262
Vaste schulden	43.151	32.393	46.081	66.491
Totaal vaste passiva	**93.349**	**83.479**	**98.412**	**120.702**
Netto-vlottende schulden korter dan één jaar	19.671	18.752	670	3.447
Overlopende passiva	40.000	40.000	40.000	20.000
Totaal vlottende passiva	**59.671**	**58.752**	**40.670**	**23.447**
TOTAAL PASSIVA	**153.020**	**142.231**	**139.082**	**144.149**

Bij de prognose van de algemene reserve is ervan uitgegaan dat het positieve begrotingsresultaat van het voorgaande begrotingsjaar volledig aan deze reserve wordt toegevoegd. Het negatieve begrotingsresultaat van 2026 is verwerkt in d bestemmingsreserves.

Reserves & voorzieningen

In onderstaande tabel zijn onze reserves en voorzieningen opgenomen. Deze bedragen zijn gebaseerd op de primitieve begroting, inclusief de voorgenomen vermeerderingen en verminderingen.

(bedragen x € 1.000)	Saldo ultimo 2025	Storting	Onttrek-king	Saldo ultimo 2026	Storting	Onttrek-king	Saldo ultimo 2027	Storting	Onttrek-king	Saldo ultimo 2028	Storting	Onttrek-king	Saldo ultimo 2029
Reserves													
Algemene reserves	**8.049**	**0**	**0**	**8.049**	**0**	**0**	**8.049**	**0**	**0**	**8.049**	**0**	**0**	**8.049**
Algemene reserve	8.049	0	0	8.049	0	0	8.049	0	0	8.049	0	0	8.049
Bestemmingsreserves	**32.030**	**329**	**-1.706**	**30.653**	**193**	**-805**	**30.040**	**-8**	**-845**	**29.187**	**-8**	**-542**	**28.638**
Resultaatbestemming	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vluchtenlingenopvang	511	0	0	511	0	0	511	0	0	511	0	0	511
Flexibele arbeidsvoorwaarden	24	0	0	24	0	0	24	0	0	24	0	0	24
Internationale samenwerking	42	0	-12	30	0	-12	18	0	-12	6	0	0	6
dekking kap.lasten alg.dekkingsmiddelen	2.416	0	-113	2.302	0	-87	2.215	0	-87	2.128	0	-87	2.040
Flexibiliteit en mobiliteit	73	0	0	73	0	0	73	0	0	73	0	0	73
reorganisatie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ravijnjaar	1.000	0	-919	81	0	0	81	0	0	81	0	0	81
Precariobelasting	2.025	0	0	2.025	0	0	2.025	0	0	2.025	0	0	2.025
dekking kapitaallasten verkeer en vervoer	848	0	0	847	0	-52	795	0	-52	743	0	-52	691
dekking Kapitaallasten onderhoud en beheer	1.528	0	-193	1.335	0	-193	1.142	0	-193	948	0	-153	795
Parkeercompensatiefonds	259	0	0	259	0	0	259	0	0	259	0	0	259
dekking kapitaallasten educatie	928	0	-50	879	0	-50	829	0	-50	780	0	-50	730
Dekking kapitaallasten sport	1.021	0	-99	922	0	-92	830	0	-86	744	0	-86	657
Dekking kapitaallasten cultuur	1.309	0	-119	1.191	0	-119	1.072	0	-114	959	0	-114	845

(bedragen x € 1.000)	Saldo ultimo 2025	Storting	Onttrek-king	Saldo ultimo 2026	Storting	Onttrek-king	Saldo ultimo 2027	Storting	Onttrek-king	Saldo ultimo 2028	Storting	Onttrek-king	Saldo ultimo 2029
Dekking kapitaallasten fysieke omgeving	0	-7	0	-7	-7	0	-14	-7	0	-21	-7	0	-28
Buurtbudgetten	72	0	0	72	0	0	72	0	0	72	0	0	72
Energietransitie	748	0	-201	547	0	-201	346	0	-251	95	0	0	95
Grondexploitatie	15.029	0	0	15.029	0	0	15.029	0	0	15.029	0	0	15.029
bovenwijkse voorzieningen	3.786	326	0	4.112	200	0	4.312	0	0	4.312	0	0	4.312
GVVP	400	0	0	400	0	0	400	0	0	400	0	0	400
Vereveningsfonds Volkshuisvesting	10	10	0	20	0	0	20	0	0	20	0	0	20
Totaal Bestemmingsreserves	**40.080**	**329**	**-1.706**	**38.702**	**193**	**-805**	**38.089**	**-8**	**-845**	**37.236**	**-8**	**-542**	**36.687**
Voorzieningen													
Voorzieningen met specifieke besteding (derden)	**1.476**	**35**	**-194**	**1.317**	**223**	**-84**	**1.456**	**341**	**-62**	**1.736**	**376**	**-38**	**2.074**
Riolering	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Egalisatie riolering	1.476	35	-194	1.317	223	-84	1.456	341	-62	1.736	376	-38	2.074
Voorzieningen algemeen	**9.496**	**1.649**	**-1.780**	**9.365**	**1.649**	**-1.344**	**9.670**	**1.649**	**-1.794**	**9.526**	**1.649**	**-1.937**	**9.238**
wethouderspensioenen	3.198	0	0	3.198	0	0	3.198	0	0	3.198	0	0	3.198
Onderhoud gemeentelijke gebouwen	2.738	951	-1.020	2.669	951	-818	2.803	951	-1.119	2.635	951	-1.106	2.480
Reorganisatie	37	0	-22	15	0	-15	0	0	0	0	0	0	0
Verlofsparen	306	0	0	306	0	0	306	0	0	306	0	0	306
Onderhoud wegen	2.738	523	-739	2.522	523	-512	2.533	523	-674	2.382	523	-831	2.074
Groot onderhoud Zwembad	82	84	0	166	84	0	250	84	0	334	84	0	418
Baggeronderhoud gemeentelijke wateren	237	85	0	322	85	0	407	85	0	492	85	0	577
Beschoeiingen watergangen	161	6	0	167	6	0	173	6	0	179	6	0	185
Totaal Voorzieningen algemeen	**10.972**	**1.684**	**-1.974**	**10.682**	**1.872**	**-1.428**	**11.126**	**1.991**	**-1.855**	**11.262**	**2.026**	**-1.976**	**11.312**
Totaal Reserves en Voorzieningen	**51.051**	**2.013**	**-3.680**	**49.384**	**2.065**	**-2.234**	**49.216**	**1.983**	**-2.701**	**48.498**	**2.018**	**-2.517**	**47.999**

Financiering

De volgende tabel bevat onze opgenomen en verstrekte geldleningen.

(bedragen x € 1.000)	Boekwaarde *1-1-2026*	Aflossing *-/-*	Boekwaarde *31-12-2026*	Rente *2026*
Opgenomen geldleningen voor woningcorporatie, CV Parijsch	7.071	2.494	4.577	178
Overige opgenomen geldleningen	37.662	10.104	27.558	745
Totaal opgenomen	**44.733**	**12.598**	**32.135**	**923**
Verstrekte geldleningen aan woningcorporatie, CV Parijsch	5.231	653	4.578	178
Overige verstrekte geldleningen	467	19	448	15
Totaal verstrekt	**5.698**	**672**	**5.026**	**193**
Saldi	**50.431**	**13.270**	**37.161**	**1.116**

Lang en kort geldleningen

Op basis van de geprognosticeerde balans en liquiditeitsprognose verwachten wij in 2026, geen aanleiding te zien voor het aantrekken van aanvullende externe financiering, dit geldt voor zowel de lange als korte financieringsmogelijkheden. De rentelasten zullen daarom ook niet stijgen in 2026 maar juist t.o.v. 2025 dalen vanwege de aflossingen welke worden verricht aan de bestaande leningen.

Personele kosten

De personeelskosten zijn geraamd conform de Cao Gemeenten 2025-2027, die een looptijd heeft tot en met 31 maart 2027. Voor het jaar 2026 is rekening gehouden met een 35 euro nominaal in de salarisschalen en loonkostenstijging van 1,25%. Dit heeft geleid tot de volgende ramingen:

Onderdeel (bedragen x € 1.000)	2025	2026
Raad en raadscommissies	393	431
Burgemeester en wethouders	558	558
Ambtelijke organisatie	18.504	20.319
	19.455	**21.307**

Voor de raad is rekening gehouden met de uitbreiding op basis van het aantal inwoners met ingang van de verkiezingen in 2026. De ambtelijke organisatie is gebaseerd op de toegestane formatie per medio 2025 en omvat 194 fte. Dit is inclusief de formatie-uitbreidingen die budgetneutraal opgenomen zijn de najaarsrapportage 2025 omdat deze gedekt worden met projectfinanciering. Zoals uitvoeringsmiddelen klimaat en gebiedsontwikkeling Stationskwartier. De personeelskosten worden vanuit de teams verantwoord op taakvelden en programma's waar ze betrekkingen op hebben. In de paragraaf Bedrijfsvoering is een toelichting opgenomen over taken en formatie in balans.

EMU-saldo

Vanuit de Europese begrotingsregels hebben het Rijk en de decentrale overheden een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het voldoen aan de Europese begrotingseisen. In Nederland zijn deze verantwoordelijkheden verankerd in de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet HOF). Het saldo van de Economische en Monetaire Unie (EMU) is een belangrijke parameter voor de beheersing van de overheidsfinanciën.

Genoemde gezamenlijke inspanningsplicht krijgt voor de gemeenten vorm in een doorvertaling van de macronorm naar het individuele niveau voor lokale overheden. Dit gebeurt met een individuele referentiewaarde van de Economische en Monetaire Unie (EMU). Dit betreft geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een gemeente, op basis van zijn begrotingstotaal, in de gezamenlijke tekortnorm heeft.

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) is verantwoordelijk voor het opstellen van het saldo van de Economische en Monetaire Unie (EMU) van Nederland en daarmee ook voor het EMU-saldo van decentrale overheden. Het CBS voert een aantal correcties uit op het exploitatiesaldo en de balansmutaties van de decentrale overheden om tot hun EMU-saldo te komen. Het EMU-saldo op macroniveau is het totaal aan inkomsten min de uitgaven van de Rijksoverheid, sociale fondsen en lokale overheden (gemeenten). Gemeenten sturen niet op basis van het kasstelsel (inkomsten en uitgaven), maar op basis van het stelsel van baten en lasten. Bij de berekening van het EMU-saldo wordt de begroting gepresenteerd op basis van het kasstelsel, en meerjarig laat dit het volgende beeld zien.

Berekening EMU-saldo (bedragen x € 1.000)	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	-1.412	-1.378	1.024	578	2.041
Mutatie (im)materiële vaste activa	-169	1.486	8.504	16.047	13.579
Mutatie voorzieningen	221	-290	444	136	50
Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-551	-1.601	47	734	0
Verwachte boekwinst/verlies verkoop vaste activa	0	0	0	0	0
EMU-SALDO VOOR DE BEGROTING	**-471**	**-1.553**	**-7.083**	**-16.067**	**-11.488**

Taakveldoverzicht

(bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
Bestuur en Ondersteuning	**-16.445**	**942**	**-15.503**
0.1 Bestuur	-2.533	0	-2.533
0.2 Burgerzaken	-1.117	620	-497
0.4 Overhead	-12.795	322	-12.473
Veiligheid	**-4.112**	**44**	**-4.068**
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-2.740	0	-2.740
1.2 Openbare orde en veiligheid	-1.371	44	-1.328
Verkeer, Vervoer en Waterstaat	**-4.716**	**439**	**-4.277**
2.1 Verkeer en vervoer	-4.172	155	-4.017
2.2 Parkeren	-538	271	-267
2.3 Recreatieve havens	0	13	13
2.5 Openbaar vervoer	-6	0	-6
Economie	**-1.172**	**325**	**-847**
3.1 Economische ontwikkeling	-603	0	-603
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-242	242	0
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-19	4	-15
3.4 Economische promotie	-308	79	-229
Onderwijs	**-3.923**	**356**	**-3.567**
4.1 Openbaar basisonderwijs	-123	0	-123
4.2 Onderwijshuisvesting	-2.410	315	-2.096
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.389	42	-1.348
Sport, Cultuur en Recreatie	**-6.690**	**952**	**-5.738**
5.1 Sportbeleid en activering	-648	157	-491
5.2 Sportaccommodaties	-3.344	718	-2.626
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-610	0	-610
5.4 Musea	-594	0	-594
5.5 Cultureel erfgoed	-809	77	-732
5.6 Media	-686	0	-686
Sociaal domein en Gezondheid	**-51.189**	**9.892**	**-41.297**
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-5.144	272	-4.872
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	-5.097	0	-5.097
6.3 Inkomensregelingen	-15.179	8.729	-6.450
6.4 WSW en beschut werk	-3.318	0	-3.318
6.5 Arbeidsparticipatie	-1.287	0	-1.287
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	-1.367	42	-1.325

(bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
6.711 Huishoudelijke hulp (WMO)	-3.687	0	-3.687
6.712 Begeleiding (WMO)	-2.583	0	-2.583
6.713 Dagbesteding (WMO)	-308	0	-308
6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal	-6.014	0	-6.014
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	-200	0	-200
6.753 Jeugdhulp ambulant landelijk	-622	0	-622
6.761 Jeugdhulp met verblijf lokaal	-2.295	0	-2.295
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	-308	0	-308
6.791 PGB WMO	-156	0	-156
6.792 PGB Jeugd	-308	0	-308
6.811 Beschermd wonen (WMO)	-370	708	338
6.812 Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	0	0
6.821 Jeugdbescherming	-409	0	-409
6.822 Jeugdreclassering	-41	0	-41
7.1 Volksgezondheid	-2.496	141	-2.354
Duurzaamheid	**-8.208**	**9.672**	**1.463**
7.2 Riolering	-3.133	4.705	1.572
7.3 Afval	-4.336	4.679	343
7.4 Milieubeheer	-740	288	-452
Wonen, Stedelijke vernieuwing en Ruimte	**-10.593**	**4.629**	**-5.964**
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-4.392	405	-3.987
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-39	0	-39
8.1 Ruimte en leefomgeving	-518	0	-518
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	-2.969	3.014	45
8.3 Wonen en bouwen	-2.675	1.210	-1.465
Financiering en Algemene dekkingsmiddelen	**-1.249**	**79.669**	**78.420**
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-364	107	-257
0.5 Treasury	-319	518	199
0.61 OZB woningen	-518	5.860	5.342
0.62 OZB niet-woningen	-74	3.816	3.742
0.63 Parkeerbelasting	-10	496	486
0.64 Belastingen overig	-6	167	161
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	0	68.705	68.705
0.8 Overige baten en lasten	41	0	41
Saldo van baten en lasten	**-108.298**	**106.920**	**-1.378**

(bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
Bestuur en Ondersteuning	**0**	**12**	**12**
0.10 Mutaties reserves	0	12	12
Verkeer, Vervoer en Waterstaat	**0**	**194**	**194**
0.10 Mutaties reserves	0	194	194
Onderwijs	**0**	**50**	**50**
0.10 Mutaties reserves	0	50	50
Sport, Cultuur en Recreatie	**0**	**218**	**218**
0.10 Mutaties reserves	0	218	218
Duurzaamheid	**0**	**201**	**201**
0.10 Mutaties reserves	0	201	201
Wonen, Stedelijke vernieuwing en Ruimte	**-336**	**7**	**-329**
0.10 Mutaties reserves	-336	7	-329
Financiering en Algemene dekkingsmiddelen	**0**	**1.032**	**1.032**
0.10 Mutaties reserves	0	113	113
0.8 Overige baten en lasten	0	919	919
Mutaties reserves	**-336**	**1.714**	**1.378**
Geraamd resultaat	**-108.634**	**108.634**	**0**

Bijlage: Financiële spelregels

Op weg naar een duurzaam financieel gezonde gemeente is enige financiële discipline nodig. Daarom herhalen wij in deze begroting onze financiële spelregels.

Wettelijke eisen

Rijk en provincie stellen eisen aan onze begrotingen en jaarrekeningen.

Structureel sluitende begroting

De Gemeentewet schrijft voor dat wij een structureel sluitende begroting moeten opstellen. Dat wil simpelweg zeggen, dat alle structurele lasten gedekt moeten worden door structurele baten. De provincie ziet erop toe of wij als gemeente aan deze eis voldoen. Daartoe moeten wij onze begroting (voor 15 november) inzenden.

Een structureel sluitende begroting is een begroting waarbij het eerste begrotingsjaar meteen sluitend is. Onder een structureel sluitende begroting wordt ook verstaan een begroting die weliswaar in het eerste jaar van de meer-jarencyclus niet sluit, maar die binnen de komende vier jaar wel tot een reëel sluitend geheel gaat komen.

Tijdig en juist

Naast het voorschrift van een structureel sluitende begroting gelden er ook nog eisen over tijdigheid van de stukken en een juiste verantwoording via de jaarrekeningen.

Gemeentelijke spelregels

We werken met 9 spelregels voor onze financiële huishouding.

1. Behoedzame en reële ramingen

Alle begrotingsposten (zowel de uitgavenbudgetten als de inkomstenramingen) zijn gebaseerd op de reële verwachtingen bij de betreffende taak of dat product. Voor de bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen betekent dit dat deze in overeenstemming zijn met de bijdragen, zoals die in de vastgestelde begroting van die gemeenschappelijke regeling zijn opgenomen.

Onderdeel van een reële raming is ook dat alle te verwachten kosten (en opbrengsten) inzichtelijk worden gemaakt en dat er dus geen investeringen in nieuwe activiteiten plaatsvinden, waarbij niet alle structurele exploitatielasten in beeld worden gebracht.

2. Structurele uitgaven worden structureel gedekt

Alle structurele uitgaven worden gedekt door structurele inkomsten. Incidentele uitgaven kunnen zowel worden gedekt met incidentele als met structurele middelen. Dat betekent dat voor incidentele uitgaven ook gemeentelijke reserves ingezet kunnen worden. Voor investeringen, waarop wij moeten afschrijven, is het mogelijk om de afschrijvingslasten te dekken via de reserve kapitaallasten. Dan moet deze reserve bij aanvang het volledige investeringsbedrag bevatten, om dekking gedurende de gehele looptijd te kunnen waarborgen.

3. Integrale afweging

Het gebrek aan middelen noodzaakt tot het maken van duidelijke keuzes. Nieuw beleid en uitbreiding van bestaand beleid is alleen maar mogelijk als daartoe ruimte is. En als die ruimte er is, zal goed afgewogen moeten worden welke gewenste activiteiten dan de voorkeur verdienen. Zulke afwegingen kunnen alleen maar goed plaatsvinden op geëigende momenten, waarbij alles tegen elkaar kan worden afgewogen en ook bewuste keuzes gemaakt kunnen worden. In onze gemeentelijke cyclus zijn dat de kadernota en de programmabegroting.

Daarbij is de rol van de kadernota vooral het stellen van de kaders en het kiezen van de richtingen, terwijl de programmabegroting dan de concrete vertaling wordt, waarbij de laatste ontwikkelingen nog kunnen worden meegenomen. Alleen op die momenten is het mogelijk alle gewenste (nieuwe) activiteiten op een goede en integrale manier af te wegen tegen de beschikbare mogelijkheden.

Dat betekent ook dat bij de andere momenten in de planning- en controlcyclus geen nieuw beleid kan worden ingebracht. En dat de voor- en najaarsrapportage alleen bedoeld zijn om te monitoren of de uitvoering van het bestaande beleid in de pas blijft lopen met de daartoe beschikbaar gestelde middelen.

4. Risicomanagement optimaliseren

Alle gemeentelijke activiteiten zijn onderhevig aan risico’s. Om te voorkomen dat wij plotseling verrast worden met zogenaamde onvoorziene tegenvallers, is het noodzakelijk om in de hele organisatie continu aandacht te hebben voor risicomanagement. En dat niet alleen door de risico’s op te sommen en in een paragraaf te zetten, maar ook door concreet te werken aan en met beheersmaatregelen om de risico’s in te perken.

5. Opvangen van tegenvallers

Tegenvallers door onvoorziene hogere lasten of lagere baten worden in eerste aanleg binnen het eigen budget (taakveld of programma) opgevangen. Structurele problemen worden ingebracht bij de kadernota en/of begroting voor de integrale afweging. Incidentele problemen worden in eerste instantie zelf opgelost en worden voor de meer brede afweging via de voor- of najaarsrapportage aan de raad voorgelegd.

6. Terughoudendheid bij aanbod van subsidies

Potentieel te ontvangen subsidies zijn alleen aantrekkelijk als deze passen binnen het gemeentelijk beleid. En indien wij dus voor de door ons gewenste nieuwe activiteiten van derden middelen kunnen verkrijgen, dan zullen we daar zeker op inzetten. Als wij gebruik (willen) maken van externe bronnen en bijdragen dan is het ook hier noodzakelijk om het volledige structurele en meerjarige financiële beeld (inclusief de risico's) in beeld te brengen en op basis daarvan keuzes te maken. We moeten geen activiteiten oppakken omdat een derde ons middelen aanbiedt, terwijl wij vervolgens in onze (meer-jaren)begroting er problemen door gaan verkrijgen.

7. Nieuw beleid alleen als dit onontkoombaar en onuitstelbaar is

Bij spelregel 3 is aangegeven dat nieuw beleid en uitbreiding van bestaand beleid alleen mogelijk is als daartoe ruimte is. We scherpen deze spelregel aan: we besluiten alleen over nieuw beleid, uitbreiding of intensivering van beleid als dit onontkoombaar en onuitstelbaar zijn. Bij de huidige inzichten is er immers vrijwel geen financiële ruimte voor nieuw beleid. Wanneer er besloten wordt tot nieuw beleid, uitbreiding of intensivering, dan is de dekking ervan onderdeel van dat besluit. Om het begrotingssaldo niet verder te belasten, dient die dekking te bestaan uit geoormerkte rijksmiddelen of extra ombuigingen.

8. Meevallers worden toegevoegd aan de algemene reserve

Om ons weerstandsvermogen te versterken, is het noodzakelijk om financiële meevallers toe te voegen aan de algemene reserve. Financiële meevallers zijn in ieder geval in beginsel niet bedoeld om nieuw beleid mee te dekken.

9. We streven naar een hogere weerstandsratio

In ons huidige financieel beleid streven we naar een weerstandsratio van 1,0 bij het maximale risicoprofiel. Dit wil zeggen dat we precies genoeg weerstandsvermogen aanhouden om alle risico's op te vangen. Een ratio van slechts 1,0 maakt ons kwetsbaar. Als we tegenvallers ten laste van het weerstandsvermogen brengen lopen we bij een ratio van 1,0 gelijk het risico dat deze onder de grenswaarde van 1,0 daalt en derhalve onmiddellijk aanvulling nodig is en dus nieuwe ombuigingen. Het is daarom verstandiger om te streven naar een ratio die geldt als 'ruim voldoende'. We willen de komende vier jaar toegroeien naar deze verhoogde waarde, die een bandbreedte heeft van 1,4 tot 2,0. Hiervoor is het nodig dat de spelregels streng worden nageleefd.